

SURİYELİ SIĞINMACILARIN GÜNDELİK YAŞAMI: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi
Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Sosyoloji Programı

Ülya DÖNMEZ

Danışman
Prof. Dr. Serkan GÜZEL

Temmuz 2025
DENİZLİ

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Ülya DÖNMEZ

ÖNSÖZ

Tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Serkan GÜZEL'e, çalışmam boyunca gösterdiği bilimsel rehberlik, değerli katkıları, yapıcı eleştirileri ve sabrı için en derin teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamı titizlikle yönlendirmesi, araştırma sürecinin her aşamasında bana ışık olmuştur. Tez izleme komitesinde yer alan sayın Prof. Dr. Gönül İÇLİ ve Prof. Dr. Ümit AKCA hocalarıma anlayışları, yönlendirmeleri ve değerli katkıları için çok teşekkür ederim.

Saha araştırmam sırasında değerli zamanlarını, yaşam deneyimlerini ve fikirlerini benimle paylaşarak bu çalışmanın yapılabilmesinin asıl sağlayıcıları olan tüm katılımcılara minnettarlığımı sunarak içtenlikle teşekkür ederim. Saha sürecinde karşılaştığım zorluklar ile baş edebilmem için yardımlarını esirgemeyen mahalle muhtarlarına rehberlikleri için teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasının ortaya çıkma sürecinde zaman zaman kendime inancımın, motivasyonum düştüğünde usanmadan beni tekrar yüreklendiren dostlarım Dr. Sinan ÇAKAR, Sena ZORPUZAN ve Güler DEYMENCİOĞLU' na, kendime inancımından daha çok bana inandıkları için minnettarım. Gösterdikleri sabır ve destekleri için teşekkür ederim.

Hayatım boyunca asıl motivasyon kaynağım olan, sevgi, ilgi, merhamet ve desteklerini esirgemeyen, hep arkamda duran canım aileme, Annem, Babam ve Ablama ne kadar teşekkür etsem az kalır. Sevgili yeğenlerim onlar farkında olmasa da stresli anlarımda bana her zaman ilaç oldukları, huzur verdikleri için Almina ve Alya'ya teşekkür ederim.

Almina ve Alya'ya...

Bursa

2025

ÖZET

SURİYELİ SİĞINMACILARIN GÜNDELİK YAŞAMI: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ

DÖNMEZ, Ülya

Doktora Tezi

Sosyoloji ABD

Sosyoloji

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Serkan GÜZEL

Temmuz 2002, xii + 275 sayfa

2011 itibari ile Suriye’den gelen kitlesel göç dalgası, daha önce iç göçle kente yerleşmiş gruplarla aynı mahalle, sokak ve mekânları paylaşmalarıyla yeni sosyal ilişkiler ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma, iç göç ve uluslararası göçün, gündelik yaşamdaki karşılaşmalarında, Suriyeli sığınmacıları tanımlamak için kullanılan tasvirlerin, genel kabul gören kalıpların ve sosyal tipleştirilmelerin yüzeysel olmayan temaslarda değişip değişmediğini Denizli’deki Suriyeliler örneği üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. İşaret edilen sınırlılıklarda çalışma, sözü edilen ilişkilerin hangi dinamikler ile şekillendiğini, Suriyelilerin nasıl tanımlandığını ve bu tanımlamaların hangi deneyimlerle dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Çalışmada araştırma sahasına ve konusuna uygun olduğu düşünülerek karma yöntem tercih edilmiştir. Toplamda Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı belirlenen Sevindik Mahallesi, Karşıyaka Mahallesi ve Dokuzkavaklar Mahallesi olmak üzere üç mahallede, Suriyeliler ve İç göçmenler ile 42 görüşme, İç göçmenler ile 382 anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, bu araştırma Suriyeliler ile birlikte yaşamının ne yalnızca çatışma ne de yalnızca uyumdan ibaret olduğunu; çok yönlü, çelişkili ve değişken bir süreç olduğunu saha deneyimleri ile ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: Göç, Denizli, İç göçmenler, Suriyeliler, Karşılaşmalar.

ABSTRACT**DAILY LIFE OF SYRIAN ASYLUM SEEKERS: THE SAMPLE OF DENİZLİ**

DÖNMEZ, Ülya

Doctoral Thesis

Department of Sociology

Sociology

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Serkan GÜZEL

July 2025, xii + 275 Pages

The wave of mass migration from Syria as of 2011 has created new social relations with groups that had previously settled in the city through internal migration, sharing the same neighborhoods, streets and spaces. This study aims to analyze whether the descriptions, generally accepted patterns and social typifications used to define Syrian asylum seekers in their encounters in daily life, change in non-superficial contacts through the example of Syrians in Denizli. Within the limitations indicated, the study reveals which dynamics shape the aforementioned relations, how Syrians are defined and with which experiences these definitions are transformed. In the study, a mixed method was preferred considering that it is appropriate for the field and subject of the research. In total, 42 interviews were conducted with Syrians and internal migrants and 382 surveys were conducted with internal migrants in three neighborhoods, namely Sevindik neighborhood, Karşıyaka neighborhood and Dokuzkavaklar neighborhood, where Syrians are densely located. It is hoped that it will make a new field-based contribution to migration studies in Türkiye.

Key words: Migration, Denizli, Internal migrants, Syrians, Encounters.

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Demografik Verilerin Dağılımı	164
Tablo 2. Suriyelilerle Karşılaşma Alanlarına Göre Kamuya Açık Alanların Kullanımına İlişkin Dağılım ve Ki Kare Analizi	166
Tablo 3. Suriyelilerle Karşılaşma Alanlarına Göre Suriyelilerin İşlettiği Dükkânlardan Alışveriş Yapmaya İlişkin Dağılımı ve Ki Kare Analizi	168
Tablo 4. Suriyelilerle Karşılaşma Alanlarına Göre Suriyelilere Ev Kiralamaya İlişkin Düşüncelerin Dağılımı ve Ki Kare Analizi	170
Tablo 5. Suriyelilerle Karşılaşma Alanlarına Göre Suriyelileri İşe Almaya İlişkin Düşüncelerin Dağılımı ve Ki Kare Analizi	171
Tablo 6. Suriyelilerle Karşılaşma Sıklığına Göre Komşu olmanın Hissettirdiği ve Ki kare Analizi Sonuçları	173
Tablo 7. Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyelilere Yardım Etme Eğilimi ve Ki kare Analizi	174
Tablo 8. Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyeliler ile Giyim Tarzı Benzerliğine Katılma Derecesi Dağılımı ve Ki kare Analizi	175
Tablo 9. Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyeliler ile Aile Yapısı Benzerliği İfadesine Katılma Derecesi Dağılımı ve Ki kare Analizi	176
Tablo 10. Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyeli Biri ile Arkadaş Olabilirim İfadesine Katılma Derecesi Dağılımı ve Ki kare Analizi	177
Tablo 11. Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyelilerin Türkiye’de Zorlandıkları İfadesine Katılma Derecesi Dağılımı ve Ki kare Analizi	178
Tablo 12. Suriyeliler ile Yeme İçme Alışkanlığı Benzerliği ve Karşılaşma Sıklığı İlişkisi ve Ki Kare Analizi	179
Tablo 13. Karşılaşmanın Niteliğine Göre Suriyelilerin İş İmkânlarına Etkisine İlişkin Dağılımı ve Ki Kare Analizi	180
Tablo 14. Karşılaşmanın Niteliğine Göre Suriyelilerin Eğitim Hizmetlerinin Kalitesine Etkisine İlişkin Dağılımı ve Ki Kare Analizi	181
Tablo 15. Karşılaşmanın Niteliğine Göre Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerinin Kalitesine Etkisine İlişkin Dağılımı ve Ki Kare Analizi	182
Tablo 16. Suriyeliler İle Karşılaşmanın Niteliği İle Onları Tanımlamak İçin Kullanılan Kavramın İlişkisi ve Ki Kare Analizi	183
Tablo 17. Karşılaşmanın Niteliği ile Suriyeliler İçin uygun Bulunan Tanımlamaların İlişkisi -Yoksul, İhtiyaç Sahibi, Zengin- ve Ki Kare Analizi.....	184
Tablo 18. Karşılaşmanın Niteliği ile Suriyeliler İçin uygun Bulunan Tanımlamaların İlişkisi -Dilenci, Hırsız, Kaçak, Yağmacı- ve Ki Kare Analizi.....	186
Tablo 19. Karşılaşmanın Niteliği ile Suriyeliler İçin uygun Bulunan Tanımlamaların İlişkisi -Temiz, Pis- ve Ki Kare Analizi.....	188
Tablo 20. Karşılaşmanın Niteliği ile Suriyeliler İçin uygun Bulunan Tanımlamaların İlişkisi -Hoşgörülü, Misafirperver, Kaba, Güvenilir, Tehlikeli- ve Ki Kare Analizi....	189
Tablo 21. Hane Halkı Geliri ile Suriyelilerin ekonomik Anlamda Yük Olduğu Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi	192
Tablo 22. Hane Halkı Geliri ile Suriyelilere Maaş Ödendiği Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi	193
Tablo 23. Hane Halkı Geliri ile Oturduğum Mahalleye Suriyeli Ailelerin Taşınması Beni Rahatsız Etmez Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi	194
Tablo 24. İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyelilere Yardım etme Türü Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi	196

Tablo 25. Kendini Tanımlama Biçimi ile “Suriye'den gelenler, Türklere kıyasla ayrıcalıklı muamele gören insanlardır” İfadesine Katılım Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi	197
Tablo 26. Katılımcıların kendilerini tanımlama biçimleri ile Suriyelilerin ayrıcalıklı olduklarını düşündükleri alanlar arasındaki ilişki ve Ki Kare Analizi.....	198
Tablo 27. İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyelileri Misafir Olarak değerlendirme eğiliminin ilişkisi ve Ki Kare Analizi	199
Tablo 28. İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyelilerin Savaş ve Zulümden kaçmış Olduklarını Düşünmeye yönelik Eğilimin İlişkisi ve Ki Kare Analizi	200
Tablo 29. İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyeliler ile Din Kardeşi Olduğunu Düşünmeye yönelik Eğilimin İlişkisi ve Ki Kare Analizi	201
Tablo 30. İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyelilerin Üretime Katkı Sağladıklarını Düşünme Eğiliminin İlişkisi ve Ki Kare Analizi.....	202
Tablo 31. İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyelileri Tanımlama Biçimi -Tembel, Çalışkan, Cimri, Cömert-ilişkisi Ki Kare Analizi.....	204
Tablo 32. İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyelileri Tanımlama Biçimi -Korkak, Cesur, Merhametli, Acımasız-ilişkisi Ki Kare Analizi	207
Tablo 33. İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyelileri Tanımlama Biçimi -Dost, Düşman, Yabancı-ilişkisi Ki Kare Analizi	209
Tablo 34. Suriyeliler İle İlgili Bilgi Edinme Kaynağına Göre Suriyelilerin Tehdit Olarak Görülmesinin İlişkisi ve Ki Kare Analizi	211
Tablo 35. Suriyeliler İle İlgili Bilgi Edinme Kaynağına Göre Suriyeliler Nedeniyle Çocuklara ve Kadınlara Yönelik Cinsel Saldırıların Artış Yaşandığı Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi.....	212
Tablo 36. Suriyeliler Hakkında Bilgi Edinme Kaynağına Göre Suriyelilerin Türkiye'deki Terörist Saldırıları Arttırma Riski Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi	214
Tablo 37. Suriyeliler Hakkında Bilgi Edinme Kaynağına Göre Suriyeliler Nedeni ile Gece Dışarı Çıkarken Tedirgin Olma Durumu Arasında ki İlişki ve Ki Kare Analizi .	215

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Yakınsak Desenin Simgesel Görünümü	53
Şekil 2. Sevindik Mahallesi, Denizli.....	67
Şekil 3. Dokuzkavaklar Mahallesi, Denizli.....	69
Şekil 4. Karşıyaka Mahallesi, Denizli.....	71
Şekil 5. Görüşmecilerin Denizli İlini Tercih Etme Sebepleri	87
Şekil 6. Türkiye'deki Suriyelilerin Yaş Ortalamaları.....	118
Şekil 7. Örneklem Hesaplamasında Kullanılan Formül.....	273

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

DPT	T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı
GİB	Göç İdaresi Başkanlığı
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
IOM	International Organization for Migration

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
İÇİNDEKİLER	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Uluslararası Göç ve Göçmene İlişkin Temel Kavramlar	4
1.2.Göç ve Gündelik Yaşam	8
1.3. Literatüre Kısa Bir Bakış	14

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE²⁰

2.1. Erving Goffman: Göçmenler ve Damgalanma Süreci	20
2.2. Georg Simmel'in Yabancı Toplumsal Tipi.....	23
2.3.Bauman Düzenin Karşısına Konumlanan Yabancı.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GÖÇ OLGUSUNUN TARİHSEL ARKAPLANI

3.1. Uluslararası Göçün Tarihsel Arka Planı	28
3.2. Türkiye'nin Tarihsel Coğrafyasının Göç Deneyimi	34
3.3. Denizli'nin Göç Deneyimi	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1.Araştırmanın Konusu ve Önemi	45
4.2. Araştırmanın Amacı ve Temel Sorunları	49
4.3. Evren ve Örneklem	50
4.4.Verilerin Toplama Tekniği ve Araştırmacının Karşılaştığı Sınırlılıklar	53
4.5.Verilerinin İşlenmesi.....	59

4.5.1. Nicel verilerin İşlenmesi	59
4.5.2. Nitel Verilerin İşlenmesi	62

BEŞİNCİ BÖLÜM

VERİLERİN ANALİZİ

5.1. Nitel Verilerin Analizi	66
5.1.1. Saha Gözlem Raporları	66
5.1.2. Göç Etme Kararı ve Mahalledeki Değişim	84
5.1.2.1. Suriyelilerin ve İç Göçmenlerin Denizli'yi Tercih Etme Sebepleri	84
5.1.2.2. Suriyelilerin gelişi ile Mahallelerdeki Değişim	91
5.1.2.2.1. Ekonomik Rekabet Alanları	93
5.1.2.2.2. Konut Piyasasındaki Değişim	94
5.1.2.2.3. Sağlık Hizmetlerine Erişim	95
5.1.2.2.4. Mahallelerdeki Huzursuzluk	96
5.1.2.3. Suriyelilerin Yaşadıkları Sorunlar	98
5.1.2.3.1. Görmezden Gelinme ve Yüzeysel Selamlaşmalar	101
5.1.2.3.2. Barınma Sorununa Çözüm: Türk Referans	102
5.1.2.3.3. Eğitim ve Dil Engeli	104
5.1.2.3.4. Ekonomik Alanda Suriyeli Kimliği	105
5.1.3. Sosyal İlişkiler	106
5.1.3.1. İç göçmenler Tarafından Suriyelilere Atfedilen Suçlar/ Bilgi Edinme kaynakları	106
5.1.3.1.1. Etkileşimlerin İçeriğini Belirleyen Bir Unsur Olarak Bilgi Edinme Kaynakları	110
5.1.3.1.2. Ahlaki Sorgulamalar ve Savunma	113
5.1.3.1.3. Yağma, Hırsızlık, Uyuşturucu ve Empatik Söylem	115
5.1.3.1.4. Çeteleşme mi, Güvende Hissetme mi?	116
5.1.3.2. Benzerlikler ve Farklılıklar Üzerinden Tanımlamak Sorunları tanımlamak	121
5.1.3.3. Komşuluk İlişkileri	130
5.1.3.3.1. Mahalleli ne der? Sınırları Korumak	134
5.1.3.3.2. Olumlu Tekil Deneyimler ve Kırılmalar	135
5.1.3.3.3. Mekanın Paylaşımı	136
5.1.3.3.4. Dikkat Çekmemek İçin Geliştirilen Stratejiler	137
5.1.3.3.5. Mesafeli Yardımlaşma	141
5.1.3.3.6. Geçmişe Özlem	145
5.1.4. Birlikte Yaşam ve Geleceğe Bakış	148
5.1.4.1. Suriyelilerin Türk vatandaşlığı Almaları Konusundaki Görüşler	148
5.1.4.1.1. Aidiyet ve Hak Ediş	152
5.1.4.1.2. Siyasi Temsil Kaygısı	153
5.1.4.2. Geleceğe Dair Beklentiler	156
5.1.4.2.1. Demografik Tehdit: “Çoğaldıkça Çoğalıyorlar”	159
5.1.4.2.2. Yerinden Edilme Korkusu: “Biz Mülteci Olacağız”	160
5.1.4.2.3. Kalıcılık Vurgusu: “Biz artık buradayız...”	162
5.2. Nicel Verilerin Analizi	164
5.2.1. Demografik Veriler	164

5.2.2. Hipotez 1'in Sınanması: İç göçmenlerin, Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleriyle, gündelik yaşamdaki etkileşim alanları ilişkilidir.	166
5.2.3. Hipotez 2'nin Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılar ile birlikte yaşama yönelik genel kabulleriyle, Suriyeli sığınmacılar ile etkileşim sıklığı ilişkilidir.	173
5.2.4. Hipotez 3'ün Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacıları tehdit olarak algılaması ile Karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir.	180
5.2.5. Hipotez 4'ün Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara yönelik tanımlama biçimleri ile Karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir.	183
5.2.6. Hipotez 5'in Sınanması: İç göçmenlerin hane halkı geliri ile Suriyeli sığınmacılardan rahatsız olma tutumu ilişkilidir.	192
5.2.7. Hipotez 6'nın Sınanması: İç göçmenlerin kendilerini tanımlama biçimi ile Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleri ilişkilidir.	196
5.2.8. Hipotez 7'nin Sınanması: İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyeli sığınmacıları tanımlama biçimi ilişkilidir.	204
5.2.9. Hipotez 8'in Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin bilgi edinme kaynağı ile Suriyeli sığınmacıların tehdit olarak algılanması ilişkilidir. ..	211
5.3. Bulgular	217
5.3.1. Nitel Bulgular	218
5.3.2. Nicel Bulgular	232
SONUÇ	239
KAYNAKLAR	246
EKLER	258
ÖZ GEÇMİŞ	274

GİRİŞ

Türkiye, hem iç göç hem de uluslararası bağlamında benzersiz bir geçmişe sahiptir. Özellikle 2011 yılı itibari Suriye İç Savaşı neticesinde dalgalar halinde gelen kitlesel akın, halihazırda var olan iç göç dinamikleri ile de kesişmiştir. Bu durum gündelik yaşamda karşılaşmaları özgün biçimleri ile görünür kılmıştır. İç göçmen ve Suriyelilerin yalnızca devlet, sivil toplum kuruluşları, ekonomik yapılar gibi makro yapılara değil birebir temas ettiği, göz göze geldiği, aynı sokağı ve gündelik rutini paylaştığı durumların içeriğini, niteliğini ve anlamını kavrayabilmek göç çalışmalarına farklı bir perspektif kazandırmaktadır. Başka bir deyişle yalnızca makro düzeydeki politikalar veya kurumsal düzenlemeler değil, bunlarla birlikte gündelik yaşamın mikro düzlemindeki ilişkilerin, karşılaşmaların, çatışma ve uyum biçimlerinin detaylı çalışılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Tam bu noktada saha temelli çalışmalar, özellikle gündelik yaşamda ortaya çıkan etkileşim biçimlerinin incelenmesi, alana ve güncel sorunlara, dönemin dinamiklerine spesifik bir alandan ışık tutabilecek araştırma pratiği sunmaktadır.

Türkiye’de yapılan göç çalışmalarının önemli bir bölümü, Türkiye’ye yönelen uluslararası göçün ekonomik etkileri, gelenlerin kamusal hizmetlere erişimini, iş gücü piyasasındaki konumlanışlarını, vatandaşlık politikalarını, sosyal dışlanma gibi konularına odaklanmıştır. Sözü edilen literatürde Suriyelilerin ev sahibi toplum tarafından dışlanma ve kabul edilmemesine yönelik anlatının ön plana çıktığı açıktır. Oysa bu genellemeler farklı mahallelerde, farklı sosyo-ekonomik grupların Suriyelilere yönelik tanımlamaların ve istisna olarak görülebilecek etkileşimlerin değişkenliğini göz ardı etme tehlikesi de taşır. Bu konuya ilişkin sahip olunan eleştirel tutum çalışma konusunun belirlenmesinde etkili bir faktör olmuş. Bir başka etken ise Denizli’de Suriyeli sığınmacıları ele alan sahaya dayalı kapsamlı bir sosyoloji çalışmasının olmamasıdır. Bunun yanında Suriyeli sığınmacıların yerleştikleri bölgelerde iç göçmenler ile gündelik yaşamda kurdukları ilişkilerin bizzat sahada incelenmiştir. Bu çalışmada özgün bir anlatının ortaya konulabilmesi kaygısıyla iç göçmen mahallelerinde detaylı bir saha çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda büyük oranda iç göçle oluşan mahalleli ile Suriyeli sığınmacıların gündelik hayattaki ilişkilerine mercek tutulmuştur. Bu yolla Suriyelilerin nasıl tanımlandığı, hangi bağlamlarda karşılaştığı, iki grup arasındaki çatışmaların ve uyumun hangi gündelik pratikler içinde şekillendiği gibi sorular irdelenmiştir.

Daha detaylı bir şekilde ifade etmek gerekirse bu çalışma, iç göç deneyimiyle kente yerleşmiş bireylerin, Suriyeli sığınmacılarla gündelik yaşamda karşılaşmalarını; bu temas sonucunda tanımlama biçimlerini, sosyal tipleştirmeleri, kabuller ve gerilimleri derinlemesine analiz etmeye çalışmıştır. Bu sayede Denizli ili örneğindeki karşılaşmaların izini sürebilmek, yalnızca Suriyelilere yönelik toplumsal algının değil, aynı zamanda kendilerini yerli olarak tanımlayan iç göçmenlerin de konuya hangi noktadan yaklaştığını görünür kılmıştır. Bütün bu çoklu ilişki ağını gözler önüne serebilmek için derinlemesine görüşmeler ve anket uygulamaları ile desteklenen karma yöntemli bir çalışma işlevsel bulunmuştur. Ayrıca bu araştırmanın yöntemi olarak benimsenen karma yöntem, saha çalışmalarının gücünü arttıran nicel ve nitel veriler arasında bir köprü kuran önemli bir tercihtir. Nitel görüşmelerden elde edilen bulgular, anket formlarının hazırlanmasında belirleyici olmuş, bu sayede araştırma süreci yalnızca veri toplamakla sınırlı kalmamış, aynı zamanda veriyi sahada üretmiştir. Bu maksatla saha çalışması salt bilgi edinme aracı olmaktan ziyade bilgi üretim mekânı olarak konumlandırılmıştır.

Denizli'nin göç tarihi dikkate alındığında, yalnızca dış göç değil, çok katmanlı bir iç göç geçmişinin de olduğu anlaşılmaktadır. Farklı dönemlerde çeşitli coğrafyalardan gelen göçmenler, bugün kendilerini “yerli” olarak konumlasalar da göçmenlik geçmişleri ve hemşerilik dayanışmaları üzerinden yeni gelenleri değerlendirme eğilimindedirler. Bu durum, Suriyelilere yönelik anlayış biçimlerinin yalnızca kültürel fark temelli olmadığını, aynı zamanda mekânsal, tarihsel ve sınıfsal dinamiklerle iç içe geçtiğini göstermektedir. Bu nedenle saha çalışması, yerel mikro dinamiklerin anlaşılmasında vazgeçilmez bir araştırma aracı olmuştur.

Sonuç olarak, bu çalışmanın özgün katkılarından biri, görüşmelerin yapıldığı mahallelerde Suriyelilere ilişkin tanımlama ve genel kabullerin sadece literatüre dayanarak değil çalışmanın yürütüldüğü alana özgü biçimde nicel bulgularla da desteklenmesidir. Araştırma konusu belirlenmeden önce bizzat sahanın sundukları ile hareket edilmiştir. Suriyeli sığınmacılar ile iç göçmenler arasında gündelik yaşamda ortaya çıkan çok katmanlı ilişkileri, kuramsal ve pratik düzlemde birlikte değerlendirme imkanı sunmuştur. Saha araştırmasının önemi burada bir kez daha belirginleşmektedir. Genel kabul görmüş anlatıların ötesine geçerek, etkileşim içindeki bireylerin sesini,

deneyimini ve tanımlamalarını görünür kılmak, ancak sahada mümkün olabilir. Bu bağlamda, Denizli örneği üzerinde yapılan saha araştırmasının, Türkiye'deki göç çalışmalarına mikro etkileşimler düzeyinde katkı sunması beklenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Uluslararası Göç ve Göçmene İlişkin Temel Kavramlar

Öncelikle göç olgusu temelde yer değiştirmeyi ifaden eden çok boyutlu bir olgudur. Bu yer değiştirme bazen kısa mesafe ve aynı ülke içinde kırdan, kıra, kentten kente, kırdan kente yahut kırdan kente şeklinde olabilmektedir. Ancak bazen de bir ülke sınırlarını aşp vatandaşı olunan bir ülkeden başka bir ülkeye şeklinde gerçekleşebilir. Bireyler veya kitleler bu hareketliliği çeşitli nedenlerle gerçekleştirmektedirler. Göçün sürecinin çok boyutluluğu yalnızca mekânsal değişimin ötesine geçtiğini ifade eder. Bu yönüyle göç, nitelik olarak değişen, dönüşen pek çok kez kendini yineleyen hem bireyi hem toplumsal yapıyı, ülkeler arası ilişkileri, gündelik yaşamı etkileyen dinamik bir sürece işaret eder. Bu nedenler sosyolojik kuramlarda göçün farklı boyutlarına odaklanarak nedenleri ve etkileri ile ilgili pek çok analizi yapmamıza olanak sağlar. Bu nedenle, sosyolojik kuramlar göçü farklı açılardan ele alarak bu olgunun nedenleri, sonuçları ve toplumsal etkileri üzerine kapsamlı analizler sunar.

Uluslararası göçe ilişkin kullanılan pek çok kavramın kökeninin sosyal bilimlerin ortaya çıkış dönemine 19. yüzyıla dayandığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte bugün göç çalışmalarında kullanılan birçok kavramın Amerika ve Avrupa kıtası deneyimlerine dayandığı ve söz konusu deneyimi anlamaya ve açıklamaya yönelik bir çabanın sonucu olarak ortaya çıktığını görüyoruz. Uluslararası göç olgusu kendi içinde oldukça çeşitli ve dinamik bir sürece işaret eder. Bu sebeple göç çalışmalarında göç ve göçmene ilişkin kullanılan kavramlar, ele alınan konu, analiz birimi ve konunun ele alındığı disiplin doğrultusunda çeşitlenmektedir. Uluslararası Göç Örgütü (2009:59) tanımına göre uluslararası göç: *“Kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları. ...uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusudur.”* şeklinde tanımlanmıştır. İç göç ise: *“Yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla veya yeni bir ikametle sonuçlanacak şekilde insanların ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine göç etmeleri. Bu göç, geçici veya daimi olabilir. İç göçmenler, menşei ülke içinde yer değiştirirler, ama yine menşei ülkede kalırlar (örneğin, kırsal alandan şehre göç).”* (IOM, 2009: 27) olarak ifade edilmiştir.

Faist(2003:24) uluslararası göç olarak tanımlanan sınır aşma durumunun, aşamalı olarak öncelikle ülke içinde başlayan, birbirini takip eden göç süreçlerinin neticesinde gerçekleştiğini belirtir. Başka bir ifadeyle uluslararası göç, içgöçten sonraki adım olarak karşımıza çıkabilmektedir. Diğer yandan bir ulus devletten diğerine geçiş çok sayıda bağıda içerir. Menşe ülke ve hedef ülkedeki bağlar, ekonomik, siyasi, kültürel ve demografik değişim süreçlerinin iki taraflı yaşanması anlamına gelmektedir (Faist, 2003:30)

Uluslararası göç kavramına ilişkin literatürde pek çok farklı tanımlamayla karşılaşılır fakat özellikle savaş ve şiddet gibi nedenlerle, küreselleşme olgusu, çeşitlenmesi ve artması göç kavramının tanımlanışında ve tartışmalarda yeni boyut ve anlamların eklenmesini de gerektirmiştir. Uluslararası göçte en temelde bir ulus-devlet sınırlarını aşma durumu söz konusudur. Ancak göçe ilişkin kavramların içeriklerinde çalışılmak istenen alana göre, ekonomik, siyasi, uluslararası ilişkiler, hukuki, sosyolojik pek çok boyutun öne çıkarılabildiği görülmektedir. Diğer yandan oldukça çeşitlenen göç deneyimlerinin tek bir kategori altında değerlendirilebilmesi de oldukça güçleşmiştir. Göç olgusunda pek çok unsurun iç içe geçmiş olması bu güçlüğün temel nedeni olarak karşımıza çıkıyor. Uluslararası göç, sebeplerine göre (zorunlu-gönüllü), gerçekleşme biçimine göre (düzenli-düzensiz), kalış sürelerine göre (geçici-kalıcı), kişi sayısına göre (bireysel-grup-kitlesel) sınıflandırılabilir (Yalçın, 2004; Adıgüzel, 2016). Diğer yandan ülkenin konumu yani göçün kaynağı ise kaynak ülke, göç edilmek istenen yer ise hedef ülke, başka bir ülkeye geçmek için göç yolları üzerinde bulunan bir ülke ise transit ülke olarak tanımlanabilmektedir (Faist,2003; IOM, 2004; İçduygu vd. 2014; Sirkeci ve Yaylacı, 2019; Adıgüzel, 2016). Uluslararası göçün sınıflandırılması hem yeni göç hareketlerinin ortaya çıkması hem de nedenlerin çeşitlenmesi ve sürece yayılmasıyla bağlantılı olarak gitgide güçleşmektedir. Aynı durum göç edenlerin nasıl adlandırılacağı konusunda da karşımıza çıkar. Örnek vermek gerekirse sığınmacı olarak gelen biri aynı anda kitlesel göçün, zorunlu göçün ve düzensiz göçün öznesi olabilmektedir. Günümüzde sıkça kullanılan mülteci, sığınmacı, geçici koruma sahibi, yerinden edilen, şartlı mülteci, muhacir, vatansız gibi pek çok kavramdan bahsedebiliriz. Söz konusu kavramsallaştırmaların kullanımı oldukça önemlidir çünkü Kümbetoğlu'nun (2018:75) belirttiği gibi, göç etmiş bireylerin yeni toplumsal alanda yeni gelen, yabancı, bilinmeyen gibi sıfatlarla tanımlandığı ve bu kavramlar tam bir bütünleşmenin daha gerçekleşmediği bir etikete karşılık geldiği için araştırmacıların kavram seçimi ve gündelik dildeki

söylemler süreci yönlendirici bir etkiye sahiptir. Tercih edilen kavramlar araştırma sürecini, göç edenlere yönelik politikaları, toplumsal tutumu hem etkileyen hem de yönlendiren bir unsur haline gelir. Dolayısıyla kavramların araştırmacılar tarafından doğru kullanımı oldukça önemlidir. Bu bağlamda uluslararası göç ile gelenlerin tanımlanma biçimleri, konumları ve yaşam biçimini etkileyen önemli bir faktör olarak hukuksal statüleri önem kazanmaktadır. Ne tür bir göçün öznesi oldukları toplumda yeni gelenlere ilişkin algıyı ve yasal düzenlemeleri büyük ölçüde etkilemektedir.

Uluslararası göç ile gelenlerin yasal statüsünün ne olacağı sorusu bakıldığında Türkiye'nin 1951 Birleşmiş Milletler Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşmeye taraf olması ile şekillenmiştir. Türkiye, ilgili uluslararası sözleşmeye coğrafi çekince koyarak taraf olmuş ve bu nedenle yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen sığınmacılara mülteci statüsü tanımaktadır. Avrupa dışından gelen uluslararası göçmenler için ise mültecilik dışında farklı hukuki statüler öngörülmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de uluslararası koruma başvurularının değerlendirilmesinde esas alınan yasal çerçeve ise 2013 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Söz konusu kanun kapsamında başvuranlar; "mülteci", "şartlı mülteci" ve 'ikincil koruma' olmak üzere üç ayrı statü altında değerlendirilmektedir.

Mülteci;

"Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba dahil olması veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi..." (YUKK, Madde 61)

Şartlı mülteci ise farklı olarak Madde 62'de ; *"Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle"* ve *"Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de ikamet etmesine izin verilir..."* şeklindeki ifadelerle tanımlanır. Burada temel fark gelenin coğrafi olarak nereden geldiğine ilişkindir. Diğer bir tanımlama ise Madde 63'deki ikincil korumaya ilişkindir. Buna göre eğer kişi diğer tanımlamalara ve statülere sahip olamıyor ise aynı zamanda da kendi ülkesine veya geldiği ülkeye geri gönderilemiyor ise *"ölüm cezası"*, *"işkence"* veya *"onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak"* ise son olarak *"Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi*

tehditle karşılaşacak” gibi bir durum söz konusu ise ikincil koruma statüsü alabilmektedir.

Tüm bu tanımlamalarla birlikte Suriyeli sığınmacılar söz konusu olduğunda “*mülteci*”, “*sığınmacı*”, “*göçmen*”, “*geçici koruma sahibi*” gibi farklı kavramların hem gündelik söylemde hem de akademik çalışmalarda kullanılması söz konusudur. Gündelik söylemde kavramların işaret ettiği ayrımları gözetmeksizin daha çok gelenlerin kendi ülkelerindeki savaş, çatışma gibi nedenler ile ülke sınırını aşarak başka bir ülkeye geçişini ifade edecek biçimde kullanılmaktadır. Diğer yandan akademik çalışmalarda, Geçici Koruma Statüsü sahibi Suriyeliler için mülteci kavramının kullanılması, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin Suriye’den gelenleri mülteci kategorisine dâhil etmesinden kaynaklanır. Ancak ulusal mevzuatta Suriye’den gelen kitlesel ve süreç içerisindeki bireysel göçün öznelerinin hukuksal statüleri Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında değerlendirilir. Dolayısıyla burada özellikle akademik çalışmalarda ki kullanımı her ne kadar Suriye’den gelen bireyler için “mülteci” ifadesi yanlış olmasa da sahip olunan haklar ve hedef ülkedeki yaşam tarzı ve toplumsal konumlarını etkilemesi bağlamında dikkatli kullanılmalıdır. Sosyolojik anlamda ise sığınmacı kavramının kullanımında bir sakınca olmadığı söylenebilir çünkü geçici koruma aynı zamanda toplu sığınma ve toplu sığınma süreci devam ederken yapılan bireysel başvuruları da kapsar. Öte yandan mülteci aynı zamanda bir sığınmacıdır fakat sığınmacı mülteci statüsü elde edemeyebilir. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıların hukuksal statüleri Geçici Korumadır. Bu statü farklılıkları daha önce de belirtildiği gibi örneğin uydu kent uygulamalarının ilk yıllarında nerede ikamet edeceklerinden, sahip olunan haklar ve toplum tarafından algılanış biçimine kadar farklı içerik ve etkilere sahip kavramlardır. 2013 tarihli Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. Maddesine dayandırılarak hazırlanmış olan Geçici koruma Yönetmeliğine göre, Geçici Koruma Statüsü;

“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akım döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara” sağlanan korumayı ifade eder (Geçici Koruma Yönetmeliği, Madde 3(1)f).

Türkiye diğer ülkelerden gelen sığınmacılar için uluslararası hukuktan yararlanarak bir ulusal göç politikası geliştirmiştir. Bu nedenle zorunlu göçe dair kavramsallaştırmalar ve hukuksal statülerin kullanımı, akademik çalışmalarda, gündelik ve politik söylemde, medyada kargaşa ile karşılaşmaktayız. Birleşmiş Milletler

Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin tanımlamasına göre Suriyeliler mülteci statüsünde iken ulusal tanımlamada geçici koruma statüsü sahibi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla Suriyelilerin sığınmacı mı, göçmen mi, mülteci olarak mı ifade edileceği özellikle bu hukuksal statülerin hangi haklara sahip olunduğu ve Türkiye'deki geleceklerini belirlemesi sebebiyle dikkat edilmesi gerekmektedir.

1.2.Göç ve Gündelik Yaşam

Göç hareketleri toplumlarda mekânsal ve sosyal yapıya pek çok etkide bulunmaktadır. Ancak bu etkiler göçün niteliği ve niceliğine göre, yani kitlesel, zorunlu, iç veya dış göç hareketi kapsamında oluşu, düzenli veya düzensiz oluşu gibi hangi kategoride gerçekleştiğine göre farklılaşmaktadır. Türkiye'de hem iç göç hem de transit ve hedef ülke olarak konumlandırılabilir sığınmacı göçü dinamik bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen kitlesel göç hareketi 2011 yılından bu yana aralıklı olarak devam etmiş, mekânsal ve toplumsal yapıya etkileri görmezden gelinemez bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç eden bireylerin ister ülke içi ister bir ulus devlet sınırını aşma durumu söz konusu olsun yeni geldikleri yerleşim biriminde bulunanlar ile sosyokültürel bakımdan az veya çok farklılıkları vardır. Dolayısıyla göç eden birey bir yandan gündelik yaşama dair eski referans şemalarının artık işlevsel olmadığı fakat yenilerini henüz öğrenemediği bir süreci yaşamaya başlar. Göç eden birey bazı alışkanlıklarını yeni yerleştiği alana taşır ve aynı zamanda yeni yerleşim biriminin kültüründen etkilenir.

Yeni gelenin uyumunu etkileyen birkaç noktaya kısaca değinmek gerekir. Bunlardan biri söz konusu toplumda göçmen algısının nasıl olduğuna ilişkindir. Örneğin Castles ve Miller (2008:19) *"Klasik göç ülkeleri göçmenleri entegre edilecek veya asimile edilecek sürekli yerleşimciler olarak görürler. Bununla birlikte potansiyel göçmenlerin hepsi buna uygun olarak görülmez..."* şeklindeki analizi Türkiye bağlamında bakıldığında Bulgaristan'dan gelen göç dalgası ile Ortadoğu ülkelerinden gelen sığınmacı göçüne yaklaşımdaki farklılığı bize hatırlatır. Dolayısıyla göç ile gelenlerin nerden geldikleri, dili, dini, toplumsal kökeni gibi unsurlar toplumsal uyum ve kabul süreçlerini etkilemektedir. Diğer yandan gelen göçmenin niteliği bir başka etkili unsur olarak karşımıza çıkar. Örneğin devletlerarası anlaşmalar ile gerçekleşen bir işçi göçünün öznesi mi olunduğu, kaçak göçmen veya sığınmacı mı olunduğu yine toplumsal süreçlere dahil olma ve yeni yerleşilen toplumda var olma durumunu etkilemektedir.

Yerleşiklerin ve göçmen grupların birbirleri ile uyumu söz konusu olduğunda, karşılıklı olarak her iki grubun yasal, ekonomik, kültürel, sosyal etkileşim ve değişimleri içeren, bazı noktalarda uyumun sağlandığı bazı noktalarda ise gerilimin var olduğu bir sürece karşılık geldiği şeklinde değerlendirebiliriz (Sirkeci vd., 2015:3). Bu bağlamda uyum gündelik yaşamın pek çok unsuru ile beraber göç edilen ülkedeki göç politikaları, kamusal hizmetlere erişim, sivil toplum kuruluşları, komşular, çalışma hayatı boş zaman değerlendirmesine kadar çok geniş bir yelpazeyi bize gösterir.

Diğer yandan göç belki de en görünür etkisini yaşanılan mekânda gösterir. Gündelik yaşam pratikleri mekândan ayrı biçimde düşünülemez. Mekân bireyler tarafından üretildiği gibi bireylerin yapıp etme biçimlerini şekillendiren bir unsur olarak karşımıza çıkar. Göç eden bireyin yaşamında mekân, yeni yerleşim birimindeki üyeler ile uyum, dışlanma, gerilim, aidiyet gibi konuları doğrudan etkileyen ve etkilenen bir yapı olarak karşımıza çıkar. Göç eden bireyler yeni yerleştikleri yerde hem mekân algısı hem de gündelik yapıp etmeleri bu yeni yere uyarlayarak değiştirirler. Giddens (2005: 75) sosyal ilişkilerin zaman ve mekân algısı içinde oluştuğunu ve mekânsal referansların zamanla şekillendiğini ifade eder. Mekân, bireylerin çevrelerine baktığında gözlemleyebildiği mahalle, sokak, yollar gibi yapılar olarak bireyi sosyal yaşamın içine yönlendiren öğelerdir. Bireylerin gündelik yaşamı ve gündelik yaşam içindeki bütün pratikleri mekân algısı içinde şekillenmektedir. Dolayısıyla mekân hem üretilir hem de bireyler tarafından çeşitli biçimlerde tüketilir. Gündelik yaşam pratikleri mekân algısıyla birlikte mekânın içinde ortaya çıkar (Lefebvre, 2014: 67-68). Mekân ilişkileri insan ilişkilerinin hem belirleyici koşullarını yaratır hem de bu ilişkilerin simgesi durumundadır (Simmel, 2008:149). Göç eden bireylerin mekâna ilişkin algısı daha çok onların yeni yerleşim birimde varlıklarını sürdürebilmeleri ile ilişkilidir. Diğer yandan iç göç ve uluslararası göç için baktığımızda daha çok kentlerin tercih edildiği ve 1950 sonrası iç göç bağlamında gecekonduların oluşması uluslararası göç bağlamında ise kent içinde belli mahallelerin tercih edilmesi şeklinde karşımıza çıkar. Çünkü göç eden bireyler öncelikle barınma probleminin (enformel yoldan bile olsa) çözüme ulaştırılması için çabalar (Tümtaş ve Ergun 2016: 1351). Genellikle hemşeri, akraba, tanıdık vasıtası ile aynı mekânlarda yoğunlaşmalar söz konusu olur. Çalışma konusu bağlamında baktığımızda iç göçmen ve Suriyeli sığınmacıların karşılaşma mekânları olarak değerlendirebileceğimiz mahallelerin varlığı, bu mekânlardaki değişimler ve gündelik hayat pratiklerinde sebep olduğu değişimler uyum ve gerilimlerin yaşandığı noktaların

tespit edilebilmesi anlamında işlevsel gözükmetedir. İrdelenecek diğer bir kavram ise gündelik yaşam içinde iç göç deneyimi yaşamış yerleşik grubun bakış açısını anlamaya yönelik olarak kullanılabilecek yabancı kavramıdır.

Literatürde sığınmacıların yerleşikler ile karşılaşmasını konu alan çalışmalarda sosyolojik yabancı kavramından sıklıkla yararlanılmıştır. Simmel(1908) “The Stranger” isimli çalışmasında yabancının sosyolojik biçimini, mekânda ki her verili noktaya belli bir uzaklık ile yine belli bir noktaya sabitlenemeyen, ikisinin sentezine karşılık gelen olarak tanımlar. Mekânla kurulan ilişki insan ilişkilerinin bir simgesi olarak görülür ve bu bağlamda yabancının mekânda bulunuşu tanımlanmasında merkezi bir konuma alınır. Burada tanımlanan yabancı “bugün gelen ve yarın kalan insan” olarak uzamsal sınırlar içerisinde sabitlenmiştir. Yeni bir yere gelişle, oraya ait olmamakla birlikte kendine özgü özellikler getirmesiyle de daima öncelikli olarak etkilenecek olan kişidir. Simmel’in yabancının tanımlanışında diğer bir merkezi kavramı ise mesafedir. Yabancının mesafe üzerinden tanımlanışı ne yakın ne uzak olmasıyla ilgilidir. Eğer birey gruba çok yakın ise yabancı olmaktan ziyade grubun bir üyesi, çok uzak ise grup ile herhangi bir iletişimi olmayışı hasebiyle yabancıda olmayacaktır. Dolayısıyla yabancı yakınlık ve uzaklık karışımında konumlanır. Yabancıyı yalnızca bir sosyal tip olarak değil toplumsal bir etkileşim türü olarak da tartışılır. Bu bağlamda en yakın ilişkiler bile yabancılık öğeleri taşıyabilir. Birey için bir soyutlanma biçimi olması açısından yabancılığın olumlandığını söyleyebiliriz. Öte yandan bir grubun üyesi olmayarak olumlu bir anlam taşımayan yabancılık ve onunla ilişki bir tür ilişkisizliğe işaret eder. Diğerlerinin gözünde o yere ait değil ve mekâna organik bir bağ ile bağlı değildir (Simmel, 2009: 152).

Robert E. Park, “İnsan Göçü ve Marjinal İnsan” (1928/ 2016) isimli çalışmasında Simmel’in tartışmasından hareketle Chicago’nun aldığı yoğun göç sonrası kentsel ve toplumsal uyumun unsurlarını marjinal insan kişilik tipi ile analiz etmiştir. Kültürel farklılaşma ve farklı kültürel arka planlara sahip toplulukların teması hem bir düzen yıkımına hem de yerli ve yabancı halkların kaynaşmasına işaret eder. Ona göre her topluluk bir çeşit eritme potasına sahiptir ve kültürel asimilasyon kaçınılmazdır. Bu durum beraberinde uzun süre paylaşılan ortak ekonomi ve toplumsal yaşamdan bahsediyorsak ekonomik ve siyasal asimilasyonu da getirecektir. En kısa ifadeyle vurgulanmak istenen ekonomik ilişkilerin varlığının, toplumsal ilişkileri oluşturacağıdır. Fakat Park’ın asıl dikkat çekmek ve tartışmaya açmak istediği, göçün öznel boyutunda

yeni gelen ile yerli halk arasındaki kültürel etkileşim sürecinde oluşan ya da üretilen yeni bir kişilik tipidir. Bu etkileşimde toplumun düzeni dağılırken diğer yandan öncesinde gelenekler tarafından baskılanan birey özgürleşir. Serbest bırakılmış birey dünyaya bir yabancının tarafsızlığı ile bakmayı öğrenir. Park'ın marjinal insanı bu tarafsızlıkta konumlanır. İki ayrı kültürün geleneklerini yaşayan ve paylaşan, geçmişinden ve geleneklerinden kopmak istemeyen ama yer edinmeye çalıştığı yeni toplumda da ırksal ön yargılar nedeniyle tam anlamıyla kabul görememiş insandır. Marjinal insanda, kültürel karşılaşma ile geçiş döneminin nispeten kalıcı olması durumunun sonucu olarak Park, bir kişilik tipi haline gelmeye meyilli olduklarını ifade eder. Ruhsal dengesizlik, yoğun biçimde öz farkındalık, huzursuzluk ve gerginlik hali olarak davranışlara yansıyan bu kişilik tipi aslında kültürel temasların yol açtığı ahlaki çalkantıların kendini en açık biçimde gösterdiği marjinal insanın zihnine yerleşir (Park, 2016: 69,82).

Goffman, “Damga” (2014) isimli çalışmasında damgalananın en temelde “gri alanda kalma”, “tanımlanamaz olma” sının karşılığıdır. Sınıflandırılmaz ya da normaller dünyasına ait olmayan biçimiyle yabancı ile karşılaşmalarda onun bir kategoriye dâhil edilemezlikle kötü, tehlikeli, zayıf gibi sıfatlarla zihnimizde sağlıklı ve sıradan bir kişi olmaktan çıkıp lekeli, sakat kale alınmayan birine indirgenmesi söz konusu olur. Damgalı birey, aynı zamanda sınırların bulanıklaştığı bir konumda yer alır; iki kültür arasında gidip gelen, aidiyetle yabancılık arasında salınan bir figür olarak Simmel'in yabancısına yaklaşır. Toplum nezdinde itibarsızlaştırılmış bir sınıfa mensup olan bu birey, bir yandan topluluğun bir üyesi olarak kabul edilirken, öte yandan bazı yönleriyle “farklı” olarak tanımlanır ve bu farkın yok sayılmasının mümkün olmadığı vurgulanır. Bu durum, damgalı bireyin taşıdığı kimliğin temel çelişkisidir ve Goffman'a göre bu çelişki, damgalının kaçınılmaz kaderini oluşturur (Goffman, 2014: 20, 32, 172, Ünsaldı, 2016: 20).

Alfred Schütz ise “Yabancı: Bir Sosyal Psikoloji Makalesi” (1944/2016) isimli çalışmasında grup ilişkilerinde bireylerin psikolojik durumlarının hesaba katılmasının gerekliliği vurgusu yapmaktadır. Yabancılık ilişkisine, yabancının bakış açısıyla yaklaşarak Simmel ile benzer biçimde grupla ilişkiler bir biçimde devam etse de gruba bağlılığın ortak bir geçmişin paylaşılması olmamasından kaynaklanan askıda kalmışlığı söz konusudur (Schütz, 2016: 35,52).

Bauman'ın çalışmalarında karşımıza çıkan yabancı kavramına ilişkin değerlendirmeleri büyük ölçüde modernite ve postmodernite tartışmaları içinde yer alır. Söz konusu analizler içinde düzen ve belirsizlik ana temalar olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda ona göre yabancı, modernitenin düzen takıntısı içinde belirsizliğin temsilidir. Ancak o yabancı kategorisini tek bir grupla özdeşleştirmektense farklılaşan düzen ve belirsizlik anlayışları temelinde yabancılığında dönüştüğüne dikkat çeker. Bu bağlamda yabancı kavramını modern ve öncesi dönem için Yahudi kimliği çerçevesinde ele alırken, postmodern dönemde küreselleşmenin etkileriyle göçmenler, serseriler, gezginler, belirgin alt kültürlerden olanalar yabancı tartışmalarına dâhil edilir (Bauman, 2014: 179). Yabancı'nın kabaca bilinmedik bir kişi olmadığını aksine büyük oranda bilindik olmalarının yabancı'nın bir özelliği olduğunu ifade eder (Bauman, 2003: 77; Bauman, 2010: 66). Ancak bu bilindik olma durumu bir birey olarak yabancıyı tanımaktan ziyade bir tip olarak bildiğimizdir. Ancak ne “dost” ne “düşman”, ne “onlar” ne de “biz” dirler. Dolayısıyla onlar hakkında çok az şey biliyor olmamız yabancı dediklerimize ne yapacağımızı, bekleyeceğimizi, nasıl davranacağımızı bilemediğimizdir. Bu düşünce bir endişe, şaşkınlık ve en nihayetinde bir tehlikeye karşılık gelir. Var olan düzenin ikili karşıtlıkların içine tam olarak yerleşmez ve düzenin içinde uyumsuzu temsil eder (Bauman, 2010: 66). Bu karşıtlıklar bize iyiyi kötünden, doğruyu yanlıştan, güzeli çirkinden, uygunu uygunsuzdan ayırmamızı genel anlamda dünyayı daha iyi okuyabilmemizi sağlar ve kuşkuyla yer bırakmaz (Bauman, 2003: 75). Oysa yabancı'nın özellikle sadakati daimi bir biçimde kuşkulu olarak yorumlar (Bauman, 2003: 106). Dolayısıyla yabancı ne dost ne de düşmandır ancak belki her ikisi birdendir (Bauman, 2003: 77, 103). Tam da bu yüzden endişe verici, zıtlığa karşı, her türlü bölünmeye bunu muhafaza eden sınırlara sonucunda da ortaya çıkan sosyal dünyaya karşıdır (Bauman, 2010: 65,66). Neticede yabancı, Simmel'in toplumsallaşmanın yolu olarak belirlediği dost ve düşmanlık iki koordinatlı düzene, çatışma üreten danışıklı dövüşe isyan eder, onun tehdidi düşmanınkinden daha korkutucu ve toplumsallaşma olasılığını/dünyanın düzenini hedef alan sürekli bir tehdittir (Bauman, 2003: 77, 82). Belki de en çok bu yüzden yabancılara verilen ilk tepkinin geldikleri yere gönderme isteği böylece de bölünmenin yarattığı o kaybedilmiş net karşıtlık yeniden oluşturulmak istenir (Bauman, 2010: 73). Bauman'ın, Postmodernite tartışmaları içinde yer verdiği göçmen ve mülteciliğe ilişkin çıkarımların temelini yabancılık tartışmaları oluşturur ve özetle yerleşiklerde yeni gelene karşı güvensizlik, mevcut konumu koruma isteği ön plana çıkar.

Sennett, “The Fail of Public Man”(1992) isimli çalışmasında kentsel alandaki toplumun bireysel ilişkilerini ayrıntılı biçimde analiz eder. Burada temel olarak modern kentlerde kamusal alanın dinamikliğini yitirmiş ve kentin barındırdığı çok sayıda farklı grup nedeniyle mahrem bir toplum ortaya çıkmıştır. Kent yabancıların karşılaştıkları bir ortamdır. Biri diğerini kendisine benzemeyen olarak ayrı bir kategoriye koyar. Bu bağlamda yabancı dışarıklık ile aynı anlama gelir. Kimin o mekâna ait olup olmadığına ilişkin kurallar koyabilecek kadar kendi kimliklerinin farkında olduğu bir yerde durur. Diğer yandan ise yabancı bir meçhuldür. Dolayısıyla nerede konumlandırılacağı bilinmeyen, henüz belirgin bir etiketi olmayan ya da kendi kimliklerinden emin olmayanların zihinlerindeki egemen imge ise bir meçhul olarak yabancıdır. Sennet, yabancının bir sorun olarak görülüp görülmemesi noktasında Simmel’e yaklaşıp yabancılığı kentin olmazsa olmaz bir parçası olarak görür. Ancak yine de kent sakinleri tarafından bir tehlike olarak algılanır (Sennet, 2010: 75,78). Yabancı kavramının sosyolojik tanımlamalarında görüldüğü gibi yerli halk ve yabancı karşılaşmalarında, yeni gelenin yerleşikler tarafından nasıl karşılandığı ve algılandığı, gündelik yaşamlarına etkileri, yeni gelene dair bakış açısı gibi konularda bir çerçeve sağlamaktadır. Yabancı kavramı Türkiye’de Suriyeliler ile yerli halkın karşılaşmalarını konu edinen çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır.

Gündelik yaşamda yabancı ile etkileşimde nasıl bir tutum sergileneceği hem yabancının nasıl tanımlandığı hem de o toplumda yabancıya bakışın nasıl olduğuyla yakından ilişkilidir. Bu noktada toplumsal tip kavramından kısaca bahsetmek gerekir. Simmel’in (2009) “Yabancı/The Stranger”, “Yoksul/the poor”, “cimri/the miser”, “savurgan/the spendthrift” ve “metropollü tipi/the metropolitan type” isimli makalelerinde sosyal tip analizlerini görebiliriz. Simmel’in, sosyal tipi; insani durumların, ekolojik şartların ve yapısal güçlerin kişilik, mizaç veya zihniyet olarak şekillendirdiği belirli psikolojik davranışlar terkihi olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Park (2016:74), “İnsan Göçü ve Marjinal İnsan” isimli makalesinde sosyal tipleri Simmel ile benzer biçimde kavramsallaştırarak “marjinal insan tipi”ni karakteristik davranış kalıplarına sahip kişilik tipi olarak tanımlamaktadır. Burgess (2015) ise bir kişinin üstlendiği ve toplumun ona biçtiği rolün, sosyal tipi oluşturduğunu vurgular. Ona göre sosyal tiplerin biçimlenmesi tecrübeyle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla yeniden ve yeniden şekillenebilirler. Suriyeli sığınmacıları konu alan çalışmalarda sosyal tip analizleri sıklıkla kullanılmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmaların birikimi ile Suriyeli

sığınmacıların bir “Suriyeli” tipi oluşturup oluşturmadığı veya var olan herhangi bir sosyal tip analizine dahil edilip edilemeyeceği zamanla anlaşılacaktır (Kahya Nizam ve Sallan Gül, 2019: 208).

1.3. Literatüre Kısa Bir Bakış

Göç ilk bakışta bir yer değiştirme eylemi gibi görünse de çaresizlik, mecburiyet, aciliyet, umut, yeni dahil olunan toplumdan dışlanma, bütünleşme gibi pek çok alanda sorun yaşama ve çözmenin yollarını aramayı da içerir. Daha genel bir ifade ile göç hem göç veren hem de göçün taşıyıcısı olan toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, mekânsal ve kültürel öğelerini etkileyen bir sürece işaret eder. Özellikle kitlesel zorunlu göç söz konusu olduğunda toplumsal yapıyı değiştiren ve dönüştüren bir olgu olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla göç istatistiğe sıkıştırılamayacak ya da çok küçük örneklemelerden yola çıkılarak genellemelere gidilemeyecek kadar derin bir sürece karşılık gelir. Göçün ortaya çıkardığı iki taraflı etkiyi de göz önünde bulundurursak hem göç eden hem de göç alan yerde yaşayan toplum açısından gündelik yaşamlarının yapısında köklü değişimler dikkat çekmektedir. Göç konusunun çalışılması Türkiye söz konusu olduğunda oldukça önemlidir. Çünkü Türkiye, hem uluslararası göç hem iç göç bağlamında tarihinde sürekli olarak kendine özgü göç hareketlerini deneyimlemiştir. Literatürde göçün toplumsal etkilerine ilişkin çeşitli zaman ve bölgelerde gerçekleştirilen çalışmaların birikimiyle, bu özgün deneyimin daha bütünsel bir bakış açısını ortaya koyabilmek için her bir çalışma önem kazanmaktadır. Göç süreci oldukça dinamik ve değişken bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla Türkiye’nin göç deneyimi konuya ilişkin çeşitli bölgelerde spesifik bir konuya odaklanarak ve farklı zamanlarda yapılan çalışmalar sayesinde belli bir birikime ulaşması ile sürece ilişkin bir profil oluşturulabilecek çeşitli toplumsal etkiler, toplumsal sorunlar, kabul, uyum ve dışlanma, algılanma biçimine ilişkin çeşitli deneyimler ve bunun süreç içerisinde değişen niteliği, farklı göçmen gruplar için ne anlama geldiği gibi unsurlar gözlemlenebilecektir.

Suriyeli sığınmacıların kitlesel göçü ve gün geçtikçe daha görünür olmaya başlamasıyla, Türkiye’de haber medyasında, göç politikalarında ve toplumsal yaşamda deprem etkisi yaratmış sosyal bilimler alanında da aynı etki kendini göstererek göçün çeşitli boyutlarını ele alan pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar genel olarak toplumsal yapıya etkisi, emek piyasası ve ekonomik ilişkilere etkisi ve mekânsal ve idari yapılara etkisi, uyum, bütünleşme, dışlanma pratikleri, eğitim, sağlık, barınma

ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleri, Sığınmacı kadın ve çocukların sorunları gibi içeriklere sahiptir. Uluslararası göçe ilişkin kuram ve kavramları tartışan kapsamlı çalışmalara örnek olarak, Massey vd. (1993); Şirin (2018); Kümbetoğlu (2018); Erbaş (2019); Sirkeci ve Yaylacı (2019) gösterilebilir. Diğer yandan Suriyelilerin gelişinden bu yana Türkiye toplumu ile temasları ve buna bağlı olarak uyum, dışlanma, bütünleşme gibi temaları konu edinen çalışmalar mevcuttur (Apak, 2014; Şeker ve Sirkeci, 2015; Çetin 2016; Açıkgoz vd. 2017; Sağır ve Kurtkara, 2018; Tümtaş, 2018; Bakioğlu vd. 2018; Kocadaş, 2021; Ustubici, 2020; Agcadağ Çelik, 2021a; Zenginkuzucu, 2021; Buz, 2021; Arslan vd. 2021; Erdoğan, 2022). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki yaşamlarını politika ve vatandaşlık tartışmalarını ele alan çalışmalar, Kirişçi (2014); İçduygu vd. (2014); Danış & Soysüren (2014); Kap (2014) Sirkeci ve Pusch (2016); Şimşek ve Çorabatır (2016); Woods ve Kayalı (2017); Ilgıt ve Memişoğlu (2017); Şimşek (2017); Memişoğlu (2018); Akçapar ve Şimşek (2018); Taş ve Özcan (2018); Cantürk (2020); Agcadağ Çelik (2021b) gibi çalışmalarda ele alınmıştır. Suriyeli sığınmacıların eğitim durumları ve uygulamaları konu alan çalışmalar, Ahmadzadeh vd. (2014); Çağlar ve Özkır (2014); Human Rights Watch (2015); Seçim (2015); Deare (2016); Kılıç ve Gökçe (2018); Çelik ve İçduygu (2018); Duman (2019); Türkmen ve Gül (2019); Abay ve Güllüpınar (2020); Suna vd. (2021); Gülerce ve Çorlu (2021) şeklinde sıralanabilir. Suriyeli sığınmacıların istihdama etkilerini, işgücü piyasasındaki durumlarını, çalışma, ücret ve bu alandaki sorunlarını, ele alan çalışmalar, Erdoğan ve Ünver (2015); Efe (2015); Sunata vd. (2017); İçduygu ve Diker (2017); Şimşek (2018); Ünlütürk Ulutaş ve Akbaş (2018); Akbaş ve Ünlütürk Ulutaş (2018); Yiğit (2020); Ustubici (2020) olarak sıralanabilir. Son olarak, Suriyeli sığınmacıların medyada sunumu ve sosyal medyada algılanış biçimlerini ele alan çalışmalar, Sunata ve Yıldız (2018); İşçi ve Uludağ (2019); Şan ve Abdulhakimoğulları (2021) şeklinde sıralanabilir.

Literatürde “yerli halk” ve Suriyeli sığınmacıların karşılaşmalarına yönelik yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde aşağıdaki çalışmalara ulaşılmıştır. Araştırma konusu seçilirken ilk bakışta “yerli halk” olarak tanımlanmasında bir sakınca yokmuş gibi görünse de örneklem olarak seçilecek mahallelerin¹ yoğunluklu olarak iç göçlerle

¹ Mahalle gözlemlerinin ayrıntıları bu çalışmanın dördüncü bölümünde aktarılmıştır.

oluşması göz önüne alındığında bu kavram tercih edilmemiştir. Ancak araştırma konusu ile benzerliği dolayısı ile çalışmalar ayrıca incelenmiştir.

Erdoğan (2015), “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” isimli çalışmasında, toplam altı ilde (Hatay, Kilis, Gaziantep, Mersin, İstanbul ve İzmir) 144 katılımcı ile derinlemesine görüşmelerden, sivil toplum kuruluşları, konuyla ilgilenen kamu kurumları ile görüşmelerden, ulusal ve yerel basında çıkan haberlerden elde edilen verilerden yararlanmıştır. Çalışma Suriyeli sığınmacıları hem kendilerinin hem de yeni katıldıkları toplumun bakış açısından ele alan ilk çalışma olduğu için literatüre katkısı bakımından oldukça önemlidir. Görüşmeler hem Suriyeli sığınmacılar hem de yerel halktan kişiler ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Suriyeli sığınmacıların mevcut durumuna ilişkin değerlendirmeler ve tespitler yapılmıştır. Diğer yandan çalışmanın en önemli arayışlarından biri Suriyeli sığınmacılar ile ilgili sürecin nasıl yönetildiği ve ne yapılacağına ilişkindir. Çalışmada Suriyeli sığınmacıların artık geçicilikten kalıcılığa doğru evrilen bir sürece girildiği konusundaki öngörü gelinen noktada doğru bir öngörü olarak değerlendirilebilir. Çalışmada Suriyeli sığınmacıların kalıcı olma durumu ve yerel halkın onlar hakkındaki algısı ele alınmıştır.

Man (2016), “ ‘Günah Keçileri’ ya da ‘Olağan Şüpheliler’ Olarak Suriyeliler” isimli çalışmasında temel savının gündelik söylemde, mevcut olan Suriyeli sığınmacıları suçlama eğiliminin somut gerekçelerinin bulunmadığına yönelik olduğunu vurgular. Adı geçen çalışmada Şanlıurfa’da 2015 yılı temmuz ayında yapılan gözlem ve mülakat verilerinden yararlanılmıştır. Çalışmada, işsizlikten, suçla ilişkilendirilen her türlü eyleme kadar ilk şüpheliler olarak beliren Suriyeli sığınmacıların suçlanmasına ilişkin yeterli bir kanıt veya verinin aslında bulunmadığını, bu suçlamaların dayanaksız olduğu ortaya çıkarılmak istenmiştir. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıları bir tür günah keçisi bulma pratiğinin örneği olarak ele alır.

Deniz, Ekinci ve Hülür’ün (2016), “*Göç, Strateji Ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri*” isimli çalışmasında 2015 yılında Kilis ve Gaziantep’de gerçekleştirilen 100’ün üzerinde görüşmeci ile derinlemesine mülakat, katılımlı gözlem ve doküman incelemelerinden elde edilen verilerden yararlanılarak yerli halk ile Suriyeli sığınmacıların birbirleri ile ilişkilerinde geliştirdikleri taktik ve stratejilere odaklanılmıştır. Çalışmada amaç Suriyeli sığınmacıların yeni bir hayata tutunmaya çalışırken karşılaştıkları sorunlarla nasıl baş ettiklerini açığa çıkarmak

olduğuna değinilmiştir. Bu noktada araştırma sonuçlarına göre sokakta, içinde, evde, komşuluk ilişkilerinde, hastanede, otobüste ve gündelik hayatın hemen her alanında egemen stratejilere karşı kılık kıyafetten, Türkçe ğrenmeye, dkknlarının önüne Türk bayrakları asma gibi pek çok eylemle kendilerine gündelik hayatta bir “tutamak” noktası inşa ediyor olduklarına ilişkin bir sonuca varılmıştır.

Deniz, Ekinci ve Hülür’n (2017) “*Yabancı Ve Marjinal Olarak teki: Yerleşik Ve Yabancı İlişkisi Bağlamında Suriyeli Sığınmacılar*” isimli çalışmasında Gaziantep ve Kilis’de yaşayan yerli halk ile Suriyeli sığınmacılar arasındaki ilişki “yabancı”, “yerleşik”, “marjinallik” kavramları çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışmada sahadan elde edilen veriler doğrultusunda Suriyeli sığınmacıların, etnik, mezhepsel ve dini farklılıklarının oluşunun Suriyelilik kimliği üzerinden algılandıkları ve kategorik bir kimlik içine yerleştirildikleri dolayısıyla yabancı sosyal tipinin bir rneği olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer yandan Suriyeli sığınmacıların marjinal insan ve harici gibi kavramsallaştırmalar içinde uygun olduğu çalışma sonuçları arasındadır.

Bakioğlu, Artar ve İzmir’in (2018), “*Ankara’daki Suriyelilerin Mültecilik Deneyimleri: G, Gündelik Yaşam, Geçim Deneyimleri ve Sosyal Dışlanma*” isimli çalışmada, araştırmacılar Suriyeli sığınmacıların gündelik yaşamda yerli halk ve birbirleri ile ilişkileri, dayanışma, sosyal dışlanma gibi konulara odaklanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli ailelere diğer aileleri etkileyerek bir tür zincirleme ge dâhil olarak belli mahallelerde yoğunlaşmış bu durum kent içinde mekânsal bölünmelere neden olmuştur. Araştırma verilerine göre dışlanma nedenleri arasında kültürel farklılıklar, dil bilmeme, çalışma yaşamına dâhil olma ve dini açıdan pratikteki farklılıklar gibi nedenler sıralanmıştır. Özellikle alışma yaşamı konusunda yerli halk ile Suriyeli sığınmacılar arasında çatışmaların olduğuna, yerli halkın kendisini Suriyeli sığınmacılar sebebiyle ekonomik ve sosyal açıdan daha kötü şartlarda yaşıyor olmakla tanımladığına ve haklar bağlamında keskin bir hiyerarşi istediklerine dikkat çekilmiştir.

nal ve Doğan (2020) “*Yerli Halkın Bakışından Suriyeli Kadın Sığınmacılar: Mardin’de Yabancınn ötekileştirilmesi ve Ahlaki Dışlama*” isimli çalışmasında, Mardin ilinde ve ilçesinde yaşayan, Türkiye vatandaşı 36 katılımcı ile yapılan derinlemesine görüşme verilerinden yararlanmıştır. Çalışmada, Suriyeli kadınların gündelik yaşamdaki etkileşimlerde, özellikle kadın olmalarından kaynaklanan ayrımcı söylemlerle karşılaşıp karşılaşmadıkları yerli halkın söylemlerinden hareketle incelenmek istenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, Suriyeli sığınmacılar yalnızca cinsiyet kimliği üzerinden bile genel kabul gören söylentiler dolayısıyla dışlanmaya maruz kalmaktadır. Daha genel bir sonuç olarak ise ahlaki dışlanmaya maruz kaldıkları ifade edilmiştir. Aynı veri gurubuyla yola çıkarak Ünal ve Doğan (2021) “ *Suriyeli Göçmenlere Yönelik Ayrımcı, Dışlayıcı Söylem ve Eylemlerin Meşrulaştırıcı Kaynakları: Mardin İli Örneği* “ isimli çalışmalarında, Suriyeli sığınmacıların artık misafirlik statüsünden çıkıp kalıcı hale gelmeleri ile ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda, gündelik hayatta yerli halk ile yabancı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu ilişkide dışlama, ötekileştirme, ayrımcı söylemlerin meşrulaştırıcı kaynaklarını ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, düzeni bozan, tembellik eden, keyfine düşkün, işgalci ve istilacı, vefasız gibi sıfatlarla öteki kategorisine yerleştirilen sığınmacılara karşı toplumda ortaya çıkan negatif söylemler meşrulaştırılmaktadır.

Soyudoğan (2022) “ ‘Ötekiyle’ İlişkide Gerçekliğin Bükümü: Gaziantep’te Yerlilerle Suriyeli Göçmenler Arasındaki İlişkilerin Yansımaları Üzerine “ isimli çalışmasında, Gaziantep’te 2.258 Gaziantep’li aile, 2.280 Suriyeli aile ile anket çalışması yapılarak elde edilen verilerden yararlanmıştır. Çalışmanın amacı Suriyeli sığınmacıların yaşam koşulları ve yerli halkla ilişkilerini anlamak olarak ifade edilmektedir. Araştırma bulgulara bakıldığında iki gurubun kendi içinde geçerli veriler sunduğu ancak birbirleri ile ilişkilerine yönelik sorularda tutarsızlıkların ortaya çıktığına dikkat çeken araştırmacı, bu tutarsızlıkların gerçekliğin toplumsal olarak inşa edilmiş görece biçimine mi yoksa görüşmecilerin kolektif bilinç veya bilinçaltı süreçler sonucunda gerçekliğin çarpıtılmasına karşılık gelip gelmediğini tartışmaktadır. Dolayısıyla çalışmada iki gruba yöneltilen ve tutarsız istatistiklere sebep olacak seviyede farklı alınan cevaplar örneğin; yemek değiş tokuşuyla ilgili bir soruda, Suriyeli sığınmacıların var olan ilişkiyi görünür kılmak istemesi mi ya da yerlinin yine var olan ilişkiyi perdelemek istemesinden mi kaynaklanan bir tutarsızlığı yansıtır? Çalışma tutarsızlığın her ikisinden kaynaklandığı sonucuna varmaktadır. Bu tartışma köle-efendi ilişkisi bağlamında yürütülür.

Türkiye’deki Suriyelilerin çalışmalara konu oluşu ilk yıllarda Türkiye vatandaşlarının yaklaşımı daha çok misafirperverlik, savaş mağduru olmaları temelinde şekillenmiş ve yardımsever bir tutum hâkim olmuştur. Ancak kalıcılığın gündeme gelişi ve bunun idrakiyle istihdama etkileri başta olmak üzere ekonomik etkiler, mekânsal yoğunlaşmalarla sosyal ayrışmaların ve dışlayıcı söylemlerin keskinleştiği her türlü

toplumsal sorunda işaret edilebilen bir gruba karşılık gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla söylemler genel anlamda “yazık savaştan kaçtılar” şeklindeki ifadelerden “biz olsak ülkemizi terk etmezdik”, “burada keyif yapıyorlar” gibi söylemlere doğru evrilmiştir. Bu tutumu güçlendiren sebeplerden biri yapılan yardımların tepki çekmesidir. Suriyelilere fark etmeksizin “maaş bağlandı” söylentisi hala oldukça yaygındır. Diğer yandan bu genel tutumların gündelik yaşamda yüz yüze karşılaşmalar ve kurulan ilişkilerle ne yönde değiştiği, genel kabulün kırılıp yeni tanımlama biçimlerinin oluşup oluşmadığı literatüre katkı sağlanması noktasında önemli görünmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Erving Goffman: Göçmenler ve Damgalanma Süreci

Goffman'ın damga kavramsallaştırması göç çalışmalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Göç alan toplumun yeni gelenlere bakışı ve etkileşimlerini Goffman'ın bakış açısıyla değerlendiren çalışmalar göç alan toplumun üyelerini “normaller” göç ile gelenleri ise “damgalı” bireyler olarak nitelendirilmektedir.² Yerleşik olanlar ve göçmenler arasındaki etkileşimlerin izi sürülerek damga, gündelik rutinler içindeki bu etkileşimlerde somutlaşmaktadır. Göçmenlerin yeni geldikleri alanda var olan toplumun üyeleri ile etkileşimlerine odaklanmak söz konusu etkileşimin içeriği ve niteliğini anlamakta önemli gözükmektedir. Dahası damga başlı başına Gündelik rutinler içerisindeki etkileşimin niteliğini de büyük oranda şekillendirmektedir. Çünkü normal ve damgalı olarak kastedilenler somut kişiler olmaktan ziyade birer bakış açısıdır (Goffman, 2014: 192). Dolayısıyla burada etkileşim ile kastedilen bir bağlam içinde söz konusu bakış açılarını kullanarak bir toplumsal durumda karşılıklı olarak verilen tepkilerdir. Damgayı bir ilişki biçimi kavramsallaştırması olarak değerlendirdiğimizde bakış açılarının etkileşimlerin içeriğine etkisi anlam kazanmaktadır. Bu bakış açılarının somutlaştığı alan ise gündelik rutinler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Goffman'a göre insanlar, diğer insanların dış görünüşlerinden ustalıkla faydalanır. Esasen ilk olarak beden işaretlerinden faydalanmak suretiyle oluşan/oluşturulan damga, bireyin normalin dışında olduğunu, ahlaki bakımdan kötü ve istenmeyen ne varsa ortaya döken bende somutlaşan işaretler olarak kullanılmıştır. Söz konusu işaretlerin kullanım biçimi bedene kazınması yahut yakılması yoluyla köle, suçlu ve hain olmanın birer kanıtı olarak işlev görmektedir. Böylece, bir tür tören ile lekelenmiş birey, özellikle topluluk için kaçınılması ve uzak durulması gereken biri haline getirilmiştir. Ancak Goffman (20014: 29) bu kavramın saygınlığını yitirmenin bedensel belirtisinden daha çok itibarsızlaştırmanın bizzat kendisi için kullanmaktadır. Böylece itibarsızlaştırılan birey toplum tarafından tam olarak kabul görmeyecektir. Öyle ki “*Damgalı birey, kendindeki*

² Göçmen grupları ve onların yerli halk ile etkileşimlerini Goffman'ın perspektifinden inceleyen çalışmalar için bk. (Valenta, 2009; Yang, 2023)

farklılığın, hâlihazırda insanlar tarafından biliniyor ya da anında insanların dikkatini çekebiliyor olduğunu mu; yoksa kendindeki farklılığı insanların ne bildiğini ne de bu farklılığın onların hemen dikkatini çekebilir olduğunu mu farz eder?” sorusuna verdiği yanıtta itibarsızlaştırılmış olan ile itibarsızlaştırılması ihtimal dâhilinde olanı birbirinden ayırmayarak kullandığını vurgulamaktadır (Goffman, 2014: 32). Buradan Hareketle Goffman “Stigma” adlı eserinde üç damga tipine işaret etmektedir.

“Öncelikle (1) bedenin korkunçlukları -muhtelif fiziki deformasyonları- gelir. Sonra (2) zayıf irade, baskıya müstahak ya da doğal olmayan tutkular, sapkın ve katı inançlar ve ahlaksızlık olarak algılanan bireysel karakter bozuklukları gelir; bunlar, örneğin ruh bozukluğu, hapis yatmak, bağımlılık, alkolizm, eşcinsellik, işsizlik, intihara girişim ve radikal siyasi davranışlar gibi bilindik bir listeden çıkarılır. Son olarak da (3) ırk, ulus ve din gibi etnolojik damgalar vardır; bunlar, soy bağıyla aktarılabilir ve eşit bir biçimde bir ailenin tüm mensuplarına bulaşabilir.” (Goffman, 2014: 33)³

Her ne kadar farklı damga türlerinden bahsedilse de az ya da çok damganın bütün türlerinde aynı sosyolojik özellikler bulunur (Goffman, 2014: 33). Her biri normallerin beklenti ve taleplerinden olumsuz anlamda farklı derecelerde uzaklaşmaktadır. Bundan uzaklaşanlar “damgalı” diğerleri ise “normaller” olarak kavramsallaştırılmıştır. Diğer yandan damga doğuştan gelen birtakım özelliklerden kaynaklanabileceği gibi sonradan da oluşabilmektedir. Göç çalışmalarında damga kavramsallaştırmasının kullanılması daha çok damgalanmış bireyler olarak göçmenler söz konusu olduğu için ikincisinin örneğini oluşturmaktadır. Bir başka örnek vermek gerekirse damga, ten rengi gibi bir özellikten dolayı doğuştan gelebileceği gibi, fahişelik ya da suçlu olma gibi sonradan da oluşabilmektedir (Goffman, 2014:83-84). Dahası damga kişinin yanındakilere bulaşabilir. Bunun çarpıcı bir örneğine suç çevrelerinde rastlanır. Herhangi bir suç şüphesi ile aranan biri kendisinin yanında bulunan herkesi lekeleyebilir (Goffman, 2014:87). Damganın bir başka özelliği ise görünür olup olmayışına ilişkindir.

“Örneğin sabık akıl hastaları ve gayrimeşru baba adayları, kusurlarının doğrudan görünür olmaması noktasında birbirlerine benzerler; oysa birinin kör olduğu rahatlıkla fark edilebilir. Görünürlük, şüphesiz kabul edilecektir ki, çok önemli bir faktördür. Bir bireyin toplumsal kimliği hakkında gündelik yaşam içerisinde ve bu esnada karşılaştığı tüm kişiler tarafından her daim söylenebilecek şeyler söz konusu birey tarafından mutlaka önemsenecektir. Elbette geniş bir kitleye yapılan benlik sunumu her gündelik temasta sadece ufak sonuçlar doğuracaktır ancak bunun yekûnu devasa olabilir. Dahası, kişinin kendisi üzerine sahip olduğu gündelik bilgi, damgasına ilişkin (ne türden bir damga olursa olsun) izlemesi gereken taktiği belirlemek söz konusu olduğunda elindeki tek muhtemel hareket noktasıdır. O hâlde, bireyin kendisini her daim ve her yerde sunarken takındığı tarzdaki her

³ Göçmenleri milliyetçi söylem üzerinden ayrıntılı bir saha çalışmasıyla değerlendiren bir çalışmanın örneği için bkz. (Kahya Nizam,2019)

değişiklik tam da bu sebepten ötürü, ölümcül bir önem taşır -muhtemelen ta en başında Yunanlara damga fikrini esinlemiş olan da budur.” (87)

Goffman (2014: 30-31)’a göre toplum, bireyleri çeşitli kategorilere dâhil etmek için gerekli olan kategorileri ortaya çıkarır. Öyle ki bu kategoriler kendi üyeleri için oldukça sıradan ve doğal olduğu varsayılan özellikler bütünüdür. Böylelikle kişilerin başkalarını damgalamak için kullandığı çerçeveler bizzat etkileşimlerin ürünü olarak karşımıza çıkar ve toplum içinde üretilir. Toplumsal hayatta üretilen bu çerçeveler, belli toplumsal bağlamlarda karşılaşılabileceğimiz kişi kategorilerini sabitler. Böylece sosyal ilişki rutinleri içinde karşılaşılabilecek kişilerin üzerine fazla düşünmemize gerek kalmadan onlar ile sınırlı da olsa ilişki kurabilmemize müsaade eder. Bu çerçeveler sıklıkla gündelik rutinler içinde pekişir, bazen yeniden üretilir. Toplumun üyeleri bir yabancı ile karşılaştığında genel kabulleri içeren bu çerçeveler sayesinde ilk izlenim ile birlikte karşılaşılanın üyesi olduğunu düşündüğümüz kategorinin ve buna bağlı olarak sahip olduğunu varsaydığımız niteliklerini tahmin etmemizi sağlar. Neticede bu yolla kişinin toplumsal kimliğini peşinen kestirmemize imkân tanır. Goffman Toplumsal kimliği sosyal statünün üstüne koyar çünkü ona göre Toplumsal kimlik dürüstlük gibi son derece kişisel sıfatlardan, uğraşı-meslek gibi yapısal sıfatlara kadar geniş bir yelpazeyi içinde barındırır. Dolayısıyla daha isabetli yargılara olanak tanır. Sahip olduğumuz yargılar tam olarak söz konusu peşin kestirmelere dayanır. Daha da dikkat çekici kısmı ise bu kestirmeler “normatif beklentilere”, mantıklı olduğuna kanaat getirilen taleplere dönüştürülür. Bu noktada dikkat çekilen unsur bahsi geçen taleplerin karşı tarafa yakıştırılan sıfat kapsamında beklentileri beraberinde getirmesidir. Goffman buna varsayılan toplumsal kimlik adını verir. Bu taleplerin karşılanmadığı bir noktaya gelene kadar kişiler bir taleplerinin olduğunun farkında olmayabilirler. Ne zaman ki farkında olunmayan taleplere cevap verilmez yahut karşılanıp karşılanmayacağı sorusu belirir. Bu noktada taleplerin karşılanmaması durumunda varsayılan toplumsal kimlik ve fiili toplumsal kimlik birbiri ile çatışmaktadır. Söz konusu kişinin gerçekte dâhil olduğu kategori ve sıfatları ise fiili toplumsal kimlik olarak isimlendirilir. Varsayılan toplumsal kimlik ile bireyin gerçek kimliğine işaret eden fiili toplumsal kimlik arasındaki uyumsuzluk ise damgayı ortaya çıkarmaktadır.

Yabancı bir kişi ile karşılaştığımızda kişiyi zihnimize sıradan olmaktan çıkarıp pek de dikkate alınmayan birine indirgenebilir. Bu husus özellikle taleplerin karşılanmadığı durumlarda oluşur. Bu noktada kişi yerleştirilen kategorinin ne olduğuna

bağlı olarak, kötü, iyi, zayıf biri olarak sıfatlandırılabilir. Bu sıfatın damga olabilmesi için özellikle itibarsızlaştırıcı etkisinin yüksek olması gerekir (Goffman, 2014: 31).

Bunun somut hali ise damganın ilişki biçimi olarak karşımıza çıktığı alanda olmaktadır. Diğer bir ifadeyle Goffman'ın işaret ettiği damganın bir ilişki biçimi olduğudur. Daha önce bahsedilen damganın aynı zamanda bir bakış açısı olduğu meselesini etkileşimlerdeki önemini vurgulamak adına hatırlatmak gereklidir. Çünkü temas olmaksızın verilen tepkilerin yanında esas olan karma temaslardır. Sözü edilen karma temaslar normal ve damgalı olanların aynı sosyal ortamda yer aldığı tesadüfi veya bilinçli biçimlerde fiziki ve karşılıklı olarak birebir temas kurdukları durumları içine almaktadır. (Goffman, 2014: 42). Böylesi bir temasın beklentisi bile normal ve damgalı insanların gündelik yaşamlarını bu temaslardan kaçınacak şekilde tekrar düzenlemelerine sebep olabilir. Öyle ki bu kaçınma normallere göre daha fazla durum, olay ve mekâna çekidüzen vermesi gerekecek olan damgalı birey için çok daha zorlayıcı hale gelecektir. *“Başkalarıyla kurduğu gündelik ilişkilerinde olumlu karşılıklar almaktan yoksun kalan ve kendini geri çeken kişi; şüpheli, bunalımlı, hasmane, endişeli ve ne yaptığını bilmez şaşkın biri hâline gelebilir.”* Damgalı birey ve normal bireyler sürekli karşılaştıklarında özellikle sohbet etmeleri gereken bir durum oluştuğunda her iki tarafında varsayılan ve fiili kimlikler arasındaki uyumsuzluk ile yüzleşmesi gerekir. Başka bir ifadeyle damganın neticeleri ve sebepleri ile doğrudan yüz yüze gelmeleri gerekir (Goffman, 2014: 43 - 44)

Damgalı bireyin *ne yaptığını bilmez şaşkın bir hale* gelmesi ötekilerin kendileri hakkında gerçekten ne düşündüklerini asla tam olarak bilememelerine veya en azından böyle bir hisse sebep olur. Bu his damgalı olanın karma temaslar sırasında kendini sahnede ve izleniyor hissetmesine ayrıca kendi hareketlerini sürekli kontrol altında tutma zorunluluğunu düşündürür (Goffman, 2014:45).

2.2. Georg Simmel'in Yabancı Toplumsal Tipi

Georg Simmel modern sosyolojinin kurucu figürlerinden biri olarak hem bireylerin toplumsal alandaki konumlarını hem de toplumsal ilişkilerin doğasını anlamaya ilişkin özgün bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Bu kavramlardan biri olan yabancılaşma üzerine analizleri araştırma konusu için işlevsel bulunmuştur. Bakıldığında gündelik etkileşimlerin içeriği, karşı tarafı nereye konumlandığımız ile ilgilidir. Simmel'in yabancı kavramı bir yönüyle bireyin toplumsal aidiyetinin sorgulanması diğer

tarafından da mesafe faktörü ile bir etkileşim biçimine işaret etmesi dolayısıyla önemlidir. Bakıldığında yabancı analizlerinde doğrudan göç ile ilgili bir grubu merkeze almadığı açıkça görülmekte ve literatürde Simmel'in yabancı kavramının Suriyelilere ilişkin analizlerde dikkatli kullanılması gerektiğine işaret edilmiştir.⁴ Bu çalışma odağında açıklanmaya muhtaç unsur yabancı sosyal tipinin, göçmen gruplar söz konusu olduğunda etkileşimlerin içeriğindeki belirleyiciliği ve nasıl bir anlam kazandığıyla ilgilidir. Başka bir ifade ile yabancı analizi bir çerçeve olarak bu çalışma için işlevsel bulunmuştur.⁵

Simmel toplumun parçalarını incelemeyi, toplumun daha büyük ve ana yapılarını anlamının bir yolu olduğu ve toplumsal gerçekliğin bütünü için anahtar olduklarına inanır (Frisby, 2013:55-57). Buradan hareketle Simmel (2009: 149-154)'in yabancı toplumsal tipi, mekânsal uzaklık olarak değil farklı bir formda işleyen mesafe faktörü vurgusu ile bireyler arasındaki uzaklık ve yakınlığın bir sentezine karşılık gelmektedir. Bunun anlamı fiziksel olarak bir grubun içinde yer almasına karşın tam olarak o grup ile özdeşleşmemedir. Onun yabancıları ne tamamen dışarıdan gelen ne de topluluğun tam manası ile içine dahil olmuş bir bireydir. Esasen bakıldığında daha çok bu iki durumun arasında bir yere konumlanmış bir toplumsal tip temsilidir. Yabancıların özellikle mekân ilişkilerinde somutlaşan konumunu şöyle açıklamaktadır:

"Yabancı, terimin bildik anlamıyla burada sayılmaz, bugün gelip yarın giden gezgin gibi değil, bugün gelip yarın kalan adam gibidir -yani artık daha öteye gitmeyecek olsa da gelip gitme özgürlüğünü tam edinmemiş potansiyel gezgin gibidir." (Simmel, 2009:149).

Buradan da anlaşıldığı üzere yabancı bir süre sonra kalıcı olarak oraya yerleşmiş olsa dahi toplumun her açıdan yerleşik bir ögesi değildir. Bakıldığında daha en baştan itibaren oraya ait olmamanın verdiği nitelikleri taşımaktadır. Bu durum her iki taraf içinde bir yakınlık uzaklık sentezine işaret etmektedir. Mesafe faktörü etkileşimlerin niteliğine etki eden bir unsur olarak fiziksel yakınlığı içermesinin yanında kültürel olarak ortak unsurların yahut içsel bir aidiyet duygusunun olmayışı ile birlikte ilişkideki uzaklığı ifade etmektedir. Özetle toplumun içinde var olan yabancı diğer bireyler ile temas halinde bulunsun da bu temaslar yüzeysel olabilmektedir. Burada anlaşılması gereken bir birey

⁴ Simmel ve Bauman'ın yabancı kavramsallaştırmasının göç çalışmalarında kullanılmasına ilişkin eleştirel bir yaklaşımda söz konusudur (Çakır, 2017; Kahya Nizam ve Sallan Gül, 2019). Ancak bu çalışmada bu çerçeve verinin kurama birebir uymasından ziyade bir analiz çerçevesi sunması ile ilişkilendirilmiştir.

⁵ Simmel'in kavramlarının Gündelik etkileşimleri konu alan çalışmalarda kavramlarının işlevselliğine dair bir çalışma için bk. (Başdaner, 2020)

veya grubun bir başka grubu ve bireyi yabancı olarak tanımlanabilmesi için öncelikle onlar ile yüzleşmesi gerekmektedir. Özellikle yabancının dâhil olduğu toplumda etkileşimi mümkün kılan mesafe faktörü ve bununla birlikte toplumun organik bir üyesi olamayışının oluşturduğu çerçeve, her iki taraf için de toplumsal sınırların tanımlanması ve yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynar.

Bahsedilmesi gereken diğer bir unsur, yabancının nesnellik konumuna dair analizidir. Yabancı, grup içindeki yerleşik aidiyet ve duygusal bağların dışında kaldığı için, ilişkileri dışarıdan görebilme potansiyeline sahiptir. Bu durum, ona hem daha özgür hem de daha tarafsız bir gözlem olanağı sağlar. Bu nesnellik, yalnızca pasif bir gözlem değil, belirli bir katılım biçimidir: Yabancı, grup içindeki ilişkileri kişisel çıkarlar veya tarafsızlıkla değerlendirebilir. Yabancının bu nesnel konumu, aynı zamanda ona yöneltilen şüphelerin de kaynağıdır. Simmel, tarihsel olarak yabancıların -özellikle toplumsal ayaklanmalar sırasında- dış kışkırtmanın kaynağı olarak gösterildiğini ve bu durumun yabancının özgürlük potansiyelinin bir tür tehdit olarak algılandığını belirtir (Simmel, 2009: 152).

Son olarak Simmel, yabancılığın yalnızca bir mekânsal ve toplumsal yerleşimsizlik durumu olmadığını, aynı zamanda ilişkinin mahiyetine dair bir ayrım içerdiğini ifade eder. Ona göre en mahrem ilişkilerde bile bir yabancılık izi bulunabilir, çünkü ilişki, yalnızca iki bireye ait değil, evrensel olanın yeniden üretimidir. Bu nedenle, ilişkilerdeki benzerlikler arttıkça, ilişkinin özgüllüğü azalır ve bu da taraflar arasında bir yabancılaşma yaratır (Simmel, 2009: 152). Sonuç olarak Simmel'in yabancı kavramı, göç çalışmaları açısından son derece işlevseldir, çünkü göçmenin yalnızca mekânsal bir yer değiştirme deneyimini değil, aynı zamanda toplumsal aidiyetle kurduğu karmaşık ilişkiyi anlamak için güçlü bir teorik araç sunar.

2.3.Bauman Düzenin Karşısına Konumlanan Yabancı

Bauman'ın eserlerinde geniş ve çeşitli kaynaklara atıfta bulunduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle Bauman'ın düşünsel pozisyonunu eklektik bir perspektiften değerlendirmek daha uygun olacaktır. Bununla birlikte, incelediği herhangi bir konuyla ilişkili olarak farklı bakış açılarını bir araya getirme ve bunları eleştirel bir yaklaşımla sunma biçimi, onun sosyolojik analizlerini ufuk açıcı kılmaktadır. Bauman'ın yaklaşımı, yabancı kavramına odaklanan kuramlar (Theory of Stranger) çerçevesinde

değerlendirilmekte ve bu bağlamda yabancılık üzerine teorik bir perspektif geliştiren önde gelen kuramcılar arasında gösterilmektedir (Marotta, 2000: 121).

Bauman'ın yabancılık tartışmalarını, eserlerinin genelinde de sıkça başvurduğu düzen ve belirsizlik temaları bağlamında, bir başka deyişle modern ve postmodern analizleri içerisinde değerlendirdiğini söylemek mümkündür. Bauman'ın sosyolojik yaklaşımının temelinde dünyayı kavrayabilmek amacıyla sosyal düzeni mümkün kılan sınıflandırmaların, karşıtlıkların ve ayrımların sorgulanması yer alır. Bu bağlamda, modern dönemde yabancılığa ilişkin analizlerinde çoğunlukla Yahudi kimliği etrafında şekillenen bir yabancı kavrayışını benimsediği görülmektedir (Pietsch & Marotta, 2009: 188). Postmodern döneme dair analizlerinde ise Bauman'ın yabancı kategorisine, göçmenler, mülteciler ve çeşitli etnik gruplar gibi farklı toplumsal grupları da ekleyerek kavramsal çerçeveyi genişlettiği gözlemlenmektedir. Bauman'ın toplum analizlerinde sınıflandırma çabalarının merkezi bir konuma sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, Bauman'ın çalışmalarındaki en temel sınıflandırmalardan biri yabancı kategorisidir.

Bauman, yabancı kavramını Simmel'den hareketle açıklayarak, modern dönemde yabancının, dost ve düşman arasında konumlandırılmış, bilindik ancak bireysel olarak tanımlanması güç bir sosyal tip olduğunu belirtmektedir (Bauman, 2003: 77; Bauman, 2010: 66). Bu durum yabancının ne tam olarak “biz” ne de “onlar” olarak konumlandırılmasını mümkün kılar; böylece belirsizlik, endişe ve tehdit duygularını besler. Bauman'a göre, toplumsal düzenin temelini oluşturan ikili karşıtlıklar (iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin gibi) yabancının varlığıyla sorgulanır hâle gelir. Yabancının sadakatinin sürekli olarak şüpheli görülmesi, onun toplumsal düzen içerisindeki uyumsuz konumunu pekiştirir (Bauman, 2003: 106). Modern dönemde, özellikle Avrupa'daki Yahudiler üzerinden tanımlanan yabancılar, Bauman için düzen dışı unsurlar olarak değerlendirilir. Bauman, modernitenin temel özelliğinin düzen olduğunu ve bu düzenin belirsizlikleri azaltarak insanların güvende hissetmesini sağladığını ifade eder (Bauman, 2000: 16). Bu bağlamda, düzeni bozma potansiyeli taşıyan yabancılar, temizlenmesi gereken yabani otlar gibi algılanırlar. Yabancının gelişi, gündelik yaşamın temelindeki güven hissini sarsan ve toplumsal sorgulamayı tetikleyen bir faktördür (Bauman, 2000: 20). Yabancıya karşı kullanılan stratejilerden ilki, asimilasyon olarak tanımlanan “farklıyı benzer kılma” sürecidir. Asimilasyon, yabancının kültürel ve dilsel ayrımlarını yumuşatarak, düzenin devamını sağlayan tek tip bir uyumu dayatır. İkinci strateji ise

dışlama pratikleriyle yabancıyı toplumsal hayatın sınırları dışına itmeyi hedefler (Bauman, 2000: 31). Bauman, bu iki stratejinin temelde düzenin korunması ve sürdürülmesi için kullanılan araçlar olduğunu vurgular.

Postmodern dönemde yabancı kavramının anlamı, modern düzenin sağlayamadığı tutarlılık ve süreklilik eksikliğine bağlı olarak değişime uğrar. Postmodernlikte düzenin yerini belirsizlik alır ve bu durum çoğulculuk ve hoşgörü gibi olumlu görünen unsurları içerse de aslında modernliğin uygulanamazlığını kabul eden bir tutumdur (Bauman, 2003: 131, 328; Bauman, 2000: 36, 40, 47; Bauman, 2005: 107). Bu bağlamda yabancı kavramı daha akışkan ve belirsiz bir hâl kazanır ve birlikte yaşam meselesi ön plana çıkar. Bauman'ın dikkat çektiği bir diğer husus, Goffman'ın "sivil dikkatsizlik" kavramıdır. Bu kavram, bireylerin yabancılarla etkileşimden kaçınmak için bilinçli bir şekilde ilgisiz davranmasıdır. Bauman'a göre bu durum, bir taraftan birlikte yaşamın bir stratejisi olarak işlev görürken diğer taraftan da yabancıyı dışlanmasını ve yabancılığının pekişmesini sağlar (Goffman, 1966: 157-158; Bauman, 2010: 79, 80; Bauman, 2003: 91). Bu sivil dikkatsizlik, evrensel bir kayıtsızlık ve ahlaki sorumsuzluk durumunu beraberinde getirir.

Sonuç olarak Bauman'ın yabancı kavramını ele alışında, düzen ve belirsizlik kavramları kritik öneme sahiptir. Bauman için müphemlik, sosyal sınıflandırmaların dışına çıkarak, ikili karşıtıklara meydan okuyan ve böylece toplumsal düzenin sınırlarını sorgulayan bir duruma işaret eder. Bu bağlamda müphemlik, yabancı kavramının temelinde yer alarak düzen ve kaosu iç içe geçmiş hâlini temsil eder. Bauman, toplumu sınıflandırma çabalarının, belirsizliği ortadan kaldırmak yerine daha fazla müphemlik yarattığını ileri sürerek, yabancı kavramının sosyolojik analizlerdeki merkezi rolünü vurgular.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GÖÇ OLGUSUNUN TARİHSEL ARKAPLANI

3.1. Uluslararası Göçün Tarihsel Arka Planı

Uluslararası göç hareketlerine ilişkin tarihsel olarak bir başlangıç noktası belirlemek oldukça güçtür. Uluslararası göç tanımı her ne kadar modern döneme ait bir kavram olsa da tarihsel süreç içerisinde birbirinden farklı coğrafyalarda büyük göç hareketleri yaşanmıştır. Yazının ortaya çıktığı Mezopotamya coğrafyasına kısa bir göz atıldığında Sümer kentlerinin zenginleştikçe, çevresine yönelik bir cazibe merkezine dönüştükleri ve Mezopotamya çevresinden yoğun bir göç aldıkları görülmüştür. Ardından bu göç hareketleri bir silsile halinde devam etmiş ve Mezopotamya dışından gelen topluluklar halihazırda yerleşmiş olan topluluğu göçe zorlayarak bölgede hakim güç haline gelmiştir. Böylelikle Sümerlerden, Akkادلara, Assurlardan Babillere uzanan bir silsileyle Mezopotamya'da iktidara gelen topluluklar, yoğun göç hareketliliğinin bir sonucu olmuştur (Köroğlu, 2012:93-117). Bu göç hareketleri, antik Mezopotamya'daki devletlerin tehdit olarak algıladıkları veya kontrol altına almak istedikleri bazı toplulukları çeşitli gerekçelerle başka bir coğrafyaya göçe zorlamaları, tarihsel süreçte bir problem çözme metoduna dönüşerek daha sonrasında kurulan devlet yapılarının da kullandığı bir yöntem haline gelmiştir. Elbette bu yöntem sonucunda yaşanan hareketler, Mezopotamya'da gündelik yaşamda ataerkilliğin artmasından, ticari metaların değişime uğramasına kadar sosyoekonomik değişimlere yol açmıştır (Graeber, 2011:183-186). Bu noktada sözü edilen yöntemin bir başka örneği ise M.Ö 6.yüzyılda yaşanmıştır. Mezopotamya'dan çıkarak, Kudüs ve civarını ele geçiren Babilliler, bölgedeki Yahudileri esaret altına alarak Babil'e sürgün etmiş ve bu olay Babil Sürgünü olarak kayıtlara geçmiştir. Bakıldığında tarihsel süreçte bu gibi yöntemler, kurulan büyük imparatorlukların da problem çözme mekanizmasını etkilemiştir. Roma İmparatorluğu ele geçirdiği bölgelerde bazen sert bir sürgün politikası bazen de Kartaca örneğinde olduğu gibi bir yok etme politikası izlemiştir. Hatta öyle ki Roma İmparatorluğu kendi vatandaşları üzerinde de bir sürgün ya da zorla yerinden etme politikası izleyerek bunu bir hukuki çerçeveye yerleştirmiştir. Sürgün ettiği vatandaşlarına, Roma'nın anlaşma yaptığı devletlerden birine gitme hakkı olan *ius migrandi* (Göç etme hakkı) statüsünün verilmesi bu alanda bir ilk olmuştur (Broadhead, 2001: 69-89). Böylelikle hukuki sahada ilk defa *migrandus/migranda* kavramı doğmuştur. Latince kökenli olan ve bir yerden başka bir yere giden kişi yani göçmen anlamına gelen bu kavram, takip eden asırlarda

İngilizce ve Fransızca olmak üzere Batı Avrupa dillerine geçmiştir (Oxford, 1996: 146, 229, 293). Kısacası, modern dünyanın en başta gelen problemlerinden biri olan küresel göç meselesinin kavramlarının etimolojik kökenleri Roma döneminde ortaya çıkmıştır.

Tarihsel akış, göç ve küreselleşme çerçevesinde ele alındığında birkaç kırılma noktasının üstünde durmak gerekmektedir. Bunlardan ilki, Batı Avrupa'yı temelinden sarsan ve Roma İmparatorluğu'nun bölünmesine yol açan Kavimler Göçü'dür. Kavimler Göçüyle birlikte Asya steplerinden yığınla gelen insan toplulukları, uzun süre boyunca Avrupa'daki kavimleri göçe zorlayarak yerinden etmiştir. Bu durum köylülerin güvenlik ve iş endişesiyle daha merkezi noktalara göç etmesiyle Avrupa kentlerinin büyüüp gelişmesini sağlamıştır. Netice itibariyle, günümüzdeki Avrupa medeniyetinin doğuşu da yine bu göç silsilesi üzerine inşa edilmiştir (Goff, 2005: 400-1500). İkinci bir kırılma noktası ise Coğrafi Keşiflerle gerçekleşmiştir. Avrupa'da çeşitli mezhepsel baskılara maruz kalan veya ekonomik olarak alt sınıfta sıkışıp kalan kesimlerin hatırı sayılır bir kısmı keşfedilen bakir Amerika Kıtasına göç etmiştir. Kısa sürede kıtanın büyük bir kısmının, Avrupalılar tarafından sömürge haline getirilmesi sonucunda boş tarım arazilerinin işletilebilmesi için ciddi bir köle gücü ihtiyacı da ortaya çıkmıştır. Bu köle ihtiyacı ise Afrika Kıtası'ndaki siyahi nüfusun, Avrupalı koloniciler tarafından köleleştirilerek ticari bir metaya dönüşmesine yol açmıştır. Trans-Atlantik köle ticareti 16.yüzyıldan başlayarak, 19.yüzyılın ikinci yarısında dek kesintisiz süren bir faaliyet olarak devam etmiştir.⁶ Bu sistematik ve zorunlu göç hareketini kesintiye uğratan gelişme ise 19.yüzyılda Afrika'nın, Avrupalı devletler tarafından tamamen sömürge haline getirilmesi olmuştur.

Elbette bütün bu arka plan hızla küreselleşen bir sistemin öncülü olarak değerlendirilebilir. 19.yüzyılda Napolyon Savaşları sonrası Avrupa'da yeni bir düzene özlem duyulması ve sömürge bölgelerinin Avrupalı devletler tarafından hukuki düzlemde paylaşılması diplomasiye duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Öte yandan telgraf ve demiryolunun yaygınlaşmasıyla zamanın akışı daha önce hiç olmadığı kadar hızlanmıştır. Sanayi Devrimiyle birlikte üretim-ham madde temini ilişkisinin bir sonucu olarak Dünyanın dört bir yanında birbirine eklemlenen ekonomik sistemler bütün dengeleri

⁶ Trans-Atlantik köle ticareti ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk.(Green, 2012)

değiştirmiştir. Artık İran ipeğinin İngiliz limanlarına geç ulaşması Londra Borsası'ndaki bir hisse senedinin değerine gün içinde etki yapabiliyor hale gelmiştir. Diplomatik temsilciliklerin yaygınlaşması, basının gelişmesi ve teknolojinin hızlanmasıyla birlikte dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olay, artık uluslararası bir mesela haline gelebilmektedir. Öte yandan Sanayi Devriminin ortaya çıkışıyla birlikte Avrupa'nın büyük şehirlerinden başlayarak taşraya doğru uzanan toplumsal sınıflar giderek belirgin hale gelmiştir. Şehirlerin, çevrelerine nazaran iş imkanı temin ederek birer cazibe merkezlerine dönüşmeleri İngiltere ve Avrupa'da köyden şehre doğru akan göçü arttırmıştır. Öyle ki göçün, işgücü oluşturma üzerindeki etkisi en az sanayileşme kadar önem taşımaktadır. Araştırmalarda da görülüyor ki sanayileşme daha önce işsiz olan insanların işgücüne dahil edilmesini kimi bölgelerde tetiklememiş, bunun sağlayıcısı göç olmuştur (Katz, Doucet ve Stern, 1982: 68-71). Doğal olarak bütün bu sosyal ve ekonomik dönüşümler devamında derin ideolojik ayrılıkları beraberinde getirmiş ve 1830 ve 1848 yılında Avrupa çapında devrimci dalgaların meydana gelmesinde pay sahibi olmuştur. 19. Yüzyıl boyunca hızla artan küreselleşme sürecinde meydana gelen olayların uzun vadeli sancıları ve ardında bıraktığı ideolojik çatışmalar takip eden yüzyılı da şekillendirmiştir (Giddens, 1995: 57-63).

Bütün bu arka plan dahilinde 20. yüzyılın ilk yarısında giderek küreselleşen dünya, birinci ve ikinci dünya savaşına tanıklık etmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan uluslararası barış düzeni mağlup ve galip devletleri tatmin etmemiştir. Bu durumun sonucu olarak Avrupa'da milliyetçilik ve alt sınıf kavgaları hâkim olmuştur. Ekonomik düzeni iflas etmiş, başarısız İmparatorluk girişimlerinde bulunan Almanya ve İtalya'da otoriter rejimlerin kurulması yeni bir genel savaşla neticelenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan Kapitalist dünyayı temsilen ABD ve Komünizmin bayraktarı SSCB arasında oluşan iki kutuplu sistem, küresel bir düzeni ifade etmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında meydana gelen uluslararası bütünleşmenin sonucu olarak, devletlerarası kurumsallaşmaya önem artmıştır. Hemen her alanda gerçekleşen bu kurumsallaşma uluslararası göçe ilişkin hukuksal tanımlamaları da beraberinde gelmiştir. Ulus aşırı göçün öznelere ilişkin hukuksal statülerinin tanımlanmasına ve uygulamalara temel oluşturan ilk çıkış noktası, 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. Maddesidir. Söz konusu maddede geçen; *“Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.”* ifadesi iltica hakkının temel insan hakkı olduğunu hükme bağlamıştır. Birleşmiş Milletler

Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 14 Aralık 1950 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Meclisi tarafından kurulmuştur. BMMYK, özellikle zorunlu göçün öznelarını korumak maksatlı yapılan uluslararası hareketleri düzenlemek, onlara liderlik etmek ve dünya çapında var olan ya da ortaya çıkacak olan mülteci sorunlarını çözmekle yetkilendirilmiştir. Burada temel amaç mültecilerin haklarını ve refahını savunmaktır. 1951 yılına gelindiğinde hem bir uluslararası hukuki sözleşmeye hem de uluslararası göçe dair bir kuruluşa ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç çerçevesinde oluşturulan 23 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi uluslararası mülteci hukukuna ilişkin temel metin olarak kabul edilir.⁷ 6 Aralık 1951 tarihinde Cenevre’de daha sonra Birleşmiş Milletlere bağlı olarak varlığını sürdürecektir olan Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration – IOM) kurulmuştur. IOM acil durumlarda yardım, mültecilerin yeni bir ülkeye yerleştirilmesi, gönüllü geri dönüşlere yardım, göçmen sağlığı, para gönderme ve yasal göç seçeneklerinin desteklenmesi gibi alanlarda faaliyet gösteren uluslararası bir örgüt olmuştur. 1951 yılında Intergovernmental Committee for European Migration (ICEM) adıyla II. Dünya Savaşı’ndan etkilenerek göç eden insanlara yardım etmek amacıyla kurulan örgüt daha sonra isim değiştirerek bugünkü halini almıştır. İlk başta bu oluşumlar ve hukuki bağlayıcılığı olan uluslararası sözleşmelerde yer alan tanımlar, uluslararası boyuttaki göç hareketlerini bir düzene kavuşturmak maksadıyla tesis edilmiş olsa da açıkça görülüyor ki sözleşmede yer alan göçle ilgili kavramlar Batı Avrupa merkezci (Western-Eurocentrism) anlayışa göre oluşturulmuştur. Hatta bazı çevreler IOM’in zaman içerisindeki icraatlarıyla Avrupa merkezci bir anlayışın savunucusuna dönüştüğünü de ileri sürmektedir (Bulley, 2023:60-61).

İkinci Dünya Savaşı sonrası küresel düzende her kitlesel göç hareketi, göçün yaşandığı coğrafyalardan uzak bölgeleri de derinden etkileyerek uluslararası dengeleri değiştirebilecek bir hale gelmiştir. 1960’lı yıllardan itibaren Afrika’dan Avrupa’ya, Latin Amerika’dan Kuzey Amerika’ya doğru kitlesel düzeyde göç hareketleri yaşanmıştır. Büyük güçler gerek Afrika’da gerekse Latin Amerika topraklarında çıkarları uğruna darbelere ve askeri müdahalelere girişmişlerdir. Halihazırda sömürülerek yoksullaştırılmış ve refahtan yoksun bırakılmış insanlar, sefaletten kurtulmaları için göç

⁷ 1967’de ise “New York Protokolü” ile sözleşme genişletilmiştir. İlk metinde “1951 yılından önce ve Avrupa’da meydana gelen olaylardan dolayı” şeklinde ifade edilerek başlayan mülteci7 tanımlaması New York protokolü ile tüm zaman ve mekânlar genişletilmiştir. Fakat sözleşmeyi coğrafi çekince ile imzalayan ülkelerin hakları korunmuştur.

etmek mecburiyetinde kalmışlardır (Luraghi, 1975:326-327). 1960'lı yıllarda Afrika'da yaşanan iç savaşlar ve bağımsızlık hareketleri sonucunda, Afrikalı nüfusun önemli bir kısmı refah alanlarına yani Batı Avrupa ülkelerine göç etmiş, bu nüfus akışı Batı Avrupa'nın demografik yapısını ciddi anlamda değişime uğratmıştır. Öte yandan 1990'lı yılların başında Doğu Bloğu'nun çökmesini bir fırsat olarak değerlendirerek enerji bölgelerine hâkim konuma gelmek isteyen Amerika Birleşik Devletleri'nin Ortadoğu coğrafyası üzerinde saldırgan bir politika izlemesi bir kırılma noktası olmuştur. 1990 yılında Körfez Savaşı ile başlayan süreç, küresel göçlerin yaşanmasında bir domino etkisi yarattı. Öyle ki takip eden süreçte Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri müdahaleci tavrıyla Afganistan ve Irak'ı işgal etmesi Türkiye'den Avrupa'ya doğru uzanan hat üzerindeki devletlerin hedef ve transit göç ülkesi olarak değerlendirilmesine sebebiyet vermiştir. Bütün bu göç hareketleri sadece politik olarak değil, sosyoekonomik olarak da ülkeleri derinden etkilemiştir. Bu sürecin zirve noktası ise Arap Baharı'nın ilk kıvılcımlarıyla alevlenen Suriye İç Savaşı ile yaşanmıştır. “Demokrasinin” hüküm sürmediği toplumlara demokrasinin geleceği vaadiyle Batı tarafından desteklenen bu bahar, bir süre sonra Libya ve Suriye'yi tabiri caizse ateşe atmıştır. Esad ve Kaddafi aileleri tarafından yönetilen bu ülkelerde, ilk başta yaşanan halk eylemleri önce çatışmaya daha sonrasında iç savaşa dönüşmüştür. ABD ve Rusya gibi küresel güçlerin Suriye toprakları üzerinde vekalet savaşlarına (Proxy War) tutuşması Suriye'deki çatışmaların giderek derinleşmesine neden olmuştur (Bellamy, 2022:369-370). On yılı aşkın süredir devam eden çatışmalarda diplomasinin başarısızlığa uğrayarak savaşın uzun vadeye yayılması Suriye'deki nüfusun farklı ülkelere göç etmesiyle sonuçlanmıştır.

Türkiye ve Lübnan, Suriye İç Savaşı'ndan sonra meydana gelen göçten en fazla etkilenen ülkeler olmuştur. Bu ülkelerin üstlendiği insan yükü öylesine fazlaydır ki Suriyeli sığınmacılar bir süre sonra Avrupa Birliği adına da bir tehdit oluşturmuştur. Bu durum, Avrupa Birliğine üye ülkeler büyük çoğunluğu için ciddi bir tehlike olarak görülmüştür. Özellikle düşük nüfusa sahip olan Balkan ülkeleri, Batı Avrupa'ya ulaşmak isteyen Ortadoğulu mülteciler için bir transit geçiş ülkesi olmuş, insan kaçakçılarının yoğun faaliyetleriyle bazen deniz yoluyla bazen de karayolu vasıtasıyla, Avrupa'ya taşınan sığınmacılar, Avrupa siyasetinin giderek milliyetçi sağ söyleme kaymasında etkili olmuştur. Hatta İtalya gibi birliğin önde gelen ülkesinde bir sağ parti iktidara gelmiştir. Bunu İngiltere'de Reform (Reform UK) ve Almanya'da Almanya İçin Alternatif Partisi (AfD) gibi göçmen karşıtı söylemde bulunan sağ partiler ciddi manada oylarını

yükseltmişlerdir. Elbette bütün bu değişim Avrupa'nın sosyal tabanında, göçmenlere karşı oluşan bir havayı da temsil etmektedir. Avrupa Birliği'ne üye Yunanistan ve Macaristan gibi transit ülkelerin ekonomik yapıları sarsılmış, diğer taraftan Avrupa Birliği'nin büyük güçleri olan Almanya, Fransa ve İtalya gibi ülkeler ise sadece Ortadoğu üzerinden değil Afrika topraklarından gelen büyük mülteci akınlarıyla baş etmek durumunda kalmıştır. Bütün bunlar Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile olmayan ülkeler arasında diplomatik hareketliliğin artmasına imkân tanımıştır. Avrupa Birliği yaptığı ikili anlaşmalarla hudutlarından içeri giren göç akınlarının bir nebze de olsa azaltılması yönünde bir politika izlemiştir. 2020'li yıllara gelindiğinde ise 2021 yılında Afganistan'da Taliban'ın iktidara gelmesi yeni bir göç akınını beraberinde getirmiştir. Şüphesiz ki bu göç akınının hedefi yine refah alanları olan Avrupa ülkeleri olmuştur. Asya'dan Afrika'dan ve Arap coğrafyalarından Batı istikametine doğru akan sığınmacılar, Avrupa'da olsun Türkiye'de olsun siyasetten, ekonomiye ve sosyal yaşama kadar var olan düzeni özellikle toplumsal huzursuzluk yaratacak şekilde etkilemiştir. Bu noktadan itibaren göç, küresel dünyanın bir sorunu haline gelmekle kalmamış, çeşitli boyutlarıyla birlikte araştırılması gereken bir mesele olarak karşımıza çıkmıştır.

Yaşadığımız dönemde şiddet, savaş, yoksulluk, doğal afetler gibi nedenlerle yerinden edilmiş birey ve grupların sayıları milyonlarla ifade edilmektedir. Uluslararası Göç Örgütü'nün 2022 yılı Dünya Göç Raporu geline noktaı istatistiksel olarak görebilmemiz için oldukça ayrıntılı veriler sunmaktadır. Rapora göre; 1970 yılından 2022 yılına kadar uluslararası göç -her ne kadar dünya nüfusuna göre oranındaki değişim az gibi gözükse de- sistematik biçimde artmıştır. Bu rapora göre; 1970 yılında uluslararası göçmenlerin sayısı 84 milyon 640 bin 125 kişi ile dünya nüfusuna oranı %2.3 iken, 2022 yılında göçmenlerin sayısı 281 milyon kişi ile dünya nüfusuna oranı %3.6 olmuştur (IOM, 2022). 2020 Dünya göç raporuna göre 2019 yılında 7,7 milyar olan dünya nüfusunun 272 milyonu uluslararası göçmen olarak kaydedilmiş ve buna göre her 30 kişiden 1'nin uluslararası göçmen olmasının söz konusu olduğu ifade edilmiştir (IOM, 2020: 23). Dolayısıyla özellikle son 50 yıl içinde uluslararası göçmenlerin niteliğindeki değişimi ve şiddet olaylarının yaşandığı bölgelere coğrafi yakınlığı, Avrupa'ya geçiş için transit ülke konumunda olması ve göçün ülke olarak ciddi taşıyıcısı haline gelmiş olması konuyu Türkiye noktasında güncel ve önemli kılmaktadır.

3.2. Türkiye'nin Tarihsel Coğrafyasının Göç Deneyimi

Anadolu özelinde ele alındığında son bin yılda Anadolu sadece dış göçlerle değil, iç göçlerle de büyük sancılar yaşamıştır. Bu hareketlilik yalnızca siyasi anlamda değil, sosyal olarak da huzursuzluklara yol açmıştır. Yerleşikler ve göç eden kesim arasındaki hoşnutsuzluk dönemin kaynaklarına da yansımıştır. Bir örnek vermek gerekirse meşhur Büyük Selçuklu veziri Nizamülmülk'ün Siyasetname adlı eserinde görülmektedir. Eserinde vezir, Türkmenlerin yerleşik halkı tedirgin etmeleri nedeniyle bezginlik getirdiklerinin altını çizmiştir. Öte yandan ise Selçuklu devletinin kuruluş aşamasında Türkmen boylarının büyük payı olduğuna da işaret etmiştir (Nizamülmülk,2009:146). Göç hareketlerinin aralıksız devam etmesi Osmanlı devrinde de bazı kitlesel olayların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Anadolu'daki Türkmen aşiretleri kurulan yeni Osmanlı otoritesine itaat etmemiş ve akabinde otoriteye karşı koyarak isyan etmişlerdir. Bu aşiretlerin Celali İsyanları olarak anılan başkaldırı hareketlerine girişmeleri sonucunda, Anadolu topraklarında yaşayan yerleşiklerin daha güvenli bölgelere göç etmek maksadıyla yer değiştirmeleri Büyük Kaçgun adıyla literatürde yer bulmuştur. Yine 17. yüzyıl Osmanlı tarihçilerinden olan Mustafa Naimâ oluşan otorite boşluğu için başkaldırı hareketine girişenleri “bir çekirge sürüsü, bir asumanî bela” olarak nitelendirmiştir (Ortaylı, 2008:369). Her ne kadar 17. yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı merkezi idaresi, Celâli İsyanlarını bastırsa da geriye toprak düzeni bozulmuş ve nüfusu oldukça seyrelemiş bir Anadolu kalmıştır. Tarımdan elde edilen vergilere ve savaş ganimetlerine dayalı Osmanlı bütçesi bu devirden sonra bir türlü sağlıklı bir yapıya kavuşamamıştır. Osmanlı Anadolu'sunda Türkmen gruplarının yerleşik bir yaşama ikna edilerek onlardan vergi temin edilememesi ve iskan edildiklerinde bile o bölgenin yerli halkıyla aralarında ciddi problemlerin meydana gelmesi 19. yüzyılda dahi görülen bir durumdur. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse Çukurova'nın Kozan bölgesinde Türkmen aşiretlerinin mecburi iskanının sağlanması için 1864 yılında Fırka-i Islâhiye adıyla bir askeri birlik bölgeye gönderilmiştir. Bu bölge denetim altına alınarak plan başarılı olunca bugün de idari merkezler olarak kullanılan Osmaniye, İslâhiye, Hassa gibi yerleşimler o devirde kurulmuştur (Cevdet Paşa, 1980:131-188). Diğer taraftan sadece Anadolu topraklarında değil, büyük kentlerin ve özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olan İstanbul'un iç göçlerden korunması için 19. yüzyılın başlarında ayrı bir önem verilmiştir. Osmanlı topraklarında seyahat etmek için alınan izin kağıdı olan Mürur tezkiresi uygulamasının denetimi arttırılmıştır. Buna ek olarak II. Mahmud, başkentin giriş-çıkış noktalarında

denetimi sağlayan Bostancıbaşıların yetkilerini iç göçü önlemek maksadıyla arttırmıştır (Kütükoğlu, 2006:60-61).

Bu noktada, Cumhuriyet dönemindeki göç hareketliliğini ele almadan önce Osmanlı İmparatorluğu'nun son 150 yılındaki büyük göç hareketlerine kısa bir değinmek gerekmektedir. Öyle ki bu göç hareketleri gerek Anadolu topraklarını hedef alması gerekse farklı etnik ve dini grupları kapsamasından dolayı dikkate değer bir tarihsel arka plan oluşturur. Bu tarihsel periyoda bakıldığında Osmanlı'nın göç yanlısı bir politika izlediği görölmektedir. Bu dönemde ilk olarak 1768-1774 Osmanlı-Rus Harbi neticesinde Kırım Yarımadası'nın Ruslar tarafından işgal edilmesi bir dönüm noktası oluşturmuştur. Böylelikle Osmanlı'da ilk defa Türk ve Müslüman halkın yoğun olduğu bir alanda toprak kaybının yaşanmasıyla Kırım Tatarlarının çoğunlukta olduğu halk, Anadolu'ya göç etmek mecburiyetinde kalmıştır. Böylesine bir göç hareketi Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk defa deneyimlediği bir durum olmuştur. Fakat bu alandaki son deneyimi de olmamıştır. 1860 yılından başlayarak Rus Çarlığı'nın Kafkasya ve Çerkezya'yı ele geçirerek idaresi altına alması Çerkes, Abaza ve Türki kavimlerin Kafkasya'dan Anadolu'ya doğru hızla göç etmesine sebep olmuştur. Tahminlere göre bir milyonu aşan Kafkas göçmenlerin sayısı öylesine büyüktür ki Osmanlı İmparatorluğu, gelen bu büyük kitleyi sevk ve idare edebilmek için Muhacirin Komisyonu'nun kurulmasına karar vermiştir. Bu komisyonların üstlendiği misyon, gelen muhacirlerin yerleşik düzeni de bozmadan dengeli ve sistemli bir biçimde iskan edilmeleri olmuştur. Kafkasya'dan gelen muhacirler sadece Anadolu şehirlerine değil, Arap şehirlerine kadar geniş bir iskân politikasıyla imparatorluğun çeşitli bölgelerine yerleştirilmişlerdir. Dış göç hareketini, bir iskân politikasına çeviren bu komisyonlar Osmanlı'nın son dönemlerine dek görev yapmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu, 93 Harbi olarak anılan 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi sonucunda da Balkanlarda ve Doğu Anadolu'da yaşadığı büyük toprak kayıpları neticesinde bir milyondan fazla göçe yeniden ev sahipliği yapmıştır. Elbette bu göç tamamıyla dış kaynaklı değildir, kaybedilen topraklarda kalan Osmanlı vatandaşlarının kendilerini yeniden Osmanlı topraklarına atma süreçlerinin bir parçasıdır. Osmanlı'nın yaşadığı son büyük göç hareketliliği ise 1912 yılında Balkan Savaşlarından sonra meydana gelmiştir. Osmanlı'nın Balkan devletlerine kaybettiği Rumeli topraklarındaki Türk-Müslüman nüfusun hatırı sayılır bir kısmı büyük bir hızla

Doğu Trakya ve İstanbul'a doğru hareket etmiştir. Hatta öyle ki cumhuriyetin kurucu kadrosunun aileleri de bu göç hareketinden etkilenmiştir.(Erdem, 2018)⁸

Cumhuriyet tarihinin dış göç deneyimine bakıldığında ise bu periyodun ilk 80 senesi Osmanlı bakiyesi olarak görülen Balkanlarda hayatını devam ettiren Türk-Müslüman topluluğun Türkiye'ye gelmesini kapsamaktadır. Halihazırda Lozan Antlaşmasına ek olarak Yunanistan ile Türkiye arasında yapılan anlaşma gereğince Yunanistan'daki Türk-Müslüman nüfus ile Türkiye'deki Rum-Hristiyan nüfusun yerleri birbirleriyle değiştirilmiştir. Tıpkı Osmanlı dönemindeki Muhacir Komisyonlarının üstlendiği görev gibi kurulan Karma Komisyonlar mübadillerin yer değiştirme ve mülk sahibi olma sürecini yönetmiştir. Bu sancılı süreç 1930 yılına dek aralıklarla devam etmiştir. 1934 yılına gelindiğinde mübadillerin dışında kalan Osmanlı bakiyelerinin Türkiye'ye gelmesi için etraflıca hazırlanmış hukuki bir düzenleme hala mevcut değildir. Erken dönem Cumhuriyetin büyük bir nüfusa ihtiyacının olması ve bunu sınırları dışındaki kaynaklardan yani Osmanlı bakiyesi olan Türk-Müslüman topluluklardan bu nüfusu temin etmeye sıcak bakılmaktadır. Sözü edilen kaygılar 1934 yılında İskân Kanunu'nun çıkarılmasıyla sonuçlanmıştır. Kanun içerisinde yapılan muhacir tanımına uyan kimseler, doğrudan Türk vatandaşlığına alınmış ve istekleri dâhilinde iskân edilmişlerdir. Öte yandan mülteci olarak adlandırılan kesimler ise doğrudan vatandaşlığa alınmayıp ve Vatandaşlık Kanunu bağlı tutulmuşlardır.⁹ Bu kanundaki temel mantık, muhacirlerin boş devlet arazilerine iskân edilmeleriyle kısa vadede geçimlerini sağlamaları uzun vadede ise üretim zincirinin bir parçası olarak vergi mükellefi haline gelmeleri olmuştur.

Elbette Cumhuriyet dönemi yalnızca uzun vadeye yayılan ve organize bir şekilde düzenlenen dış göçlere tanıklık etmemiştir. 1950 yılından Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye daha önce hiç olmadığı kadar iç göçe maruz kalmış ve bu iç

⁸ Muhacir Komisyonları hakkında ayrıntılı bilgi için bk.(Erdem, 2018)

⁹ "Madde 3 "Türkiyede yerleşmek maksadile dışarıdan, münferiden veya müçtemian, gelmek isteyen Türk soyundan meskûn veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskûn kimseler, işbu kanunun hükümlerine göre Dahiliye Vekilliğinin emrile kabul olunurlar. Bunlara (muhacir) denir. Kimlerin ve hangi memleketler halkının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti karare ile tesbit olunur. Türkiye'de yerleşmek maksadile olmayıp bir zaruret ilcasile muvakkat oturmak üzere sığınanlara (mülteci) denir. 4. maddede yazılı sebepler bulunmayan mülteciler, Türkiye'de yerleşmek isterler ve bunu yazı ile bulundukları yerin Hükümeti ne bildirirler ise muhacir muamelesi görürler. Öbür mülteciler için Vatandaşlık Kanunu hükümleri tatbik olunur." Ayrıntılı bilgi için bk. "İskan Kanunu", T.C. Resmi Gazete, 21 Haziran 1934.

göç köyden kent merkezlerine, kent merkezlerinden daha büyük şehirlere yönelmek üzere iki yönde akmıştır. Tarımda makineleşmenin artması sonucu, tarım sahalarındaki iş gücü ihtiyacının azalması ve fabrikaların yaygınlaşmasıyla şehrin çevresindeki alanların yeni yerleşim yerlerine dönüşmesi büyük limanlara sahip hinterland bölgelerinin hatırı sayılır miktarda göç almasına sebep olmuştur. İstanbul, İzmir gibi yoğun iç göçe maruz kalan şehirlerde daha önce karşılaşılmayan sosyal ve ekonomik sıkıntılar baş göstermiştir. Hepsi bir yana 1950 yılından itibaren ivmesini giderek arttıran iç göç süreci günümüzde de etkisini korumaya devam etmiştir. İçinde bulunduğumuz dönemde de kırsal nüfusun, kent nüfusu karşısında erime süreci devam etmektedir ki 1950’li yıllar bu sürecin yaşanmasında büyük bir kırılma noktası olmuştur. Bu açıdan ele alındığında mevcut iç göç dinamiği, Türkiye’nin sosyolojik yapısının şekillenmesinde önemini korumaktadır.

Takip eden yıllarda ise Türkiye nitelik olarak farklılık gösteren ve uluslararası göçte kaynak ülke konumunda yer alarak göç alan değil göç verdiği bir süreci deneyimlemiştir. Başta Almanya olmak üzere pek çok Avrupa ülkesi 2. Dünya Savaşı sonrası iş gücüne duyulan ihtiyaç sebebi ile başka ülkelere işçi talep etmiştir. Bu dönemde Türkiye ile yapılan ikili anlaşmalar sonucu hatırı sayılır bir nüfus çeşitli Avrupa ülkelerini işçi göçü gerçekleştirmiştir. 1950’li yıllardan başlayarak önceleri akraba veya tanıdıkları aracılığı ile aldıkları davet mektupları ile gerçekleşirken sonraki yıllarda 1961 anayasası ile birlikte kişiler isteğe bağlı olarak ülke sınırları dışına çıkabilmişlerdir. Karşılıklı işçi anlaşmaları yapılan ülkelerde kurulan “tercüme büroları” ile sonraki süreçte başka bir ülkeye işçi yerleştirmeleri daha sağlıklı ve hak kayıplarını en aza indirmeye çabasıyla devam etmiştir (Abadan-Unat, 2015: 263-264). Fakat göçün niteliği açısından değerlendirildiğinde burada önemli olan husus o yıllarda Türkiye’nin uluslararası göçte kaynak ülke olarak konumlandığıdır.

Türkiye’ye yönelen dış göçün niteliği, 1980’li yıllar ile birlikte değişime uğramıştır. Artık gelenler, Osmanlı bakiyesinden kalan topraklardan gelen Türk ya da Müslüman ahali değildir. Geleneler, her ne kadar tarihsel bir geçmişten veya inanç birliğinden söz edilebilse de Türkiye’nin ulus devlet sınırları dışında kalan sınır komşularında meydana iç çatışmalar ve geniş bir bölgeye yayılan istikrarsız gruplar, ülke içinde işlevsiz kalan politikalar sebebi ile güvenlik arayışında olan bireylerdir. Bu husus Türkiye’ye yönelen dış göçün seyrini ve niteliğini tamamıyla değiştirmiştir. Söz konusu nitelik ile uyum sağlayan ilk örnek 1979 İran’da rejim değişimi sonrası güvenlik arayışı

ile Türkiye'ye yönelen kitlesel akındır. İran ve Irak arasındaki savaş sebebi ile yaklaşık olarak bir milyon İran vatandaşı Türkiye'ye sığınma talebinde bulunmuştur (Buz, 2008: 121; Kara&Korkut, 2010: 157). Bahsi geçen süreç Türkiye'nin yalnızca kitlesel sığınma hareketi ile karşı karşıya kalarak hedef ülke olmasını değil bir geçiş ülkesi olma konumunu deneyimlemesine de neden olmuştur. Hakikaten de bu dönemde gelen sığınmacıların birçoğu Avrupa yahut Kuzey Amerika ülkelerinden birine göç etmek üzere üçüncü ülke başvurularında bulunmuşlardır. Dolayısıyla üçüncü bir ülkeye kabule ilişkin başvuru sonuçlanana dek Türkiye'de kalmış transit göçmenler olarak değerlendirilmişlerdir (İçduygu, 2015: 281). Bu hususun bize işaret ettiği ise sığınma talebi ile gelen gruplar nitelik olarak farklılaşabileceği gibi bir yandan da Türkiye'yi her zaman hedef ülke olarak görmedikleridir. Esasen bakıldığında bu deneyim göstermiştir ki göç süreçlerinde ülkelerin konumları özellikle sığınmacı göçünden bahsediliyor ise, transit ve hedef ülke konumunu aynı anda tecrübe edebilirler.

Türkiye'ye yönelen dikkate değer bir başka göç hareketi ise soydaş göçü olarak da bilinen 1989'da yaşanan süreçtir. Bu süreçte Bulgaristan'dan Türkiye'ye Türk soyundan gelen bir kitlenin sığınması Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan mübadele göçlerini hatırlatsa da tek taraflı gerçekleşmiştir. Sosyalist Bulgar rejimi lider Todor Jikov'un Türklere karşı benimsediği baskıcı ve asimile politikaları nedeniyle Bulgaristan'da yaşayan Türklerin büyük bir kısmı Türkiye'ye sığınmak durumunda kalmıştır. Asimilasyon politikalarının kapsamı aslında Yalnızca Türk olmanın ötesindedir. Ne var ki Türk olarak nitelendirilenlerin içinde Müslümanlığı kabul etmiş Bulgarlarında yer almıştır. Bunun yanı sıra sözü edilen politikalar kapsamında Hükümetin uygulamaları okul, cami ve buradaki pratikleri hatta koydukları isimlerin değiştirilmesine kadar geniş bir yelpazeye sahiptir (Karpas, 2004: 302-303; Kirişçi ve Karaca, 2015: 302).

İlerleyen süreçte kitlesel göç örneği olarak 1991'de Irak'ta meydana gelen ayaklanmalar ile başlatılan askeri operasyonlar neticesinde bir buçuk milyon civarı Irak vatandaşının sınırlara yöneldiği görülmüştür. Bu sayının 460 bini Türkiye'ye diğer kısmı ise Irak sınırlarına yönelmiştir (Kirişçi, 1999:117). Irak'tan Türkiye'ye gelen Kürt kökenli sığınmacıların büyük çoğunluğu ilerleyen süreçte vatandaşları oldukları ülkeye geri dönmüşlerdir. Bu noktada dikkati çeken unsur ise Soydaş göçünde Bulgaristan'dan gelerek sığınma talep edenlerin yerleşik olarak Türkiye'de kalması söz konusu olmuşken

Irak'tan gelen Kürt kökenli sığınmacıların geri dönmüş olmasıdır. Bahsi geçen farklılığın en büyük nedeni ise Soydaş göçünde gelenlerin yasal dayanağının olmasıdır. Hatırlanması gereken yasal dayanak 1934 tarihli İskan Kanunudur. Bu noktada temel argüman gelenlerin hangi nitelik ve bakış açısıyla değerlendirildiğine ilişkindir. Irak'tan gelen sığınmacıların genel olarak güvenlik sorunu odağında ele alınırken, Bulgaristan'dan gelen sığınmacılar sıklıkla soydaşlık vurgusu ile ele alınmıştır (Danış & Parla, 2009: 139; İçduygu ve Aksel, 2013: 171).

Türkiye'deki sığınma taleplerine ilişkin uygulamalara bakıldığında il ulusal mevzuat sığınma sürecini ve uygulamaları içeren 1994 tarihli İltica Yönetmeliğidir. Bu yönetmelik Türkiye'nin bir kitlesel akın ile karşı karşıya kalması durumunun sınır kapılarının kapatılmasını öngörmektedir. Dolayısıyla takip eden süreçte sınırların kapatılması özellikle Ortadoğu ülkelerinden gelecek olan sığınma taleplerinin muhatap bulamayışı bir başka deyişle sığınma taleplerine dair işlemlere erişimin güçleşmesi anlamına gelmektedir.¹⁰ 1994-2000 yılları arasında Türkiye daha aktif bir politika izlemiştir ve ulusal düzenlemeler ile uluslararası düzenlemelerin uyumlu hale getirilmeye çalışılması hedefi ve sığınma verilerinin düzenli bir şekilde tutulmaya başlanması bu dönemde dikkat çekmektedir (İçduygu, 2015: 281; Kirişçi ve Karaca, 2015: 300; Kirişçi, 2014: 15). 1990'lı yılların sonları BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği) tarafından teşvik edilen ve AB(Avrupa Birliği) tarafından da desteklenen bir reform sürecinin başladığı dönemdir (Kirişçi ve Karaca, 2015: 300). Bu dönemde ilk dikkati çeken ülkemize sığınan bireylerin niceliksel olarak artışı olmuştur.

Zorunlu göç bağlamında istatistiklere baktığımızda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin 2021 Yıl Ortası küresel Eğilimler Raporu verilerine göre 2021 yılı ilk altı ayını içerecek şekilde dünyada 82,9 milyon kişi zorla yerinden edilmiş durumdadır. Bu toplam sayı içinde ise 48 milyon kişi ülke içinde zorla yerinden edilmiş, 26,6 milyon kişi mülteci, 4,4 milyon kişi sığınmacı durumundadır. Suriyeli sığınmacılar ise bu istatistiklerde mülteci kategorisi içinde verilmektedir (UNHCR, 2021: i). Yine Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği istatistiklerine göre Suriyeli sığınmacıların 2022 Mart ayı sonu itibari ile 5 milyon 724 bin 230 kişi olduğu Türkiye'nin

¹⁰ Yönetmeliğin 8. Maddesinde "Nüfus hareketlerinin arazi avantajları da dikkate alınarak sınırda durdurulması ve sığınmacıların sınırı geçmelerinin önlenmesi esastır."(1994 Yönetmeliği) şeklinde ifade edilmektedir.

3 milyon 763 bin 565 kişi ile Suriye menşeli göçün en büyük taşıyıcısı olduğunu görüyoruz (UNHCR, 2022). Tarihi boyunca pek çok göç akını ile karşılaşan Türkiye özellikle 2011 yılında Suriye’de yaşanan çatışmalar nedeniyle sayıca en büyük kitlesel göç akımını deneyimlemiştir.

3.3. Denizli’nin Göç Deneyimi

1176 yılında Bizans ile Selçuklu Orduları arasında meydana gelen ve Bizans Ordusu’nun Selçuklular tarafından imha edilmesiyle sonuçlanan Miryokefalon Savaşı’nın ardından Denizli ve çevresi Türkmen aşiretlerinin yoğunlukla yaşadığı bir yer olarak kayıtlara geçmiştir.¹¹ İnalçık (2022:4-6)’a göre Batı Anadolu coğrafyası demografik devrim sayılabilecek nitelikte Türkmen göçü almıştır. Özellikle 13.yüzyılda İç Anadolu’nun Moğollar tarafından tahrip edilmesinden sonra iç kesimlerden daha dışarıya doğru göç eden Türkmen aşiretler, o devirde Donguzlu ve Tonguzlu olarak anılan su kaynaklarının oldukça bol bulunduğu bölgeye yerleşmişlerdir. Bu yüzyılda Selçuklu Devleti’nin sınır bölgeleri olan Denizli, Karahisar, Kütahya gibi şehirler klasik İslam-Türk medeniyetinin yerleştiği merkezler olarak gelişim göstermiştir (İnalçık, 2022:4-6). 14. Yüzyılda Anadolu’yu da ziyaret eden seyyah İbn Battuta, Denizli’yi bölgenin en güzel ve mamur şehirlerinden biri olarak tanımlamıştır. Ayrıca, şehrin iktisadi hayatına yönelik olarak da şehirdeki Rum kadınlarının, dünyada eşi benzeri olmayan pamuk elbiseleri dokunduğunu da ifade etmiştir (Battuta, 2004: 408-411).

19. yüzyıla gelindiğinde ise Anadolu’yu gezen yabancı seyyahlar Denizli’yi köye benzer bir kasaba olarak tasvir etmiştir (Baykara, 1994: 155-159). Son dönem Osmanlı nüfus verilerine bakıldığında 1891 yılındaki Aydın Vilayeti Salnamesine göre Denizli ya da Ladikiye olarak anılan bölgenin 212 bin nüfusa sahip olduğu ve nüfusunu %98 oranında Türk-Müslüman bir topluluktan oluştuğu görülmektedir. Elbette Yunan işgalinden Denizli ve civarı da nasibini almış ve halihazırda seyrek nüfuslu olan bölgenin mevcudu bir miktar daha erimiştir. Cumhuriyet dönemindeki ilk nüfus kayıtlarına bakıldığında 1927 yılına ait nüfus sayımına göre Denizli şehri; Boldan (Buldan), Çal, Çivril, Garbikaraağaç (Acıpayam), Sarayköy, Tavas ve Merkez olmak üzere toplam 245 bin nüfusa sahiptir. Yine nüfus sayımı verilerine göre 110 bin erkek nüfus, 134 bin kadın

¹¹Son dönemde yapılan araştırmalara göre Miryokefalon Savaşı, Denizli-Isparta-Konya üçgenindeki bir vadi geçidinde yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk.(Çapraz, 2022)

nüfusun olduğu kayıtlara geçmiştir. Kadın-erkek nüfusundaki bu dengesizlik hali uzun yıllar boyunca savaşıardan çıkan Anadolu'nun atlattığı badirenin yerelde yarattığı uzun vadeli bir etkinin görünümü niteliğindedir. Yine aynı sayımda dikkatleri çeken başka bir veri ise Denizli Merkez nüfusunun toplamda 41 bin olmasıdır. Tavas 50 bin, Garbikaraağaç 45 bin, Çal ise 42 bin olarak merkez olan Denizli'den daha yüksek nüfusa sahiptir (1927 Umumi Nüfus Tahriri, 1929: VI, LXV). 1927 nüfus sayımının Denizli ili özelindeki bir başka ilgi çekici verisi ise sayıma tabi tutulanların konuştukları dillerdir. 244 bin kişilik nüfus içerisinde yalnızca 73 kişi Rumca, 281 kişi Çerkezce, 173 kişi Kürtçe, 42 kişi Tatarca, 33 Kişi Arnavutça, 13 kişi de Bulgar konuşmaktadır.

Takip eden nüfus sayımlarında Denizli şehrinin nüfusu kademeli olarak artmaya devam etmiştir. 1940 yılına ait nüfus sayım verilerine göre bölgenin nüfusu 285 bin iken 1960 yılına gelindiğinde 130 bin artış göstererek 425 bine yükselmiştir. Elbette bu durum Denizli'ye has bir durum değildir, 1940-1960 yılları arasında Batı Anadolu yerleşimlerinin¹² toplam nüfusu 1 milyon 500 binden, 2 milyon 300 bine yükselmiştir (23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı , 1960:IX). 1960 nüfus sayımına dair başka dikkat çekici istatistikler de bulunmaktadır. 1960 yılı sayımına göre Denizli'deki ilçeler itibariyle şehirlerin nüfusu 100 bine karşılık gelirken, kırsal nüfusa karşılık gelen bucak ve köylerin nüfusu 324 bindir. Şehirli nüfusun neredeyse yarısı Denizli'nin Merkez ilçesinde bulunmaktadır. Denizli Merkez'in nüfusu 48 bin ve bu nüfusun 28 bini erkek nüfus, 20 bini kadın nüfusu olarak dengesiz bir dağılım göstermiştir. Fakat Denizli merkeze bağlı bucak ve köylerde toplam nüfus 47 bin olmakla birlikte erkek nüfusu 23 bin, kadın nüfusu ise 24 bin şeklinde dengeli bir dağılım göstermişti. Anlaşıyor ki Denizli şehir merkezi sağladığı ticari ve iş imkanları vesilesiyle erkek nüfus için bir cazibe alanı haline gelmiştir. Öte yandan diğer ilçelere bakıldığında Çal, Çivril ve Tavas'taki erkek nüfus sayısı, kadın nüfusun altında kalmıştır (23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, 1960:174-181). Bütün bu veriler Denizli şehir merkezinin, taşrasına kıyasla giderek bir çekim alanı haline geldiğini göstermiştir ki ilerleyen yıllarda da Denizli şehir merkezi gerek nüfus olarak gerekse bayındırlık açısından giderek büyüyen bir merkez haline gelecektir.

¹² Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1960 yılına ait nüfus sayımına dair verilerin bulunduğu basılı kitapta, Afyonkarahisar, Bilecik, Burdur, Denizli, Eskişehir, Isparta, Kütahya, Uşak vilayetleri Batı Anadolu genel başlığı altında verilmiştir.

1980 yılına gelindiğinde Denizli'nin nüfusu artmaya devam ederek 603 bin olmuştur (T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı(DPT), 2008:69). Yine aynı yıllarda Denizli şehri daha önce hiç deneyimlemediği bir dış göç vakasıyla ile karşılaşmıştır. 1979 yılında İran'da meydana gelen devrimden sonra Türkiye, bir milyon kadar İranlı mülteciyi ülkesinde misafir etmiştir. Refah ve güvenlik endişesiyle göç eden İranlı nüfus, Avrupa'ya göç etmek için Türkiye'yi bir transit ülke olarak kullanmıştır. Fakat yine de az miktarda da olsa İranlı mülteciler kalıcı bir topluluk oluşturarak Denizli'de hayatlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. İranlı mültecilerin, Denizli'ye gelişinin yoruma muhtaç bir noktası ise dış göç bağlamında Türkçe konuşmayan ve büyük çoğunluğu Türk olmayan bir nüfusla, Denizli halkının ilk defa temas kurması olmuştur. Elbette Pamukkale'nin vadettiği turizm potansiyeliyle Denizli halkı daha önce de yabancı ülke vatandaşlarıyla etkileşime geçmiştir, fakat yabancı olarak tanımlanan bir kitle ile ortak yaşama pratiği daha önce tecrübe edilmeyen bir olgu olarak o dönemde karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan kalıcı temasa bağlı bir ortak yaşam pratiğinin geliştirilmesi, kent hafızasının oluşmasına yönelik bir tecrübeye olanak sağlamıştır.¹³ Öyle ki 2023 yılı itibariyle resmi verilere göre 3.765 İran vatandaşı Denizli'de ikamet etmeye devam etmektedir. Yine Denizli'de ikamet eden İranlı nüfusun hareketliliği de devam etmektedir. Denizli Çardak Havalimanı'ndan İran'ın büyük şehirleri olan Tebriz ve Tahran'a direkt uçuşlar yapılması bunun en büyük göstergesidir.¹⁴

Denizli'nin iç göç deneyime de kısa bir göz atıldığında yine 1980 yılının bir dönüm noktası olduğu görülmektedir. 1980'lerde Türkiye'de iç göç olgusu sadece Türk sinemasından vatandaşa aktarılan bir realite olarak kalmamış, devletin resmi kurumları hazırladıkları planlara ve istatistiklere de iç göç olgusunu göz önünde bulundurma ihtiyacı hissetmiştir. Geriye dönüp bakıldığında Devlet Planlama Teşkilatı'nın verileri bu noktada büyük bir önem arz etmektedir. Bu verilere göre 1975-1980 periyodunda Denizli ili 26 bin göç alırken, 29 bin göç vermiştir. Denizli'nin sayısal olarak göç veren bir il konumundayken, 1980-1985 periyodunda bu durum tersine dönmüştür. Bu periyotta

¹³ Literatürde pek fazla ele alınmayan Denizli'deki İranlılar hakkında yapılan bir tez çalışması için. Bk. Hülya Kalkan Toprak, *Denizli'de İranlı Mülteciler: Gündelik Yaşam, İletişim Ve Toplumsal Sorunların Karşılaştırmalı Analizi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2019. Denizli'deki İranlı mültecilere yönelik bir saha çalışmasını içeren makale için Bk. Merve Çetin, "İranlı Mültecilerin Toplumsal Uyum Süreci ve Sosyal Sermayenin Etkisi: Denizli Kenti Örneği", *İran Araştırmaları Dergisi*, Cilt:6, Sayı:2, s. 251-287.

¹⁴ Yukarıda yer alan veriler Türkiye İstatistik Kurumu'nun resmi internet sitesinde yer alan verileri içermektedir. Bk. nip.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 5/12/2024)

Denizli ili 31 bin göç alırken, 29 bin göç vermiştir. Bu tarihten itibaren bu alandaki istatistik bir daha tersine dönmeyecek şekilde devam etmiştir. Denizli ili 1985-1990 periyodunda 43 bin göç alırken, 32 bin göç vermiştir. Son olarak 1995-2000 yılları arasındaki beş yıllık periyodun sonundaki veriler ise oldukça ilgi çekicidir. Denizli ilinin toplam nüfusu 850 bine ulaşmıştır. Yine Denizli ili beş yıllık periyotta 57 bin göç alırken, 42 bin göç verdiği görülmektedir. Alınan göç sayısından, verilen göç sayısı çıkarıldığında, Denizli'nin aldığı net göçün 15 bin olduğu anlaşılmaktadır. Bu istatistiki veri de Denizli'yi, Türkiye'de en fazla net göç alan iller sıralamasında 10. sırada konumlandırmıştır. Üstelik beş yılda göç eden 57 bin kişiden, 14 bini iş arama veya bulma gerekçesiyle göç ettiğini, 7 bin kişi ise tayin gerekçesiyle göç ettiğini beyan etmiştir, buna ilaveten 16 bin kişi de hane halkına bağlı olarak göç ettiğini bildirmiştir. Bütün bu beyanlar, hızla gelişen Denizli ilinin ekonomik ve sosyal imkânları açısından vatandaşların gözünde olumlu bir imaj kazandığını göstermektedir (DPT, 2008: 73-79, 86, 99).

Yine 2000 yılına ait veriler, günümüzdeki Denizli şehrinin toplumsal yapısının anlaşılmasına epey bir yardım etmektedir. İle ait verilere göre 1995-2000 arasındaki beş yıllık periyotta Urfa'dan 1.522, Erzurum'dan 1.027, Diyarbakır'dan 899, Samsun'dan 480, Zonguldak'tan 443 kişi Denizli'ye göç etmiştir. Görülüyor ki Denizli o yıllarda yalnızca yakın çevresinden değil de daha çok Güneydoğu Anadolu'dan, Doğu Anadolu'dan ve Karadeniz illerinden de hatırı sayılır miktarda göç almıştır. Bu vasfının yanı sıra sadece İzmir, İstanbul, Antalya, Ankara gibi büyük şehirlere göç veren bir il konumundadır. Bütün bunlar il sınırları dahilindeki kültürel çeşitliliği arttığını gösteren verilerdir. Başka bir istatistiki veri ise ilin değişen demografik yapısını gözler önüne sermektedir. Buna göre 2000 yılı itibariyle başka ilde doğup Denizli'de ikamet edenlerin sayısı 145.559 kişiyle şehrin nüfusunun %17.1 birine karşılık gelmiştir (DPT, 2008: 99, 113-114). Bütün bunlar bir çerçevede ele alındığında iç göç bağlamında bir kırılma noktası gerçekleşmiş ve demografik açıdan tüm Türkiye illerinde olduğu gibi Denizli'de de bir dönüşüm başlamıştır.

2012 yılında gelindiğinde ise Denizli, 6 Aralık 2012 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 6360 sayılı kanunla, il sınırları yeniden belirlenerek Büyükşehir Belediyesi

sınırlarına dahil edilmiştir.¹⁵ Son istatistiki verilere bakıldığında Denizli, 31 Aralık 2023 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 1.059.082 kişilik büyük bir nüfusa sahip bir il haline gelmiştir. İl nüfusunun yanı sıra an itibariyle, geçici koruma statüsündeki 13.168 kişilik Suriyeliye¹⁶ ve ikamet izni alan 4.684 kişilik Afgan mülteciye de ev sahipliği yapmaktadır.¹⁷

¹⁵ 06.12.2012, Resmî Gazete Sayısı: 28489.(E.T:09.12.2024)

¹⁶ Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin verileri İç İşleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Başkanlığı'nın internet sitesinden alınmıştır. Bk. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (E.T: 6.12.2024)

¹⁷ Bk. nip.tuik.gov.tr/ (E.T: 6.12.2024)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Bu çalışma, Denizli’de yaşayan Suriyeli sığınmacı ve iç göçmenlerin¹⁸ gündelik yaşamdaki karşılaşmaları üzerinden, iç göçmenlerin Suriyeli sığınmacıları tanımlama biçimlerini, onlara yönelik genel kabul ve tiplendirmelerini, gündelik yaşamdaki gerçek temaslardaki kırılma noktalarını ele almaktadır. Bunun yanı sıra farklı göç deneyimi olan iki grubun -Suriyeliler ve iç göçmenler- birbirlerine yaklaşımları ve bakış açıları da incelenmiştir. Bu bağlamda iç göçmen ve Suriyeli sığınmacıların ilişkilerine temel bir zemin oluşturan genel kabul ve onlara yönelik tiplendirmelerin neler olduğu incelenmiştir. Bu tespit neticesinde gündelik yaşamda farklı mekânlar da kurulan ilişkiler sonucunda sözü edilen genel kabul ve tiplendirmelerin değişime uğrayıp uğramadığı irdelenmiştir. Araştırmanın temel sorunu Suriyeli sığınmacıların tek bir sosyal tiplendirmeye dâhil edilmesinin mümkün olup olamayacağını, iki grup arasındaki gündelik etkileşimin nasıl bir Suriyeli profili ortaya çıkardığının tespit edilip edilemeyeceğidir. Literatürde uyuma ilişkin hemen her çalışmada karşımıza çıkan düşmanca tutum gerçek temaslarda kırılıyor olabilir mi? Çalışmanın uluslararası göç ve iç göç karşılaşmalarının çözümlenmesi yoluyla Suriyeli sığınmacılar konusunda farklı tanımlama ve algılama biçimlerinin olup olmadığını ortaya koyabilmek açısından literatüre katkı sağlanacağı umulmaktadır.

Denizli’de 14.060 kişi Geçici Koruma Statüsü sahibidir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022). Araştırmanın alan ve veri kaynaklarının belirlenmesinde ilk adım olarak yerel gazete arşivlerinde Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberlere göz atılmıştır. Böylece Suriyeli sığınmacıların nerede daha yoğun yaşayabiliyor olacaklarına ilişkin bir saptamada bulunulmaya çalışılmış ve sıklıkla Karşıyaka, Sevinç, Dokuzkavaklar civarında haberlere konu olacak biçimde kavgaların çıktığı, emniyetin olaya müdahale ettiği gözlenmiştir. Bu adımla adı geçen üç mahalleye gidilmiş, gözlem yapılmış ve mahalle muhtarlarından mahallenin yapısına yönelik genel bilgi alınmıştır. Araştırma konusu

¹⁸ Bu çalışmada “iç göçmen” kavramının kullanımı, saha gözlemlerinde ortaya çıkan ve mahalle muhtarlarının adı geçen mahalleleri göçmen mahalleleri olarak tanımlamasından dolayı tercih edilmiştir. Çalışmaya dâhil edilecek bireylerin bizzat iç göç deneyimi olmasa da söz konusu mahallelerde örneğin; Erzurum ya da Ağrı’dan gelen göçmenlerin bazı sokaklarda yoğunlaşması ve bu mahallelerin göçmenlerin gelişle kuruluşu sebebiyle ailesinde göç hikayesinin olması göz önünde bulundurularak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İç göçmen gruplar kendi içinde çevre il ve ilçelerden gelenler, doğu ve orta Anadolu’dan gelen iç göçmenler şeklinde çeşitlenmektedir.

belirleme aşamasında, Denizli ilinin farklı mahallerinde gözlem yapılmış ve araştırma konusu saha gözlemlerinden çıkarsanarak netleştirilmiştir. Sevindik 'de Üç Kahveler diye adlandırılan alan, Karşıyaka'da yeni bir merkez haline getirilmeye çalışılan pazaryeri civarı ve Dokuzkavaklar'da ise çevresinde parklar bulunan poliklinik ve muhtarlığın bulunduğu alan etrafında gözlem yapılmıştır. Üç mahalle muhtarıyla da 15-20 dakika arasında değişen bir sohbet gerçekleşmiştir. Muhtarlarla görüşmeden önce kendilerine mahalleyle ilgili genel bilgi alınmak istendiği belirtilmiş ve notlar alınmıştır. Genel olarak mahallede yaşayan grupların niteliği sorulmuş, Suriyeli sığınmacıların nerelerde yoğunlaştığı, gruplar arasında birtakım olayların yaşanıp yaşanmadığı gibi sohbetin gidişatı doğrultusunda sorular yöneltilmiştir. İlk izlenim olarak bu üç mahallenin iç göç ve dış göçün karşılaşma mekânları olarak değerlendirilebileceği görülmüştür. Bu mahalleler geçmişte göçlerle oluşan yeni yaşam alanları olmuştur. Karşıyaka ve Sevindik Mahallelerinin muhtarları bu mahalleleri göçmen işçi mahalleleri olarak tanımlamışlardır.

Karşıyaka Mahallesi'nin omurgasını 1980'li yıllarda gelen Afyon, Çivril, Çal sonrasında ise Ağrı ve Erzurum'dan gelenler son olarak ise Suriye'den gelen sığınmacılar oluşturmaktadır. Mahallede 80 kadar Roman aile, dört bin kadar Suriyeli sığınmacı, beş Afgan aile olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında Erzurum ve Ağrı'dan gelenlerin kentsel dönüşümle büyük bölümünün Aktepe Mahallesi'ne taşındığı fakat buna rağmen iki ilden gelen ailelerin mahallede bulunduğu aktarılmıştır. Suriyeli ailelerin daha çok hurdacılık, inşaat (yevmiyeli çalışma) boyacılık ve Şeyh Bedrettin Caddesi'nde yoğunlaşan küçük işletmelerin olduğu dikkat çekmiştir. Bu cadde üzerinde kasap, tütüncü, kebabçı, birkaç bakkal olduğu görülmüştür. Dolayısıyla iç göçmenler ile Suriyeli sığınmacıların yoğun karşılaşmalar yaşadığı bu alanda zaman zaman güvenlik güçlerinin müdahale etmesini gerektirecek olaylar yaşandığı aktarılmıştır. Fakat yine muhtardan alınan bilgiye göre polise intikal eden olayların bir noktadan sonra azalma eğilimi gösterdiği ifade edilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki mahalle muhtarının kendi yaşam alanına yönelik savunmacı tavrını da göz önünde bulundurmak gerekir. Bizzat Karşıyaka Mahallesi'nde yürütülen saha çalışması neticesinde bu mahallenin Sevindik ve Dokuzkavaklar mahallelerine göre daha kriminal bir bölge olduğunu ifade etmek yerinde bir tespit olacaktır ki bu meselenin ayrıntıları ilerleyen bölümlerde ele alınmıştır. Bütün bu tespitlerle birlikte söz konusu mahallenin Suriyeli sığınmacılar ve iç göçmenler arasındaki gündelik etkileşimleri inceleme hususunda elverişli bir saha olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra mahalleye

gelip kısa süreli yerleşimlerinde sık olduğu belirtilmiştir. Öte yandan mahalle muhtarının aktardığı diğer bir anlatıda mahallenin şehir merkezine uzak konumlanması dolayısıyla mekânsal damgalanmanın devam ettiğine ilişkindir. Son olarak mahallede kümelenen farklı grupların varlığı ile zaman zaman hemşerilik dayanışmasının yoğun biçimde hissedildiği bazı zamanlarda bu dayanışma pratiğinin başka bir gruba karşı ayrımcı bir tavrı körüklediğinin altı çizilmiştir.

Araştırmaya dâhil edilen bir diğer mahalle olan Sevindik Mahallesi 1951 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin yerleştirilmesi ile kurulmuş bir mahalledir. Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin meslek gruplarına göre çeşitli illere yerleştirilme usulü bu şehirde de uygulanmış ve Denizli'de tekstil, tabakhane gibi sektörlerde çalışabilecek aileler iskân edilmiştir. O dönem Denizli'ye 80 aile gelmiş, kerpiçten bitişik düzen evler yapılmış ve o evlere yerleştirilmişlerdir. O dönemden kalma birkaç evin hala durduğu görülmüştür. İlk ismi Göçmenler Mahallesi olarak anılsa da zamanla gelen göçmenlerin memnuniyetlerini ve verilen imkânlarla sevindiklerini sıklıkla dile getirmeleri nedeniyle mahallenin ismi Sevindik olarak değiştirilmiştir.¹⁹ Mahallenin ilk kurulduğu dönemde Denizli'nin oldukça dışında yer aldığı belirtilmiştir. Muhtar mahallenin o dönem için merkezden biraz uzak konumlanışının bilinçli bir şekilde yapıldığını ifade etmiştir. Bunun yapılmasının sebebini hem yeni gelenler hem de yerli halk için daha az rahatsızlık yaratması adına bir önlem olarak değerlendirmiştir. Kısaca mahallenin omurgasını yoğun olarak o dönemde Bulgaristan'dan gelen göçmenler oluşturuyor olsa da daha sonraki yıllarda Çal ve Çivril'den gelenlerin katıldığı ve Afyon'dan gelen iç göç ile mahallenin daha da büyüdüğü öğrenilmiştir. Diğer yandan muhtarla yapılan görüşmede mahallede Suriyeli ailelerin çok olduğu, fakat mahallelinin bir türlü bu duruma alışamadığını ve kabullenmediği dolayısıyla belli bir kısmının çıkan kavgalar nedeniyle başka mahallelere gönderildiği ifade edilmiştir. Yaklaşık üç yıldır o gurubun gönderilmesiyle kavgaların artık olmadığını vatandaşın tepkisinden dolayı buna

¹⁹ Metinde, Sevindik Mahallesi'nin adıyla ilgili olarak verilen tamamıyla mahalle muhtarının naklettiği sözlü anlatıya dayalı bir bilgidir. Literatürde görüldüğü üzere Sevindik adının, Osmanlı döneminde Rumeli ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerine iskan edilen Türkmen köy isimlerinden biri olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgidен yola çıkarak bugünkü Sevindik Mahallesi'nin bulunduğu mevkiinin ya daha önce Sevindik olarak anıldığı ya da 1950'lerde iskan edilen Bulgaristan göçmenlerinin eski köylerinin adını, yeni yerleşim bölgelerine verme ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.(Karapınar, 2015: 121-148; Erpolat, 2024: 52-68) Yine İncalcık'ta benzer biçimde Sevindik adını şu ifadelerinde geçirmektedir: "Eskişehir oldukça gelişmiş bir yerdi, vakfedilen köyler arasında Eğriözü, Göçözü, Alıncak, Sevindik, Sarıkavak, Direkli köyleri bölgede Türkmen yerleşmesinin açık bir kanıtıdır." (İncalcık:2007 444)

mecbur kalındığını aktarmıştır. Sevindik Mahallesi'nden ayrılanların, Karşıyaka Mahallesi'ne gittikleri, bir kısmının da Akhan Mahallesi'ne yerleştiği bilinmektedir. Suriyeli sığınmacıların mahallede yoğunlaştıkları bir sokak olmadığı daha çok dağınık yaşadıkları anlaşılmıştır. Suriyelilerle ilgili mahallede bir derneğin olduğu sorunlarının daha çok dernekler aracılığıyla çözüldüğü mahalleli ile ilgili büyük olayların artık pek yaşanmadığı öğrenilmiştir. Mahallenin 10 bin nüfusa sahip olduğu ve bunların 600 kadarının Suriyeli sığınmacı olduğu belirtilmiştir. Karşıyaka Mahallesi'nde olduğu gibi yaklaşık üç yıl kadar önce mahallede Suriyeli sığınmacı tarafından işletilen birkaç bakkalın olduğu fakat olaylar nedeniyle bir kısmının gönderilmesinden sonra kapatıldıkları öğrenilmiştir. Daha çok yevmiyeli işlerde çalıştıkları hurdacılık ve kâğıt plastik toplama gibi işler yaptıkları öğrenilmiştir.

Dokuzkavaklar Mahallesi'nde ise yine Çivril, Çal, Baklan ve Tavas'tan gelen ilk göçmenlere kurulduğu daha sonra Afyon, Ağrı, Erzurum'dan gelen göçmenlerle zamanla genişlemiştir. Mahallede 10 Afgan aile ve 110 aile de Suriyeli sığınmacı olduğu öğrenilmiş fakat kayıtlı olmayanlarla birlikte yaklaşık 1500 kişinin olduğu belirtilmiştir. Mahallenin nüfusu Suriyeli sığınmacılar hariç yaklaşık 14 bindir. Suriyeli sığınmacıların mahallede belirgin bir sokak ya da caddeden yoğunlaşmadığı ancak eğer boş ev varsa birbirlerine yakın yerleri tercih ettikleri ifade edilmiştir. Muhtarla görüşme esnasında mahallede yaklaşık olarak kaç Suriyeli sığınmacının sorulmasının ardında konu dışlanmaya ilişkin gözlemlerini anlattığı bir noktaya gelmiş ve Suriyelilere karşı dışlayıcı tutumun 1980'li yıllarda Çal ve Baklanlı göçmenler tarafından Afyon'dan gelen göçmenlere de benzer biçimde olduğunu belirtmiştir. İkinci olarak ise Doğu Anadolu'dan gelenlerin bu kez Afyon'dan gelen göçmenler tarafından aynı tutumla karşılandıklarını ifade etmiştir. Ancak bu durumun eskisi kadar keskin olmadığını ve mahallelinin bir şikâyetle bulunmadığını, mahallelinin alıştığını Suriyeli sığınmacılara karşı ise geçtiğimiz yıllara göre daha anlayışlı olduğunu vurgulamıştır. Dokuzkavaklar Mahallesi, Sevindik ve Karşıyaka Mahallelerine oranla mekânsal olarak daha planlı ve alt yapı çalışmalarının büyük oranda bitmiş olduğu diğer iki mahallede ise çoğu sokağın kazılıyor olduğu ve alt yapı çalışmalarının devam ettiği gözlemlenmiştir. Diğer yandan mahallede Suriyeli sığınmacıların bir lokanta açtıkları kısa sürede kapandığı, bunun dışında üç bakkalın uzun zamandır açık olduğu öğrenilmiştir. Genel geçim kaynaklarının inşaat işçiliği ve hurdacılık olduğu öğrenilmiştir.

Çalışma sahasının dışında Denizli ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, Denizli ili Suriyeli sığınmacılar gelmeden önce de İranlı mültecilerin yerleştirildiği uydu kentlerden biri olmuştur. Uydu kentler genel olarak orta büyüklükte ve toplumsal denetimin görece daha kolay yapılabilceği düşünülen (örneğin Isparta, Konya, Burdur) illerden oluşan yaklaşık yirmi il ile başlamış daha sonra sayıları giderek artmış şimdi ise Türkiye'nin her ilinde Suriyeli sığınmacıların yaşadığını söyleyebilmekteyiz. Bunun yine en büyük sebebi göçün yoğunluğu olmuştur. Denizli'de Türkiye İstatistik Kurumu 2023 yılı verilerine²⁰ göre 14 bin 135 yabancı bulunmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı (2024) verilerine göre ise; Denizli'de 13 bin 168 Suriyeli sığınmacı nüfus bulunmaktadır. Denizli'de Suriyeli sığınmacıları konu edinen çalışmalara bakıldığında Suriyeli sığınmacıların, Denizli işgücü piyasasındaki konumlanışları, iş arama süreçleri, çalışma ve ücret deneyimleri (Akbaş & Ünlütürk Ulutaş, 2018a), Denizli işgücü piyasasında kadınların konumları ve sosyal dışlanmaları (Ünlütürk Ulutaş & Akbaş 2018b), Türkiye ekonomisine etkileri (Özpençe & Çelik, 2021), toplumsal kabul ve uyumda STK'ların rolü (Özütürk, 2019) gibi konulara odaklanan çalışmalar mevcuttur. Çalışmaların her biri Suriyeli sığınmacıların süreç içinde değerlendirilebilmeleri, yeni çalışmalarda karşılaştırma yapabilme ve değişimin yönünü tayin edebilme noktasında oldukça değerlidir.

4.2. Araştırmanın Amacı ve Temel Sorunları

Göç olgusunun farklı biçimlerinin kesiştiği Türkiye, hem iç göç hem de uluslararası göç süreçlerinde önemli dönüşümler geçirmiştir. Bu bağlamda araştırmanın temel amacı iç göç ve uluslararası göçün, gündelik yaşamdaki karşılaşmalarında, Suriyeli sığınmacılar için kullanılan tanımlama biçimlerinin, genel kabullerin ve sosyal tipleştirmelerin gerçek temaslarda değişip değişmediğini Denizli'deki Suriyeliler örneği üzerinden belirlemektir. Ayrıca gündelik deneyimler ve karşılaşma anlatıları Suriyeli sığınmacılar ve farklı göç deneyimleri yaşamış iç göç grupları arasındaki uyum ve gerilim noktalarının da açığa çıkacağı umulmaktadır. İki grup arasındaki gündelik karşılaşmalardan yola çıkarak Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabul ve tipleştirmelerin gerçek temaslarda ne yönde değiştiğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

²⁰ Bu sayıya üç aydan kısa ikamet iznine sahip yabancılar ve Geçici Koruma Statüsü sahibi Suriyeliler dahil değildir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2023).

Böylece nicel çalışmalarda ayrıntılı biçimde elde edilmesi güç olan iki grup arasındaki etkileşimin derinlemesine ele alınması karma yöntem kullanılarak mümkün olacaktır. Suriyeli sığınmacılara yönelik genel algı ve tiplendirmelerin ve varsa gündelik yaşamdaki daha yoğun etkileşimlerde bu noktadaki kırılmaların, kaynaklarının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Çalışmada;

1. Denizli'deki iç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin genel kabulleri nelerdir?
2. Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal tiplendirmeler nelerdir?
3. Söz konusu genel kabul ve tiplendirmelerin gündelik yaşamdaki gerçek temaslarda değişime uğrayıp uğramadığı noktalar nelerdir?
4. Gündelik pratiklerde Suriyeli sığınmacılar ile etkileşim daha çok hangi alanlarda gerçekleşmektedir?
5. İç göçmenler ve Suriyeli sığınmacılar arasında uyum ve gerilim unsurları nelerdir? Yoğun etkileşimler nasıl bir içeriğe sahiptir?
6. Birlikte yaşam ve geleceğe bakış konusundaki beklentiler nelerdir? sorularına cevap aranmıştır.

4.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın nitel boyutunun evrenini, Denizli ilinin göçmen nüfusunun yoğun olarak ikamet ettiği Sevinlik, Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahallelerinde yaşayan Suriyeli sığınmacılar ile iç göç yoluyla bu mahallelere yerleşmiş Türk vatandaşları oluşturmaktadır. Bu mahalleler, hem iç göçün hem de uluslararası göçün kesişim noktaları olması sebebiyle araştırma için anlamlı bir saha olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme, kartopu örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Özellikle göçmen gruplarla yapılan çalışmalarda sıkça karşılaşılan güvensizlik, temas zorluğu ve görünmezlik gibi nedenlerle, ilk ulaşılan katılımcılar aracılığıyla diğer katılımcılara erişim sağlanmıştır. Bu yöntemle, hem Suriyeli sığınmacılar hem de iç göçmenler arasından araştırmanın amacına uygun katılımcı grubu genişletilmiştir. Bu çerçevede, toplam 42 kişiyle yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan katılımcıların mahallelere ve statülerine göre dağılımı şu şekildedir: Karşıyaka Mahallesi: 16 katılımcı (6 Suriyeli sığınmacı, 10 iç göçmen), Sevinlik Mahallesi: 10 katılımcı (3 Suriyeli sığınmacı, 7 iç göçmen), Dokuzkavaklar Mahallesi: 16 katılımcı (6 Suriyeli sığınmacı, 10 iç göçmen). Veri toplama süreci boyunca veri doygunluğu ilkesi gözetilmiş, belirli nedenlerle yarım kalan görüşmeler geçersiz

sayılarak, bu görüşmelerin yerine yeni katılımcılarla mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin ardından sahada yapılan gözlemler düzenli olarak not alınmış, tematik biçimde derlenerek her mahalle için ayrı saha gözlem raporları oluşturulmuştur. Bu raporlar, görüşmelerin bağlamını zenginleştirmek ve analiz sürecini derinleştirmek amacıyla doğrudan metin içerisine dâhil edilmiştir. Nitel görüşmeler için örneklem seçiminde ise temel unsur, Denizli’deki iç göçmenler ve Denizli’de yaşayan Suriye’den gelen bireylerden oluşmasıdır. Seçilen üç mahallede 15 görüşmeci Suriyeli sığınmacılar, 27 görüşmeci iç göçmenler olmak üzere yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmanın örneklem grubundan biri olan iç göçmenler çalışmaya dahil edilirken bizzat iç göç deneyimi olmasa da aile bireylerinde iç göç deneyimi olması temel alınmıştır. Saha çalışması öncesi çıkılan gözlemlerde iç göçmen görüşmecilere ulaşma konusunda bir sorun yaşanmayacağı anlaşılmış dolayısıyla araştırmanın nitel düzeyi için kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Kartopu örnekleme aynı zamanda “ağ”, “zincirleme gönderme” olarak da isimlendirilir. Küçük başlayarak karlar üzerinde yuvarlanarak büyüyen bir kartopu analogisine dayanır. Sahada birkaç kişi ile başlayarak başlangıçtaki kişilerle bağlantılar temelinde yayılır (Neuman, 2014:325). Bu sayede ulaşılan birkaç kişi ile örneklem grubuna uygun olan tanıdıklarına yönlendirmeleri, tanıdıkları yok ise yine örneklem grubuna uyabileceklerini düşündükleri kişilere yönlendirmeleri mümkün olmuştur. Çünkü kartopu örneklemede dikkat çeken özellik, her bir kişi ya da birimin doğrudan ya da dolaylı bir bağlantı ile bağlı olması, yönlendireceği kişileri doğrudan tanıyor olması veya etkilenmesi gerekmez, yani doğrudan veya dolaylı ilişkiler ile bireylerin çoğu birbirleriyle bağlantılar ağı içinde yer almaktadır (Neuman, 2014:324). Kartopu örnekleme tekniğinin, çalışmanın örneklem grubunu oluşturacak katılımcılara ulaşma noktasında uygun olduğu düşünülmüştür. Özellikle Suriyeli sığınmacılara ulaşma noktasında kartopu örnekleme tekniği zamanı verimli kullanmayı sağlayarak görüşmecilere ulaşmayı kolaylaştırmıştır.

Araştırmanın nitel boyutu, anket katılımcılarından bağımsız olarak seçilen ve sosyo-demografik çeşitliliğe göre belirlenen bireylerle yürütülmüştür. Derinlemesine görüşmelere katılan bireyler, araştırma evreninin genel yapısını yansıtacak biçimde farklı yaş, cinsiyet, meslek özellikleri gözetilerek seçilmiştir. Bu yaklaşım, karma yöntem araştırmalarında yaygın olan ve Creswell (2017: 222)’in de vurguladığı şekilde, nitel ve

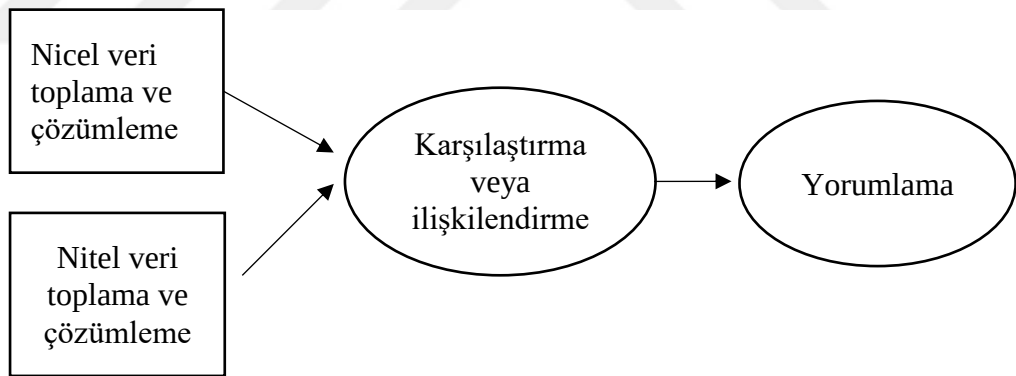
nicel katılımcıların farklı kişilerden oluşabileceği ve her iki verinin kendi bağlamında değer taşıdığı ilkesine dayanmaktadır. Creswell burada karma yöntem araştırmacılarının eşit olmayan örneklem büyüklüklerini bir sorun olarak görmediklerine dikkat çeker. Bakıldığında nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin bir arada kullanımı, nicel veri bir topluluğa yönelik genellemeyi nitel veri ise araştırma sorularına daha derinlemesine bakış açısı kazandırmayı amaçlar. Creswell'in (2017: 4) belirttiği gibi, nitel ve nicel verilerin bir arada kullanımı, araştırma sorununun hem geniş kapsamlı hem de derinlemesine biçimde ele alınmasını mümkün kılmakta; özellikle farklı veri türlerinden gelen bilgiler karşılaştırıldığında daha güçlü sonuçların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamaya yönelik önemli adımlardan biri, evrenin kapsamlı şekilde tanımlanması ve örneklem büyüklüğünün istatistiksel olarak anlamlı biçimde belirlenmesidir. Bu doğrultuda, araştırmanın nicel düzeyi için Denizli ilinin iç göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı üç mahallesi —Dokuzkavaklar, Karşıyaka ve Sevindik— araştırmanın temel saha alanları olarak seçilmiştir. TÜİK ve yerel idari kayıtlar esas alınarak bu mahallelerdeki iç göçmen nüfusu sırasıyla 14.063 (Dokuzkavaklar), 13.343 (Karşıyaka) ve 7.369 (Sevindik) olmak üzere toplamda 34.775 kişi olarak belirlenmiştir. Bu toplam evren büyüklüğü üzerinden, %95 güven düzeyi ve $\pm 0,05$ kabul edilebilir hata payı ile hesaplama yapılmış; basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle çalışmaya dâhil edilmesi gereken örneklem büyüklüğü 382 kişi olarak tespit edilmiştir.²¹ Bu örneklem büyüklüğünün, evrenin yerel demografik dağılımını temsil etme yeterliliği gözetilerek mahalleler arasında orantılı biçimde dağıtılması hedeflenmiştir. Bu çerçevede, Dokuzkavaklar Mahallesi için 153, Karşıyaka Mahallesi için 148 ve Sevindik Mahallesi için 81 anketin uygulanması planlanmıştır. Söz konusu oranlama, araştırmanın saha verisi üretim sürecinde temsil gücünü artırmayı, yerel farklılıkları analiz edilebilir kılmayı ve bulguların genellenebilirliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

²¹ Örneklem sayısının hesaplanmasında hazır tablolar kullanılmamış, ilgili evreni belli olan araştırmalar için kabul gören örneklem hesaplama formülü kullanılmış. Sonrasında mahalle nüfuslarına göre elde edilen örneklem sayısı oranları bulunmuştur. Örneklem hesaplanmasında kullanılan formül ekler kısmında yer almaktadır.

4.4.Verilerin Toplama Tekniği ve Araştırmacının Karşılaştığı Sınırlılıklar

Araştırmada nitel ve nicel yöntemin bir arada kullanılmıştır. Araştırma konusu ve amaçlarına uygun olduğu düşünülerek iç göçmenlerin Suriyelilere yönelik genel kabul ve tipleştirmelerinin belirlenmesinde iç göç deneyimi olan katılımcılar ile anket çalışması yapılmıştır. Nitel görüşmelerin, anket uygulamasından önce yapılması, bu sayede oluşturulmuş olan anket sorularına hem mevcut literatür hem de nitel verilerden elde edilecek unsurların dahil edilmesinin mümkün olacağı ve veri toplama sürecinin bütünsel biçimde yürütülmesine imkan sunacağı fikri ile hareket edilmiştir. Ayrıca saha çalışmasında böyle bir yol izlenmesi araştırma sürecinde, zamanı verimli kullanma ve araştırmanın nicel düzeyini oluşturan anket uygulamasının soru formunun oluşturulmasında yol gösterici, olası aksaklıkların en aza indirilmesini sağlamıştır. Belirtmek gerekir ki araştırma deseni olarak kullanılan eşzamanlı (paralel) karma yöntem deseni literatürde “yakınsayan paralel desen”²² olarak da tanımlanır. Yakınsayan paralel desen, araştırma sorularına ilişkin olarak kapsamlı bir değerlendirme yapabilmeye zemin oluşturması için araştırmacının nicel ve nitel veriyi ayrı ayrı analiz edip daha sonra ilişkilendirdiği bir karma yöntem desendir (Creswell, 2017: 15).

Şekil 1: Yakınsak desenin simgesel görünümü (Creswell, 2017: 220)

4.4.1. Nicel Veri Toplama Tekniği

Nicel veri toplama aracı olarak kullanılan anket uygulaması, kapalı uçlu sorular içeren ve iç göçmenlere uygulanan form aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması önceden belirlenmiş değişkenlerin birbiri üzerindeki etkilerinin

²² Bu araştırmada benimsenen araştırma deseninin veri analizinde nasıl kullanıldığı veri analizi başlığı altında detaylandırılmıştır.

ölçülebilmesini mümkün kılmıştır. Böylece geniş katılımcı kitlesine ulaşabilmek ve mahalleye ilişkin genellenebilir bulgular üretme açısından işlevsel olmuştur.

Nicel veri toplama aracı olarak kullanılan anket, standartlaştırılmış kapalı uçlu sorular içeren bir form aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Anketler, önceden belirlenmiş değişkenlerin ölçülmesine olanak tanımış; örneğin karşılaşma sıklığı, karşılaşma mekânı, Suriyelilere dair algılar ve tutumlar gibi konular sistematik biçimde ölçülmüştür. Bu yöntem, özellikle geniş katılımcı kitlesine ulaşarak genellenebilir bulgular üretme açısından tercih edilmiştir (Neuman, 2014: 330). Anket soruları oluştururken literatürde ve gündelik söylemde sıkça duyulan ifadeler yer verilmiş, ayrıca nitel veriden hareketle bazı seçeneklere eklemeler yapılmıştır. 42 pilot görüşme yapılarak geçerlilik ve güvenilirlik kontrolü sağlanmış form revize edilmiştir.

Araştırmanın nicel düzeyi için ise İç göçmelere uygulanmak üzere anket²³ formu hazırlanmıştır. Anket formu oluşturulurken Simmel' in "Toplumsal Tipleştirme" kavramı temel alınmıştır. Simmel'e göre bir bireyin karşısındaki bireye dair, onunla arasındaki kişisel temas yoluyla şekillendirdiği zihinsel şema belirli çarpıtmalara dayanır (Simmel, 2009: 35). Ancak bu şema, karşılaştıkları ve etkileşime girdikleri bireylerle özdeş olmayan, temas kuruldukça yeniden şekillenen, yine de tam olarak onları kuşatmayan benzerliklerden yola çıkılarak oluşturulur. Dolayısıyla etkileşimler bu şemaların tamamlanmamışlığının farklı dereceleriyle şekillenir (Simmel, 2009: 36). Karşımızdaki bireyi her zaman belirli bir genelliğe taşıyarak tanımaya çalışırız. Başka bir ifadeyle toplumdaki bireyler birbirlerini her zaman belirli bir tipe dâhil ederek değerlendirir. Fakat etkileşim arttıkça, çeşitli özellikler onun temsiline dâhil edilmeye başlanarak hem karşılaşılmanın tekilliğine hem de genelliğine ilişkin genel kategoriler aracılığıyla düşünür ve tipleştiririz. Toplumsal ilişkilerde bireyler önce ait oldukları genel bir kategori altında değerlendirilir. Yani tekil bir birey genel toplumsal tip dâhilinde algılanır (Simmel, 2009: 36). Örneğin, bu çalışmada veri toplama sürecine dâhil olacak Denizli'de yaşayan iç göçmenlerin Suriye'den gelen bireyleri, tekil bir birey olarak algılamadan önce "Suriyeli" veya "yabancı" gibi genel bir kategori altında değerlendirebileceği ve bu genel kategorinin içeriğinin de nasıl doldurulduğunun analiz edilebileceği düşünülmüştür.

²³ Araştırmanın nicel soru formu ekler kısmında yer almaktadır.

Genel kabul ve tipleştirmeleri²⁴ belirleme noktasında bu çerçeve çalışmanın amaçları doğrultusunda işlevsel gözükmiştir. Simmel, yabancı sosyal tipini incelerken mesafe bileşenine dikkat çeker. Burada bahsettiği yabancının tanımlanmasında bir yakınlık uzaklık ilişkisi olduğudur. Yeterince yakında bulunmayan birinin yabancı olarak tanımlanamayacağını ancak bir bilinmez olacağını dolayısıyla tesadüfî temasların sürekli olacağı fakat yabancının yeni katıldığı gruba tam olarak bir aidiyet hissedemeyeceğini belirtir (Simmel, 2009: 149-150). Bu bağlamda mesafe bileşeni çerçevesinde, bu araştırmada iç göçmenlerin, Suriyeli sığınmacılar ile etkileşimlerinin niteliği(tesadüfî-bilinçli), etkileşim sıklığı ve etkileşim alanları ilişkili gözükmektedir. Diğer yandan bir grubun üyesi olmayarak olumlu bir anlam taşımayan yabancılık ve onunla ilişki bir tür ilişkisizliğe işaret eder. Diğerlerinin gözünde o yere ait değil ve mekâna organik bir bağ ile bağlı değildir (Simmel, 2009: 149,154). Dolayısıyla iç göçmenler ve Suriyeli sığınmacılar arasında mevcut etkileşimin dereceleri, iç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara yönelik bakışını, genel kabul, algı, tutum ve tanımlama biçimlerini şekillendirebilir, süreç içerisinde bu biçimler yeniden üretilir veya tamamen değişebilir. Bu unsurların tamamının, Suriyeli sığınmacılara ilişkin bir sosyal tipleştirme ve bunun bir bileşeni olarak yerleşmiş genel kabul çerçevesi oluşturup oluşturmadığı konuya ilişkin yapılacak araştırmalar ile belirlenebilecek bir soru olarak karşımıza çıkar. Sonuç olarak çalışmanın bağımlı değişkenleri; genel kabul ve tanımlama biçimleri, tehdit algısı, bağımsız değişkenleri ise; etkileşim sıklığı, etkileşim alanları, hane halkı geliri, etkileşimin niteliği, bilgi edinme kaynakları, toplumsal köken, meslek türü şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın Hipotezleri;

1. İç göçmenlerin, Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleri, gündelik yaşamdaki etkileşim alanları ile ilişkilidir.
2. İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılar ile birlikte yaşama yönelik genel kabulleriyle, Suriyeli sığınmacılar ile etkileşim sıklığı ilişkilidir.

²⁴ “Tipleştirme” kavramı, belirli bir bireyin, bir grubun ya da sosyal kategorinin tipik bir örneği olarak algılanabileceğini ve benzer değer, davranış, alışkanlık ve yaşam tarzlarını çağrıştırmaları üzerinden tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bireyler, söz konusu kişiyi ait olduğu grubun temsilcisi olarak görme ve onu bu kalıba göre sınıflandırma eğilimindedir (Bkz. Oz, Almog; “The Problem of Social Type: A Review”, Electronic Journal of Sociology, 1998, ISSN: 1198 3655). Bu çalışmada da Suriyeli sığınmacılarla ilgili ortaya çıkan tipleştirmenin hangi içeriklerle şekillendiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3. İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacıları tehdit olarak algılaması ile Karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir.

4. İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara yönelik tanımlama biçimleri ile Karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir.

5. İç göçmenlerin hane halkı geliri ile Suriyeli sığınmacılardan rahatsız olma tutumu ilişkilidir.

6. İç göçmenlerin kendilerini tanımlama biçimi ile Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleri ilişkilidir.

7. İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyeli sığınmacıları tanımlama biçimi ilişkilidir.

8. İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin bilgi edinme kaynağı ile Suriyeli sığınmacıların tehdit olarak algılanması ilişkilidir.

Şeklinde oluşturulmuştur.

Anket uygulaması, Dokuzkavaklar, Sevindik ve Karşıyaka mahallelerinde yapılmıştır. 42 katılımcı ile pilot çalışma gerçekleştirilmiş ve soru formundaki eksiklikler giderilerek soru formu tekrar düzenlenmiştir. Soru formunun ilk bölümünde olgusal sorulara etkileşim sıklığı, etkileşimin niteliği (bilinçli-tesadüfi), etkileşimin hangi alanlarda kurulduğu gibi sorulara yanıt aranmıştır. Daha sonra Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabul ve tiplendirmelerin içeriğinin belirlenmesine yönelik soru formunun bir kısmını beşli Likert ölçeği kullanılarak bir dizi önermeye katılıp katılmama dereceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Özellikle bu kısım mevcut literatürden ve nitel verilerden beslenmiştir. Birkaç örnek vermek gerekirse, “Suriye’den gelen bireyler ile yeme içme alışkanlıklarımız benzediğini düşünüyorum”, “Suriye’den gelen göç ile işsizliğin arttığını düşünüyorum”, “Suriye’den gelen bireylere maaş ödendiğini düşünüyorum” şeklinde sıralanabilir. Veri toplama süreci bütünlüklü bir karma yöntem benimsenerek, nitel veriler çalışmanın nicel kısmını besleyecek şekilde organize edilmiştir. Buradan elde edilen verilerin analizinde, istatistiksel veri analiz programlarından biri olan SPSS paket programı kullanılmıştır.

Genel kabullerin ve tiplendirmelerin gündelik temaslarda kırılma noktaları yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak, hem Denizli’de yaşayan iç göçmenler, hem de Denizli’de yaşayan Suriye’den gelen bireyler olmak üzere her iki grup ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek tespit edilmiştir. Yarı

yapılandırılmış görüşme soru formunda²⁵ gündelik etkileşimlerin niteliği ve karşılıklı bakış açılarını irdeleyecek biçimde sorulara yer verilmiştir. Derinlemesine görüşmeler, içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Verilerin işlenmesi ve analizi için görüşme metinleri bağımsız metin kabul edilerek, kod listelerinin ve içerik kategorilerinin tanımlanması, kategorilere ait metinlerin işlenmesi sonraki aşama da ise verilerin bulgulara dönüştürülmesi, ilgili kuramla bağlantılar, karşılaştırmalar ve yorumlamaların yapılması şeklinde ilerlemiştir.

4.4.2. Nitel Veri Toplama Tekniği

Araştırmanın nitel boyutunu oluşturan yarı yapılandırılmış görüşmeler ise özellikle katılımcıların deneyimlerini, algılarını ve gündelik hayat pratiklerini daha derinlikli biçimde anlamaya yönelik olarak tasarlanmıştır. Burada temel soru formu izlenmiş olmakla birlikte katılımcıların ifadelerine göre esneklik sağlanmış bu yolla anlam derinliği elde edilmeye çalışılmıştır. Bu teknikte temel bir soru formu izlenmiş olmakla birlikte, katılımcının söylediklerine göre esneklik sağlanarak yine bir tür gündelik konuşma hali içinde anlam sağlanmaya çalışılmıştır (Kvale & Brinkmann, 2008: 27). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin veri toplama aracı olarak kullanılmasının sebebi, özellikle iç göçmen ve Suriyelilerin komşuluk ilişkileri ve gündelik temaslarında, öznel deneyimlerin ortaya çıkarılmasına imkan veriyor oluşudur. Bakıldığında bu tür görüşmeler katılımcıların sadece düşüncelerini değil bu düşüncelerin hangi bireysel yahut sosyal bağlamda şekillendirdiğini anlamayı da olanaklı kılar.

Sözü edilen bu iki veri toplama tekniğinin birlikte kullanımı karma yöntem araştırmalarının temel ilkelerine dayandırılmıştır. Yani nicel veriler genelleme imkanı verirken nitel veriler bağlamsal analizlerin yapılabilmesine olanak tanır (Creswell, 2017: 14). Her iki veri toplama tekniğinin avantajları ve dezavantajları vardır. Bir arada kullanılması bu boşlukları gidermeyi de sağlamıştır. Böylece araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği de desteklenmiştir.

Saha süreci yalnızca veri toplama faaliyetlerinden ibaret kalmayıp, araştırmacının güvenlik, cinsiyet, görünürlük ve mahallelinin araştırmacıya yaklaşımı gibi birçok dinamiklerle yüzleştiği, oldukça katmanlı ve çoğu zaman bedensel olarak da hissedilen bir

²⁵ Araştırmanın nitel soru ekler kısmında yer almaktadır.

deneyime dönüşmüştür. Özellikle kadın araştırmacı olarak bu mahallelerde bulunmak, toplumsal cinsiyet rollerinin ve mekânsal kodların doğrudan etkilediği bir araştırma pratiğini beraberinde getirmiştir. Öncelikle belirtmek gerekir ki veri toplama aşamasına geçmeden önce mahallelinin yaklaşımı gözlemlenmiş ve giyim kuşam, makyaj, oje gibi ayrıntılara dikkat edilerek mahalleli tarafından standart ve kabul edilebilir bulunan bir tarz belirlenmiştir.

Sevindik Mahallesi’nde gerçekleştirilen görüşmeler sırasında, genç erkeklerin ceplerindeki bıçakları göstermesi, araştırmacı güvenliği açısından ciddi bir gerilim alanı oluşturmuştur. Bu bireylerin, Suriyelilere ve Afganlara karşı “önlem” olarak kesici alet taşıdıklarını ifade etmeleri, mahallenin genel güvenlik hissiyatını ve öteki algısını da yansıtmaktadır. Bakıldığında araştırmacının olarak mahalleli tarafından “yabancı” bir figür olarak algılandığı anlaşılmıştır. Mahallelinin “orada seni polis sanabilirler”, “torbacılar var dikkat et” gibi ifadeleri ise yalnızca mahalleye değil, araştırmacının bedenine de yazılan risk ve güvensizlik algısının bir göstergesidir. Ayrıca muhtarın görüşmeler için bizzat kendisi eşlik ederek kahvehaneye yönlendirmesiyle süratle bağlantılar kurulmuş ve genel olarak koruyucu bir tavır sergilendiği görülmüştür.

Karşıyaka Mahallesi’nde ise mahalleli tarafından bölgenin “tehlikeli” olarak tanımlanması, saha erişiminin yalnızca fiziksel değil, duygusal ve bilişsel anlamda da sınırlandığını göstermektedir. Mahallede uyuşturucu imalatı ve satışı ile ilgili ifadeler, araştırmacının daha dikkatli ve temkinli bir strateji izlemesini zorunlu kılmıştır. Kadın araştırmacı kimliği, özellikle erkek katılımcılarla yürütülen görüşmelerde zaman zaman ifadelerin sınırlandırılmasına, bazı konuların açıkça dile getirilmemesine neden olduğu izlenimini vermiştir. Ayrıca ilk aşamada sahaya yalnız gidilse de Karşıyaka Mahallesi diğer iki mahalleye göre daha “tehlikeli” bulunduğu için Suriyeli sığınmacılarla yapılacak görüşmelere muhtarın kendisinin teklif etmesi üzerine muhtarla beraber gidilmiştir. Çünkü Suriyelilerin oturduğu yerler, muhtarlığın bulunduğu yere göre daha uzak ve mahalle içlerinde konumlanmıştır. “kızım şimdi başına bir şey gelecek” şeklindeki yaklaşımı sebebi ile bu teklif kabul edilip yalnızca bu mahallede birkaç Suriyeli görüşmeciyi muhtar ile birlikte gidilmiş görüşme esnasında görüşmeciyi rahatsız etmeyecek uzaklıkta beklemiştir.

Dokuzkavaklar Mahallesi ise görece daha az güvenlik riski barındırmasına rağmen, burada da kadın araştırmacı olmanın getirdiği dikkatli pozisyon alma gerekliliği

sürekliliğini korumuştur. Bu mahallede, Suriyeli sığınmacıların belirli sokaklarda kümelenmesi, daha kapalı ve kendine özgü bir toplumsal yapı oluşturmuştur. Araştırmacının bu yapı içerisindeki varlığı, çoğu zaman dikkat çekici olmuş ve mahalle sakinlerinin sorgulayıcı bakışlarıyla karşılaşmıştır. Özellikle sosyal hizmet merkezlerinin ve sağlık kurumlarının çevresinde yapılan görüşmelerde, erkeklerin çoğunlukta olduğu esnaf grubu içinde araştırmacının kadın kimliği, diyalogun sınırlarını şekillendirmiştir. Öte yandan, eski bir gazeteci ya da emekli öğretmen olduğunu belirten diğer katılımcılara göre eğitim seviyesi daha yüksek olan katılımcılarla yapılan görüşmelerde, kadın araştırmacıya karşı daha açık bir iletişim kurulduğu gözlemlenmiştir. Bu farklılıklar, görüşme ortamına ve bireysel deneyimlere bağlı olarak kadın araştırmacı figürüne atfedilen anlamın da değişken olduğunu göstermektedir.

Bir diğer sınırlılık ise üç mahallede de görüşmeler esnasında katılımcıların anlatımlarında anlamı doğrudan etkilemeyen ancak söylemi kesintiye uğratan “işte”, “yani”, “şey” gibi dolgu sözcüklerinin yoğun biçimde yer almasıdır. Bu durum görüşmelerin gidişatını zaman zaman kısıtlamış hem de veri analizi kısmında bir takım anlamsal zorluklarla baş edilmesini gerekli kılmıştır. Bu sebeple bazı görüşmeler görüşmecinin kendini yeterince ifade edemediğini fark etmesi ile bir noktada sorulara verilecek cevapları kestirip atma eğiliminde olmasına sebep olmuştur.

Bu çalışmada veri toplama süreci Denizli’nin Sevindik, Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahallelerinde nitel ve nicel yöntemin bir arada kullanıldığı karma yöntem tasarımı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu sayede anket uygulaması ile üç mahallede geniş örnekleme ulaşılması hedeflenirken, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler aracılığı ile anket uygulamasında elde edilmesi güç, daha derinlikli ve bağlamsal veri elde edilebilmesi mümkün olmuştur. Her iki teknik çalışmanın konusu ve amacı doğrultusunda birbirini tamamlayıcı işlev görmüştür.

4.5.Verilerinin İşlenmesi

4.5.1. Nicel verilerin İşlenmesi

Araştırmanın nicel düzeyini oluşturan anket çalışmasının veri analizi yapılırken SPSS paket programı kullanılmıştır. Daha önce oluşturulan araştırma hipotezlerini

sınama şablonları²⁶ temel alınarak, her hipotez için organize edilen soru gurubu yardımıyla ilgili hipotezi sınamak üzere çapraz tablolar oluşturularak Ki kare testi uygulanmıştır. Hipotez sınaması için belirlenen şablonu ana hatları ile ifade etmek gerekirse; Verilerin işlenmesi sürecinde, her bir hipotez, kendisine karşılık gelen soru gruplarıyla sınanmıştır. Bu kapsamda, Hipotez 1 “İç göçmenlerin, Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleriyle, gündelik yaşamdaki etkileşim alanları ilişkilidir” şeklinde tanımlanmış olup, bu hipotez Soru 12, Soru 24.3, Soru 25.4, Soru 25.5 ve Soru 25.6 ile sınanmıştır. Hipotez 2 “İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılar ile birlikte yaşama yönelik genel kabulleriyle, Suriyeli sığınmacılar ile etkileşim sıklığı ilişkilidir” ifadesiyle oluşturulmuş ve bu hipotez Soru 11, Soru 19, Soru 20, Soru 23.7, Soru 23.8, Soru 25.2, Soru 25.3 ve Soru 25.8 üzerinden sınanmıştır. Hipotez 3, “İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacıları tehdit olarak algılaması ile karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir” şeklinde formüle edilmiştir ve Soru 13, Soru 24.1, Soru 24.4 ve Soru 24.5 aracılığıyla test edilmiştir. Hipotez 4, “İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara yönelik tanımlama biçimleri ile karşılaşmanın niteliği ilişkilidir” ifadesine dayanmaktadır ve bu hipotez Soru 13, Soru 14, Soru 16.1, Soru 16.2, Soru 17.2 ve Soru 18.1 ile sınanmıştır. Hipotez 5, “İç göçmenlerin hane halkı geliri ile Suriyeli sığınmacılardan rahatsız olma tutumu ilişkilidir” şeklinde ifade edilmiş olup, bu hipoteze ilişkin analizler Soru 6, Soru 23.4, Soru 23.6 ve Soru 25.1 kullanılarak yapılmıştır. Hipotez 6, “İç göçmenlerin kendilerini tanımlama biçimi ile Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleri ilişkilidir” hipotezi kapsamında Soru 9, Soru 23.1, Soru 23.2, Soru 23.3, Soru 21, Soru 22 ve Soru 25.7 kullanılmıştır. Hipotez 7, “İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyeli sığınmacıları tanımlama biçimi ilişkilidir” ifadesiyle tanımlanmış ve Soru 5, Soru 17.1, Soru 18.2, Soru 18.3 ve Soru 23.5 aracılığıyla test edilmiştir. Son olarak Hipotez 8, “İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin bilgi edinme kaynağı ile Suriyeli sığınmacıların tehdit olarak algılanması ilişkilidir” biçiminde formüle edilmiş olup, bu hipotezin sınanmasında Soru 15, Soru 24.2, Soru 24.6, Soru 24.7 ve Soru 24.8 kullanılmıştır. Toplamda 54 çapraz tablo elde edilmiş reddedilen hipotezler nicel bulgular kısmında ayrıca tartışılmıştır. Ki Kare testinde hangi değerlerin hangi sebeple dikkate alındığı konusu sözü edilen testleri güvenilirliği için açıklanmaya muhtaçtır. Bu sayede elde edilen değerlerin doğru yorumlanabilmesi mümkün olmuştur. Bu sebeple veri analizi için kullanılan Ki kare

²⁶ Hipotez sınama şablonları ekler bölümünde yer almaktadır.

tablosunda hangi değerlerin hangi gerekçe ile kullanıldığını kısaca açıklamak elzem görünmektedir. Ki kare testi iki kategorik değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak üzere uygulanmıştır. SPSS’de elde edilen tablolarda yer alan Pearson Chi-Square (Ki Kare - χ^2) değeri, serbestlik derecesi (df) ve Asymptotic Significance(p) değerleri her tablonun altına eklenmiştir. Burada p değerinin 0,05’den küçük olması, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Ancak, çapraz tablo içinde bazı hücrelerde beklenen frekans değerlerinin 5’in altında olması nedeniyle klasik Ki Kare testinin güvenilirliğini desteklemek amacıyla Monte Carlo simülasyonu yapılmıştır.²⁷ Ki kare testinin uygulandığı ancak hücrelerin % 20’sinin beklenen frekansın altında olduğu tablolarda Monte Carlo simülasyonu, geleneksel Ki kare testine göre daha güvenli bir p değeri sağlayarak, bulunan ilişkinin şansa bağlı olmadığını bir kez daha teyit etmiştir. Elde edilen sonuçlar sadece değişkenler arasında bir ilişkinin var olduğunu göstermekte, ancak bu ilişkinin gücünü ifade etmemektedir. Bu nedenle ilişkinin etki büyüklüğünü belirlemek amacıyla Cramer's V katsayısı hesaplanmıştır. Analiz sonucunda Cramer's V değeri etki büyüklüğü sınırları²⁸ literatürde kabul gören sınırlar dikkate alınarak zayıf, orta, güçlü ve çok güçlü olmak üzere değerlendirilmiştir. Böylece hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığı yalnızca değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamamızı sağlayan p değeri ile sınırlandırılmamış aynı zamanda bu ilişkinin düzeyi de yansıtılmaya çalışılmıştır. Başka bir ifadeyle değişkenler arasındaki ilişkinin yalnızca istatistiksel açıdan anlamlılığı değil, aynı zamanda pratik anlamda da dikkate değer bir büyüklüğe sahip olup olmadığı ortaya konulmak istenmiştir. Açıklanması gereken bir diğer unsur ise çalışmada elde edilen Pearson Ki Kare (χ^2) değerlerinin bazı tablolarda genel olarak çok yüksek olduğu dikkati çekmiştir. Bu durum, istatistiksel bir hata veya testin

²⁷ Monte Carlo yöntemi, örneklemden elde edilen çapraz tabloyla aynı boyutlara ve aynı satır-sütun toplamalarına (marginal totals) sahip binlerce olası tabloyu rastgele üretir. Her üretilen tablo, hipotezin doğru olduğu varsayımı altında simüle edilir. Ardından, bu tablolardaki ki kare test istatistikleri hesaplanır ve gerçek verideki test istatistiğiyle karşılaştırılır. Bu süreç sayesinde, gerçek tablodan elde edilen istatistik değerinin simüle edilen tablolardaki dağılım içinde nerede yer aldığı belirlenir. Bu sıralama, p değerinin tarafsız bir tahminini sağlar. Yani, kaç simüle tablonun gerçek tablo kadar ya da daha uç bir istatistik değeri ürettiği hesaplanarak p değeri bulunur. Kısaca Monte Carlo yöntemi, klasik teorik dağılımlara dayanmadan, rastgele örnekleme ve simülasyon yoluyla p değerini hesaplar. Bu yöntem, özellikle hücrelerde beklenen frekansların düşük olduğu durumlarda, asimptotik yöntemden çok daha güvenilir sonuçlar verir. (Mehta & Patel, 2013: 1-4; Field, 2009: 690)

²⁸ Etki büyüklüğü yorumları, Cohen’in (1988) korelasyon katsayısı (r) için önerdiği küçük (0.10), orta (0.30) ve büyük (0.50) sınırlarının Cramer's V için de benzer şekilde kullanılmasına yönelik yorumlamalara dayanmaktadır. Serbestlik derecesi(df) de bu hesaplama dahil edilerek hesaplanan Cramer's V etki büyüklüğü 0.1 ve altı Küçük, 0.1 – 0.3 arası Orta, 0.3 – 0.5 arası Güçlü, 0.5 ve üzeri Çok güçlü olarak sınırlandırılan değerler dikkate alınmıştır. (Cohen,1988: 79-80; Kim,2017: 154, Field, 2009:698; Pallant, 2016: 227–229)

uygunsuzluğundan değil, örneklem büyüklüğünün ($n = 382$) ve kategori (satır-sütun) sayısının fazla olmasının doğal bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Literatürde de belirtildiği üzere, örneklem büyüklüğü arttıkça küçük farklar bile istatistiksel olarak anlamlı hale gelmekte ve Ki kare değerini yükseltmektedir (Field, 2009; Agresti, 2007). Bu nedenle, yalnızca χ^2 değerine bakılarak ilişki gücünü yorumlamak yerine, etki büyüklüğünü gösteren Cramer's V katsayılarına da başvurulmuştur.

4.5.2. Nitel Verilerin İşlenmesi

Bu araştırmanın nitel veri analiz süreci, Creswell (2017: 195-198) ve Neuman (2014) tarafından tanımlanan analitik çerçeveye uygun olarak çok katmanlı bir yapıda yapılandırılmıştır. Öncelikle, saha çalışması sırasında elde edilen sesli görüşme kayıtları, kelimesi kelimesine yazıya dökülmüş ve metinleştirme sürecinden geçirilmiştir. Yazıya aktarılan bu görüşme metinleri, her biri bağımsız anlatı birimi olarak ele alınmış ve her katılımcının görüşleri, bireysel bağlamı içinde değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, katılımcıların deneyimlerinin yalnızca içerik açısından değil, aynı zamanda anlatsal bütünlüğü açısından da özgün kalmasını hedeflemiştir.

Kodlama sürecinin ilk aşamasında, her bir katılımcı grubu için ayrı ayrı açık kodlama yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemde, her görüşme metni araştırmacı tarafından tekrar tekrar okunmuş; metinlerdeki anlamlı içerik birimleri belirlenerek betimleyici kodlarla etiketlenmiştir. Kodlar, içerik benzerliği, anlamsal yakınlık ve anlatı örüntülerine göre gruplandırılmış, böylece birincil kodlardan türeyen tematik kümeler oluşturulmuştur. Bu tematik kümeler temel alınarak içerik analizi tablosu geliştirilmiştir.²⁹ Böylece yalnızca betimleyici değil, açıklayıcı ve yorumlayıcı bir analiz zemini de oluşturulmuştur.

Bu çalışmada verilerin işlenmesi süreci, nitel içerik analizine dayalı olarak yürütülmüştür. Katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen anlatılar, temalara ve ifadelere göre ayrıştırılarak açık kodlama yöntemiyle analiz edilmiştir. Her bir görüşme metni bağımsız bir anlatı birimi olarak değerlendirilmiş ve anlatıların içeriğinde tekrar eden kelime, kavram ve ifadeler kodlanmıştır. Kodlama

²⁹ Bahsi geçen kod listelerinin göç çalışmalarında yer verilmediği görülmüştür. Ancak kod listelerinin çalışmalarda paylaşılması konuya ilişkin gelecekte yapılacak çalışmalar için yol gösterici olacaktır. Ayrı ayrı oluşturulmuş ve birleştirilmiş bir kod listesi örneği bu çalışmada biçimsel olarak temel alınmıştır (Güzel vd., 2015: 99-104).

sürecinde hem Suriyeli sığınmacılar hem de iç göçle gelen Türk vatandaşlarının anlatıları ayrı ayrı analiz edilmiş; sonrasında bu kodlar birleştirilerek ortak bir “birleştirilmiş içerik analizi tablosu” oluşturulmuştur. Sonrasında kodların geçtiği bağlamlar belirlenmiş alfabetik olarak sıralanmıştır. Alfabetik sırasıyla oluşan listesinde her beş üç ifadeden biri seçilerek metin içine taşınmış ve ilgili tema altında yorumlanmıştır.

Birleştirilmiş tablo, toplam 7839 tekrar içeren kodları kapsamaktadır. Bu tabloda en sık kullanılan ifadelerden başlayarak orta düzeyde tekrar eden ve nadiren geçen ifadeler sınıflandırılmıştır. Kodların frekansları yüzde hesaplamasıyla birlikte değerlendirilmiş, hem genel tekrar düzeyleri hem de her iki grup içerisindeki sıralamaları dikkate alınarak betimleyici ve açıklayıcı yorumlar yapılmıştır. Kodların içerdiği temalar, yalnızca sıklıklarına göre değil, aynı zamanda anlatı içindeki bağlamlarına göre de yorumlanmıştır.

İlk olarak, birleştirilmiş tabloda en yüksek frekansa sahip 5 kod belirlenmiş ve bu kodların hem Suriyeli hem de iç göçmen katılımcıların verilerinde ortak olarak yer almasına dikkat edilmiştir. Her bir kodun gruplar içindeki sırası ayrıca belirtilmiş ve yorumlanmıştır. Bu analiz, gruplar arası benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamıştır. Daha sonra, orta düzeyde tekrar eden kodlar içinden her iki grupta da bulunan 5 kod seçilmiş ve aynı biçimde değerlendirilmiştir.

Son olarak, en düşük tekrar düzeyine sahip ancak hem Suriyeli hem de iç göçmen anlatılarında yer alan beş ortak kod analiz edilmiştir. Bu kodlar frekans açısından düşük düzeyde kalsa da, içerik bakımından anlamlı kültürel, dini ya da sosyolojik göndermeler içermektedir. Bu nedenle hem sıralamaları hem de anlatılardaki bağlamsal kullanımları analiz edilmiştir.

Bu analiz yaklaşımı, Neuman’ın (2014: 662-665) nitel veri analizinde vurguladığı gibi, verilerin kavramsallaştırılması ve anlamlandırılması açısından temel bir aşamayı temsil eder. Neuman’a göre, kodlama, nitel verilerin ham içerikten soyut kavramlara dönüştürülmesinin ilk adımıdır, araştırmacı bu süreçte metinlerdeki tekrarları, karşıtlıkları, örüntüleri ve anlam birlikteliklerini fark ederek bu içerikleri etiketler (Neuman, 2014: 663). Bu bağlamda araştırmacı yalnızca yüzeysel betimlemeyle yetinmemiş, her anlatı birimini sosyolojik analiz için yapılandırılmış birer kavramsal kategoriye dönüştürmüştür.

Kodlama süreci yalnızca metinlerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda saha gözlem notları da analiz kapsamına alınmıştır. Görüşmeler sırasında tutulan alan notları, görüşmeci ifadelerinin bağlamsal arka planını daha iyi kavramaya olanak sağlamış ve içerik analizi sürecini derinleştirmiştir. Bu, Creswell'in (2018: 195) belirttiği gibi araştırmacının görüşmelerden ve alan notlarından elde edilen bilgileri kodlara dönüştürüp, bu kodları temalar hâlinde düzenlemesi ve nihayetinde anlatıyı biçimlendirerek araştırma raporuna aktarması sürecini birebir yansıtmaktadır.

Araştırmada, ilk aşamada her iki gruba ait kod listeleri ayrı ayrı oluşturulmuştur. Bu ayrım, farklı toplumsal grupların (iç göçmenler ve Suriyeli sığınmacılar) deneyim ve anlatılarını kendi iç tutarlılıkları içinde anlamaya olanak tanımıştır. İkinci aşamada ise bu iki kod listesi karşılaştırmalı bir yaklaşımla bir araya getirilmiş, ortak temalar ve farklılaşan anlam yapıları sistematik biçimde belirlenmiş ve içerik analizi tablosu olarak yapılandırılmıştır. Her bir tematik küme altında, ilgili kodlarla eşleşen katılımcı ifadeleri doğrudan ve organize edilmiş biçimde sunulmuştur. Böylece, temaların sadece kavramsal düzlemde değil, aynı zamanda söylemsel düzeyde de karşılığı görünür hâle getirilmiştir. Bu yaklaşım, verinin hem bütünlüğünü hem de şeffaflığını güçlendirmiştir. Ayrıca iç göçmen katılımcıların görüşmeleri yaş, cinsiyet ve mahalle bilgisine göre kodlanmıştır (örneğin: 65KS – 65 yaşında, kadın, Sevindik). Suriyeli katılımcılar için aynı format korunmuş, ancak kodların başına “S” harfi eklenerek iki katılımcı grubu arasındaki ayrım görünür kılınmıştır.

Bu uygulama, Creswell'in (2017: 222-223) karma yöntem araştırmaları için önerdiği gibi, nitel verinin sistematik analizinde açıklık ve izlenebilirlik ilkelerine doğrudan katkı sağlamıştır. Kodların açık biçimde yapılandırılması ve temaların izlenebilir biçimde raporlanması, araştırmanın güvenilirliğini artırmıştır. Kodlama sonucunda oluşturulan temalar ve alt temalar, raporun ilgili bölümlerine aktarılmış; her tema altında doğrudan alıntılar ve kuramsal yorumlarla anlatının bütünlüğü korunmuştur.

Belirtilmesi gereken bir diğer önemli unsur, araştırmanın yakınsayan desen ile tasarlanmış olmasıdır. Bu doğrultuda, nitel ve nicel veriler önce bağımsız olarak analiz edilmiş; daha sonra her iki veri türünün örtüştüğü, farklılaştığı ya da birbirini tamamladığı noktalar, sonuç bölümünde değerlendirilmiştir. Creswell (2017: 223), bu noktada araştırma bulgularının raporlanmasında her iki veri kümesinin önce ayrı ayrı sunulmasını, ardından bu bulguların birleştiği veya ayrıştığı yönlerin bütüncül bir analizle ortaya

konulmasını önermektedir. Bu çalışmada da bu yaklaşım doğrultusunda hareket edilmiş; nicel ve nitel bulgular ayrı ayrı sunulmuş, sonuç bölümünde ise örtüşen ve ayrışan noktalar değerlendirilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

VERİLERİN ANALİZİ

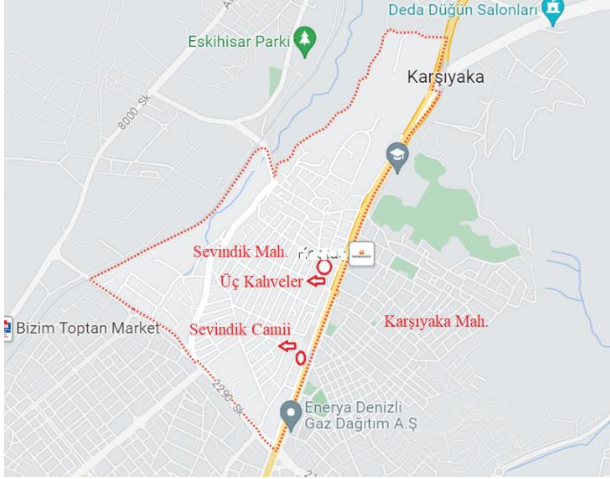
5.1. Nitel Verilerin Analizi

Bu bölümde öncelikle her mahalle için oluşturulmuş saha gözlem raporları sunulmuştur. Saha gözlem raporları, Denizli'nin Sevindik, Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahallelerinde araştırma sürecinde alınan notlardan derlenmiştir. Daha sonra görüşme verileri belirlenen temalar altında sunulup yorumlanmıştır.

5.1.1.Saha Gözlem Raporları

Sevindik Mahallesi'nde gerçekleştirilen saha çalışmasının başlangıç noktası, mahalle muhtarının yönlendirmesiyle belirlenmiştir. İlk görüşmeler, mahalle sakinleri tarafından “Sevindik’in kalbi” olarak tanımlanan ve yerel düzeyde “Üç Kahveler” olarak bilinen merkezî bölgede yer alan kahvehanelerde gerçekleştirilmiştir. Bu kahvehaneler, mahalledeki iç göçmen nüfusun geldikleri memleketlere göre mekânsal olarak ayrıştıkları sosyal alanlar niteliğindedir. Nitekim ilk görüşmenin yapıldığı kahvehanede ağırlıklı olarak Afyon’dan gelen iç göçmenlerin bulunduğu gözlemlenirken, hemen bitişiğindeki bir diğer kahvehanede Çivril ve Tavas gibi çevre ilçelerden Sevindik Mahallesi’ne yerleşmiş bireylerin yoğunlaştığı anlaşılmıştır.

Bu merkezî alanda bir aşevi, pideci lokantası, ızgara salonu, mahalle muhtarlığı, kadın ve erkek kuaförleri, bir market, bir dondurmacı dükkânı gibi gündelik yaşamın temel ihtiyaçlarına hitap eden çeşitli mekânlar bulunmaktadır. Kahvehaneler, farklı yaş gruplarından bireylerin sosyalleştiği yerlerdir. Özellikle genç erkeklerin 20–25 yaş aralığında, üç-beş kişilik gruplar halinde vakit geçirdikleri ve okey ile 101 gibi oyunlar oynadıkları gözlemlenmiştir. Görüşme yapılan bazı genç erkeklerin ceplerinde taşıdıkları bıçakları göstermeleri dikkat çekici olmuştur. Bu durumun nedeni sorulduğunda, söz konusu kesici aletlerin Suriyeli ve Afgan bireylere karşı bir “önlem” niteliği taşıdığı ifade edilmiştir.

Şekil 2: Google. (2025). Sevinlik Mahallesi, Denizli [Google Haritalar]. <https://www.google.com/maps>

Görüşmelerin yürütüldüğü bir diğer önemli bölge ise Sevinlik Merkez Camii çevresi olmuştur. İlk gözlemler, Sevinlik Mahallesi'nin Karşıyaka Mahallesi'ne kıyasla daha sosyal ve kamusal yaşam açısından canlı bir mahalle olduğunu ortaya koymaktadır. Merkez Cami'nin bulunduğu noktadan başlayarak mahalle içlerine doğru devam eden 2306 sokak, mahalledeki kamusal

hareketliliğin yoğunlaştığı bir güzergâhtır. Bu sokak üzerinde okul, cami ve PTT şubesi gibi kamu hizmetlerinin bulunması mahalleye canlılık kazandırmaktadır. Ayrıca bu güzergâhın Ankara yoluna bağlanması, otobüs ve minibüs duraklarının bu alanda konumlanmasına ve beraberinde seyyar satıcılar ile bankamatiklerin bu noktada toplanmasına neden olmaktadır. Karşıyaka Mahallesi'nde bankamatik bulunmaması, Sevinlik'in bu bölgesinin daha yoğun şekilde kullanılmasına katkı sunmaktadır.

Merkez Camii ve okul çevresi, sosyalleşme açısından oldukça işlek bir alan olup, mahalle sakinlerinin seyyar satıcıların bulunduğu kaldırımlarda ya da cami avlusunda buluştukları gözlemlenmiştir. Suriyeli sığınmacıların mahalledeki nüfus yoğunluğunun Karşıyaka Mahallesi'ne kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmesine rağmen, bu bireylere yönelik tutumun daha sert ve olumsuz olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Karşıyaka Mahallesi'nde bazı katılımcılar Suriyelilere yönelik rahatsızlıklarını dile getirirken aynı zamanda onlara yardım etmeye gönüllü olduklarını da belirtmişlerdir. Buna karşılık, Sevinlik Mahallesi'nde birlikte yaşam ve yardımlaşma konularına karşı daha olumsuz bir yaklaşım sergilendiği anlaşılmaktadır.

Bu durumu örnekleyen ifadelerden biri, görüşme yapılan iki fabrika işçisinin Suriyeli sığınmacıların mahalleden uzaklaştırıldığını ve artık Sevinlik Mahallesi'nde Suriyelilerin bulunmadığını iddia etmesidir. Benzer şekilde, cami avlusunda görüşülen 55 yaş üstü cemaat üyeleri de bu durumu teyit ederek, Suriyelilerin artık Karşıyaka Mahallesi'ne taşındıklarını dile getirmiştir. Bu tutumun temelinde, mahalle sakinlerinin sıklıkla referans verdikleri 2018 yılında yaşanmış bir olayın bulunduğu anlaşılmaktadır.

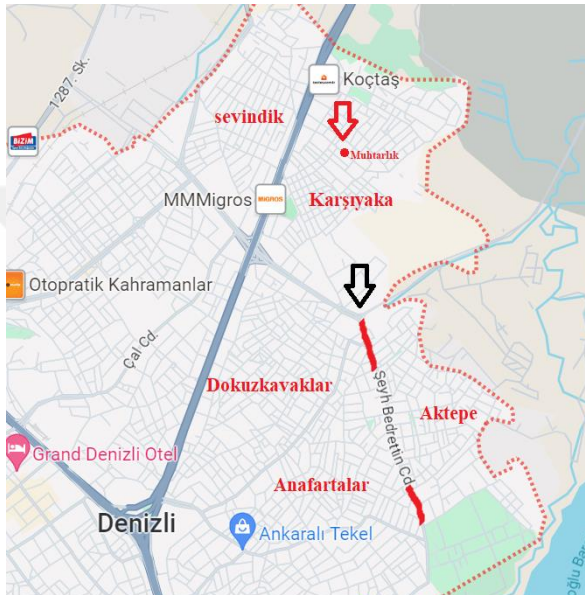
Anlatılara göre, 2018 yılında üç Suriyeli'nin 12 yaşındaki bir çocuğu darp etmesiyle başlayan gerginlik sonucunda, mahalledeki Suriyeli nüfusun büyük çoğunluğu mahalleyi terk etmek zorunda kalmıştır. Bu olay, mahalle belleğinde travmatik bir eşik olarak yer edinmiş ve Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal hafızada kalıcı bir olumsuzluk üretmiştir.

Görüşmelerin ardından bazı mahalle sakinleri, araştırmacıya çalışmanın başka mahallelerde sürdürülüp sürdürülmeyeceğini sormuştur. Dokuzkavaklar ve Karşıyaka Mahallelerinde de görüşmeler yapılacağını ifade etmem üzerine, bazı katılımcılar şu şekilde uyarılarda bulunmuştur: “Abla seni Karşıyaka’da bu şekilde karşılamazlar. Polis olduğunu sanabilirler. Çünkü yabancı olduğun hemen belli olur. Orada torbacılar var dikkat et. Romanların, hepsi torbacı ve yankesicidir. Hatta bence sen o mahalleye hiç gitme.” Bu tür ifadeler, mahalleler arası sembolik sınırları ve önyargıları açığa çıkarmakta; aynı zamanda Karşıyaka Mahallesi’ne dair sosyal dışlama ve suçla özdeşleştirme temalarını görünür kılmaktadır.

Görüşmelerin yanı sıra Sevindik Mahallesi'nde gerçekleştirilen anket formunun pilot uygulamasında, mahalle sakinlerinin büyük ölçüde iç göçle Denizli’ye gelmiş bireyler oldukları ve genel olarak tekstil ve otomotiv sektörlerinde vardiyalı işçi olarak çalıştıkları tespit edilmiştir. 18–24 yaş arası gençlerin çoğunluğunun lise sonrası öğrenim hayatına devam etmediği anlaşılmaktadır. Kadınların ekonomik hayata katılım düzeyi düşüktür; esnaflıkla uğraşan kadın sayısı sınırlı olup, kadınlar genellikle ev içi ve çocuk bakımıyla ilgilenmektedir. Ancak bazı kadınların zincir marketlerde kasiyerlik ya da fabrikalarda işçiliği, 18–24 yaş arası genç kadınların ise çoğunlukla merkezdeki butik mağazalarda satış elemanı olarak çalıştıkları gözlemlenmiştir. 18-24 yaş arası kadınların genellikle yükseköğretime devam etmediği görülmüştür.

Denizli ili Karşıyaka Mahallesi’nde gerçekleştirilen görüşmeler, mahalle muhtarının yönlendirmesi doğrultusunda planlanmıştır. Görüşme sürecinin ilk aşamasında, muhtarlık binası ile sağlık ocağının bulunduğu çevre alan tercih edilmiştir. Mahalle, genel itibarıyla dışarıdan gelen insanlar için mahalle sakinleri tarafından “tehlikeli” olarak tanımlanmaktadır. Bu algı, saha çalışması sırasında da etkisini göstermiş; özellikle muhtarlık çevresinden mahalle içlerine doğru ilerlerken saha araştırmacısının güvenlik gerekçesiyle muhtardan desteğini almasına neden olmuştur.

Görüşmelerin gerçekleştirildiği bir diğer önemli konum ise, görselde kırmızı şerit ile gösterilen ve Karşıyaka Mahallesi'nden başlayarak Anafartalar ve Aktepe mahallelerini ikiye ayıran Şeyh Bedrettin Caddesi olmuştur. Muhtarın yönlendirmesi üzerine, bu cadde üzerinde faaliyet gösteren esnafla yapılan ön görüşmeler sonucunda, söz konusu esnafın ikamet yerlerinin Karşıyaka Mahallesi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu doğrultuda görüşmelerin bir kısmı, hem Suriyeli sığınmacı hem de iç göçmen esnafların yer aldığı bu cadde boyunca gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3: Google. (2025). Dokuzkavaklar Mahallesi, Denizli [Google Haritalar]. <https://www.google.com/maps>

Karşıyaka Mahallesi fiziksel yerleşim dokusu açısından incelendiğinde, yapıların büyük çoğunluğunun 2 ila 3 katlı konutlardan oluştuğu, ana caddeden mahalle içlerine doğru ilerledikçe 2 katlı yapıların ağırlık kazandığı gözlemlenmiştir. Yer yer 4 ila 5 katlı apartman yapıları bulunsa da bunlar istisna niteliğindedir. Mahallede yaşayan Suriyeli sığınmacılar belirli bir bölgede yoğunlaşmaktan ziyade dağınık bir yerleşim göstermektedir. Bu durum, iç göçmenlerle Suriyeli sığınmacılar

arasındaki gündelik karşılaşmaların ve etkileşimin daha yaygın hâle gelmesine neden olmaktadır.

Mahalle sınırları içerisinde yer alan Denizli Valiliği Pamukkale Sosyal Hizmet Merkezi'nin Ankara Bulvarı üzerinde konumlanmış olması, sadece mahalle sakinlerinin değil, aynı zamanda farklı toplumsal grupların da mahallede gözlemlenmesine olanak tanımaktadır. Saha görüşmeleri sonucunda elde edilen bulgulara göre, mahalledeki esnaf, gençler ve çeşitli yaş gruplarındaki mahalle sakinleri genel olarak Suriyeli sığınmacıların mahalledeki varlığından memnun olmadıklarını ve onları istemediklerini ifade etmektedir. Bu olumsuz tutumun temelinde, mahalle sakinlerinin aktardığına göre özellikle genç erkek Suriyelilerin sergilediği kaba ve fevri davranışlar yer almaktadır. Görüşmecilerden bazıları, bir Suriyeli sığınmacının mahallede bir kadını taciz ettiği

iddiası üzerine ciddi tartışmaların yaşandığını ve bu olayın mahalledeki gerginliği artırdığını belirtmişlerdir.

Mahalle sakinlerinin rahatsızlık duyduğu bir diğer önemli konu ise, bazı Suriyeli sığınmacıların uyuşturucu madde imal ettiği ya da sattığına dair yaygın endişe ve söylentilerdir. Bu durumun, mahallede hâlihazırda bu tür faaliyetlerle ilişkilendirilen Roman topluluk ile Suriyeli sığınmacılar arasında gerilime ve çatışmalara yol açtığı ifade edilmiştir. Roman grupların uyuşturucu ticareti gibi faaliyetlerde “alan paylaşımı” konusunda Suriyelilerle sık sık sorun yaşadıkları katılımcıların ifadelerinde yer almıştır.

Bu tür sosyal hoşnutsuzlukların yanı sıra, mahalledeki bazı esnaflar özellikle market işletmecileri, Suriyeli sığınmacılara ait işletmelerin resmî tabelalarının bulunmaması, vergi ve SGK yükümlülüklerinden muaf olmaları nedeniyle daha düşük fiyatlarla satış yapabildiklerini ve bu nedenle rekabet edemediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, denetimden kaçınmak amacıyla bu işletmelerin akşam saat beşten sonra faaliyet göstermeye başladıkları, böylece zabıta denetiminden korunmaya çalıştıkları ifade edilmiştir.

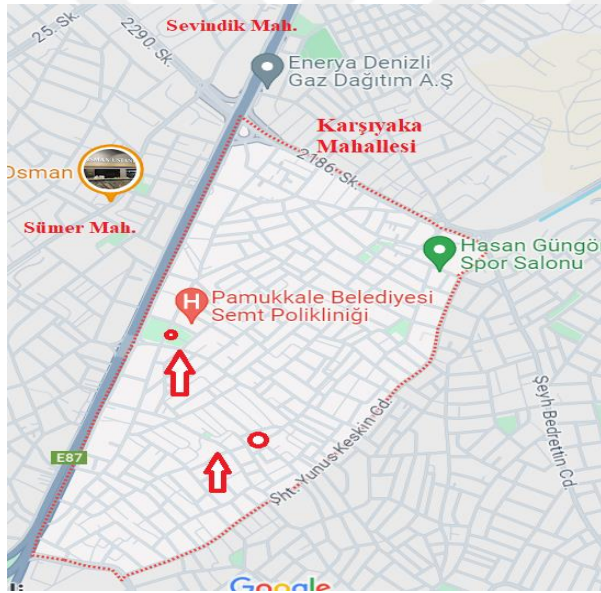
Bütün bu gerginliklere rağmen mahalle sakinlerinin evlerini Suriyeli sığınmacılara kiralamaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, her iki grubun çocuklarının aynı okullarda eğitim alıyor olmaları da Karşıyaka Mahallesi'nde fiilî bir birlikte yaşam pratiğinin oluştuğunu göstermektedir. Ancak bu birlikte yaşama durumu, Suriyeli sığınmacılar açısından tedirgin edici bir ortamda var olma, iç göçmen mahalle sakinleri açısından ise geleceğe dair sosyal ve ekonomik endişelerin artması şeklinde bir karşılıklı gerilim yaratmaktadır.

Görüşmelerin yanı sıra, çalışmanın nicel boyutunu oluşturan anket formunun pilot uygulamasında elde edilen bulgular da bu yapıyı desteklemektedir. Buna göre, mahalle sakinlerini oluşturan iç göçmenlerin büyük bir bölümü tekstil ve otomotiv sektörlerinde vardiyalı işçi olarak çalışmaktadır. 18–24 yaş aralığındaki gençlerin çoğunluğunun lise sonrası öğrenim hayatına özgün olarak devam etmediği belirlenmiştir.

Karşıyaka Mahallesi'nde kadın esnaflara da rastlanmakla birlikte, genellikle mahalledeki küçük ölçekli işletmelerde (örneğin bakkal, lokanta vb.) erkek işletme sahiplerinin eşleriyle birlikte çalıştıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca, kadınların önemli bir kısmının Sevindik Mahallesi'nde olduğu gibi zincir marketlerde kasiyerlik ya da

fabrikalarda işçilik yaptığı, 18–24 yaş arası genç kadınların ise çoğunlukla çevre mahallelerde ya da şehir merkezindeki butik mağazalarda satış elemanı olarak çalıştığı, buna karşın yükseköğretime devam etme oranlarının oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.

Dokuzkavaklar Mahallesi'nde yürütülen saha çalışması, ilk olarak Şehit Erler Parkı içerisinde yer alan mahalle muhtarıyla yapılan ön görüşme ile başlamıştır. Bu görüşmenin ardından, muhtardan alınan randevu neticesinde mahallede yaşamını sürdüren Suriyeli sığınmacılarla ilgili bilgi edinilmiştir. Muhtarlığa yapılan çeşitli bağışlar sonucunda, belirli günlerde Suriyeli kadın ve çocuklara yönelik giysi yardımı sağlandığı öğrenilmiş; bu bağlamda, söz konusu yardımlardan yararlanmak üzere muhtarlığa gelen bireylerle kurulan temas aracılığıyla Suriyeli sığınmacılarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4Google. (2025). Karşıyaka Mahallesi, Denizli [Google Haritalar]. <https://www.google.com/maps>

İlk görüşmeler, harita üzerinde de gösterilen, mahalle muhtarlığının, Pamukkale Belediyesi'ne bağlı Semt Polikliniği'nin ve belediye parkının yer aldığı alanda yapılmıştır. Ardından, Suriyelilerin daha yoğun yaşadığı iç mahalle bölgelerine doğru ilerlenmiştir. Bu alanlarda Suriyeli sığınmacıların özellikle birbirine yakın konutları tercih ettikleri, bulundukları sokaklarda ise Türk vatandaşlarının daha az sayıda yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu durum, Sevindik

ve Karşıyaka mahalleleriyle karşılaştırıldığında, Dokuzkavaklar Mahallesi'nde Suriyeli sığınmacıların belirli sokaklarda daha yoğun ve kümelenmiş biçimde yaşadığını ortaya koymaktadır.

Mahalle muhtarlığının tam karşısında yer alan Pamukkale Belediyesi'ne ait Semt Polikliniği'nin varlığı, bölgenin gün içerisinde hareketliliğini artırmakta ve bu alanı görüşme ve anket uygulamaları için uygun bir zemin haline getirmektedir. Polikliniğin yarattığı küçük ölçekli ekonomik hareketlilik sayesinde bölgede optik dükkanı,

fotoğrafçı, market gibi çeşitli küçük esnafın faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda, polikliniğin karşısından Ankara Bulvarı'na bağlanan ve mahalle içlerine uzanan 2049. Sokak üzerinde, sağlı sollu konumlanmış esnaflardan katılımcılarda dahil edilmiştir.

Mahalle esnafının büyük bölümünün ya evlerinin alt katlarını market, kahvehane gibi ticari işletmelere dönüştürerek faaliyet gösteren mahalle sakinlerinden ya da kiralık dükkânlarda çalışan ancak yaşamlarını Dokuzkavaklar Mahallesi'nde sürdüren bireylerden oluştuğu tespit edilmiştir. İlgi çekici bir başka gözlem ise, bazı küçük işletme çalışanlarının Karşıyaka Mahallesi'nden geldiklerinin fark edilmesidir. Bu durum, görüşmecilerin mahalleler arası karşılaştırmalar yapmasına imkân tanımış ve bu yolla araştırmaya katkı sunmuştur. Bahse konu kişiler, Dokuzkavaklar Mahallesi'ni Karşıyaka'ya kıyasla daha “nezih” olarak tanımlamış, Karşıyaka'da ise suç oranlarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Dokuzkavaklar Mahallesi'nde Suriyeli sığınmacıların yoğun biçimde ikamet ediyor olmalarına karşın, Sevindik veya Karşıyaka mahallelerinde olduğu gibi dikkat çeken toplumsal gerginliklerin ya da belirli olayların “milat” olarak hatırlandığı bir kolektif hafızanın bulunmadığı gözlemlenmiştir. Mahalle sakinlerinin anlatılarında, Suriyelilerle Türk vatandaşları arasında doğrudan çatışma ya da ciddi güvenlik olayları yaşandığına dair aktarımlar yer almamıştır. 2049. Sokak üzerinde yer alan, belediye ruhsatına sahip bir işletmede yapılan görüşmede, 20'li yaşlarda olan ve on yılı aşkın süredir Türkiye'de yaşayan Suriyeli bir genç, zaman zaman sözlü tacize uğradığını belirtmiştir. Ancak bu durumun ağırlıklı olarak sosyal medya ortamlarında gerçekleştiğini, bizzat yaşadığı mahalle çevresinde doğrudan herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmadığını ifade etmiştir. Aynı sokakta tekeli bayii işleten, geçmişte yerel gazetecilik yapmış bir görüşmeci ise Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye entegrasyon sürecinin hızlandırılması gerektiğini vurgulayarak, bu konuda Almanya'nın entegrasyon politikalarının örnek alınabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, söz konusu görüşmeci kişisel deneyiminde Suriyeli esnaflarla ticari alışverişlerde herhangi bir sorun yaşamadığını, bu etkileşimlerde toplumsal bir bariyer hissetmediğini ifade ederek genel anlatıdan ayrılan bir değerlendirme sunmuştur.

Bununla birlikte, küçük esnaf grubunun bir kısmında, işlerinin geçmişe oranla azaldığı yönündeki şikâyetlerin arttığı ve bu durumun Suriyeli sığınmacılara karşı

olumsuz bir tutum doğurduğu gözlemlenmiştir. Aynı sokakta faaliyet gösteren bir gözlükçü, maddi durumu görece daha iyi olan Suriyeli müşterilerin kendileri açısından ekonomik bir katkı sunduğunu ifade etmiştir. Ancak, elindeki reçete kayıtlarına göre, Suriyeli hastaların yaklaşık %10'unun adliyeye bağlı olarak cezaevinden sevk edildiğini aktarmış; bu durumun kendisinde güvenlik endişesi yarattığını ve bu nedenle zamanla Suriyeli sığınmacılara karşı daha temkinli ve mesafeli bir tutum benimsediğini belirtmiştir.

Sonuç olarak, Dokuzkavaklar Mahallesi, Suriyeli sığınmacı ve Türk vatandaşlarının anlatılarında, Sevindik ve Karşıyaka mahallelerine kıyasla daha farklı bir katılımcı profili ortaya koymuştur. Yerleşik genellemelerden ayrılan bu bakış açıları, araştırmanın nitel boyutuna özgün ve değerli katkılar sağlamıştır.

İç Göçmenlerin Kod Listesi								
Sıra	Kod	Frekans	Sıra	Kod	Frekans	Sıra	Kod	Frekans
1	Acaba	3	100	Gaddar	3	199	özellikle	9
2	Açamıyorum	6	101	Gece	8	200	para	33
3	Adam	111	102	Gelecek	3	201	park	13
4	Afgan	4	103	Genç	14	202	pazar	4
5	Aile	32	104	Genel	38	203	pek	8
6	Ait	4	105	Gerekir	10	204	Perde	7
7	Ajan	2	106	Geziyorlar	9	205	pis	7
8	Akrabalarım	11	107	gitsin / gidecekler	18	206	polis	16
9	alamadım / alamıyoruz	26	108	Göç	8	207	poşet	3
10	algı	4	109	Göçmen	7	208	rağmen	3
11	alıştıkça	3	110	gördüm/görüyordum	42	209	rahat	6
12	alışveriş	25	111	gruplaşma	3	210	rahatsız	30
13	anlaşamıyor	3	112	güçlü	4	211	saat	4
14	anlaşıyor / anlıyorum	19	113	güven	6	212	saç/ sakal	8
15	annem	5	114	güzel	20	213	sahibi	8
16	araba	25	115	haber	32	214	sakin	4
17	arapça	4	116	hain	4	215	sanayide	3
18	arkadaş	21	117	hak	11	216	sanki	9
19	arttı	7	118	halı	5	217	satmasını	3
20	arttıkça	3	119	hanım	5	218	savaş	37
21	asker	26	120	hastane	11	219	sayesinde	3
22	aşırı	4	121	hepsi / herkes	50	220	sende / senin	10
23	ayakkabı	8	122	hırsız / hırsızlık	12	221	sene	4
24	ayıp	4	123	hiçbir	21	222	severim	3
25	aylak	6	124	Huzur	11	223	sevindik'te	8
26	aynı	40	125	ihtimali	3	224	sevmiyorum	3
27	ayırım	8	126	ihtiyacı	7	225	sıkıntı	16
28	bağırarak	18	127	iki yüzlülük	3	226	sıra	6
29	bakıyor,bakıyordun	16	128	imkansız	3	227	sigara	3
30	bakkal	7	129	ingiliz	4	228	sigorta	4
31	bana / ben	393	130	insana	48	229	silah	7
32	başta	4	131	iranlı	9	230	size / sizin	11
33	bayan	17	132	İstek	60	231	soba	6
34	bayram	4	133	işçi	42	232	soğuk	3
35	bazıları	9	134	işsiz (lik)	6	233	sokağa	12
36	bedava / beleş	8	135	işyerinde	3	234	sordum	6
37	bekar	10	136	iyi	49	235	sorun	32
38	belli (değil)	12	137	izin	6	236	sosyal medya internet	34
39	benzerlik	15	138	kabul	20	237	suç	7
40	beraber	8	139	kaçak	20	238	suriyeli / suriye	361

41	bilmek / bildiğimiz, bilmiyor)	48	140	kadın	26	239	süre	3
42	birbirine	21	141	kalabalık	8	240	sürece / sürekli	14
43	Biz	352	142	karşıyım	12	241	şahit	4
44	Bomba	6	143	kavga	32	242	şükür	4
45	bozuyorlar	3	144	kayboldu	3	243	taciz	10
46	bunlar (mekansal yakınlık)	152	145	kemirgen	3	244	takip	3
47	buradaki/buralara	45	146	kesecek	4	245	tanıdığım	3
48	Cami	7	147	kesti	4	246	tarafından	6
49	cinsiyet	9	148	kıyafet	4	247	tarafta	3
50	çalışmak / çalışmaz /çalışkan / çalışmıyorlar	57	149	kıyafetleri	9	248	tartışma	6
51	Çarşaf	4	150	kimlik	4	249	tavırları	3
52	Çay	3	151	kira	51	250	tavuk	3
53	Çete	5	152	koltuk	7	251	tecavüz	5
54	Çocuk	149	153	komşu	14	252	tehlikeli	9
55	Çoğu	25	154	korkuyorum	5	253	tekstil	9
56	Çöp	4	155	korusun	3	254	televizyonda / tv	10
57	davranış	16	156	kötü	28	255	temiz	4
58	Dayak	3	157	kuaför	3	256	tercih	3
59	değişik / değişim	34	158	kültür	14	257	terk	5
60	denizli	12	159	kürt	12	258	terörist	3
61	deprem	12	160	lavaş	4	259	ters	5
62	devlet	35	161	lokanta	8	260	toplu	3
63	dışarı	6	162	maaş	15	261	torbacılık / uyuşturucu	6
64	dışlanma	6	163	mağara	3	262	tutuyorlar	4
65	dil / konuşması	24	164	mağdur	3	263	türk	84
66	din	9	165	mahalle	127	264	ucuza	3
67	doktor	3	166	mahalle-li	17	265	uygun / uyum / uymuyor	10
68	dokuma	3	167	market	5	266	uzak (duruyoruz- duruyorlar)	17
69	dokuzkavaklar	4	168	mecbur	5	267	ülke	32
70	dolmuş	8	169	medeni	11	268	üniversite	4
71	dost	8	170	memleket	27	269	ürün	3
72	dört dörtlük	3	171	merak	3	270	üstünde / üstüne	13
73	duydum	7	172	meslek	5	271	vatan / vatandaş	57
74	düğün	3	173	millet	10	272	verdim/verilmesin / veriliyor	62
75	dükkânı	33	174	motor	8	273	vergi	7
76	düşman	7	175	muhtaç	4	274	yabancı	17
77	düşünce	58	176	muhtar	13	275	yağmacılık	3
78	düzen	9	177	mülteci	5	276	yakın	3
79	düzgün	3	178	müslüman	11	277	yakında	5

80	eğitim	11	179	müşteri	10	278	yalan	6
81	ekmek	13	180	nargile	15	279	yardım / destek	69
82	ekonomik / geçinmek / geçim	3	181	normal	15	280	yargı	3
83	eksik	3	182	nüfusu	12	281	yarın	10
84	elektrikli	4	183	okul	21	282	yemek	20
85	emekli	3	184	olay	31	283	yerli	5
86	emniyet	4	185	ona / onlar	407	284	yıkılmış	4
87	en hanımı	5	186	onur / gurur	5	285	yıllarda	5
88	endişe / kaygı	15	187	operasyon	3	286	yoktu	8
89	erkek	25	188	organize	3	287	yolu	3
90	esat	3	189	ortamda	4	288	yorgan / yastık / battaniye	4
91	eski / eskiden	10	190	osmanlı	4	289	Yüksek ses	2
92	eşim	3	191	öğrenci	4	290	zabıta	3
93	eşya	4	192	öğrenmek	3	291	zamanla	5
94	ev	42	193	ölmüş	5	292	zannetmiyorum	6
95	evlilik	39	194	önceden	3	293	zarar	8
96	fakir	4	195	önemli	5	294	zor / zorunda	15
97	fark	59	196	örf	5	295	zorumuza	4
98	fransız	3	197	örneğin	3			
99	fuhuş	3	198	özel	5			

Görüşme metinlerinden hareketle sıklıkla vurgulanan ifadeler, anlam ve içeriklerine göre sistematik bir biçimde kategorilere ayrılmıştır. Toplamda sekiz temel kategori oluşturulmuş olup; her bir kategori altında yer alan kodlar ve bunların tekrar sayıları parantez içinde belirtilmiştir. Ayrıca her kategorinin toplam frekansı ve bu frekansın tüm kodlar içerisindeki yüzdelik oranı hesaplanarak iç göçmenlerin Suriyelilere yönelik algı ve tutumlarının hangi tematik alanlarda yoğunlaştığı ortaya konmuştur. Kategoriler sırasıyla; "Benlik ve Kimlik", "Ulus, Din ve Etnisite", "Ekonomi ve Geçim", "Mekân ve Mahalle", "Medya ve Algı", "Çocuk ve Aile", "Eğitim ve Uyum" ile "Şiddet, Güvenlik ve Suç" şeklindedir.

İç göçmenler ile yapılan derinlemesine görüşmelerden türetilen kodlar, belirli tematik kategoriler altında toplanmış ve bu kategorilerin her birinin toplam kod frekansı içindeki oranları hesaplanarak genel söylem yapısı ortaya konmuştur. Böylece iç göçmenlerin Suriyelilerle etkileşimlerinde hangi temaların ön plana çıktığı, hangi söylemlerin tekrarlandığı ve bu söylemlerin sosyolojik açıdan hangi anlamları taşıdığı sistematik biçimde ortaya konulmuştur. Toplamda sekiz temel kategori oluşturulmuş

olup; her bir kategori altında yer alan kodlar ve bunların tekrar sayıları parantez içinde belirtilmiştir. Aşağıda bu kategoriler, içerdiği kodlar ve her kategorinin genel frekans tablosu içindeki yüzdelik oranları ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Kategoriler sırasıyla; "Benlik ve Kimlik", "Ulus, Din ve Etnisite", "Ekonomi ve Geçim", "Mekân ve Mahalle", "Medya ve Algı", "Çocuk ve Aile", "Eğitim ve Uyum" ile "Şiddet, Güvenlik ve Suç" şeklindedir.

Benlik ve Kimlik kategorisi, toplam 1160 tekrar ile tüm kodlar içinde %33.51'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: bana / ben (393), biz (352), ona / onlar (407), bunlar (152), aynı (40), fark (59), benzerlik (15), yabancı (17), hiçbir (21), birbirine (21), dışlanma (6), kimlik (4), yerli (5), yakın (3), uzak (17). Bu kategorinin yüksek frekansı, iç göçmenlerin Suriyelilerle kurdukları ilişkiyi güçlü bir "biz ve onlar" ayrımı üzerinden şekillendirdiklerini ve kimlik sınırlarını koruma refleksinin oldukça belirgin olduğunu ortaya koymaktadır.

Ulus, Din ve Etnisite kategorisi, toplam 591 tekrar ile tüm kodlar içinde %17.07'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: suriyeli / suriye (361), türk (84), vatan / vatandaş (57), ülke (32), müslüman (11), kürd (12), millet (10), memleket (27), din (9). Bu kategorideki kodlar, iç göçmenlerin kimlik ve aidiyetlerini ulusal, dini ve etnik farklılıklar üzerinden tanımladıklarını ve Suriyelilere ilişkin tutumlarında özellikle ulusal aidiyetin önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. Özellikle gelecek beklentilerine dair kaygılarda bu kodlar ön plana çıkmıştır.

Ekonomi ve Geçim kategorisi, toplam 363 tekrar ile tüm kodlar içinde %10.49'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: çalışmak / çalışmıyorlar (57), yardım / destek (69), kira (51), para (33), bedava / beş (8), maaş (15), dükkânı (33), ekonomik / geçim (3), ucuz (3), vergi (7), alışveriş (25). Bu kategorinin frekans oranı, iç göçmenlerin Suriyelileri ekonomik anlamda kendileri için bir tür tehdit ve rekabet unsuru olarak algıladıklarını ve kaynakların dağılımında adaletsizlik hissine sahip olduklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Mekân ve Mahalle kategorisi, toplam 310 tekrar ile tüm kodlar içinde %8.95'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: mahalle (127), mahalle-li (17), buradaki/buralara (45), denizli (12), dokuzkavaklar (4), sokağa (12), ev (42), park (13), lokanta (8), market (5), dükkânı (33). Bu kategori, iç göçmenlerin Suriyelilerin mahalle

ve kamusal alanlardaki varlıklarını yoğun biçimde fark ettiklerini ve bu varlığın, yaşam alanları üzerindeki etkileri nedeniyle gerilim yaratabildiğini göstermektedir.

Medya ve Algı kategorisi, toplam 177 tekrar ile tüm kodlar içinde %5.11'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: haber (32), televizyon / tv (10), sosyal medya internet (34), duydum (7), gördüm/görüyoruz (42), algı (4), bilmek (48). Medyanın iç göçmenlerin Suriyelilere yönelik algılarının oluşumundaki rolünün güçlü olduğunu ve Suriyeliler hakkındaki bilgilerin doğrudan deneyimlerden çok medya aracılığıyla şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Çocuk ve Aile kategorisi, toplam 326 tekrar ile tüm kodlar içinde %9.42'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: çocuk (149), aile (32), eşim (3), anne (5), baba (18), akrabalarım (11), bayan (17), evlilik (39), kadın (26), erkek (25), genç (14). Bu kategori, Suriyeli ailelerin ve çocukların sayısal çokluğunun iç göçmenler tarafından sosyal bir tehdit ve toplumsal düzenin bozulması olarak yorumlandığını göstermektedir.

Eğitim ve Uyum kategorisi, toplam 170 tekrar ile tüm kodlar içinde %4.91'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: okul (21), dil / konuşması (24), kültür (14), eğitim (11), uygun / uyum / uymuyor (10), alıştıkça (3), imkansız (3). Bu kategori, eğitim ve kültürel uyumun Suriyelilerle ilişkilere dair önemli bir sorun alanı olduğunu ve dil, kültür gibi farklılıkların toplumsal uyumu engelleyici faktörler olarak görüldüğünü işaret etmektedir.

Şiddet, Güvenlik ve Suç kategorisi, toplam 365 tekrar ile tüm kodlar içinde %10.54'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: kavga (32), suç (7), hırsız / hırsızlık (12), tecavüz (5), uyuşturucu (6), silah (7), tehlikeli (9), rahatsız (30), polis (16), bomba (6), çete (5), fuhuş (3), iftira (34), taciz (10), savaş (37), düşman (7). Bu kategorinin yüksek frekansı, iç göçmenlerin Suriyelileri güvenlik açısından ciddi bir tehdit olarak algıladıklarını ve suç söylemleri ile damgaladıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumsal gerilimi artırıcı ve entegrasyonu zorlaştıran bir etkiye sahiptir.

Suriyeli Görüşmeciler Kod Listesi								
Sıra	Kod	Frekans	Sıra	Kod	Frekans	Sıra	Kod	Frekans
1	adam	10	89	esad	5	178	mecbur	1
2	aile	21	90	eski	5	179	medeni	4
3	akraba	26	91	eşim	26	180	memleket	4
4	akşam	4	92	eşya	6	181	memnunum	9
5	alamıyoruz	5	93	ev	34	182	mermerde	1
6	aldık / alıyoruz	47	94	ev sahibi	8	183	misafir	3
7	alışık	7	95	evlilik	27	184	muhtar	8
8	alışveriş	3	96	eziyet	1	185	mülteci	6
9	allah	16	97	fabrikalarda	1	186	müslümanız	4
10	amcam	2	98	fark	14	187	namaz	5
11	anla(ş)mak / anlamamak	15	99	fırın	5	188	nasıl	42
12	anne	14	100	geçim	2	189	oğlum	2
13	araba	10	101	genelde	12	190	okul (da-mak)	43
14	arabistan	2	102	gerçek değil	13	191	olay	18
15	arapça	2	103	geziyor	4	192	onlar	78
16	arkadaş	15	104	göçmen	5	193	orada	43
17	asker	1	105	gömüleceğim	1	194	otobüsten	1
18	avrupa	2	106	görmüyorlar	27	195	oturayor(um)/(uz)	12
19	aylık	10	107	gülmek	13	196	oynamak	8
20	aynı	23	108	güven / güvenli	4	197	öğretmen	7
21	ayrı / ayrımcılık	10	109	güzel	17	198	ölüm / ölmek	14
22	baba	18	110	haberlerden	23	199	öyle	38
23	babanne	5	111	hafta	3	200	özdağ	1
24	bacım	1	112	hak	19	201	özeniyorum	2
25	baharat	4	113	halep	9	202	para	14
26	bahçe	4	114	hammallık	3	203	parka	17
27	bakkala	4	115	hanım	8	204	pis	8
28	bakmak / bakış / bakıyor	30	116	hasta	8	205	rahat(ız)	7
29	baldızım	3	117	hayal	1	206	ruhsat	2
30	bark	1	118	hayat	13	207	samimi	3
31	bazı / bazıları	12	119	hep / hepsi / herkes	42	208	sanayinin	1
32	bebek	5	120	hiç / hiçbir / hiçbirimiz	45	209	sandım	5
33	bedava	25	121	hissediyor	10	210	savaş	20
34	bekar	4	122	hurdacılık	3	211	selam	12
35	beklemek	7	123	hüviyetle	6	212	sen	32
36	ben / bana	209	124	iftira	34	213	sene	10
37	benzemiyor	4	125	ihracat	3	214	sevmiyorum	19
38	beraber	8	126	ilaç	3	215	sıkıntı	11
39	bıçaklandı	4	127	ilkokul	5	216	sınır	7
40	bıktık	6	128	imkan	8	217	sigortamız	1
41	bırakmak	8	129	insan	50	218	sistem	6

42	bilmek / bilmemek	43	130	İnşaat	10	219	siyasetle	1
43	bim	3	131	İnşallah	6	220	siz	45
44	biterse / bitmez	12	132	istemiyorlar	36	221	soğan	1
45	biz	162	133	İsterdim	33	222	sokakta	4
46	bomba	1	134	İşsizlik	5	223	sor / sordu / sormadan	26
47	bulamak / bulurken	21	135	İyi	70	224	sorun	21
48	bunlar	43	136	İzin	42	225	suç	26
49	burada	119	137	jandarma	5	226	suriye	46
50	bütün	12	139	Kabul	8	227	suriyeli	95
51	büyüdüğünde	15	140	Kaçak	7	228	süre	11
52	camii	2	141	Kadın	6	229	şükrediyoruz	12
53	ceza / ceza evi	11	142	Kahve	7	230	tanıdık / tanımadık	27
54	çağırdılar	13	143	kalabalık	4	231	Taşınmak	28
55	çalışmak / iş	72	144	kalacağız	4	232	tehlikeli	2
56	çaresini	1	145	kalmadı / kalan	8	233	televizyonda	2
57	çarşaf	1	146	kapı çalmak	6	234	temiz	1
58	çay	6	147	Karar	9	235	türk / türkiye	123
59	çekinmek	4	148	Kardeş	8	236	türkçe	6
60	çiftçi	2	149	karşılaşıyorlar	11	237	umut	2
61	çingene	2	150	Kasiyer	1	238	unutacaklar	1
62	çocuk	105	151	kavga / tartışma / dövme	23	239	uyuşturucu	1
63	davranış	33	152	kaybettik	7	240	uzak	1
64	değişik / değişim	10	153	kayınvalidem	1	241	ülke	15
65	demokrasi	1	154	kayıt	3	242	vatandaş	15
66	denizli	30	155	kaynım	1	243	vergi	3
67	deprem	6	156	kelime	3	244	yabancı	15
68	devam	9	157	kendi	12	245	yakalanıyoruz	2
69	devlet	5	158	keşke	2	246	yakınlarım	10
70	dışlanma	15	159	keyif	5	247	yanıma / yanına	10
71	dil / konuşması	55	160	kız(lar)(ım)(ımız)	13	248	yapabileceğim/ yapamazsın	90
72	dilekçe	3	161	kimlik	4	249	yardım	43
73	doktor	2	162	kimse	12	250	yatırımcı	2
74	dönmek	20	163	kira	3	251	yatırımlarını	1
75	duyum	5	164	kolay	7	252	yemek	25
76	dükkânda	3	165	koli	3	253	yeni	6
77	düşünce	9	166	koltuk	2	254	yer	28
78	eğitim	3	167	komşu	45	255	yine	10
79	ehliyet	1	168	korku	8	256	yok	97
80	ekmek	7	169	kovmuşlar	4	257	yokmuşsun / yokmuşuz	2
81	ekonomi	5	170	kötü	37	258	yoksa	3
82	eksik	3	171	kurs	2	259	yol	7

83	elektrik	2	172	kültür	5	260	zaman	33
84	eleman	7	173	lokanta	5	261	zamlar	1
85	emniyet	3	174	lokma	1	262	zaten	23
86	endişe	3	175	maaş	18	263	ziyaret	2
87	engel	1	176	mahalle	17	264	zor / zorlanmak / zorunda	33
88	erkek	11	177	market	14			

Suriyeli görüşmecilerin kod listesine ilişkin tematik analiz aşağıda eksiksiz olarak yorumlarıyla birlikte sunulmuştur. Bu analiz, yalnızca Suriyeli görüşmecilerin kod listesindeki verileri esas alarak oluşturulmuştur ve tüm kodlar kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İç göçmenlerin analizinden bağımsızdır ancak tematik benzerlikler, araştırmanın karşılaştırmalı boyutu açısından önemlidir.

Benlik ve Kimlik kategorisi, toplam 566 tekrar ile tüm kodlar içinde %28.39'luk bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: ben / bana (209), biz (162), onlar (78), aynı (23), fark (14), benzemiyor (4), dışlanma (15), yabancı (15), siz (45), sen (32). Suriyeli görüşmeciler açısından bu kategori, kendi kimlik ve benlik algılarını güçlü bir şekilde ifade ettiklerini, kendilerini Türk toplumundan farklı ve ayrı olarak gördüklerini ve dışlanma duygularını belirgin biçimde dile getirdiklerini göstermektedir.

Ulus, Din ve Etnisite kategorisi, toplam 310 tekrar ile tüm kodlar içinde %15.55'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: suriyeli (95), suriye (46), türk / türkiye (123), vatandaş (15), ülke (15), arapça (2), müslümanız (4), haleb (9), arabistan (2). Suriyeli katılımcılar, bu kategoride ulusal kimlik, etnik aidiyet ve dini kimlikleri üzerinden kendilerini ifade etmişlerdir. Özellikle Türk toplumuyla olan ilişkilerini ulusal ve etnik sınırlar üzerinden kurduklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Ekonomi ve Geçim kategorisi, toplam 200 tekrar ile tüm kodlar içinde %10.03'lük bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: çalışmak / iş (72), ekonomi (5), para (14), maaş (18), kira (3), bedava (25), vergi (3), geçim (2), işsizlik (5), eleman (7), aldık / alıyoruz (47). Ekonomik koşullar, Suriyeli görüşmecilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları temel zorluklardan biri olarak ifade edilmiştir. Çalışma koşullarına dair zorluklar, düşük gelir düzeyi ve iş bulma sorunları sıklıkla vurgulanmıştır.

Mekân ve Mahalle kategorisi, toplam 218 tekrar ile tüm kodlar içinde %10.94'lük bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: mahalle (17), ev (34), Denizli (30), yer (28), taşınmak (28), market (14), komşu (45), park (17), lokanta (5). Suriyeli

katılımcılar, yaşam alanları, mahalle ortamı ve komşuluk ilişkilerini sıklıkla gündeme getirmiş, yaşadıkları yerlerle ilgili olumlu ve olumsuz deneyimlerini ifade etmişlerdir. Bu kategori, mekânsal boyutun toplumsal entegrasyon sürecinde önemli olduğunu göstermektedir.

Medya ve Algı kategorisi, toplam 98 tekrar ile tüm kodlar içinde %4.92'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: haberlerden (23), duyum (5), bilmek / bilmemek (43), görmüyorlar (27). Bu kategori, Suriyeli görüşmecilerin kendilerine yönelik algılarının ve toplum tarafından nasıl görüldüklerinin medya ve dolaylı bilgi kaynakları aracılığıyla şekillendiğini ifade etmektedir. Görünürlüklerinin olumsuz algılanmasından şikâyetçi olduklarını göstermektedir.

Çocuk ve Aile kategorisi, toplam 256 tekrar ile tüm kodlar içinde %12.85'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: çocuk (105), aile (21), eşim (26), anne (14), baba (18), bebek (5), evlilik (27), akraba (26), kardeş (8), kadın (6), erkek (11). Suriyeli katılımcıların aile yapısına verdikleri önem, çocukların eğitimi, bakımı ve geleceği ile ilgili kaygılar bu kategoride açıkça ifade edilmiştir. Ailenin sosyal entegrasyon sürecinde merkezi bir rol oynadığı gözlemlenmektedir.

Eğitim ve Uyum kategorisi, toplam 124 tekrar ile tüm kodlar içinde %6.22'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: okul (da-mak) (43), eğitim (3), türkçe (6), kurs (2), alışık (7), imkan (8), dil / konuşması (55). Suriyeli görüşmeciler, dil engelini, eğitim sistemindeki farklılıkları ve kültürel uyum süreçlerindeki zorlukları ifade etmişlerdir. Eğitim ve dilin entegrasyon açısından temel ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır.

Şiddet, Güvenlik ve Suç kategorisi, toplam 130 tekrar ile tüm kodlar içinde %6.52'lik bir orana sahiptir. Bu kategori şu kodlardan oluşmaktadır: kavga / tartışma / dövmek (23), suç (26), uyuşturucu (1), bıçaklandı (4), iftira (34), emniyet (3), jandarma (5), bomba (1), silah (0), tehlikeli (2), ceza / ceza evi (11), savaş (20). Bu kategoride, Suriyeli görüşmecilerin karşılaştıkları güvenlik sorunları, şiddet olayları ve suçlamalar dile getirilmiştir. Kişisel güvenlik endişeleri, yanlış suçlamalar ve yaşanan şiddet olayları entegrasyon sürecinde ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

Kodların tamamı bu sekiz temel kategori altında toplanmıştır. Kodların anlam ve içeriği itibarıyla, Suriyeli görüşmecilerin deneyimleri, iç göçmenlerin kodlarından farklı

temalar içermekle birlikte, sosyolojik olarak benzer yapısal başlıklar altında incelenmiştir. Bu tematik benzerlik, her iki grubun deneyimlerinin karşılaştırılabilmesi açısından fayda sağlamaktadır.

5.1.2. Göç Etme Kararı ve Mahalledeki Değişim

5.1.2.1. Suriyelilerin ve İç Göçmenlerin Denizli'yi Tercih Etme Sebepleri

Görüşmeci Kodu	Göç Etme Nedenlerine ilişkin Anlatılar	Tematik kodlar
S40KK	Denizli'ye gelmeden önce Hatay'daydım 6 yıldır Denizli'deyim.	
S25KK	Gidip geldik biliyorsunuz savaş sebebiyle geldik. Türkiye Müslüman ülke. 3 yıl İstanbul'da kaldık ama yaşamak zor pahalı, sonra Denizli'ye geldik burada akrabalar vardı dediler iş var gelin. 7 yıldır da Denizli'deyim.	
S36KK	Anaokulu öğretmeniydim yeni mezun oldum iki yıl okuttum sonra savaş çıktı köye kaçtık. Oradan Türkiye'ye girdik. 2013'de geldik. Burada benim kocanın amcaoğlu vardı. Bi 3 sene Antep'te kaldık sonra geldik burada iş var diye onların yanında kaldık. Şimdilik buradayız ama bizim ne olacağımızda belli değil. Çok alışmıyoruz. Yaşamaya çalışıyoruz.	Savaş, kaçak geçiş, vatandan olmak
S25KD	Akrabalar burada. Yardım ettiler. Suriye'de kardeşler. Baba buradaydı öldü. Burada akraba var diye geldik.	
S37ED	Üç bacım var Suriye'de evliler. Teyzem, babam babamın eşi bizim annemiz ölmüş onlar Antep'teler. Burada avukat bir kardeşim var şimdi ayakkabıcıda çalışıyor. Yani şu an oda paranın peşinde, okulun peşinde değil yarım kaldı işte karnın aç oldu mu ne okulu nasıl yapacak. Avukatta olsan doktor da olsan insanlarda umut diye bir şey kalmadı. Burada sen yabancısın. Yani şimdi Suriye'de kim kazanırsa kazansın o konuya da hiç girmeyeceğim sonuçta olan vatandan olduk. Şimdi burada insanlar tebessüm ediyor ama kalbi kara benimde öyle diyorlar ya içi kan ağlıyor öyle yani bizim durum ama yaşamak zorundasın işte ne yapacaksın çocuklar var biz yaşamasak ne olacak onlara düşünmek zorundasın yani. Hakimiyet gitti ülkede. Böyle içinde acıyor bir şeyler kelime aciz oluyor konuşamazsın ki. Biz burada normal hayat yaşıyoruz şey yapıyoruz ama halimize gülüyoruz kah ağlıyor kah gülüyor bizde böyle olduk. Çünkü umut yok şey yok. Sonuç ne olacak evelallah bilir ne olacağımızı bilmiyoruz.	Akraba çağırısı, destek, aile birleşimi
S43ED	Oradaki sıkıntılardan dolayı savaştan dolayı yani. Kaçak girdim ben Rakka'da idim Suriye'de kaçak girdim sınırdan. Direk Denizli'ye geldim akrabalar vardı burada.	İş imkanı, ucuz yaşam, geçim zorluğu
S38ED	Ben dokuz ay Mersin'de kaldım. Sonra üç ay Adana'da yaşadım geri kalan zaman Denizli'deydim. Benim bir tane Türk arkadaşım vardı sonra ben Mersin'de kalırken boş işsizdim iş arıyordum onu aradım dedi Denizli'de iş varmış. Gideceksen git dedi. Ben tamam dedim geldim buraya beğendim burada kaldım yani.	Belirsizlik, “şimdilik”, “ne olacağımız belli değil”

S28EK	Ben 2014 yılında geldim buraya 2 yıl İstanbul'da kaldım sonra Denizli'ye geldim iş burada daha çok olduğu için bir de tanıdıklarım vardı onlar yardımcı oldular iş bulmadı ev bulmadan ilk kaldığım zamanlarda. Ama ondan önce 2 yıl İstanbul'da kaldım daha ailemi getirmemiştim. Çocuk yoktu o zaman eşim vardı Sadece sonra onu da alınca Baba babayı falan da getirince Bir de erkek kardeşim var şimdi Hepimiz beraber yaşıyoruz.	Eğitim/meslek yarım kalması	Dil bilmemek,
S42ES	Biz hemen Denizli'ye geldik burada tanıdıklar vardı akrabalarımız. Kendimiz tercih ettik sonra buradan kayıt olduk. Tanıdık olması sebep buydu yardım ederler dil bilmiyoruz yer bilmiyoruz bize ne yapacağımızı söylerler diye düşündük biraz yanlarında kaldık.	yönlendirme ihtiyacı	
65EK	Afyondan geldim. Ama işte 67 yılından beri Denizli'deyim. Memuriyetle gelmişim ben sonrada kaldık burada. Benden sonra bizim oralardan buraya gelenlerde çok oldu hep yardımcı olduk.	Memuriyet, iç göç, iş için taşınma	
42KK	Zamanında bizimkiler çalışmak için gelmiş. Burada daha önce gelmiş tanıdıkları varmış. İş var gelin demişler. Kendilerini alıp gelmişler.		
40ES	Eskiden geldim iş için çalışmak için geldim dokuma işi yapıyorum. Mahallemiz güzel mahalle sakin hayat güzel. Daha çok tekstil işi yapan insanlar yaşıyor.		
18ES	Uşaklıyız iş için geldik. Yani babam o yüzden gelmiş. Annem buralı, dört kişiyiz evde ben babam annem kardeşim. Evimiz kira normal standart bir aileyiz.		

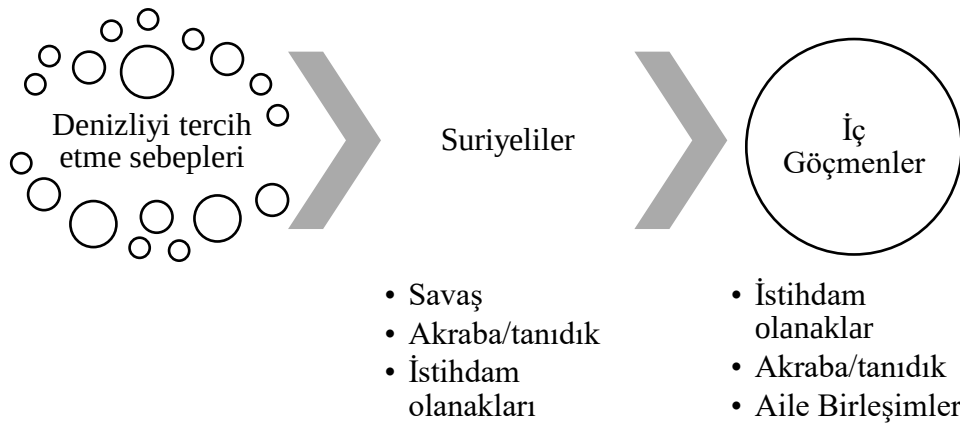
Görüşmecilere göç etme denenleri ve Denizli'yi tercih etme sebepleri sorulduğunda nitel analizde karşımıza çıkan kodlar savaş, tanıdık/akraba, iş/çalışma şeklinde olmuştur. Denizli ili özellikle tekstil sektörünün varlığı ile tarihsel arka planda ayrıntılı biçimde bahsedildiği gibi iç göçün merkezi illerinden biri olmuştur. Tarımda makineleşme ile başlayan ve ilerleyen süreçte iç göç genellikle ekonomik sebepler, işsizlik, kırsal alana oranla eğitim sağlık gibi alanlardaki imkânların çekiciliği neticesinde iç göçler hız kazanmıştır. İç göçmenler bu süreçte öncelikle barınma sorunlarını hızlı bir şekilde halledemedikleri için aile reisinin ailenin geri kalanını şartlar olgunlaştıkça yanına alması söz konusu olmuştur. Görüşmecilerin bazıları önce kendisinin geldiğini sonra ailesini yanına aldığını ifade etmiştir. Bunun yanında göç kararını veren kişinin hem Suriyeliler hem iç göçmen görüşmeciler içinde çoğunlukla aile reisi neticelendirmiştir.

Denizli ili Ağrı, Erzurum gibi doğu illerinden önce yakın köy ve ilçelerden daha sonra Aydın, Afyon gibi çevre illerden göç almaya başlamıştır. Özellikle saha çalışmasının yürütüldüğü mahalleler görüşmeciler tarafından işçi göçmen mahalleleri olarak tanımlanmıştır.³⁰ Dolayısıyla ekonomik sebepler ile göç edenlerde geçim sıkıntısı ana unsur olarak belirlenmiştir. Denizli'deki istihdam olanakları, çok daha uzak illerden insan kaynağının buraya akmasını sağlamıştır.

Burada tartışılması gereken bir diğer mesele ise iç ve dış göçün niteliğinin tamamen farklı olmasına karşın Denizli'yi tercih etme noktasında ilişkiler ağının her iki görüşmeci grup içinde önemle vurgulanmış olmasıdır. Bu tartışmaya geri dönülecek olup Suriyeli görüşmecilerin göç etme ve Denizli'yi tercih etme sebeplerine bakıldığında; ilk olarak bilindiği gibi Suriye'de 2011 yılında iç savaşı neticesinde dalgalar halinde ve kitlesel biçimde Türkiye'ye girişler gerçekleşmiştir. Burada hem açık kapı politikasının uygulanması hem de gelenlerin savaş öncesinde kültürel, ticari bağlantılarının var olması etkili iki sebep olarak ortaya çıkmaktadır. Suriye ve Türkiye sınırına yakın bölgelerde bulunan Hatay, Gaziantep gibi illerde akrabaları bulunan Suriyeliler o bölgelerde kalmayı tercih etmiştir. Denizli'nin o yıllarda sığınmacılar ve mülteciler için 11 pilot ilden biri olması Suriyeliler gelmeden öncede İranlı mültecilere ev sahipliği yapması dış göç deneyimi bağlamında ilk değildir. Ancak ilk kitlesel akında Denizli'ye yerleştirilen Suriyeli sığınmacılardan sonra akrabalık ilişkileri Denizli'de ikamet edenleri niceliksel olarak arttırmıştır. Dahası öncelikle Mersin, İstanbul gibi illerde hayatını sürdürmeye çalışan Suriyelilerin, tanıdıkları vasıtası ile yaşam şartlarının ekonomik anlamda yetersiz kalması sebebi ile görece daha küçük ama istihdam olanaklarının fazla olduğu Denizli'yi tercih etmelerine sebep olmuştur.

³⁰ Çalışmanın yürütüldüğü mahalleler ilk olarak mahalle muhtarlarının daha sonra görüşmecilerin söylemleriyle göçmen mahalleleri olduğuna ilişkin vurgu ile desteklenmektedir. Bunun yanı sıra literatürde Denizli'de iç göçmenler ile yapılan çalışmalarda bu çalışmanın örneğinde yer alan mahallelerin dâhil edildiği görülmüştür (İçli, 1999; Güzel, 2012).

Şekil 5: Görüşmecilerin Denizli İlini Tercih Etme Sebepleri

Tüm bu sebepler ışığında her ne kadar literatürde sabitleşmiş göç sınıflandırmaları olsa da bu sebeplerin sıklıkla iç içe olduğu anlaşılmaktadır. Göçü sebepleri, süresi, yasal olup olmayışı yahut ülke sınırını aşıp aşmadığı gibi durumlar kıstas alınarak zorunlu-gönüllü, sürekli-geçici, düzenli-düzensiz, iç-dış göç şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Hangi açıdan bakıldığına ve odağa alındığına göre karmaşık bir olgu olan göç, nedenlerinin ve sonuçlarının iç içe geçtiği bir durumu barındırır (Özbay ve Yücel, 2001; Kümbetoğlu, 2012; Şirin Öner, 2018). Dolayısıyla görüşmecilerin göç etme sebepleri göz önünde bulundurulduğunda zaman mekân ilişkisi göz ardı edilmemelidir. Her göç deneyimi kendi içinde biricik olmakla birlikte özellikle sürekliliği göz önünde bulundurulduğunda birçok faktörün etkili olması söz konusudur. Göçmenlerin hedef ülkede kurdukları ve bir yandan da kaynak ülkede sürdürdükleri dolayısıyla göç alan ve göç veren ülke arasında ortaya çıkardıkları ilişki ağlarının varlığı göçün devamlılığına da sebep olmaktadır. Bu ağlar güçlü veya zayıf olabilir ve her türlü sosyal değişkene ve temele bağlı olabilir. Abadan Unat (2002:18) göçmen ilişkiler ağını “*Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır*” şeklinde tanımlamaktadır.

Yalnızca mekânsal hareketlilik ile açıklanamayan göçün ekonomik politik, kültürel ve sosyal etkenleri gözden kaçırılmamalıdır. Görüşmecilerin anlatıları da gösteriyor ki kimlik, entegrasyon, aidiyet gibi kavramlar gündelik ilişkilerde ön plana çıkmaktadır. Dış göç bağlamında bakıldığında Suriyeli görüşmecilerin ifadelerinden anlaşıldığı üzere göç tercihleri savaş ve buna bağlı olarak güvenlik ihtiyacı, ekonomik

ihtiyaçlar ve sosyal bağlar çerçevesinde şekillenmektedir. Özellikle Suriyelilerin göç yollarında yaşadıkları travmatik deneyimler, yeni bir ülkede yaşamaya balaması sonucunda sağduyu bilgisinin belli alanlarda geçersiz kalması ile kimlik ve sosyal rollerini yeniden tanımlamaları gerekmektedir. Girdikleri yeni toplumun içindeki belirsiz durumlar, Suriyeli sığınmacıları S37ED'nin ifade ettiği gibi “*Avukatta olsan doktor da olsan insanlarda umut diye bir şey kalmadı. Burada sen yabancısın.*” gibi umutsuzluk ve karamsar duygulara sürükleyerek yeni toplum tarafından kendisine atfedilen kimlik ile ba etmek zorunda bırakabilir. Goffman (2014: 44) damgalı bireyin, kendine normal olanlar tarafından nasıl bir kimlik atfedileceği ve kendisini nasıl karşılayacağı noktasında güvensiz bir hissiyat içinde olabileceğini ifade eder. Burada da görüldüğü üzere atfedilen bir kimlik olarak “yabancılık” bu belirsizliğin ötesine geçerek damgalı birey tarafından bir kabullenişe dönüşmüştür. Aslında ne yaparsa yapsın gerçekte nasıl bir kimliğe sahip olursa olsun bunu değiştiremeyeceğine ilişkin somut bir ifadedir. Görüşmecilerin ifadeleri aynı zamanda sahip olunan fakat işlevini yitiren sosyal statünün ve mesleki kimliğin g sürecinde nasıl değersizleştirildiğini de gösteriyor.

Suriyeli görüşmecilerin anlatıların bir diğer dikkat çeken nokta ise belirsizlik ile karşı karşıya oldukları hissetmeleridir. “*sonuç ne olacak bilmiyoruz*”, “*alışmamaya çalışıyoruz*” gibi ifadeler aslında çoğu için savaş ortamından kurtuluşun getirdiği özgürlük hissinin aynı zamanda belirsizliğe açılan bir kapıya dönüşmesi anlamını da taşımaktadır. Bauman'ın modernite ve müphemlik analizlerinde vurguladığı belirsizlik ve güvensizliğin göç eden bireylerin yaşamlarını büyük lde yönlendirmesi durumunu akla getirmektedir. Anlatılarda görüldüğü gibi Suriyeliler için belirsizlik aynı zamanda aidiyet hissetmelerinin her an başka bir yere gitmeleri gerekebileceği gibi bir anlayış ile olumsuz biçimde yönlendirmektedir. Görüşmecilerin ifadeleri incelendiğinde g etme kararındaki başlıca nedenlerin savaşla beraber güvensizlik ve akabinde ekonomik kaygılar olduğu görülmektedir. Özellikle güvenli bir alan arayışı sıklıkla önce Türkiye'nin farklı şehirlerine hızlı bir kararla yerleşmiş sonrasında ekonomik sebepler ve sosyal ağların etkisi ile Denizli'ye gelmiş olduklarını göstermektedir. Bauman'ın (2003 :83,106-107) ifade ettiği gibi göçmenler özgürlük ve hareket edebilme yeteneğine sahip gibi görünseler de bu özgürlük aynı zamanda bir güvensizlik ve belirsizlik halidir. Dolayısıyla SK36'nin şu ifadesi; “*şimdilik buradayız ama bizim ne olacağımızda belli*

değil. Çok alışmıyoruz. Yaşamaya çalışıyoruz.” Yukarıda belirtilen yabancı olmanın geçicilik, belirsizlik ve aidiyet hissedememe ile nasıl iç içe olduğunu göstermektedir.

Suriyeli görüşmecilerin bulundukları alanda akraba, tanıdık ya da hemşerilerinin olması onları bu belirsizlik ile bir nebze olsun baş edebilmelerine yardımcı olmaktadır. Türkiye’ye geldikten sonraki süreçte Denizli ilini tercih etmelerinde akraba ve tanıdıkları sıklıkla etkili olmuştur. Massey vd. (1993: 448-450), göçmenlerin hareketliliğinde sosyal ağların önemine dikkat çeker. Burada vurguladıkları yeni bir yere gitmek üzere yer değiştiren ilk grup göçmenlerin yararlanabileceği hiçbir sosyal bağlantı olmadığı ancak akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerinin doğası ve yapısı gereği varılan yerde birtakım gruplar oluşturduklarıdır. İlk başta göçmenler kaçınılmaz bir biçimde göçmen olmayanlara bağılıdır. Fakat özellikle ikinci grup ve sonrası göçmenler varış yerinde kendilerine yardım ve istihdama erişimi sağlamak için akraba ve arkadaşlık bağlarından faydalanırlar. Suriyeli katılımcıların birçoğu tanıdıkları vasıtası ile Denizli’ye geldiklerini belirtmişlerdir. “*Geldik 3 yıl İstanbul’da kaldık ama yaşamak zor pahalı, sonra Denizli’ye geldik burada akrabalar vardı dediler iş var gelin*”(S25KK), “*Burada akraba var diye geldik.*”(S25KD), “*Direkt Denizli’ye geldim akrabalar vardı burada.*”(S43ED). Bu durum göçmen ağlarının göç sürecini ve bazı kararları kolaylaştırdığını ve yeni geldikleri çevreye uyumlarını hızlandığını göstermektedir. Suriyelilerin yabancı olarak algılandığı bir mekânda sosyal ağlar aracılığı ile kendilerine güvenli bir alan yaratmaya çalıştıkları dahası kendilerinin nasıl algılandığının farkında olmakla birlikte bu ağlara tutunarak bir hayatta kalma stratejisi geliştirdikleri söylenebilir.

İç göçmenlerin anlatılarında Denizli’yi tercih etme sebeplerine bakıldığında ise il olarak ekonomik nedenler ön plana çıkmaktadır. Tarihsel arka planda ayrıntılı olarak bahsedildiği gibi Denizli’nin tekstil sektöründe istihdam olanağı sağlaması göç edilecek yer olarak seçilmesinde büyük öneme sahiptir. Giddens (1994: 65-66) modernleşme sürecinin mekânsal hareketliliği hızlandığını ve bireylerin çok daha uzak coğrafyalarda ekonomik ve sosyal fırsatlardan hem haberdar olma hem de erişebilmesini sağladığını belirtir. Denizli’ye iç göç ile gelenlerin şu ifadeleri; “*Eskiden geldim iş için çalışmak için geldim dokuma işi yapıyorum.*”(40ES), “*Uşaklıyız iş için geldik. Yani babam o yüzden gelmiş.*”(18ES) bu bağlamda değerlendirildiğinde Denizli’nin tekstil sektörü gibi ekonomik fırsatlar sunması ve mekânsal hareketliliği artırıcı bir unsur olarak

değerlendirilmesi mümkündür. Keza nicel verilerde meslek grubu dağılımı göz önünde bulundurulduğunda bunu destekler niteliktedir. Aynı zamanda kırsaldan ya da görece daha büyük bir kente göç eden bireylerin modern iş bölümü sistemine de dahil oldukları anlaşılmaktadır.

Bir diğer etken ise Suriyeli görüşmecilerin ifadelerinde olduğu gibi iç göçmenlerin ifadelerinde de ön plana çıkmıştır. İlişki ağları iç göçmenlerin Denizli'yi tercih etmelerinde oldukça etkilidir. Bireyler sosyal sermayeleri aracılığı ile yeni çevrelerdeki ekonomik fırsatlardan haberdar olmuş erişim sağlamışlardır. İç göçmenlerin şu ifadeleri; *“Benden sonra bizim oralardan buraya gelenlerde çok oldu hep yardımcı olduk.”*(65EK), *“Burada daha önce gelmiş tanıdıkları varmış.”*(42KK) bu durumu destekler niteliktedir.

Son olarak bu başlık altında iç göç ve dış göçte Denizli'yi tercih etmede ortak unsurlara bakıldığında ekonomik motivasyonlar, sosyal ağlar ve destek mekanizmaları, kimlik, aidiyet ve uyuma ilişkin bir arka plan ortaya çıkmaktadır. Diğer temalarda bu unsurlar görüşmecilerin anlatıları ile ayrıntılandırılacak olup bu başlık altında geliş nedenlerine odaklanılmıştır. Özetle hem dış göç hem de iç göç ile Denizli'yi tercih etme nedenlerine bakıldığında sosyal ağların önemi, ekonomik motivasyonların belirleyiciliği ve belirsizlik ile başa çıkma stratejileri ön plana çıkmaktadır.

5.1.2.2. Suriyelilerin gelişi ile Mahallelerdeki Değişim

Görüşmeci Kodu	Suriyelilerin gelişi ile Mahalledeki Değişim	Tematik Kodlama
33ES	Burada büyük kavga çıktı emniyet amirinden tut bölge müdürüne kadar birçok kişi geldi polisler ayırmakta çok güçlük çektiler. Bizimkilerinde bir kere Suriyeli bir kadın çocukları beraber taşladıklarını gördük, yapmayın dedik sorun oldu yani ilk geldikleri zaman. Şimdi en büyük sorun kiralar arttı. Misal normalde diyelim çok kötü bir ev var. Bunu ne yapıyordu adam ucuza veriyordu. Garibanda kalacak yer buluyordu. Kötü evden ev sahibinin de bir geliri oluyordu. Fırsatçıda çok tabi ama şimdi ne yapıyor adam. Sanki ev çok güzelmiş gibi gidiyor 5 milyara kiralyor. Evi beş milyar eden adamda benim ev daha iyi diyor o da yapıyor 7-8 milyar. Böyle böyle artıyor işte kira. Değmeyecek bir yeri 5 milyara kiralayınca adam herkes istiyor bunu yapmak. Aslında Suriyeli tutmasa o evi kiralar yükselmeyecek işte.	Kira Artışı ve Konut Sorunu Kamusal Alanda Çatışma ve Asayiş
	Abla çoğunlukla bizim insanlarımıza, bizim vatandaşlarımıza çok bakıyorlar. Ben çok gördüm abla çoğunlukla bu yüzden kavga çıkıyor. Kendimizde yapıyoruz, onlar da yapıyor. Şurada bir kız geçiyor affedersin, bakıyorlar, çoğunlukla ondan çıkıyor kavga. Ya Sen kimsin ya gelmişsin ülkenden bizim insanımıza bizim şeyimize bizim yapmadığımız davranışı onlar yapıyor. Mahallede en çok gördüğüm bu. Bide kiralar çok arttı. Affedersin köpek bağlasan durmayacak evler kiralarına bakıyorsun. Geçen baktık arkadaş için 7 bine indirdi pazarlıkla. Görsen kalınacak gibi değil. Zaten bizim mahalleler yoksul mahalleler. İyice zor duruma düştü insanlar. Neden? Çünkü bunlar 10 kişi kalıyor birkaç aile beraber 10 lira kira koymuyor ki onlara. Herkes etkilendi ama gariban daha da gariban oldu.	Cinsiyet Temelli Rahatsızlık Ekonomik Rekabet ve Haksızlık Algısı
60KK	Suriyeliler ben sıra gelmiyor ki sıraya girmeye. Eğitimi bilmiyorum hiç. Ama onlar mahalleye geldikten sonra sağlık ocağında sıra randevu bulamıyoruz. Hala daha öyle. Bide dükkân açtılar her yere bize rakip oldular. Ekmeği daha ucuza veriyor gidiyor bizim insanımızda ucuz diye onlardan alıyor. Alma ne alıyorsun onlar senden alıyor mu? Almıyor. Çok tutuyorlar birbirlerini.	Hizmetlere Erişim Sorunu
60KK	Tabii olmaz mı kiralar mesela. 3 milyar olan kira 6 milyar oldu, şimdi 10 milyar, 12 milyar olacak yakında. Çık bak fırın, market, tavukçu bir sürü yer açtılar bunlar. Onlar geldi geleli ucuza çalışıyorlar diye bütün yevmiyelere onlar gidiyor. Kimse bine 10 dene adam geliyor. O gün de kiralık el bağımlı. Kimseye ev vermiyorlar. On tane adam geliyor günde kiralık ev bakamaya...	

59KD	Bizim mahalle büyük zaten karıştı burası her memleketten var. Doğudan gelen var köylerden gelenler var. Suriyeliler gelince daha iç tarafta sanki ayrı mahalleleri var. Bak muhtarlığı geç camiye oradan ilerden sağa gir yürü bir süre sonra görmezsin hep onlar yakın yakın evleri. He bize bi zararları var mı yok. Ama ülkeye zararları var. Parklara oturamıyoruz onlar geldikten beri. Vergi vermiyorlar dükkân açıyorlar.	Mekânsal Ayrışma ve Yoğunlaşma
	Mahallede bir kere kiralalar arttı, kavgalar arttı, hep bir yerde tartışma çıkıyor bir anda yüz kişi oluyor bunlar çok değişik.	Kalabalıklaşma ve Demografik Baskı
	Valla Suriyeliler geldikten beri arkadaşlar ev bulamıyor benim için sıkıntı yok benim evim var da kiracılar ev bulamıyor. En büyük sorun o. Birde insanlara öküz gibi bakıyorlar onu da yaz.	
65KS	Mahalle yolgeçen hanı oldu hastanede gördüm bunu çok aşırı oldular. Şimdi ben genç olsam var ya şu an 14 tane çocuk doğururdum.	Zaman İçinde Uyum ve
50ED	...Sigortasını yatırıyorum, bunun birisini yapmasam bana dünya ceza geliyor biliyor musun? Ama onlara gelmiyor, hiçbir şey yok. Adamlar süt de satabiliyorlar su da satabiliyorlar. Yani adam bütün mahallelerde var, adamlar benden fazla ciro yapıyorlar, onlar sayesinde ben şu an ekmek satamıyorum, ekmek satamıyorum on kasa ekmekten şu an iki kasaya indim. Bazen o iki kasa ekmekte artıyor, yani 200 ekmekten indi 40 ekmeğe hesap et. Neden? Çünkü vergi vermiyor daha ucuza satıyor. Bugün gibi ortada ama bir şey yapan yok.	Gerginliğin Azalması
23KS	İlk geldikleri zamanlarda çok kavga oluyordu. Hatta büyük bir kavga çıktı mahallede polisler geldi çok sayıda zor bastırdılar olayları sonra çözümünü Suriyelilerin bir kısmını göndermekte buldular. O gün bu gündür pek bir sıkıntı yok. Daha çok iyileri kaldı. Şimdi oturanları görüyoruz mahallede daha kendi hallerindeler sorun çıkarmıyorlar.	

Görüşmecilere yaşadıkları mahallelerden kısaca bahsetmeleri istendiğinde, genellikle mahalledeki sosyoekonomik değişim ve yaşanan toplumsal gerilimleri yansıtmışlardır. Nitel verilerde bu tema alt ile ilgili, “*Ev bulamamak*”, “*Kiralalar arttı*” “*Kavga*”, “*Sağlık ocağı sırası*”, “*Tartışma*” gibi kodlar sıklıkla tekrarlanmıştır. Dolayısıyla Suriyelilerin mahallelerine gelişinden sonra yaşanan değişimlerde kiralaların artış göstermesi, sağlık hizmetlerine erişim zorlukları, ekonomik rekabet, kavgalar ve kültürel gerilimler ortak anlatılar olarak belirlenmiştir.

5.1.2.2.1. Ekonomik Rekabet Alanları

Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesi ile hali hazırda birçok alanda ekonomik dengelerin değiştiği söylenebilir. Bu denge değişimi Denizli şehir merkezinin çeperlerinde bulunan sevindik, Dokuzkavaklar ve Karşıyaka mahallelerinde de kendini göstermiştir. Değişimin ana unsuru bu üç mahalle üzerinde bakıldığında Suriyeliler tarafından açılan küçük işletmelerdir. İlk bakışta bu küçük işletmelerin mahalle ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülebilir. Fakat görüşmecilerin ifadeleri göz önünde bulundurulduğunda bu işletmelerin mahalle ekonomisini canlandırmaktan ziyade tedirginlik verici bir unsur olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Görüşmecilerin dikkat çektiği esas nokta Suriyeli küçük esnafın resmi giderlerinin (sigorta, vergi) olmamasından ötürü ucuza mal satarak mahalledeki yerli küçük esnafın kar payına ortak olmalarıdır. Bu durumun görüşmeciler üzerinde yarattığı endişe sadece kazancındaki azalma değil buna bağlı olarak mevcut iş olanaklarının azalması ve işini kaybetme korkusu yaşamasıdır. Bahsi geçen alandaki kaygının artması ise genel manada toplumda gerilime açan bir unsur olarak karşımıza çıkar. Elbette göç hareketleri yerel ekonomiye doğrudan etki eden bir faktör olarak yeni gelenlerin işgücü piyasasına dahil olup rekabet yaratması, fiyatları etkilemesi ve ekonomik dengenin değişmesine sebep olabilir. Görüşmeci 60KK'nın *“Çık bak fırın, market, tavukçu bir sürü yer açtılar bunlar. Onlar geldi geleli ucuza çalışıyorlar diye bütün yevmiyelere onlar gidiyor.”* ifadesi Suriyelilerin küçük esnafa oluşturdukları alternatif alanları göstermektedir. Diğer yandan *“Adamlar süt de satabiliyor, su da satabiliyorlar... Adamlar benden fazla ciro yapıyorlar.”*(50ED) ifadesi Suriyelilerin yerel esnaf ile doğrudan rekabet ettiğini ortaya koymaya çalışıyor. Yine ekonomik rekabette adaletsizlik algısına sebep olduğu anlaşılan Suriyelilerin, ekonomik alandaki faaliyetlerini, *“Vergi vermiyor daha ucuza satıyor.”*(50ED), *“Vergi vermiyorlar dükkân açıyorlar.”*(59KD) ifadeleriyle dile getirmektedirler. Burada ortaya çıkan bu unsurlar Bauman'da karşılık bulmaktadır. Bauman(2010: 60) küreselleşen dünyada göçmenlerin, diğer bir ifadeyle içeriliklere sızmış dışarılıklarına yerleşikler tarafından *“fazlalık”* olarak algılandığını ekonomik ve sosyal kaynakların her türlüünü tehdit ettiğini ifade eder. Hatta göçmenler olarak yorumlayabileceğimiz dışarılıklar yabancı ve farklı olmakla kalmaz, orada olmaya hakkı olmayan *“istilacılar”* ve *“işgalciler”* olarak görülür. Küçük işletmelere Suriyeliler tarafından alternatiflerin oluşturulması sebepli rekabet algısı, bu temelde yükselmektedir. Özetle yerel halk *“biz”* ya da *“kendi insanı”* olarak nitelendirdiği esnafın ekonomik kayıplar yaşamasını haksızlık

olarak değerlendirmektedir. Suriyelilerim ekonomik sistem içindeki belirsiz konumları kaygı yaratmakta ve dışlayıcı söylem üretmektedir. Dolayısıyla Suriyelilerin araştırmanın yürütüldüğü mahallelere yerleşimi ile en çok dile getirilen değişim bir sorun niteliği taşıdığı anlaşılan ekonomik alandaki rekabet ve bunun somut yansıması olarak değerlendirebileceğimiz dışlayıcı söylem olmaktadır.

5.1.2.2.2. Konut Piyasasındaki Değişim

Suriyelilerin yoğun olarak yerleştikleri mahallelerde değişime ilişkin bir diğer dikkat çeken unsur konut piyasasına etkisi olmuştur. Suriyelilerin mahalleye gelmesiyle birlikte mahallede kiralık konutların ücretlerinin belirgin bir biçimde arttığı aktarılmıştır. 33ES'nin şu ifadeleri Suriyelilerin mahalleye gelişi ile kiraların artması durumu arasındaki ilişkiyi mahallelinin nasıl açıkladığını anlamaya yardımcı olmaktadır.

“Şimdi en büyük sorun kiralar arttı. Misal normalde diyelim çok kötü bir ev var. Bunu ne yapıyordu adam ucuza veriyordu. Garibanda kalacak yer buluyordu. Kötü evden ev sahibinin de bir geliri oluyordu. Fırsatçıda çok tabi ama şimdi ne yapıyor adam. Sanki ev çok güzelmış gibi gidiyor 5 milyara kiralyor. Evi beş milyar eden adamda benim ev daha iyi diyor o da yapıyor 7-8 milyar. Böyle böyle artıyor işte kira. Değmeyecek bir yeri 5 milyara kiralayınca adam herkes istiyor bunu yapmak. Aslında Suriyeli tutmasa o evi kiralar yükseltemeyecek işte. Ama kalabalık oldukları için bu kira onlara çok gelmiyor.”(33ES)³¹

Kötü koşullara sahip evlerin Suriyeliler tarafından tercih edilmesi ile kiralar üzerinde sürekli artışa sebep olan bir döngü yaratıldığı ortaya çıkmaktadır. Bir başka görüşmeci ise mahalleye Suriyelilerin gelişi ile konut piyasasına etkisini “Bide kiralar çok arttı. Affedersin köpek bağlasan durmayacak evler kiralarına bakıyorsun. Geçen baktık arkadaş için 7 bine indirdi pazarlıkla. Görsen kalınacak gibi değil. Zaten bizim mahalleler yoksul mahalleler. İyice zor duruma düştü insanlar. Neden? Çünkü bunlar 10

³¹ Saha notlarında kaydedilen Suriyeli görüşmecilerin evlerine dair gözlemler bu unsuru destekleyici niteliktedir. Örneğin görüşmeci S24ED'nin yaşadığı ev hakkında saha notlarında kaydedilenler; “Oturduğu ev müstakil iki odalı (mutfak ve banyoyu görme fırsatım olmadı) görüşmeyi gerçekleştirdiğimiz odanın penceresine çıkma perdeler çiviler ile tutturulmuş durumdadır. Yerde aralıklı tahtadan oluşan zemine kat kat parçalı halı serilmiş çünkü toprak ve pislik geldiği için böyle bir çözüm bulduklarını aktarmışlardır. Yerde oturarak rahat ettiklerini, koltuk verdiklerini fakat odaya sığmadığını akrabaları geldiğinde koltuk çok yer kapladığı ve kullanışlı olmadığı için zemine sedire benzer kenarca dizilmiş minderlerden oluşan bir oturma alanı oluşturulmuştur. Böylesine alışıktıklarını ve daha rahat ettiklerini ifade etmiştir. Evin elektriği yoktur. Telefonlarını akrabalarında şarj etmektedirler. Evin kirası 1200 TL olarak belirtilmiştir.” (07.09.2023) şeklindedir.

kişi kalıyor birkaç aile beraber 10 lira kira koymuyor ki onlara. Herkes etkilendi ama gariban daha da gariban oldu.”(21EK) şeklinde ifade etmektedir. Burada saha notlarında da açıkça gözlemlenen bir unsur görüşmeciler tarafından da ifade edilmiştir. Ayrıca özellikle Suriyelilerin Denizli’yi tercih etme sebeplerinde ayrıntılı olarak analiz edilen ve tanıdıkları vasıtası ile bu ili seçtikleri düşünüldüğünde bu bağlar Suriyelilerin belirli bölgelerde yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Karşıyaka, Dokuzkavaklar ve Sevindik mahalleleri bu yoğunlaşma alanlarındandır. Dolayısıyla birbirlerine yakın yerlerde kümelenmeleri o bölgedeki kiralari etkileyebilmektedir. Akbaş ve Ulutaş’ın (2018) Denizli’de işgücü piyasasına katılan Suriyeli sığınmacılar üzerine yaptığı çalışmada Suriyelilerin ikamet ettiği Karşıyaka, Sevindik, Gümüşler, Muratdede, Dokuzkavaklar, Korucuk, Aktepe gibi mahallelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Araştırma sonuçları görüşmecilerin ifadelerini destekler niteliktedir. Çalışmalarında bu çalışmada olduğu gibi Suriyelilerin kaldıkları evlerin gecekonduların rutubetli bodrum katları olduğunu genel anlamda elverişsiz ortamlar olduğunu aktarmışlardır. “3 milyar olan kira 6 milyar oldu, şimdi 10 milyar, 12 milyar evet.”(60KK), “Valla Suriyeliler geldikten beri arkadaşlar ev bulamıyor benim için sıkıntı yok benim evim var da kiracılar ev bulamıyor. En büyük sorun o.”(40EK). İfadeleri kiraların artmasının yanında mahallelinin ev bulmakta zorlandıklarını da dile getirmektedirler. Ederinden fazla konutlara fazla kira ödenmesi ve kalabalık yaşamaları mahallelinin ederinden fazla evlere daha fazla kira ödemesine dahası hane halkı Suriyelilere oranla daha az olduğu ve çalışan hanede çalışan nüfus daha az olduğu için zor durumda kaldıkları ortaya konmaktadır.

5.1.2.2.3. Sağlık Hizmetlerine Erişim

Görüşmecilerin Suriyelilerin gelişi ile mahalledeki değişim olarak nitelendirdiği bir başka unsur ise sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları zorluklardır. Özellikle nicel verilerde de görülmüştür ki 55 yaş üstü katılımcılar “Suriye'den gelenler nedeniyle sağlık hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı.” ifadesine %... oranında katıldıkları yönündedir. Fakat nitel görüşmelerde bu unsur hizmet kalitesinden ziyade Suriyelilerin mahallelerdeki nüfusunun artması sebebi ile randevu bulamama yahut sağlık ocağındaki uzun kuyrukların belirgin hale gelmesi şeklinde aktarılmıştır. Dolayısıyla bu durum sağlık hizmetlerine erişime dair memnuniyetsizliğe yol açmakta ve toplumsal huzursuzluğa neden olmaktadır.

5.1.2.2.4. Mahallelerdeki Huzursuzluk

Suriyelilerin mahalleye gelişi ile aynı zamanda yaşana değişimlerden birini artan kavgalar olarak ifade etmişlerdir. Bu durum aslında Suriyelilerin mahalleye gelişi ile normların ve değerlerin dönüşümü dahası buna karşı bir tehdit algısını da göstermektedir. Örneğin; 22KK'nin *“Bir anda yüz kişi oluyor, bunlar çok değişik.”* Şeklindeki ifadesi mahallede gündelik ilişkilerin öngörülemez hale gelişi ve aniden toplanabilen bir kalabalığın rahatsızlık verdiği ilişkindir. Mahalledeki değişimin somut bir gözlemi ve belirsizliğin beslediği endişeyi göstermektedir. Diğer yandan 21EK'nin *“Bizim insanımıza bizim yapmadığımız davranışı onlar yapıyor.”* ifadesi, mahallelinin biz onlar ayrımını da belirgin biçimde ifadelerine yansıtarak kültürel olarak Suriyelileri farklı bulduklarını yansıtmaktadır. 40EK'nin *“İnsanlara öküz gibi bakıyorlar, onu da yaz.”* İfadesi her ne kadar Suriyeli sığınmacıların bir tedirginlik yahut tetikte olma hali ile açıklanabilecek iken mahallelinin nezdinde farklı toplumsal kodların bir araya geldiğinde nasıl çatışmalara yol açabileceğini yansıtmaktadır. Son olarak özellikle ilk temada bahsedilen ilişki ağlarının da etkisiyle Suriyeliler, zaman zaman kavga ve gerilimden kaçınmak maksadı ile birbirlerine yakın yerleri tercih edebilmektedirler. 59KD'nin *“Bizim mahalle büyük zaten karıştı burası her memleketten var. Suriyeliler gelince daha iç tarafta sanki ayrı mahalleleri var.”* İfadesi hali hazırda kent merkezinin görece dışına konumlanmış olan bu mahallelerin yine kendi içinde mekânsal ayrışmaları barındırdığını açığa vurmaktadır.³² Mekansal ayrılma Suriyelilerin uyum süreçlerinde bir tür içe kapanma olarak adlandırabileceğimiz izolasyona sebep olurken, mahallenin belirli bölgelerinde toplanmaları dışlayıcı söylemleri de beslemektedir. Lefebvre (2014) *“Mekanın Üretimi”* adlı eserinde genel olarak mekânın yalnızca fiziksel bir alan olmadığını, toplumsal ilişkiler tarafından üretildiğini ve güç ilişkilerinin mekânsal ayrışmayı belirlediğini ayrıntılı biçimde analiz eder. Simmel (2009: 149)'in yaptığı yabancı analizlerinde mekan bileşeni önemli bir yer tutar. Ona göre mekan ilişkileri sosyal ilişkilerin belirleyici bir unsuru olmakla birlikte bu ilişkilerin sembolik bir yansıması ve taşıyıcısıdır. Çalışmanın yürütüldüğü mahalleler iç göç ile kurulmuş şu anda da işçi göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerdir. İlk etapta kent merkezine uzak

³² Benzer bir husus saha notlarında kaydedilmiştir. Dokuzkavaklar Mahallesinde belirgin biçimde Suriyelilerin yaşadığı bölge mahalle sakinleri tarafından yönlendirmeler ile bulunmuştur. Hatta görüşme yapmak üzere ilk haneye girildiğinde yaklaşık 10 dakika sonra görüşülen kişinin eltisi olduğunu ifade eden Suriyeli iki kadın ve altı çocuk haneye giriş yapmıştır. Bir süre gözlem için görüşme yarıda kesilmiş daha sonra müsaade istenerek devam edilmiştir.

konumlanışları ile bir tür mekânsal dışlanmayı deneyimleseler de kentin genişlemesi ile birlikte fiziksel olarak merkeze yaklaşmışlardır. Ancak yine tehlikeli mahalleler olarak algılanmaktadırlar. Dolayısıyla mekânsal dışlanma aynı zamanda dışlayıcı söylemi besleyen bir unsur olarak işlev görür ve birbirini yeniden üretirler. Mahalledeki Suriyelilerin görece kent merkezinin dışında kalan mahallelerde kümelenmesi ve birbirlerine yakın oturmaları yeni bir mekânsal ayrışma üretmekle birlikte fiziksel olarak yakın kültürel olarak uzak kalan Suriyelilerin kültürel farklılıklarını da görünür kılmaktadır.³³ Kısaca aynı mahalleyi paylaşma hususu benzer işler için rekabet ortamının oluşmasını, kiraların düşük olduğu evlere talebin yoğunlaşması bu sebeple kiraların artmasını tetikleyebilmektedir. Diğer yandan Suriyelilerin belki de bir strateji olarak geliştirdikleri birbirlerine yakın konutlarda oturma durumunun gerginlikleri ve kültürel farklılıkların gözlenmesini mümkün kılması gerilim alanlarının da yeniden üretilmesine sebep olan bir döngüye işaret etmektedir.

Sonuç olarak Suriyelilerin gelişi ile mahalledeki değişime ilişkin anlatılar analiz edildiğinde mahalle sakinlerinin sosyal yapıyı koruma ve ekonomik kaynakların yeni gelen ile paylaşılacak oluşu gerginliklere ve dışlayıcı söyleme sebep olmaktadır. Aslında bakıldığında toplumsal kimlikler üzerinden şekillenen damgalanma süreci etkileşimlerde dışlanma pratiğine dönüşür. Çünkü görüşmecilerin ifadelerinde yer alan sağlık hizmetlerine erişimde güçlükler, ekonomik rekabet, kiraların artışı ve artan tartışmalar gibi unsurlar dışlanmanın pratik yansımalarıdır. Fakat göz ardı edilmemesi gereken somut gerçeği bu tartışmanın içine dahil etmek gerekir. Ekonomik alandaki sorunların Suriyeli sığınmacıların sebep olduğu düşüncesi bir yanılgıyı da içinde barındırıyor olabilir. Çünkü etkisi yadsınmamakla birlikte son yıllarda özellikle Covid-19 pandemisi sonrasında enflasyonda ki dalgalanmalar alım gücüne etkisi bu süreci etkileyen bir başka faktördür. Fakat görüşmelerin genelinde enflasyon sebebi ile ekonomik sorunların hemen hepsi Suriyeliler sebepli açıklanmaktadır. Man (2015) çalışmasında Suriyelilerin ekonomik ve yapısal sorunlarda yerlinin hayatını kolaylaştırıcı bir nitelik taşıyacak biçimde bu sorunların kaynağının “*mülteciler*” olduğunu ve “*günah keçisi*” ilan edildiklerini böylece daha rahat hissettiklerini değerlendirmektedir. Bauman (2003: 77) yabancı analizlerinde

³³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Deniz vd. (2016). De Certeau’nun strateji taktik kavramsallaştırması bağlamında Suriyelileri sığınmacıları inceleyen ayrıntılı bir çalışması bulunmaktadır. Suriyeli sığınmacıların belli mekânlarda yoğunlaşması, bu çerçevede değerlendirdikleri unsurlardan bir olmuştur.

modern toplumların düzen arayışı içinde bu düzeni bozan her şeyi dışladığını, yabancının normal kabul edilen sınırlar içinde yer almayarak tehdit olarak algılandığını vurgular. Mevcut sosyal sınırların içinde yer almayan “*yabancılar*”, “*göçmenler*” gibi dışlanmayla yüzleşmek zorunda kalmış gruplar, kendilerini bizzat sorunlarının kaynağı olarak gören bir toplumun parçası haline gelmiş olurlar (Bauman, 2010: 66,80). Görüşmeciler Suriyelilerin gelişile bu mahallelerde nelerin değiştiği sorusuna özellikle belirsizlikleri sebebiyle mevcut sınırları ihlal eden bir grup olarak Suriyelileri tehdit ve sorunların kaynağı olarak değerlendirmiştir. Bu değerlendirme sonu gelmeyen toplumsal kaygıları da tetiklemektedir.

5.1.2.3. Suriyelilerin Yaşadıkları Sorunlar

Görüşmeci kodu	Suriyelilerin yaşadığı düşünülen ve yaşadıkları sorunlar	Tematik Kodlama
42KK	Evet yaşıyorlar tabii mesela dükkanın beşten sonra açmak onlar için bir sorun hani onlar açısından kendini onların yerine koyduğunda beşe kadar açmamaları onlar için bir sorun aslında ama yine kendi insana gelip gidip alışveriş yaptığı için gelip gittiği için haberli belki ya da işte berber falan de bulun belki gittiği için hani yine sorun olmuyordur iş yapıyorlardır ama Bunun dışındaki yaşadığı sorunlardan biri de dışlanma dışlanma var şimdi kimse yok demesin var.	
46EK	Genel olarak şimdi kendilerince şimdi dışlanma gibi bir sorun yaşıyorlar mesela. Bunları hissettiği için fazla toplumla kaynaşamıyorlar. Çünkü onlara karşı tepkinin farkındalar. Ben yapmıyorum ama 10 kişiden 7'si 8'i yapıyor Bunu kötü muameleyi yapıyor yani...Onları vuran kendi insanı kendisini vuruyor ya da devlet vuruyor Kimin ne olduğu belli değil. Mesela geri dönmeyi düşünenler de diyor ki Esad düşmedikten sonra biz geri gidemeyiz diyor Hani herkes geri gidebilirler diye düşünüyorlar ama belki birçoğu mimlenmiş orada yani bizden değil diye. Bu yüzden belki geri gitmek isteyenlerde gidemiyor. Başka ülkeye de gidemiyor mecburen kalıyor burada	
22ED	Onlar sorun yaşamıyor biz yaşıyoruz. Parkta küçük kızlar oynuyor 13 yaşında mesela bakıyorlar. Bize göre çocuk onlar daha ama onlarda öyle. Onlarda evlenen 14,15,16 olduğu için.	
26ES	Muhakkak yaşıyorlardır. Bizde mesela başka bir memlekete gittiğimizi düşünelim. Ben düşünmek bile istemiyorum toprağımı bırakıp başka bir yere gidecek bir insan değilim. Ananelerimiz, dedelerimiz zamanında burada bir savaş varmış. Bu savaşın üstüne de bizim devam etmemiz lazım. Şimdi sen salarsan ben salarsam ortada Türk kalmaz. Şimdi zaten Türk'te kalmayacak yakında da ben ona da kanaat verdim. Çınarda yani asıl sorun yaşayan biziz.	Dışlanma ve Ayrımcılık
23KS	Benim mesela eniştemgilin evi kiralık Suriyelilere vermediler vermek istemediler. Bu onlar için bir sorun birçoğunun da çocuğu çocuğu var. Yine iş bulurken sorun yaşıyor olabilirler.	

Ama eskiden deniyordu ya daha ucuza çalışıyorlar. Bence Barınma
şimdi öyle bir şeyde kalmamaya başladı. Sorunları

48KD	Ev vermiyorlar, sevindik mahallesinde ev veren yok bildiğim kadarıyla ev vermiyorlar.	
38ED	Bak mesela geçen sene denediler ben hatta bilgisayarımda kayıtlı okulda Türkçe dersi verdiler 2 gün gittiler okuldan uyarı geldi e çocukları olmayan aile gelsin, hocam sen ne diyorsun dedim çocukları olmayan aile mi var dedim 12 tane bayan bulmuşlar 33 tane çocuk var ben ne yapayım dedim yani çocuklar şey yani serseri biçimi hangi birinin hakkından geleceğiz bir bayanın 3 tane en az 3 tane 5 tane çocuk 12 bayan 33 tane çocuk var yani şeyleri bakıyor hani onların çocukları 8 yaşına geldi şu anda buradaki doğanlar	Dil ve Eğitim Problemleri
33ES	Tabi sorun yaşıyorlar. Sonuçta gurbetteler. Mesela bende memleketimde değilim afyonluyum bende buraya ilk geldiğimde zorluklar çektim. Onları da anlayabiliyorum. Koskaca bilmedikleri bir ülke. Teferruatları bilmiyorlar. Başlarından da bir savaş geçti. Biraz onlardan farklı şeylerde duyuyorum...Yardımcı olduk ama mesela bir kere fatura ödemek istiyormuş. Faturada ev sahibinin üstüne sorun yaşamış AYDEM'le. Biz gidip sorununu anlattık AYDEM'de çözüldü sonra dil sorunu yaşıyorlar.	İş Hayatına Erişim ve Ayrımcılık
S27ES	Ama en çok zorluk çalışma izin yok.	
S38ED	Ben Denizli'ye geldim bir buçuk ay kaldım ev ayarladım o Türk arkadaşım yardımcı oldu ev ayarladım sonra onlar geldi yanıma. Yani şöyle söyleyeyim abla ben bak mesela gencim dimi benim şimdi çok arkadaşlarım olması lazım ama benim şimdi bir tane arkadaşlarım yok. Çünkü ben şimdi burada evden çıkıyorum sabah işe gidiyorum eve geliyorum evde kalıyorum yine aynı hiçbir şey yapmıyorum kahveye gitmiyorum falan yere gitmiyorum. Eşimle beraber gideriz çay içmeye kafeye nadir en çok parklara gideriz. Bazen ben korkuyorum tabi annemle konuşuyorum bazen mesela internetten annem der ki ne zaman geleceksiniz ya da keşke ben gelebilsem korkuyorum yani mesela hep bitecek bitecek dedik on sene sonra savaş bitmezse ben ne yapabilcem diye düşündüm. yani ne yaparım korkuyorum diyordum. Geçti on seneyi. Çocuk tabi çok küçük ama büyüyünce gidemezsek burada nasıl olur diyorduk. Türk biriyle evlense nasıl davranırlar insan buna bile korkuyor bazen insan. Ama alıştık artık şimdi biz dönmek istemeyiz. Şimdi sorun çocuk ne meslek yapacak.	
S28EK	Türkiye güzel, güzel olduğu iş açısından güzel mesela gittiğim yerler doğal güzellikleri güzel, hayat güzel burada yaşamak güzel hayat güzel sıkıntı yok ama buradaki tek sorun ayrımcılık. Bu ayrımcılık da eskiden yok bak 2020'den sonra özellikle başladı ekonomik kriz sebebiyle ekonomi kötü olduğu için insanlar... iki tane bunun sebebi Suriyeliler 17'den sonra, 20'den sonra bu ayrımcılık olayına karşı gelmeye başladılar. bu yıllardan sonra bizim gitmemize ilgili cümleler çok duymaya başladım ben. Seven insanlardan bile 2020'den sonra kötü kelimeler duymaya başladık istemiyoruz gibi. Nedeni iki tane ekonomi bide Suriyelilerin artık cevap vermesi, nedeni bu. Mesela geçen sene deprem olmuş deprem Nereden gelmiş	

Allah'tan gelmiş bunu bile Suriyeliler sebepli deprem oldu diyenler bile var.

S37ED	Benim kız şimdi okula başladı anaokuluna gitmişti. Ama Türkçe'ye çok öğrenemedi öğretmenleri çok güzel davrandı hiç ayrımcılık yapmamış ama işte dil konusunda hala sıkıntı yaşıyor mesela. Eksik bir şey olduğunda hemen beni arıyorlar annesi de Türkçe az biliyor diye şu eksik bu böyle çocuklar için ne iyi olacaksa hemen öğretmen beni arayıp haber veriyordu. Yani hiçbir şey eksik kalmamasın diye Allah razı olsun hiç ayrımcılık yapmadı. İnşallah böyle devam eder ama benim çocuğum Türkçe ile ilgili sıkıntısı hala devam ediyor sırada çünkü daha çok Suriyeli arkadaşları ile arkadaşlık yapıyorlar daha az konuşuyorlar o yüzden.
S25KK	Ama bazıları da var böyle sen yokmuşsun gibi davranıyor. Yani nasıl anlatayım sanki görünmezsin gibi davrananlar da var. Ya da selam veriyor ama daha fazlasını istemiyor yani orada yani biz yabancıyız işte dediğim gibi yani tanımak istemiyor, konuşmak istemiyor, anlıyorsun ama selamını veriyor mu veriyor öyle olanlar da var. Çeşitli yani nasıl Suriyelinin iyisi kötüsü var. Yine Türklerin de öyle iyisi kötüsü var. Bazısı var kötü kötü bakıyor bakışlarıyla seni istemediğini belli ediyor. Yani ben bunu çok hissediyorum yani istenmediğimi genelde hissediyorum. Ama bazıları da çok iyi işte dedim anlattığım gibi değişiyor.
S41KS	"...en çok mesela Suriyeliler ev konusunda sorun yaşıyorlar. Mesela taşınacağım ben en büyük sorun başka bir ev bulmak. Yani ya Türk biri size ben bunu bilirim demesi lazım. Muhtarın bana yaptığı gibi. Bana yaptığı gibi ben o yardımcı olması mesela evini vermeyecekti ben kendim gelip konuşsaydım. Suriyelisin diye vermeyecekti ya öyle bir tanıdık Türk tanıdık diyecek ki; 'Bu iyi bir Suriyelidir.' öyle alacak bizi. Ya da kimse evini tutmuyordur. Ev çok kötüdür ya da öyle evlerde kalabiliyoruz. Yani evi güzel olanlar zaten Suriyeliye pek vermiyorlar evlerini. Bir de bizimkiler kalabalık yaşıyor ya o yüzden de galiba istemiyorlar yani evin içinde 2-3 Aile yaşayanlar hala var. 2-3 Aile yaşamasa da çok çocuk var mesela bir sürü üç tane yetişkin çocuğu var.
S25KK	Ben muhtarla konuştum evi istiyorum diye O da ev sahibiyle konuştu sağ olsun yoksa vermiyordu Suriyelileri onun sayesinde buldum.
S25KD	Türkleri seviyorum. Bana çok iyi davranıyorlar. Bazen şey oluyor. Yani çocukların söylediği onlarla oynamak istemiyorlar. Tabii çocuklar söylüyor çocuklar bunlar kavga ederler barışırlar. Ama öyle dedikleri oluyor. Suriyeliyiz diye bizimle oynamıyorlar. Çünkü okula giderken bahçede karşılaşıyoruz diğer ailelerle görüşüyoruz. Okulun bahçesinde hiç öyle bir şey hissetmedim ben yani bana kötü bir söz kullanan olmadı. Ama çocuklar söylüyor yani evet oynamak istemiyorlar bizimle.

S24ED	Geçen gün bir video gördüm. Adam geldi. Bir Suriyeliden poğaça istedi poğaça aldıktan sonra 6 TL dedi 6 liraya uzattı fiş istiyorum dedi. Ya şimdi ben bakkala gidiyorum bütün bakkallarda o fiş çıkaran makine yok. Vergi ödemiyorsun diyor adam bana sen nereden biliyorsun vergi ödemediğimi. Dondurmacıya gidiyorum fişi ver diye işte tabela var vergi de ödüyor ama büyük marketler gibi fiş makinesi yok. Bu marketin yani sizin bakkalların çoğunda da böyle poğaçaya aldı fiş dedi. Fiş vermeyince istemiyorum almayacağım diye onu gören zaten çekinecek. Sen de gelmeyeceksin. Sen bana şimdi sor yanlış bir şey söylesem sen yine gelmeyeceksin. Sen de onlar gibi davranacak onların düşüncesini söylüyorum. Çekiniyorlar Suriyeliler çekiniyorlar. Böyle olur diye düşünüyorlar.
S28EK	Benim eskiden işim vardı ihracat Ankara'da bir ara ihracat yapıyordum malzeme alıp satıyordum burada Türkiye'ye iyilik oluyor ben malzeme alıp satıyorum Türkiye'ye Dolar getiriyordum benim değil Arapça olduğu için Aslında iyilik yapıyordum yani Türkiye'ye ama Suriyeli olduğumu anlayınca Artık mal vermemeye başladılar iyilik yapıyorken Aslında ben iş yapamamaya başladım kapattım.

5.1.2.3.1. Görmezden Gelinme ve Yüzeysel Selamlaşmalar

Özellikle Suriyeli görüşmecilerin ifadelerinde sıklıkla tekrarlanan görmezden gelinme, selamlaşma olsa da gerçek bir ilişki kurulamaması, yok sayılma gibi söylemler, Suriyelilerin mahalleye görünüşte dâhil olmalarına rağmen gerçek anlamda ait hissetmediklerini somutlaştıran deneyimlere karşılık gelmektedir. Hatta bu durumu iç göçmenlerinde farkında olduklarını ve Suriyelilerin yaşadıkları sorunlar arasında görüşmeci 42kk,46EK, dile getirdikleri de görülmektedir. Örneğin görüşmeci 42KK'nın *"Dışlanma ver şimdi kimse yok demesin, var."* şeklindeki ifadesi iç göçmenler tarafından da fark edilmiş olan çoğu zaman görünmez dışlayıcı mekanizmaların somut ifadesidir. Bu durum, Goffman(2014: 43-45)'ın belirttiği gibi grubun üyelerinin bireysel değil grup kimliği üzerinden değerlendirilmesi dolayısıyla normal olarak değerlendirilen toplumun üyeleri ile damgalı bireyin etkileşim kurmakta zorlanacağını, çünkü bu etkileşimin kabulden ziyade kişinin damgalı olduğunu sürekli hatırlatan ayrışmaları içereceğini hatırlatmaktadır. Öte yandan S25KK'nın *"Ama bazıları da var böyle sen yokmuşsun gibi davranıyor. Yani nasıl anlatayım sanki görünmezsın gibi davrananlar da var... ya da selam veriyor ama daha fazlasını istemiyor yani orada yani biz yabancıyız işte dediğim gibi yani tanımak istemiyor, konuşmak istemiyor, anlıyorsun ama selamını veriyor mu veriyor öyle olanlar da var. Çeşitli yani nasıl Suriyelinin iyisi kötüsü var. Yine Türklerin de öyle iyisi kötüsü var. Bazısı var kötü kötü bakıyor bakışlarıyla seni istemediğini belli ediyor. Yani ben bunu çok hissediyorum yani istenmediğimi genelde hissediyorum"*

ifadesi kayıtsız gibi bilinçli bir yok sayılmaya karşılık gelmektedir. Suriyeliler geldikleri yerle de var olan anlam dünyasına ait olmayan bireyler olarak, hâlihazırda var olan özneler arası anlamsal ilişkileri kurmakta zorlanabilir. Suriyeliler özellikle ilk geldikleri yıllarda ortak yaşam pratiklerine gündelik rutinlerin alışılmış çerçevesine sahip olmamaktan doğan bir eksiklikle hem kültürel hem dilsel birtakım bariyerler ile sosyal mesafenin derinleşmesinin bir sonucu olarak görmezden gelindiklerini zamanla fark ederler (Schütz: 2016: 43). S25KK öznelerarasılığın kurulamadığı durumları bir sorun alanı olarak ifade etmiş görünmektedir. Suriyelilerin yaşadığı başka bir sorun ise görüşmeci S28EK'nin *“buradaki tek sorun ayrımcılık. Bu ayrımcılık da eskiden yok bak 2020'den sonra özellikle başladı ekonomik kriz sebebiyle ekonomi kötü olduğu için insanlar... iki tane bunun sebebi Suriyeliler 17'den sonra, 20'den sonra bu ayrımcılık olayına karşı gelmeye başladılar. Bu yıllardan sonra bizim gitmemize ilgili cümleler çok duymaya başladım ben. Seven insanlardan bile 2020'den sonra kötü kelimeler duymaya başladık istemiyoruz gibi. Nedeni iki tane ekonomi bide Suriyelilerin artık cevap vermesi, nedeni bu”* ifadelerinde ekonomik sorunların sebebi olarak Suriyelilerin görülmesi, ayrımcılık ve Suriyelilerin karşılaştıkları ayrımcı söylemlere tepki vermesinden kaynaklanan dışlama pratikleri olarak sunulmaktadır. Görüşmecinin ifadeleri 2020 yılı sonrası ekonomik gerginliklerin dışlayıcı söylemi yoğunlaştırdığı bu durumda bir suçlu arandığında nedenini Suriyeliler olarak gördükleri bir açıklamayı içermektedir. Mahalleli açısından bakıldığında daha önce kendileri için güvenli bir alan olan mahallelerine gelmiş olan Suriyelilere verilecek iyi bir statünün olmamasıyla birlikte, mahalle onların gelişyle güvensiz bir yere hatta bir mücadele alanına dönüşür (Bauman, 2003: 104-105). Bu durum, tehdit olarak görülen ve kodlanan Suriyelileri daha da dışlayıcı bir pozisyona iter. Böylece her zaman görünür olmayan bazen olumsuz bir ifadeyle bazen kısa bir bakışla ya da tamamen kayıtsız kalma ile kendini gösteren gündelik rutinlerle, neredeyse kalıcı bir ilişkisel mesafenin yeniden üretilmesine zemin hazırlanır.

5.1.2.3.2. Barınma Sorununa Çözüm: Türk Referans

Suriyelilerin yaşadığı bir diğer sorun ise her ne kadar bu mahallelerde yoğun olarak yaşıyor olsalar da barınma sorunu hala yoğun biçimde yaşanmaktadır. Ev bulma sürecinde sorun yaşayan Suriyeliler aynı mahallenin içinde belli bölgelerde yaşamak

durumunda kalabilmektedirler.³⁴ İç göçmenler Suriyelilerin ev bulma konusunda zorlandıklarının farkında olduklarını dile getirmişlerdir. Örneğin görüşmeci 23KS ve 48KD şu ifadelerle dile getirmişlerdir: *“Benim mesela eniştemgilin evi kiralık Suriyelilere vermediler vermek istemediler. Bu onlar için bir sorun birçoğunun da çoluğu çocuğu var.”*, *“Ev vermiyorlar, sevindik mahallesinde ev veren yok bildiğim kadarıyla ev vermiyorlar.”* Suriyelilerin ise ev bulma konusunda birtakım taktikler geliştirdiği görülmüştür. Suriyeliler ev bulma konusundaki sorunları bu taktikler ile ifade etmişlerdir. Örneğin görüşmeci S41KS Suriyelilere ev vermeme nedenleri ve koşullarını, bu duruma nasıl çözüm bulduklarını şöyle ifade etmektedir. *“...en çok mesela Suriyeliler ev konusunda sorun yaşıyorlar. Mesela taşınacağım ben en büyük sorun başka bir ev bulmak. Yani ya Türk biri size ben bunu bilirim demesi lazım. Muhtarın bana yaptığı gibi. Bana yaptığı gibi ben o yardımcı olması mesela evini vermeyecekti ben kendim gelip konuşsaydım. Suriyelisin diye vermeyecekti ya öyle bir tanıdık Türk tanıdık diyecek ki; ‘Bu iyi bir Suriyelidir.’ öyle alacak bizi. Ya da kimse evini tutmuyordur. Ev çok kötüdür ya da öyle evlerde kalabiliyoruz. Yani evi güzel olanlar zaten Suriyeliye pek vermiyorlar evlerini. Bir de bizimkiler kalabalık yaşıyor ya o yüzden de galiba istemiyorlar yani evin içinde 2-3 Aile yaşayanlar hala var dünyada. 2-3 Aile yaşamasa da çok çocuk var mesela bir sürü üç tane yetişkin çocuğu var.”* Yine görüşmeci S25KK bu düşünceleri desteklemektedir. Suriyelilerin ev bulmada zorlanmalarının sebeplerinden biri kalabalık yaşamaları olarak belirtilmiştir. Ayrıca ev bulma sürecinde kendilerine referans olacak bir mahalleliye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu konuda mahalle muhtarları ev bulma sorununa ilişkin arabulucu olarak değerlendirilebilirler. Diğer yandan kötü evleri kimse tutmadığı için kendilerine kiraladıklarını ifade eden görüşmecileri Dokuzkavaklar mahallesinden Görüşmeci 22KD *“Abla durumu cidden kötüyse kiralarız mesela bizim kiracımız var. Bir sorun yaşamadık şimdiye kadar. Ev zaten kötü bir ev ucuza veriyoruz. Bizimde işimiz görülüyor onların iyi kötü bir çatısı oluyor.”* ifadeleriyle desteklemektedir. Suriyelilerin mekânsal olarak damgalanması ve bu konuda gelmelerinin üzerinden on yılı aşkın bir sürenin geçtiği göz önünde bulundurulduğunda Suriyeliye ev vermeme durumunun hala sembolik bir şiddet olarak işlediği gözükmemektedir. Başka bir ifadeyle

³⁴ Saha notları: Özellikle Dokuzkavaklar Mahallesinde bu mekânsal ayrışma daha görünür biçimdedir. Karşı yaka ve sevindik mahallesinde Dokuzkavaklar Mahallesine göre görece daha dağınık olarak konumlanmışlardır. Oysa dokuz kavaklar mahallesinde mahalleli tarafından da sıklıkla onlar şu bölgede yaşıyor şeklinde işaret edilmiştir. Saha gözlem notlarında yer alan haritada bölge işaretlenmiştir.

mahalle içinde olmalarına rağmen görünmez sınırlar hala işler durumdadır. Dolayısıyla Suriyeliler sürekli bu sorunları aşmak üzerine yeni yollar aramak durumundadır. Bu görünmeyen mekânsal sınırlar dışlayıcı bir pratik olarak işlev görebilmektedir. Bu meselenin yalnızca bir ev bulma sorunu olarak okumak haksızlık olacağından tam karşılığı olmasa da mekânsal ayrışma bağlamında Bauman'ın sürekliliğe dikkat çektiğini hatırlamakta fayda vardır. Bauman (2005: 120) her gün tabiri caizse yeniden inşa edilen Berlin duvarı benzeri engellerin bireyleri ayrı ve dışarda tutmak için dikildiğini belirtir. Bunu gündelik yaşam bağlamında düşündüğümüzde farklı gruplar arasında var olan görünmez sınırlara işaret edebilir. Suriyeli kiracılar tamda bu sınırlarda gezinmektedirler. Bu durum, gündelik hayatın içinde tezahür eden dışlanma pratiğine açık bir örnek oluşturur. Bakıldığında yalnızca fiziksel bir mekâna erişim ile ilgili değil gündelik yaşamda dışlanmayı doğrudan içeren bir zemindir de. Suriyeliler sözü edilen sınırları aşmak üzere ise aslında yerlinin stratejisine karşı uyguladığı taktik ile kendilerine bir alan açma çabası içindedirler (De Certeau, 2008: 55). Kendisine referans olabilecek bir Türkün “Bu iyi bir Suriyelidir” demesini sağlayabilmek görüşmecilerin, sözü edilen sorunu aşabilmesinde taktiği olmuştur.

5.1.2.3.3. Eğitim ve Dil Engeli

Suriyelilerin sorun yaşadığı düşünülen bir diğer alan ise dil problemidir.³⁵ Özellikle Suriyeli kadınların ve okula yeni başlayan çocukların, kendi akrabalarıyla görüşmeleri ve kamusal alana daha az dâhil olmaları sebebi ile Suriyeli erkeklere göre daha fazla dil problemi yaşamaları söz konusudur. Görüşmeci S37ED özellikle çocuğunun ve eşinin Türkçeyi iyi bilmemekten dolayı sorun yaşadıklarını dile getirmiştir. Yine görüşmeci 33ES bir kurum aboneliğinde dil sorunu yaşaması nedeniyle bir Suriyeliye yardım ettiğini dile getirmiştir. Suriyeli kadınların Türkçeyi öğrenmesi için Dokuzkavaklar Mahallesinde gerçekleştirilen bir girişimin çocuklar sebebi ile nasıl sonuçlanmadığını dile getiren bir başka görüşmeci şu ifadeleri kullanmıştır. “...okulda Türkçe dersi verdiler iki gün gittiler okuldan uyarı geldi. Ee çocukları olmayan aile gelsin, hocam sen ne diyorsun dedim. Çocukları olmayan aile mi var dedim. 12 tane

³⁵ Saha notları: Suriyeliler ile görüşmeleri gerçekleştirme noktasında sahada da en çok karşılaşılan sorun dil problemi olmuştur. Erkek görüşmecilerin kamusal alanda daha fazla ilişki kurabilmesi bu sorunu büyük ölçüde aşmalarını sağlamışken, kadın görüşmeciler ile görüşmeleri yapabilecek düzeyde Türkçe bilen görüşmecilere ulaşmak saha sürecini uzatan unsurlardan biri olarak kaydedilmiştir.

bayan bulmuşlar 33 tane çocuk var ben ne yapayım dedim yani çocuklar şey yani serseri biçimi hangi birinin hakkından geleceğiz”(38ED). Dolayısıyla Suriyelilerin dil engelini aşmalarına ilişkin çabalar bu girişim özelinde çocuklar sebebi ile sonuçsuz kalmıştır. Schütz (2016: 44-46)’den bireylerin birbirlerini anlayabilmesi için, aynı durumlar ile karşılaşıldığında ya da yönlendirildiklerinde aynı eylem güdülerıyla düşündükleri, kendileri ile benzer hareketleri yapacakları gibi varsaymaları olduğunu ifade eder. Başka bir deyişle ortak bir anlam dünyasına katılır. Bu dünyaya dahil olabilme karşılıklı bir anlayışı en azından bir uzlaşının yolunu açar. Ancak özellikle ortak bir dil ile iletişim kuramayan bu iki grup ki burada daha çok Suriyeliler ortak anlam dünyasına dahil olamamaktadırlar. Yine benzer biçimde De Certeau (2009: 296), sözelin öteki ile ilişkide kurucu bir rolü olduğuna vurgu yapmaktadır. Dil bilmek, Suriyelilerin gündelik rutinlerde varlık gösterebilmesinin temel bir unsurunu oluşturur. Çocukların ve kadınların bu sözelliğe, anlam örüntülerine ve öznelerarasılığa katılamamaları zaman zaman onları görünmez kılabilmektedir. “Var sınıflarında ya şimdi bunlarda nasıl bir şey biliyor musun? Sen bir yerdesin ya oraya kendine ait hissetmediğin için ileriye dönük bir şey yapamıyorsun kendini buraya ait hissetmiyorlar. Mesela buraya ait hissettiler dilimizi daha çabuk öğrenecekler. Hani öğrenmek için çaba gösterecekler. Bize alışmak için, uyum için çaba gösterecekler. Ama burada kendilerini buraya ait hissetmedikleri için edemiyorlar. Kimi diyor gidecekler. Kimi diyor kalacaklar. Kendileri de diyor biz gideceğiz zaten diyor, benim annemle babam orada diyor. Bunun için sınıfta mesela kızım diyor 4-5 tane var Suriyeli biz iki üç tanesi ile anlaşabiliyoruz. Hepsiyle zaten anlaşamazlar kişilik farkı var.”(46EK) “Normal vatandaş gibi davranıyoruz, anlaşamıyoruz bazı şeylerle onlar Türkçe bilmediği için ben de onları anlayamıyorum bazen. İlk geldikleri zamanlarda özellikle çete gibiydiler, gruplaşıyorlardı, millete salça oluyorlardı. Küçük çocuk gördüklerinde onlar bir şey dediği zaman toplu şekilde giderlerdi. Mahalleden tabi 400 kişilik bir karşılama görünce tekrar yapamadılar. Tepki aldıklarını görünce. En son yani haberlere kadar çıktı bu olay.” (48KD)

5.1.2.3.4. Ekonomik Alanda Suriyeli Kimliği

Suriyelilerin mahallede her ne kadar açtıkları dükkânlar olsa da iş konusunda örnek olaylar üzerinden sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ekonomik faaliyetlere katılım hem bir tanınma, aidiyet ihtiyacının karşılanmasıdır, diğer yandan Suriyelilerin hayatını devam ettirebilmesi için gereklidir. Suriyeli görüşmecilerden S27ES, S24ED ve

S28EK aktardığı örnek olaylar kayıt dışı ekonominin öznelere olmaları, Suriyeli kimliğinin iş ilişkilerinde bir dışlanma unsuruna dönüşmesi gibi durumlardan kaynaklanan hem hukuki hem de sembolik bir ötekileştirme pratiğinin ipuçlarını vermektedir. Bauman (2018: 94) *atık insan* tasavvurunda yerinden edilenlerin, geldikleri ve belki geçici olarak barındıkları yerlerde, yararlı bir *işlevi olmayan, baş belası ve dert kaynağı* olarak görülürler. S28EK'nin aktardığı örnekte, Suriyeli kimliği tek başına bir dışlanma gerekçesine dönüşmüştür. Yine görüşmeciler ifadelerinde yer alan “çalışmıyorlar”, “geziyorlar”, “maaş ödeniyor” gibi ifadeler Suriyelilerin ekonomik işlevsizliklerine vurguyu içermektedir. Bu çerçevede, göçmen emeği, Bauman'ın tanımıyla “durağan bir üretici” değil, “risk üreten bir unsur” dur. Nitekim görüşmeciler 23KS'nin “*Yine iş bulurken sorun yaşıyor olabilirler. Ama eskiden deniyordu ya daha ucuza çalışıyorlar. Bence şimdi öyle bir şeyde kalmamaya başladı.*” şeklindeki ifadesi de göstermektedir ki göçmen emeğine dair değerlendirme doğrudan bir tehdit ve dışlama refleksine dönüşmektedir. Çünkü benzer sektörlerde Suriyeliler ile aynı ücretlere çalışıyor olma ihtimali dahi rahatsız edici ve başlı başına ekonomik alanda tehdit unsuru olarak düşünülmektedir.

5.1.3. Sosyal İlişkiler

5.1.3.1. İç göçmenler Tarafından Suriyelilere Atfedilen Suçlar/ Bilgi Edinme kaynakları

Görüşmeci kodu	Suriyelilere Atfedilen Suçlar/ Bilgi Edinme kaynakları	Tematik kodlama
18ES	Taciz olayları, hırsızlık olayları, insanlara bakmaları, gruplaşmaları, çete olmaları bu olaylardan rahatsızım mesela. Bunlar gözlemlediğimiz oldu haberlerden duyduğumuz oldu birebir şahit olduklarımız oldu. Var yani bunlar.	Taciz ve cinsel saldırı haberlerinin yarattığı endişe
33ES	Mesela balkanda çocuk tecavüzü oldu maalesef böyle şeyler olunca insanların bakış açısı değişiyor. Bu mahalle küçük bir mahalle Burdur Afyon bölgesinden çok buranın insanın hayali insanlardır. Böyle şeyler olunca ayaklanıyor buranın insanı. Bir çocuk kavgasından büyüüp gitti olay....Zihniyet olarak mesela onlarda Müslüman. Ama nasıl onların içinde Müslüman görünüşte ajan olan insanlar var. Onun gibi buraya gelen Suriyelilerin içinde de farklı amaçları olan insanlar geldi mesela. Ben şunu da duydum mesela çınarda bir Suriyeli burası bizim memleketimiz siz gideceksiniz dedi. Ben mesela bu adamın Suriyeli olduğunu düşünmüyorum ve inanmıyorum da. Mesela bu adamın yüzde yüz devlet tarafından gözetlenmesi lazım. Çünkü ortalığı karıştırmaya çalışıyor. Ön yargı başlatanlarda var. Mesela o adamı	Hırsızlık olaylarıyla Suriyelilerin ilişkilendirilmesi Yağmacılık suçlamaları (özellikle deprem dönemlerine atıf) Suçun yalnızca Suriyelilere ait

duyduğumda benim komşum olmasaydı belki daha değişik bakardım da insanların birçoğu fikrini değiştiremezsin bunu görünce ne düşünecek. Adam diyor ki bütün Suriyeliler bide bunu internete atmışlar. İnsanlardan sonra şunu duyuyorum. Bunlar gitmezse bize bela olur.

olmadığı vurgusu (Türklerden de yapan var söylemi)

Suriyelilerin gruplaşarak mahalle düzenini bozdukları algısı

	Yani şimdi yağmalamaya bir şey diyemem öyle bir şey varsa. Bu yanlış yani şimdi buradan yardım gidiyor. Bu yardımı sen niye yağmalıyorsun arkadaş ihtiyacı olan insan var orda. Öyle şeylere çok kızıyorum kim olursa olsun babamın oğlu olsa aynı benim gözümde. Şu da yanlış mesela üçüncü eş olarak evleniyorlar. Bir insan himayesiz kaldı diye bunun yapılmaması lazım yani. Mecbur kalmaması lazım asıl onlara yardım edilmeli evi yıkılmış, damı yıkılmış annesi ölmüş, babası ölmüş, evlenmeyi mi düşünecek. Yani evlenmeyi mi düşünecek yanlış yani bunların hepsi. Yağmalayıcılar bilmiyorum bizim halkımızdan da vardı belki gördüm yani televizyonda adam bizdendi ya plazma tv, adam koskaca plazma tv'yi almış gidiyor. Yıkılmış bim altında bim varmış almış televizyonu gidiyor. Var işte bizden de var mesela. Hırsızlık şimdi mesela nereye gidersen git. Herkese suç bu yani. Bunu yapmak kul hakkı suç bu yani. Bunun yani a'sı b'si c'si yok hangi milletten olursa olsun. Ben şu çayı içtim parasını vermeden gittiysem nerde olsa suç bu işte.	Suriyelilere yönelik ajanlık, provokasyon ve devlete tehdit söylemleri
	Yağmacı oldukları doğru depremde gördük zaten bunu genelde elektrikli motor çalar Suriyeliler Şeyleridir yani genelde elektrikli motor çalarlar. Ya bunu Türk de yaptı da mesela Çivrilili adam çıktı yani çalan o da var yani. Bosch mağaza vermedi adam gidiyor Televizyon çalıyor ben de gidebilirdim benim mesela Devrem var askerden yani ben de gidebilirdim. O zaman ben sadece kendim para topladım devrem ailesinden kimse kalmadı ona gönderdim kuzenim var onun da ayağa sakat şimdi. Bu şekilde yani Ankara'da artık parayı onlara verdim benim yardımım da bu şekilde dokundu. Bizde de var yani yok değil. Ama bunlar yapınca daha çok göze batıyor.	Üçüncü eş olarak evlilik yapma ve "himayesiz" kadınların istismarı eleştirisi
26ES	Bence onlar hakkında çıkan haberler yüzde seksen doğru. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz	Suriyeli gençlerin ülkesine dönüp savaşıması gerektiği yönündeki beklenti
25KS	Bakacak olursan bizim buradan Çivril'den biri de yakalandı tacizden dayak yedi. Hatta haberlere de çıktı. Bizim Çivrilinin ne işi vardı mesela şeyde depremde. Hani depremde mesela hep Suriyeliler yağmacı dedi bizim Çivrilinin ne işi vardı. Niye geldi mesela oraya hırsızlık yapmaya geldi. Yani diyelim ki bir Arap yüzünden bütün Arabistan'ı yakmayalım yani bana göre bu haberler bir algı yaratıyorlar yani.	Suriyelilerin Türk askerlik yükümlülüğünde n muaf olması üzerinden rahatsızlık
46EK		Suriyelilere sağlanan "imtiyazların" Türk vatandaşlarıyla karşılaştırılması
		Suriyelilerin ekonomik imkanları kötüye kullandığı algısı

60KK	Duyuyoruz tecavüz etmişler diye taciz etmişler diye gözümle görmedim amma duyuyoruz. Gece çıkarken dışarı korkuyoruz. Gece dışarı çıkarken Suriyeliler sebebiyle tedirgin olduğu olduğum oluyor. Mesela gece sokakta biz burada tekel benim buraya burayı biz gece bir ya da iki demeyince kapatıp gitmeyiz Giderken gerçekten aklımıza baka baka gidiyoruz. Takıyoruz, baksak hep sokakta ne olur Suriyeli çıkıyor, affedersiniz şeyler çıkıyor. Deyiver şunu Afganlar.	(kaçak işçilik, sigortasızlık vb.) Dil bilmesine rağmen konuşmaktan kaçınmaları üzerinden güvenlik şüphesi
23EK	Çok sinirleniyoruz o haberlere, onlara sinirlerimiz var abla burada olsak parçalardık, keşke burada olsa elimizde avucumuzda olsa. Ama tek Suriyeli için değil tabi başkası da yapsa yani) Ama Onların yaptığı daha çok zorumuza gidiyor, onların yaptığı daha zorumuza gidiyor düşünsene bizi hiçbir ülke kabul etmez biz onları ülkeleri olmamalarına rağmen kabul ettik kendi ülkemizden gibi (Esad Suriyelileri geri çağırdı diyerek bir video kaydı izletiyorlar internette izledim.) İşte bu muhabbetten niye gitmiyorsunuz ben onu anlamıyorum	Suriyelilere dair duyulan korkunun doğrudan şahit olunmasa da “duyuma” dayalı olması
21EK	Kaç kere uyuşturucudan yakalandılar. (Üretim yapıyorlardı) Eroin abla malzemeleriyle birlikte yakalandılar. Çok operasyon oldu. Yukarıda yerleri vardı, bütün en büyük rütbelisine kadar geldi mahalleye. Ülkelerinden çıkıp gelip kendi ülkemizde uyuşturucu sattılar. Söylentiler vardı, en son operasyon olduktan sonra duyduk, baktık, vay dedik yapmışlar iyi yapmışlar dedik.	Suriyelilerin gece sokakta dolaşmalarıyla bağlantılı korku ve tedirginlik
40EK	Bu ülke için bir şey yapmayan adamla ben dost olmam, askerlik yapmış mı bu adam yapmamış, vatana bir şey yapmış mı? Hiçbir şey... Bu memleket için hiçbir şey yapmayan adamla ben nasıl geçinebilirim. Kendi memleketini satan adam yarın bizi her türlü satar yani, yarın bir gün savaşa girsek bu adam bana ne diyecek Türk müyüm ben, Türkiye vatandaşıyım. Bu memleketim değil ki diyecek Suriyeliyim ben diyecek, Suriyeye kaçacam ben diyecek olay mevzu bu yani.	Uyuşturucu üretimi ve ticaretiyle ilişkilendirilmeleri
47ED	Aynen bilinçli olarak konuşmuyorlar, biliyorlar hepsi Türkçe biliyorlar bilinçli olarak konuşmuyorlar.	Suriyelilere tanınan haklar nedeniyle adalet ve eşitlik duygusunun zedelenmesi
22ED	Yani o bizim insanlarımızda da var ya işte hırsızlıktır. Kuma olarak eş anlamak iyi yağmacılık. Bunlar bizim insanlarımız da var sadece Suriyeliler de değil biz farkındayız. Yağmacılık doğru tabi.	Türkiye’yi sahiplenme söylemleri

50ED	Ben şu an üç tane oğlumu üniversitede okuttum, beş sene boyunca sadece kuru ekmekle baktım, inanmazsın bak yemin ederim, bunları okutayım, dedim şu an benim üniversite mezunu oğlum fabrikada işçi. Ben niye okuttum bunları, niye boşu boşuna kuru ekmek yedim. Ben bir pantolon alamadım onları okutayım diye, kendime bir üst alamadım okutayım diye. Şu an benim oğlum inşaatta işçi asgari ücretle maaş alıyor. Hesap et işte üniversite okumasının bir anlamı kalmadı. Bunlar istediği gibi ama bütün fabrikalarda şu an kaçak olarak sigortasız çalışanlar çok. Bunların hepsine araç verildi değil mi ben şu anda arabanın vizesi 1500-1600 oldu 6 bin lira para veriyorum sigorta için bunların bir tanesi vizeye gitmiyor. İkincisi adam benimle kaza yaptığı zaman ben o adamdaki hiçbir hak talep edemiyorum. Buna inanıyor musun? Çünkü neden adamın sigortası yok vizesi yok adama vermişler demişler ki al şunu diye, adam affedersin şu an benim at arabası kullanan babam bunlardan iyi araba kullanıyor. Adam langur lungur sokakta geceleri çoluk çocuk demiyor lambur lumbur trafığe çıkıyor.	üzerinden mahallelide oluşan tehdit algısı Medyada yeterince gösterilmeyen olayların sosyal medyada yayılması üzerinden bilgi akışı Geçmişte yaşanan savaşlar ile karşılaştırmalı olarak Suriyelilerin savaşmaktan kaçtığı eleştirisi
18ES	Genel olarak düşüncelerim olumsuz. Türkiye’de yaşam bakımından. Hem de çoğu kişide biliyor, Haberlerde çıkan olaylardan dolayı, tavırları, yaşantıları ne bilim kendi aralarında gruplaşmaları filan onlar sıkıntı mesela. Yani biz pek fazla Suriyeli kişilerden hoşlanmıyoruz. Anlaşmıyoruz. Bence herkesin, tamam savaş kötü bir olay bunu kabul ediyorum. Ukrayna’da da gördük. Ama eli silah tutan herkesin kendi ülkesi için savaşması gerektiğini düşünüyorum. Zamanında Türkiye’de de cumhuriyeti kurarken insanlar öyle öldü. Onlarda kendi ülkeleri için eli silah tutan insanlar için öyle olması gerektiğini düşünüyorum. Bence bir genç Suriyeli bir genç buraya gelip hayatını yaşamamalı bence yani ülkesi için savaşmalı. Çıkan son haberlerde mesela Suriye başkanımı artık neyi oluyorsa, Suriyelilerin ülkelerine dönmeleri için çağrı yapıyorlar ama onlar dönmüyorlar. Burada hayat güzel çünkü niye dönsün. Burada onlara karşı devlet tarafından verilen bazı şeyler var, bazı imtiyazlar var. Onları çok iyi kullanıyorlar.	Genellemeye karşı çıkan ama bireysel örneklerden etkilenen çelişkili yaklaşımlar
60KK	Yoksul olduklarını düşünüyorum. Ama zengini de var fakiri de var içlerinde. Dilencilik yaptıklarını görmedim. Hırsızlık yaptıklarını duyuyoruz ama ben bizim buralarda hiç görmedim. Ama yapıyorlarmış öyle diyorlar. Buralarda yapmıyorlar da başka yere yapıyorlar diye duydum. Öyle diyorlar. Evet. Deprem zamanında işte kaçarak girdiler fırsattan istifade. Yağmaladılar her yerleri hep izledik. Televizyonlar çok vermedi ama bizim çocuklar hep gösterdi internette hep videoları vardı.	

Sosyal ilişkiler teması altında incelenecek olan alt temalardan biri Suriyelilere atfedilen suçlardır. Ancak en baştan belirtmek gerekir ki bu tema birbirinden ayrılmaması gerektiği kanaatine varılan “iç göçmenlerin Suriyeliler ile ilgili bilgi edinme kaynakları ve sorun alanları ile birlikte değerlendirilmiştir. Bunun iki sebebi vardır. İlk olarak

Görüşmecilerin anlatılarında bu iki unsur birbirinden ayrılmayacak biçimde ifadelerin yoğun olmasıyla ilgilidir. Cümleler birbirinden ayrılarak ifade edilebilecek ve ayrı bir alt tema oluşturacak olsa da bilinçli olarak araştırmacının tercihi ile ayrılmamıştır. İkincisi böyle bir tercih yapılması anlatının iç içe olması Suriyeliler hakkında bilgi edinme kaynağını verdiği gibi atfedilen suçun kaynağını da göstermektedir. Tüm bunlar bir sonraki alt tema ile bağlantılı olarak iç göçmen ve Suriyeliler arasında ki etkileşimin içeriğine yansımakta hatta bazen bu içeriği şekillendirmektedir. Esasen bakıldığında söz konusu temalar iç içe geçmiş ve birbirini bir döngü şeklinde etkileyen bilişsel çelişkiler üreterek eyleme ve söyleme dönüşen tutarsız ifadeleri de ortaya çıkarmaktadır. Bu kabul ile hareket etmek veriyi anlamlı bir biçimde sunmak adına önemli gözükmektedir.

5.1.3.1.1. Etkileşimlerin İçeriğini Belirleyen Bir Unsur Olarak Bilgi Edinme Kaynakları

Öncelikle Suriyeliler ile ilgili bilgi edinme kaynaklarına bakıldığında genel bir çerçeve olarak veriler ışığında üç kategori ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki gözlemler bireysel deneyimler ya da izlenimler olarak adlandırabilecek, bilgi kaynağının bizzat bireyin kendisi ve etkileşimde bulunduğu karşı tarafın olduğu kategoridir. Burada ya iç göçmenler bire bir yaşadıkları bir sorunu dile getirmişlerdir ya da mahalledeki duyumları gözlemleri ile birleştirmişlerdir. Başka bir deyişle haberlerde duyduklarını yaşadıkları mahallede somut biçimde gözleme fırsatları olmuştur. Örneğin; görüşmeci 18ES, “*Haberlerden duyduğumuz oldu, birebir şahit olduklarımız oldu.*” ifadesiyle kendi deneyimlerini aktarmıştır. (18ES), “*Kaç kere uyuşturucudan yakalandılar... en son operasyon olduktan sonra duyduk, baktık, vay dedik yapmışlar.*” (21EK). Ancak yine de bu bilgilerin belli tutarsızlıklar içerdiği ve olumlu gözlemlerin pek az yansıtıldığı gözden kaçırılmamalıdır. Schütz(2016: 38-40) düşünce ve davranışlardaki tutarsızlıklarda kültürel örüntünün nasıl işlev gördüğünü açıklamaktadır. İşaret ettiği unsurlar açıkça gündelik yaşam dünyasında davranışta bulunan ve düşünen bireyin bilgisinin her zaman homojen olmadığı, çoğu zaman tutarsız, kısmen net ve çelişkilerden kaçınmanın kolay olmadığıyla ilgilidir. Gündelik yaşamda bu edinilen bilgi sistemi en temelde bireye anlama ve anlaşılma fırsatı veren “*bütünlük, tutarlılık ve netlik*” görünümü almaktadır. Hatta bir noktada artık sorgulanamaz doğrulara dönüşebilir. “Kültürel örüntü” ile ilgili bilgi kanıtlarını kendi içinde taşımaktadır. Aksi kanıt olmadığı sürece doğru olarak kabul görür. Toplumsal dünyayı anlamının bir reçetesini sunar ve karşılaşılan durumlar ile baş

etmenin bir yolunu sunar. Burada da görüldüğü gibi bireyler kendi deneyimlerinden hareketle yine kendilerince tutarlı bir anlam şemaları oluşturmaktadırlar. Suriyelilere ilişkin anlam vermeleri gereken durumlar ile karşı karşıya kaldıklarında anlam dünyalarına eklemek yaparak yeni bir anlam oluşturlar. Ki bu anlam dünyası çoğu zaman ön yargıları da içerir. Burada anlaşılması gereken her ne kadar kişisel deneyimler söz konusu olsa da tekil deneyimlerinde hareket ederek genellemelere gidilmesi hatasını da içermesidir.

Diğer bir bilgi edinme kaynağını oluşturan ikinci kategori ise televizyon, internet ve sosyal medyadan oluşan kitle iletişim araçlarıdır. Bilindiği üzere sosyal medya mecralarında sıklıkla yalan yahut abartılı haberler ile karşılaşmak mümkündür. Bir haberin doğru olup olmadığına ilişkin çoğu zaman ayrıntılı bir değerlendirme yapma ihtiyacı hasıl olur. Bu yönüyle bilgi edinme kaynağının sosyal medya olması etkileşim ve bireylerin etkileşime girecekleri durumlarda dışlayıcı söylemin üretilmesine hatta bazen yabancı düşmanlığına varabilecek eylemlere sebep olabilmektedir. Dolayısıyla Suriyelilerin genel olarak kitle iletim araçlarında suç işleyen, düzene uymayan ve düzen bozan bir unsur olarak yer alması ve bu söylemin yaygınlaşması etkileşimin içeriğine doğrudan etki eder. Cohen (2011:xxiv-xxv) bu meseleyi Ahlaki Panik kavramı ile ilişkilendirerek İngiltere basınında yer alan sığınmacılarla ilgili haberlerden örnekler sunar. Buna göre sözdizimsel bazı tekrarlar ile sığınmacılar daha suçlu ve daha şiddet yanlısı olarak tasvir edilir. Öyle ki “mülteci” ve “sığınmacı terimleri bir süre sonra taciz kelimeleri haline gelir. Cohen İngiltere, İtalya gibi basına yansıyan söylemlerden sonra ahlaki paniğin boyutunu anlamak için akabinde sığınmacı ve mültecilere karşı cinayet dahil olmak üzere suçların işlendiğine vurgu yapar. Başka bir örnek vermek gerekirse “*Modallar ve Rakçılar / Mods and Rockers*” ve “*motosikletler ve scooter / motor-bikes and scooters*” çeteleri şeklinde haber örnekleri üzerine yaptığı değerlendirmede bu grupların, çeteleştiğine ilişkin söyleme karşın aslında çeteleştiklerine dair bir kanıt olmadığını, bu grupların gerçekte, bazen bölgesel sadakate dayalı daha yapılandırılmış gruplaşmalara işaret edebileceğini, gevşek kolektif bağları olan kalabalıklar olduğuna dikkat çekerek söyler(Cohen, 2011: 29-30). Bakıldığında Suriyeliler ile ilgili sosyal medya ve televizyonlarda çıkan haberlerinde etkisiyle benzer bir durumdan bahsetmek mümkündür. Polis Akademisinin 2017 yılında yaptığı bir araştırma “Suriyelilerin, hırsızlık yaptığı, işsizliği arttırdığı” gibi pek çok yargının istatistiklerde gerçek bir

karşılığı olmadığını ortaya koymaktadır. Benzer biçimde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Denizli ilinde işlenen suçların 2020 yılında Türkiye cumhuriyeti vatandaşlarından 4996 kişinin çeşitli suçlar ile ceza infaz kurumunda olduğu görülmektedir. Aynı yıl yabancı uyruklu olup ceza infaz kurumlarına gönderilen kişi sayısına bakıldığında 39 kişi olduğu anlaşılmaktadır. Bu sayının içinden kaç Suriyeli bilinmese de görüşmelerde atfedilen suçların gerçekte karşılık bulmama ihtimalini destekler görünmektedir. “Televizyonlar çok vermedi ama bizim çocuklar hep gösterdi, internette hep videoları vardı.” (60KK), “Bence onlar hakkında çıkan haberler yüzde seksen doğru. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.” (25KS), “Bir Suriyeli ‘burası bizim memleketimiz siz gideceksiniz’ dedi, ben bu adamın Suriyeli olduğuna inanmıyorum.” (33ES) şeklindeki görüşmeci ifadeleri yine bilgi kaynağına örnek olarak gösterilebilir.

Kişisel deneyim ve kitle iletişim aracılığıyla Suriyeliler ile ilgili edinilen bilgilerin yanı sıra kaynağın tam olarak belirtilemediği bir diğer kategori olarak karşımıza çıkan Duyumlar, söylentiler şeklindedir. Shibutani (1966: 182-183) söylentinin bireylerin birbirine danışarak ve deneyimlerini karşılaştırarak söylentinin öznesi olanlara karşı davranış biçimlerini değiştirdikleri bir sürece işaret ettiğini belirtir. Buna göre söylenti bir yandan bilgi eksikliğini gidermek ve bununla baş etmenin bir yolu diğer yandan kolaktif bir hareket olarak değerlendirmektedir. Hatta söylentinin patolojik bir olgu değil, insanların yeni karşılaştıkları koşullar ve durumlarla daha uygun bir biçimde başa çıkmalarını sağlayan sürecin ayrılmaz bir parçası olarak görülür ve kolektif hafıza oluşturur. Buradaki söylemler biricik deneyimler ve gözlemlerden bağımsız olarak aktarılabilir yayılır. Görüşmeci 60KK’nın şu ifadeleri, “Duyuyoruz tecavüz etmişler diye, taciz etmişler diye, gözümle görmedim ama duyuyoruz... Hırsızlık yapıyorlarmış, öyle diyorlar.” Görüşmeci 60KK söylentilerin genel kabullere dönüştüğü, diğer atfedilen suçlarla beraber kolektif bir nitelik kazandığı anlaşılmaktadır. Özellikle duyumlarına şahit olmama durumu söz konusu kabullerin doğruluğunun sorgulanması ihtiyacını doğurur. Dolayısıyla Suriyeliler ile edinilen bilgilerin büyük oranda söylentiler ve kitle iletişim araçları özelde sosyal medya aracılığı ile olması özellikle negatif algıları besleyerek güçlendirebilir.

5.1.3.1.2. Ahlaki Sorgulamalar ve Savunma

Bahsi geçen bu üç bilgi kaynağı ile ilgili olarak Suriyelilere atfedilen suçlara bakıldığında ilk olarak cinsel suçlar olarak kategorize edilebilecek taciz, tecavüz ve evlilik kategorisidir. Görüşmeciler “*Mesela balkanda çocuk tecavüzü oldu... Böyle şeyler olunca insanların bakış açısı değişiyor.*” (33ES), “*Duyuyoruz tecavüz etmişler diye, taciz etmişler diye, gözümlle görmedim amma duyuyoruz.*”(60KK), “*Üçüncü eş olarak evleniyorlar... Bu yanlış yani.*” (18ES) gibi ifadelerle ahlaki yapıya ters düşen örnek olaylar ile Suriyelilere karşı bakış açılarının değişime uğradığını ve bu tür suçların kaynağı olarak görmektedirler. Diğer yandan yine ahlaki panikte olduğu gibi bu söylentiler genel kabulün çerçevesinde şekillenerek doğru kabul edilen gerçeklere dönüşmektedir. Görüşmecilerin gözüyle görmediği fakat duyduğuna inanmayı tercih ettiği belki aksi kanıt görse dahi çoğu zaman itirazda bulunmadığı bir unsura karşılık gelmektedir. Özellikle gerçek temaslar söz konusu olduğunda bu söylemlerin yerini başka ifadelerle bıraktığı gözlemlenmiştir.³⁶

“Haberlerde duyuyoruz. İğrenç satıyolla kızlarını kuma olarak. Bize gelmez öyle şeyler. Taciz tecavüz duyuyoruz haberlerde. Valla ben bunların yalan şeyler olacağını zannetmiyorum. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Bide burada laftan lafa geçen şeyler var hiç televizyonda duymuyoruz bile abartılıyor olabilir ama gerçek olanlar var tabi var. Gözümlle görmediğim şeye de var diyemem ama hep bir şüphe işte bunlar. Bide diyorlar ki sanki Suriyeliler gelmeden önce Türkiye’de böyle olaylar yoktu. Ama tamam ha o yapmış ha Türk yapmış fark etmez benim gözümden ikisi de aynı ama arttı kızım bunlar işte arttı. Çok arttı. Kuma meselesine gelince, Vardı bak vardı Denizli de de eskiden hep kadınlara ev açarlarmış. Aynı evde değil adam mesela ailesi var çocukları karısı. Bir kadın daha var ama başka evde ama ne zaman eskiden bizde artık kalmadı böyle şeyler varsa da çok az. Ama bunlar kalabalık kalıyor. Onların belki yaptığı bize ayıp bizim yaşantımız onlara ayıp. Uyuşamayız mümkün değil. İstemem. Allah korusun büyük konuşmayayım ama istemem.”(40ES)

Bu konuda özellikle Suriyeli kadınlar ile ilgili dile getirilen edişe ve ahlaki olarak suçlayıcı görüşlerde yer almıştır. Kadın görüşmeciler Suriyeli kadınların süslü oldukları ve “eşlerini ellerinden alacaklarına” ilişkin bir tehlikeyi dile getirmişlerdir. Görüşmeci 42KK ve 48KD ‘nin ifadeleri sırası ile şöyledir; “*Onların düğünlerine bir git, bir bak bir*

³⁶ Saha notları: Bir Türk esnafın dükkânında yapılan görüşme esnasında para bozdurmak için içeri giren Suriyelinin görüşmecinin söylemini “hepsi öyle değil tabi iyileri de var mesela bu komşum iyidir” şeklinde söylemini değiştirdiği gözlemlenmiştir.

süslüler. Kafalar mafalar açık bir oynuyorlar bir oynuyorlar. Aşırı makyaj tabi erkekler yok. Onlar ayrılır ama hiç görsen kapalı demeysin bak bende kapalıyım ama düğüne de gitsem kapalıyım. Dışarıda çarşafli görünüyor ama içerde öyle değiller. Bakma yazık mazık diyoruz da bazıları az değil... Elleri ojeleri nefretle bakıyorum. Çalışmıyorlar zaten kocaları çalışıyor. Akşam oldu mu da orada lokanta bir şey var. Onların yedikleri de onların özel tavuğu var hep onu alırlar. Yemek de yapmıyor bunlar.”, “Bana dedi ya o konuştuğum. ‘Sen beni hep çok kapalı görüyor ama ben çok güzel açık. Sen beni bilmiyor.’ dedi. Kaşlar maşlar o biçim, eller ojeli turnaklar...evet bakımlılar yani yakında kocalarımızı elimizden alır bunlar.” Görüşme verilerinde karşımıza çıkan bu ve benzeri söylemlerin yaygınlığı Suriyelileri dışlamaya yönelik pratiği besleyebilmektedir. Bu konudaki yaygın görüşü literatürde ayrıntılı olarak dile getiren ve destekleyen çalışmalar mevcuttur. Ünal ve Doğan (2020) çalışmasında bu meseleyi ahlaki dışlama örneği olarak ele almıştır. Suriyeli kadınlara dair görüşmecilerin aktardığı şüpheli ve suçlayıcı anlatılar, doğrudan deneyime değil; medya, mahalle dedikoduları ve söylentiler gibi “dolaylı” bilgi kaynaklarına dayanmaktadır. Örneğin 40ES kodlu katılımcı, haberlerden ve çevreden duyduklarına dayanarak Suriyeliler hakkında şu şekilde konuşmaktadır: “*Taciz tecavüz duyuyoruz haberlerde... Gözümlle görmediğim şeye de var diyemem ama hep bi şüphe işte bunlar.*” Benzer biçimde, 42KK ve 48KD kodlu görüşmeciler de Suriyeli kadınların süslenme biçimlerini, geleneksel kadınlık rollerine bir tehdit olarak yorumlamaktadır. Bu tür söylemler, Schütz’ün fenomenolojik sosyoloji çerçevesinde açıkladığı “başkalarının deneyimleri üzerinden kurulan anlamlar” ile ilişkilendirilebilir. Schütz’e göre bireyin anlam dünyası yalnızca kişisel deneyime değil, içinde yer aldığı topluluğun sunduğu bilgi bloklarına dayanarak inşa edilir. Yani birey, başkalarının kendisine sunduğu bilgi stokları ve yöntemleriyle kendi gerçekliğini kurar (Schütz, 2018: 87-88) . Bu bağlamda, iç göçmenler, Suriyeli kadınlara dair doğrudan bir deneyime sahip olmadan, medya, komşu anlatıları ve kültürel şemalara dayalı bir ahlaki yargılama süreci işletmektedir. Özellikle ötekine dair yargıların bu şekilde “stok bilgiler” yoluyla kurulması, Schütz’ün analizinde önemli bir yer tutar. Schütz’e göre birey, kendi yaşamsal dünyasını anlamlandırırken yalnızca doğrudan yaşantıya değil, aynı zamanda önceden kurulmuş bir toplumsal dünyaya da dayanır (Schütz, 2018: 94) . Görüşmecilerin Suriyeli kadınlara yönelik ahlaki suçlamaları da bu “önceden kurulmuş” şemaların etkisini yansıtmaktadır. Kadınların “süslü”, ya da “aşırı makyajlı” oluşları, bu katılımcıların kendi kültürel normlarına aykırı bulunduğu, doğrudan bir tehdit gibi algılanmaktadır. Schütz ayrıca “yabancı” figürünü tanımlarken, onun terimin gerçek anlamıyla yeni gelen biri olduğunu ve bu

kişinin yaklaşılan grubun tarihini paylaşmadığını belirtir (Schütz, 2016 :42). Bu çerçevede, Suriyeli kadınlar mahallede “tarihsiz” ve “yeni gelen” olarak görülmekte; dolayısıyla, ortak geçmişe ve değerlere sahip olmadıkları düşüncesi onları potansiyel tehdit haline getirmektedir. Görüşmelerde sıkça dile getirilen “bizim geleneklerimizi bozarlar”, “bizim gibi değiller”, “alışamayız” gibi ifadeler, Schütz’ün değerlendirmeleri ile örtüşmektedir. Bakıldığında görüşmelerin yapıldığı mahallelerde her ne kadar bireysel deneyimler yadsınamayacak olsa da genellemeler yapılırken, Suriyelilere dair anlam üretme çabası çoğu zaman duyumlarla beslenen sınırlı temsiller üzerinden ilerlemektedir. Dolayısıyla süslenme, makyaj, ya da kalabalık yaşam biçimi gibi semboller, ahlaki çözülme ya da tehdit olarak kodlanmaktadır.

5.1.3.1.3. Yağma, Hırsızlık, Uyuşturucu ve Empatik Söylem

Bir başka atfedilen suç kapsamında değerlendirilebilecek kategori hırsızlık ve yağmayı içeren mülke yönelik suçlardır. Görüşmeciler tarafından sıklıkla 6 Şubat 2023 tarihli deprem ve sonrasında yaşananlar ile ilişkilendirilerek aktarılmıştır. Afet sonrasında sosyal medya aracılığı ile güçlenen Suriyelilerin bölgede yağma yaptığına dair söylem Suriyeliler için o dönemin yaygın söylemi olmuştur. Öyle ki görüşmelerin yapıldığı süreç depremin üzerinden yaklaşık sekiz ay geçmiş olmasına karşın bu söylem güncelliğini korumuştur. Göç ile gelen topluluklar çoğu zaman bu ve benzeri yollarla yağmayı yapacak olanın yoksul olması fakat hiç düşünmeden yakıştırılan ahlak dışı kabul edilen suçlara kolayca özne olabilmeleri ile kriminalize ediliyor (Wacquant, 2009). Örneğin; *“Depremde gördük zaten bunu, genelde elektrikli motor çalarlar... Ben de gidebilirdim hani deprem bölgesine. Ben bir evin bir oğluyum Annem hasta zaten. Biz de yapabiliydik yani hırsızlık gibi şeyler ama karakter meselesi yani bu iş. Kişiden kişiye değişiyor...”* (26ES) ifadesi suç atfederken aynı zamanda karşı tarafı itibarsızlaştırıyor. Goffman (2014: 17-18)’ a göre damgalı birey, “öteki”yle kurulan ilişkide onu itibarsızlaştıran ya da itibarsızlaştırılma potansiyeli taşıyan bir özelliğe sahip olan kişidir. Ancak bu özellik, her toplumda ya da her durumda otomatik olarak damgalanmaya yol açmaz. Bir özelliği “damgaya” dönüştüren şey, belirli bir toplumsal bağlamda ve etkileşim sırasında, bu özelliğin muhatabımızın kimliğine yönelik beklentilerle çelişmesidir. Başka bir deyişle, damgalama, bireyin taşıdığı nitelik ile toplumun o niteliğe atfettiği sıfat ve stereotipi arasındaki uyumsuzluktan doğan bir ilişki biçimine işaret eder. Diğer yandan hırsızlık ile ilgili olarak literatürde yer alan saha çalışmalarında da karşımıza çıkmaktadır. Erdoğan

ve Ünver (2015 :67)'in 18 ilde yürüttükleri saha çalışmasında “Türkiye’nin ekonomiye yön veren kanaat önderleri” ile yapılan mülakatlar da gündelik hırsızlık, yan kesicilik, çeteleşme, gasp vb. adli sorunlar yaratmasından kaynaklanan kaygılarında içinde bulunduğu %90 oranında güvenlik endişesi taşıdıkları bulgusu paylaşılmaktadır. Yine 2017 yılında yayımlanan bir çalışmada Örneğin “Suriyeliler geldikten sonra hırsızlık vakalarında artış oldu” ifadesine katılanların oranı % 62 olarak verilmiştir (Taştan vd. 2017: 22).

Bunların yanı sıra sık sık atfedilen suçun yanında Suriyelilerin mağduriyetini anladıklarını genelleme yapılmaması gerektiği vurgusu da verilerde dikkat çekmektedir. *“Bakacak olursan bizim buradan Çivril’den biri de yakalandı tacizden dayak yedi. Hatta haberlere de çıktı. Bizim Çivril’i’nin ne işi vardı mesela şeyde depremde. Hani depremde mesela hep Suriyeliler yağmacı dedi bizim Çivril’i’nin ne işi vardı. Niye geldi mesela oraya hırsızlık yapmaya geldi. Yani diyelim ki bir Arap yüzünden bütün Arabistan’ı yakmayalım yani bana göre bu haberler bir algı algı yaratıyorlar yani.”* (46EK), *“...şimdi pire için yorgan yakmamak lazım ama olanı konuşuyoruz...”*, *“Koskoca bilmedikleri bir ülke. Teferruatları bilmiyorlar. Başlarından da bir savaş geçti.”* (33ES), *“..savaşın içinden çıkmış gelmişlerdi orada bir mağdurdu insanlar...”* (46EK), *“...tamam savaş kötü bir olay bunu kabul ediyorum.”* (18ES) şeklindeki ifadelerden anlaşılacağı gibi, iç göçmenler bir yandan Suriyelilerin zor durumda olduklarını ama zaman zaman mağdur ya da güçlü tanımlamaları yaptıkları çelişkili ifadeleri içerebiliyor. Yani kurbanlaştırıcı söylem anlayışa davet ederken suçlayıcı tavır, bir dizi dışlayıcı davranış biçimi ve söyleme dönüşüyor. Tüm bunlar elbette ki dışlama pratiklerini beslemektedir. Suriyelinin bu mahallelerde yer alması başlı başına mahalle kültürünün ihlal edilmesi anlamına gelir. Dolayısıyla yeni gelen suçlu olarak gündelik yaşamın sınırlarını tehdit eden bir belirsizlik olarak tanımlansa da suçlu olarak tanımlamak bu belirsizliği zihinlerde berraklaştırır. Çünkü yabancı olana verebileceği olumlu bir statü yoktur (Bauman, 2003: 105)

5.1.3.1.4. Çeteleşme mi, Güvende Hissetme mi?

Suriyelilere iç göçmenler tarafından atfedilen suçlardan bir diğeri Suriyeliler ile ilgili “çete gibi geziyorlar”, “gruplaşıyorlar”, “uyuşturucu imalatı yapıyorlar” gibi ifadelerle somutlaşmaktadır. Sıkça dile getirilen bu ifadelerin yansıttığı gerçek anlam

gelen Suriyelilerin birlikte ve birbirlerine yakın yerlerde yaşamak istediği ile ilgilidir. Simmel (2016: 33) yabancı sosyal tipini bir ilişki biçimi olarak tanımlarken yabancı olarak sosyal bir form kazanan toplumun grubun bir üyesi olarak algılanmadığı noktada hiçbir zaman tamamen içselleştirilmeyen bireyler olduğunu açıklar. Suriyelilerin birbirleri ile daha yakın ve kalabalık olarak gözlemlenmeleri Suriyeliler açısından bir güven tesis ederken, iç göçmenler açısından bir tehdit unsuru ve suç ile ilişkilendirilme kaynağı olarak karşımıza çıkar. Esasen bakıldığında bu dayanışma ilişkisi Suriyeliler açısından gündelik yaşamda bir var olma stratejisidir. İç göçmenlerin bakış açısında ise “biz” ve “onlar” ayrımı ile daha belirgin ve göze batan hale gelmeleri olumsuz yorumlanmalarına karşılık gelir. Dikkat çeken birkaç ifadeye bakıldığında örneğin; “*Kaç kere uyuşturucudan yakalandılar. En son operasyon oldu, baktık, vay dedik yapmışlar.*” (21EK), “*İnsanlara bakmaları, gruplaşmaları, çete olmaları.*” (18ES), “*...uyuşturucu da var onun ticaretini de yapıyorlar.*” (45EK), “*Uyuşturucu da satıyor Bunlar torbacılık da yapıyorlar. Kaç tane aile kayboldu öyle. Sokakta torbacılık yapıyorlar görüyoruz. Ben görünce müdahale ediyorum kaybol buradan diye ama hangi biriyle baş edeceksin.*” (32EK), “*Karşıyaka mahallesinde uyuşturucuyu romanlar satıyordu. (Suriyeliler) Romanların elinden almaya çalıştılar...*” (47ED) ifadeleri atfedilen suçlar yanında bir kesimin tekelinde bulunan uyuşturucu işine rakip olmaları yoluyla gerilimin arttığı ve çözümüne ilişkin pekte umutlu olunmadığını ifade etmektedir. Kişisel deyimler söz konusu olsa da yine karşılaşılan tekil olaylardan genellemelere gidildiği görülmektedir. Simmel(2016: 33) bir sosyal tip olarak yabancıyı ele alırken bilindik evrensel insan ilişkilerinde de olduğu gibi benzerlikler ve farklılıklar üzerinden kurgulanan bir yakınlık uzaklık faktörü arasındaki gerilime değinir. Fakat benzerliklerin sınırları belli olmayan bir genelleme ile yapıldığı bilinci ortak olmayana vurguyu beraberinde getirir. Ona göre bir ülkeye, şehre, ırka yabancı olan biri için vurgulanan bireysel bir vurgu değil diğer yabancılarla ortaklaşa olabileceğinden hareketle o gruba üye olan herkesle ilgilidir. Bu açıklama bir noktaya kadar tekil deneyimlerin genellenmesini açıklıyor gibi gözükmektedir. Diğer yandan bu tutumun Suriyeliler ile olan etkileşimi ve onların tanımlanmasını benzerlikler ve farklılıklar üzerinden açıklanan bir sonraki temada ayrıntılı olarak analiz edilmiştir.

Bu verilerde karşımıza çıkan bir başka husus ulusal kimlik ile ilgilidir. Burada dikkati çeken unsurlar, sadakatsizlik, bu ülkeye ait olmama, askerlik vurgusu ve hainlik

yakıştırması olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin görüşmeci 40EK'nin belirttiği, “Askerlik yapmış mı bu adam yapmamış, bu memleket için hiçbir şey yapmayan adamla ben nasıl geçinebilirim. Bak dikkat et askerlik yaşı gelmiş gençleri göreceksin hep onların hiç biri gitmiyor bizim çocuklarımız şehit olurken onlar rahat, kendi ülkesini de savunmamış zaten” şeklindeki ifadesi sembolik olarak askerlik yapıp yapmama durumu üzerinden “biz-onlar” ayrımını güçlendirmektedir. Aynı şekilde askerlik yapmamayı terörist olmak ile bir tanımlaya görüşmeci 22ED'nin ifadeleri bir adım daha ileriye giderek Suriyeli sığınmacıları hain olarak sıfatlandırmaktadır. “Ülkemizi korurken onlar bizim koruduğumuz ülkede şu anda hain olarak yaşıyorlar bir güzel. Hain olarak duruyorlar. Teröristler Nasılsa onlar da aynı şu anda bu ülkede. Ülkemizde askerliğini yapmayan insana kötü gözle bakılıyor, onlar da yapmıyor şu anda askerliğini yapmayan insana terörist denir özel bir durumu yoksa tabi. Askerlik yapıyor mu? Bunlar da aynı işte vatan haini bunlar.” (22ED), “*Burası bizim memleketimiz siz gideceksiniz dedi.*” (33ES) Görüşmecilerin işaret ettiği üzere Suriye'den gelenlerin askerlik yapmaması buna bağlı olarak güvenilmezlik ve bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmelerinden önemli etkenlerden biri Suriyelilerin yaş dağılımları ile ilgilidir. Askerlik yaşı gelen Suriyelilerin yoğunlukta ve görünür olmaları bu rahatsızlığı derinleştirmektedir. İl Göç idaresi verilerine göre 2025 yılı itibari ile Suriyelilerin büyük çoğunluğunu genç ve çocuk nüfus oluşturmaktadır.

Kategori	Yaş Ortalaması
Erkekler	21.56
Kadınlar	21.93
Genel Toplam	21.75

Şekil 6:Türkiye'deki Suriyelilerin ya ortalamaları. Kaynak: İl Göç İdaresi Şubat 2025
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Bunun yanı sıra özellikle benzerlikler ve farklılıklar üzerinden Suriyeliler tanımlanırken Suriye'deki iç savaşta topraklarını savunmamaları şeklindeki gerekçe ile yine vatan haini olarak damgalanmaktadırlar. Damgalanmanın farklı tezahürlerinden bahsede Goffman (2014:29) bireylerin köle, suçlu veya hain olarak damgalanabileceğini bu yolla kamusal alanda kaçınılması gereken biri haline getirildiğine dikkat çeker.

Suriyelilerin ekonomik alanda haksız rekabet oluşturduğuna dair meseleye araştırmanın “Suriyelilerin gelişi ile mahalledeki değişim” teması altında değinilmişti.

Yine bu tema altında da Suriyelilerin kaçak ve sigortasız çalıştıkları, vergi ödemedikleri ve Suriyelilerin hepsinin maaş aldığıyla ilgili hem Suriyelileri suçlama hem de bu konuda “devleti” sorumlu tutma eğilimi ifade edilmiştir. Görüşmeci 45EK ve 60KK’nin ifadeleri bu meseleyi özetlemektedir. “Onlar maaş daha çok alıyorlarmış çünkü sigorta istemediklerini söylüyorlarmış sigorta parasını yatırmayınca yansıtmayınca onlara para olarak veriyor düşük çalışanlar da vardır da öyle diyorlar. Bizim konuştuğlarımız. Fason çalışıyorlar Kaçak çalışıyorlar. 10 yaşında çocuk da gidiyor gençler de gidiyor Aynı yerde çalışmaya. İranlı firmalar falan varmış mesela bu karşıdaki orada çalışıyor her gün lüks arabayla geliyor Ne iş yapıyor Ne işi ediyor bilmiyoruz mesela. Bizim tahminimiz yasak bir şey yapıyor. Birde maaş alıyorlar zaten hepsi devletten, kömür geliyor kapının önlerine, bak sıra oluyorlar her aybaşı bankamatiklerin önünde...” (45EK), “Dünyanın maaşını alıyorlarmış onlar. Almanya’dan, bizim devletten. Mesela o bize yardım eden çocuk. Benim Almanya’dan geliyor param diyor. Ee burada da çalışıyor zaten.17 milyara aylık çalışıyormuş. Markette görüyorum hep devletin kartlarıyla alıyorlar Ziraat yazıyor üstünde”(60KK). Bakıldığında Göç idaresi ve çeşitli dernekler Suriyelilerin maaş aldıkları konusunda bunun doğru olmadığına ilişkin “Yanlış bilinen doğrular” şeklinde bilgilendirici afişler hazırlamıştır.³⁷ Ancak görüşmeciler bu ve benzeri çıkarımları Suriyeli sığınmacıların market alışverişlerinde kullandıkları kartlar ve yardım alanların bankamatikler önünde sıra oluşturmalarından hareketle ifade etmektedirler. Görüşme yapılan Suriyelilere bu durum sorulduğunda maaş almadıkları, yalnızca alışveriş kartları veya aldıkları yardımlar olduklarını ifade etmişlerdir. Suriyeli görüşmecilerin hepsi 360 TL ile 4 bin TL arasında değişen yardımlardan faydalandıklarını dile getirmişlerdir. Bu yardımların arasında okula devam eden çocuklar için ödenen cüzi miktarlarda dahildir. Şunu belirtmek gerekir ki iç göçmenlerin maaş olarak nitelendirdikleri yardımların Suriyelilerin geçimlerini sağlayabilecek oranlarda olmadığı açıktır. Dolayısıyla Suriyelilere maaş ödeniyor gibi söylemlerin yaygınlaşması zaten ekonomik alanda rekabet ettiklerini düşünen iç göçmenler için kışkırtıcı bir faktör olarak değerlendirilebilir. Doğan ve Ünal (2021: 26) yılında yaptıkları araştırma bulgularında bu

³⁷Ülkemizde Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler Hakkında: Doğru Bilinen Yanlışlar
<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Brosurler/2023/03DogruBilinenYanlislar.pdf> Erişim tarihi:23.02.2025

meşeleyi yerli halkı kışkırtan, öfke ve ayrımcılığa kaynaklık eden bir unsur olarak değerlendirmişlerdir.

Esasen bakıldığında bu tema altında incelenen Suriyelilere ilişkin bilgi edinme kaynakları ve Suriyelilere atfedilen suçlar Suriyeliler ile iç göçmenlerin gündelik hayat etkileşiminin de bir çerçevesini çizerek söz konusu etkileşimin niteliğini belirlemektedir.

5.1.3.2. Benzerlikler ve Farklılıklar Üzerinden Tanımlamak Sorunları tanımlamak

Görüşmeci Kodu	Benzerlikler ve farklılıklar üzerinden Suriyelilerin tanımlanması	Tematik Kodlama
18ES	Kabalar, kültürel olarak farklıyız. Zihinsel olarak farklıyız. Sadece burada Suriyeliler değil Afganlılar İranlılar her millettten artık azar azar olmaya başladı artık. Şey gibi eski Osmanlı gibi ama alakası bile olmayan bir şekilde yönetim mesela Osmanlı onlardan vergi alıyordu biz vergi almıyoruz üstelik üstüne bide daha para veriyoruz sanki burada yaşamalarına muhtaçmışız gibi. Mesela Suriyeli çocukların ailelerine verilen destekler var mesela bunlar Türk ailelerine de verilebilir durumu olmayanlar için mesela Eskişehir, Sevinç'te bu durumu iyi olmayan ailelerin yaşadığı bölgelerden biri bence. Çoğu ailenin burada evine giren 100 bin lirası yok. Çoğu aile burada tek maaşla geçiniyor. Haksızlık olduğunu düşünüyorum. Askeri ücretle çalışıyor çoğu aile tek maaşla. Annem mesela evde çalışıyor parça başı tekstil ürünü geliyor onların iplerini temizliyor. Çok az paraya. Ben yazın okul yokken tabuldotçuda çalışıyordum. Yemek dağıtımda her yaz. Mesela kendi vatandaşına vermediği bazı imtiyazları savaş yüzünden onlara veriyorlar. Ama bu haksız bence yani. Savaş olarak. Suriye'de savaş yıllardır devam ediyor, adamlar yıllardır kaçıyorlar. Hiçbir şekilde orada direnmeyi göstermiyorlar. Bundan dolayı yani. Burada bir savaş olsa herkes bir Türk vatandaşı olarak eline silah alıp ben veya arkadaşlarım olsun, babam, amcam savaşa çıkabilecek durumdaysa her Türk asker doğar değil mi savaş olsa öyle olacağını düşünüyorum. Herkesin vatani kendi evidir. Evi için herkesin şey yapması gerekiyor. Değil mi? Onlarında kaçarak burada refah içinde yaşamaları imtiyazlar verilerek ve bu imtiyazları rahatlığı da başka şeyler için kullanmalarından rahatsızım mesela yani. Yanlarından geçerken konuşmalarından Suriye oldukları anlaşılıyor. Doğulu gibide gelmiyor. Farklı yani anlaşılıyor. Park bahçelerde bir kamp kurma şeyleri var bu rahatsız edici oluyor. Çünkü sanki o park onların biz gidince rahatsız ediyoruz. Bir garip yani çoğu zaman sinir bozucu.	Kültürel ve Ahlaki Farklılık Algısı
33ES	O kadar içli dışlı olmadım. Ama örf adetlerimizin çok farklı olduğunu düşünüyorum. Ama sadece giyiniş bakımından tesettür bakımından benzerlik var... Zaten mesela gördüğümüzde zaten onlar kendi aralarında konuşuyor oluyorlar ya dilleri de farklı anlaşılıyor zaten. Bazen de söylüyorlar. Mesela ben o komşumu yanındaki komşum söyledi Suriyeli diye ama içimizde onlara karşı aşır böyle kin nefret bir şey yok.	Ekonomik Ayrımcılık ve
26ES	Yo yo yo yo yo hiç benzemiyoruz kesinlikle benzemiyoruz. Her şeyimiz farklı giyinmemiz, yememiz, içmemiz, halimiz tavrımız, ailemiz bir şekilde benzemiyoruz. Biz mesela çete gibi dolaşmıyoruz yani burada kimseye batmıyoruz, kimseyi rahatsız, etmiyoruz onların varlığı zaten rahatsız ediyor bizi. Şimdi kalanlar iyi. Onlarla bir sorun yok. İyiler yani bir sorun yaşamıyoruz. Bunun bir de Suriyeli olması ile alakası yok istemememizi Türklerden de var mesela depremde gördük yağma işini yapan sadece Suriyeliler değil de Vatanına hainlik yapan soysuz İnsan bir sürü var.... Şimdi bu adam niye dükkân açamıyor ben niye açamıyorum dükkân Karşıyaka'ya bak sağ taraf komple Suriyeli dükkânı. Sanayiye bakıyorum Sümerlerin oralarda Suriyeli dükkânı var hep. Adamlar paraya bakıyor kir alıyor dükkânı....	Haksız Rekabet Kimlik ve Aidiyet
35KS	Bir kere konuşmamız farklı. Davranışları farklı konuşmalarımızda uymadığı için anlaşamıyoruz da yani. İsnamıyorum da.	Üzerinden
46EK	Şimdi benzerliğiniz Var tabii şimdi eskiye dönersen kültürel kültürel olarak baksan tarihe mutlaka bir ortak noktamız benzerliğimiz var. Mesela damak Tadımız benziyor biz onlardan alışveriş yapıyoruz onlar bizden yapıyor bir Türk genelde onlardan alışveriş yapmıyor ama ben yapıyorum yani. Mesela diyelim ki pazar günü yoğun oluyoruz da 10 tane	Dışlama

müşteri geliyorsa bunun 3 tane Suriyeli bize Pide yaptırıyorlar biz de yiyoruz bu pideye damak Tadımız benziyor demek ki.

22ED	Kesinlikle benzediğimizi. Düşünmüyorum olsa bile olmasın yani imkansız hiçbir şeyimiz benzemiyor ne yeme içmemiz ne giyinmemiz ne konuşmamız ne aile yaptığımız hiçbir şeyimiz benzemiyor.	Cinsiyet	ve
40ES	Dilini bilmiyoruz. Ne yiyip içtiklerini bilmiyoruz. Nasıl oturur kalkarlar, nasıl bir şeyler var, anlaşılamıyor yani farklıdır.	Toplumsal	
60KK	Aramızda onlarla çok farklı. Bayanlar, hayatla dışarı çıkmaz yüzleri, gözleri peçeli, ne olduğunu bilmezsin. Çoluğun hani çocukları bile? Hiç bizim halkımıza benzemiyor peki? Suriye'den gelen bireylerle yeme içme alışkanlarımız, alışkanlıklarımız benziyor mu? Benzemiyor onlar bir tavuk alıp dururlar pişmiş geçerken de kokar baharatları da farklı herhâlde yine kendi dükkanlarından alırlar onları da. Bizle benzemiyorlar hiç yedikleri içtikleri de farklı onların... Bir pazara gidiyoruz biz mesela 2 kilo bir şey almadan onlar arabalarda olursa mal alıyorlar pazarlığa da. Ama biz neden alamıyoruz? Affedersin bir kilo domates bir kilo biberi zor alıyoruz. Onlar tavuklar, yumurtalar arkasında peynirler... Biz alıyoruz mesela yarım kilo peynir. Onlar alıyor üç kilo peynir. Var ki alıyor şimdi bizler niye alamıyoruz. Bide varsan baksan dükkanımız var sözde.	Normlara	Uymama
22KK	Medeniyet farkı var. Kültürümüz farklı bi kere onların yaptıkları bize uymuyor, bakıyorlar ediyorlar kadın görünce bize de dik dik bakıyorlar, anlamıyorlar böyle bakmak doğru değil bizde kavga sebebi bir kere bir türlü anlamıyorlar bunu. Onlar biraz dağ adamı gibi. Kadınlar çok çocuk doğuruyor. Çok küçük yaşta kadını görüyorsun parka gelmiş mesela ben diyeyim 25 sen de 26 yaşında ardında 4 tane çocuk ne ara evlendin de 4 tane çocuk doğurdun. Tamam bizde de var küçük yaşta evlenen ama çocuk yapmıyorlar artık o kadar çok. O çocukların hep üstü başı pis. Bizim insanımız çiçek gibi bakar çocuğuna bak eski püskü giyinebilir ben onu demiyorum. Çocuklar pislik içinde alıp ta bir burnunu silmezler. İlilenmiyorlar çocuklarıyla da çok diye herhâlde. Biz gibi olamazlar. He bizim karşıda var bir aile onlar öyle değil mesela ben genelde gördüğümü anlatıyorum. Onlar çok temiz. Şuradaki evde oturuyorlar. Kadın dış kapının demirlerini bile siliyor. Farklı mesela ama nadir görürsün böylesini tabi.	Gürültü	ve
21EK	Onlar biraz mağara adamı gibi, (Hır güre biraz) mağara adamları var bir şey bilmezler abla.	Kamusal Alan	
65KS	Şimdi kimse burada bir alman vatandaşı gelse kimse karşı gelmez gezip gidecek zaten döviz bırakacak ülke gelirine katkı sağlar ne bilim bir kültürel zenginlik olur. Sen onu tanırsın o seni tanır. Ama Suriyelilerle böyle değil yani onlar buraya yerleşme amacıyla geldiği için buda artık belli bir yerden sonra ortama alıştıkça, mahalleye alıştıkça kendi içlerinde şey yapmaya başlıyorlar. Ona kafa kaldırıyorlar buna kafa kaldırıyorlar. Yani zaman geçip alıştıkça huyları değişiyor öyle diyeyim. Kendilerinde her şeyi hak görmeye başlıyorlar. Onlara destekte verildiği için bize kimse sesini çıkaramaz diyorlar.	Davranışları	Ahlaki ve
		Siyasal	
		Yargılar	
		Kısmi	
		Benzerlik	ve

46EK	Ama Suriyeli çocuklar bir akıllı bir akıllı çalışkanlık yönünden çok akıllılar. Yani Suriyeli çocuklar ağzından ne çıkarsa hemen yapıyor. Bunlar nasıl biliyor musun biz 20 sene önce neydik Bunlar 20 sene geriden geliyor mesela. Bundan 30 sene önce Babam eve geldi mi ayağa kalkardık bunlar aynı şeyi Yaşıyor şu anda bizim geçmişimize yaşıyorlar mesela Babam bizde bir şey dediği zaman lafının üstüne laf edemezdik ya. Şimdi ben bir şey diyorum Kızım şunu şöyle yap Neden Niye öyle mi böyle mi. Şimdi 40 yaşında insan bunları Suriyeliler annelerin sözünden hala çıkmıyorlar büyüklerine karşı çok şeyler onlar ne derse o. diyorum ya işte 30 sene önce biz nasıldık onlar şimdi de öyleler. 30 sene önce ben 15 yaşındaydım 30 sene gereği yaşıyorlar bunlar. Otursana önce bizim yaşadığımızı yaşıyorlar. Daha disiplinliler. Mesela ben şimdi görüyorum böyle eskiden bir komşuluk olurdu bir yerde bir çay demlenirdi bütün mahalleleri koşardı evler desek Televizyon radyo muhabbeti oluyordu. Şimdi mesela biz Suriyeliler hala bunu yapıyor Biz bunu gördüğümüzde o yılları özlüyoruz birbirlerine çok fazla gelip gidiyorlar komşuluk ilişkileri bizden daha sıkı. Gün yaparlardı mesela onlar yapıyor şimdi galiba yani daha çok gelip gidiyorlar birbirlerine Bizde artık gün işleri kalmadı.	İstisnai Övgüler
60KK	Bir pazara gidiyoruz biz mesela 2 kilo bir şey almadan onlar arabalarda olursa mal alıyorlar pazarlığa da. Ama biz neden alamıyoruz? Affedersin bir kilo domates bir kilo biberi zor alıyoruz. Onlar tavuklar, yumurtalar arkasında peynirler... Biz alıyoruz mesela yarım kilo peynir. Onlar alıyor üç kilo peynir. Var ki alıyor şimdi bizler niye alamıyoruz. Bide varsan baksan dükkanımız var sözde.	
21EK	Yani onların yaptığı güzelliği bizim insanlarımıza yapmıyorlar. Ben bunu çok gördüm abla. Şimdi bizim etrafımızda çok insan var mağdur olan evi barkı olmayan, ne bileyim işi parası olmayan. Çok da gördüm yardım yapmaya gidenleri yapılmayanları da çok gördüm. Ama Suriyeliler öyle değil abla Suriyeliler bir gitsin ellerinde erzaklarla ben çok gördüm ama kendi insanlarımızı hiç görmedik abla en yakınlarımızda da var çok kez gitti-geldi devlete yardım için vermediler abla	
23EK	Mesela benim kıyafet verdiğim bir çocuk bana saldırdı camide öyle söyleyeyim sana. Ama onların giydiği araba, motor biz de yok abi, gezdiği arabalar bizde yok abla en lüks arabalara biniyorlar.	
65KS	Yani bunlar çocuk parası alıyorlar, benim vatandaşım aklıktan doğrulamıyor, 10 bin lirayla ev geçindiriyor.	
32EK	Biz olsak boynumuzu bükerek otururuz. Ne bileyim dillerini bilmiyorsun Hadi damarımıza Bastın mı kötü olabilir de biz Hani hırgır çıkmasın geçinmeye çalışırız yani başkaldırmak yerine sokakta kavgaları bitmiyor Beni en çok rahatsız eden şey o. Amerika'ya gittiğini düşün dilini bilmiyorsun Kendini ifade edemiyorsun Bunlar çok çabuk hemen benimsiyorlar herhalde gittikleri yere yani alışana kadar Birkaç yıl geçmesi lazım bizim.	
45EK	Erkekler yine konuşuyorlar biraz insanlar çok fazla içine karışıyorlar insan içine karışıyorlar erkekler. Çalıştıkları için alışverişe çıktığı için bizlerle muhattap oluyor öğreniyor mecburen. Ya da mesela Suriye okulu varmış çoğu çocuğunu oraya gönderiyor kendi şeylerinde eğitim aldırıyorlar. Ama kadınlar evde yani barbar kesim kendi çocuklarını oraya gönderiyormuş. Benim mesela öyle bir müşterim vardı iki kızı vardı okula gidiyor çocuklar Ee sen burada duruyorsun Çocukların nasıl oradaki okula gönderiyorsun diye sordum. Bizim okul diyor orası. Bak onlar ellerinde torbayla geçerler şimdi karıları yemek de yapmıyor herhalde onların kadınlar Zaten sürekli evde dili de bilmiyorlar o yüzden. Kendi ülkemizdeyiz ama Rahatsız oluyoruz. Her yerde savaş oldu olmadı mı bugüne kadar. Bunlar kadar yüzüstü de yok. E madem burada adam kesiyorsun E git orada kes Niye geldin ki buraya madem kesebiliyorsun orada adam kesseydin. Direğin dibinde anlattım işte sana az önce adamı kesti.	

42KK	Biri orada 10.000 lira kira veriyor onun yüzünden karşının Dükkan sahibi diyor ki o 10.000 diyor veriyor Seninki de 10.000 diyor Piyasayı artırıyolar hiç parayı şey yapmıyorlar evde 3 çocuk olsa en kötü birer milyar verseler 3000 lira odunun kömürü geliyor yiyeceği geliyor yardım alıyorlar geçim korkusu yok şuraya bir kömür yığdılar kamyonu boşalttılar adam kışın cayır cayır yakıyor kapıyı açıyor sen ben yapamıyoruz onu.
38ED	Bizim hani bilmiyorum nasıl teziniz hazırlığınız var ama zor bir şey böyle geldin Denizli’de, Suriyeliler her mahalleye serpiştirilmiş 500 kişi. Mesela Dokuzkavaklarda bir tane İranlı yok ama karışık bir hayat var, İranlılar derdi ne İranlılar bu değil, İranlılar ayrı bir dert. Bizim burada ailesi sorunu bozulmuş insanlar genelde oraya gidiyor. Onların yaşam biçimi zevk-ü sefa, burada bir de İranlı var. Çok zor çünkü ülkenin can alıcı damarı tamam yazları mahalleli memnun değil, çocuğuyla yaşamıyla değil bizim kültürümüz şu anda onlara oymuyor...
50ED	Benim iki tane arkadaşımın arabasına çarptılar, bir kişi iki arabaya çarptı adamlar kendi cebinden yaptı, kaç para biliyor musun 50 milyara geldi, bir araba, yani... Yani dediğim bu var mı var iyisi var mı var insan gibi olan ama on tanesinden üç tanesi çıkar. Bizde de var yani yanlış anlama bizim içimizde yani biz dört dörtlük müyüz bizde de var. Bizde de var. Bizim insanımızda da laneti pislği var ama bunlar ne diyorum sana bunların ne kadar pislği var ise affedersin dört dörtlük adam zaten memleketini terk etmez.
28ED	Herkesin altında motosiklet var elektrikli motosiklet var bizim gençlerimiz bisiklet alamıyorlar devlet veriyor parayı, yemek beleş hasta hane beleş, ilaç beleş sosyal her şeyler beleş
40ES	Suriyelisi Afgan’ı İranlısı hepsi aynı bana sorarsan istemiyom. He temiz insanlar yok mu içinde muhakkak vardır. Ama biz olsak mesela gitsek başka bi memleketi ki başka bi memleketi bırak buraya bile gelince hep ne yaptık uyum sağlamaya çalıştık. 20 yıl geçti şimdi kendimizi buralı gibi görüyoruz. Bunlar bi toplanıyorlar kavgacılar. Kendi aralarında alışveriş ediyorlar. Komşuları kendileri. Karışmıyorlar, yakında buralar bizim diyecekler. Sevindik’te diyemezler çıkarttık ama başka yerlerde kendi mahalleleri gibi olmuş.
26ES	Bunlara zaten bir milyar maaş bağlanıyor dimi bir ailede zaten yirmi kişi yaşıyorlar.
25KS	Siyah örtülerinden ve konuşmalarından anlıyorum. Çok çocuklu geziyorlar erkeklerin sakallarından anlıyorum. Çoğu kişinin sakalı var ama daha uzun genelde sakalları önden yürüyorlar eşleri çocuklarla arkalarından yürüyor. Kalabalıklar hep.
35KS	Evet oldu tabi. Çocukları çıkarırlar, gürültü yaparlar, bağırlar çığırlar, kendileri de çok bağırarak konuşuyorlar. Biri rahatsız olur mu diye hiç düşünmezler mesela ordan bile anlaşılıyor. Hem başka bir dil hem sürekli kavga eder gibi iletişim kuruyorlar. Çok rahatsız edici. Çocuklar zaten çok fazlalar. Tamam, çocuklar masumlar ama bir noktadan sonra o da rahatsız edici oluyor.
46EK	Genel olarak kıyafetlerinden anlıyorum bize göre onların giyimi daha farklı bir bayanla bizim buradaki bayanların giyim farkı var Onlar daha böyle çarşaf gibi giyiniyor oradan anlaşılıyor Bir de arkalarında çocuklar oluyor Daha çok
60KK	Tembeller bide özellikle bayanları. Hiç çalışmıyorlar hiç mesela bize yardım eden çocuk geldikten beri her yeri yıkar temizler şey eder. Onlar hep süslenip geziyorlar. Hem duyuyoruz hem de görüyoruz hep makyajlar o biçim tırnaklar desen öyle. Ama suyla işleri yok bi temizlik edem yok. Erkekler, çalışan. Karılar değil.
40EK	Kaba olur, fevri olur hoşgörüsüz olur bu Suriyeliler.

- 59KD Bizim mahallede 700-800 civarında var, Bilemiyorsun tabi onlar çok değişken bulunduğu alanda bir sorun yaşarsa hemen adres değişikliğine gidiyorlar hemen başka mahalleye başka bölgeye... Ailenin biri gidiyor ya onlar rahat şey tek bir yere gitmiyorlar, onların çevresinden de yakınına geliyorlar, birbirlerinden kopmuyorlar genelde... Hemen bir olay oldu mu hemen 100-200 kişi toplanıyor belki de Türkler de öyledir yurtdışında bilmiyoruz ki.
-
- 42KK Bizim kendi hakkımız gibi işine gitsin gelsin sokakta bağıramazsın çağıramazsın arabaları var açıyorlar abuk sabuk müzikleri son ses bağırıyorlar çağırıyorlar gençler sokakta çok çabuk kavga edebiliyorlar. Daha kendi aralarında anlaşıyorlar. Sen sokakta bağırıp çağırıyor musun mesela sürekli. Tamam, bizimkiler de var bağırın eden yapıyor yapmıyor değil. Ama çok rahatlar ya anlatamadım ama çok rahatlar. Şimdi bak servisler geliyor ışıklarda iner yaya giderler bak bakalım şimdi hallerine o bile rahatsız ediyor beni Aralarında konuşuyorlar kendi dilin dil anlamıyorsun bu bile rahatsız edici.

İç göçmen görüşmecilerin Suriyelileri kendileriyle benzerlikleri ve farklılıkları üzerinden değerlendirerek tanımlamalarına bakıldığında ilk olarak kültürel farklılıklar üzerinden tanımladıkları görülmüştür. Görüşmeci 18ES, 26ES, 35KS, 20ED, 60KK, 22KK, 33ES, 40ES ifadelerinde geçen, “..kültürel olarak farklıyız. Zihinsel olarak farklıyız.”(18ES), “Yo yo yo yo yo hiç benzemiyoruz kesinlikle benzemiyoruz. Her şeyimiz var inmemiz yememiz içmemiz halimiz tavrımız ailemiz bir şekilde benzemiyoruz biz mesela çete gibi dolaşmıyoruz...” (26ES), “Bir kere konuşmamız farklı. Davranışları farklı konuşmalarımızda uymadığı için anlaşıyoruz da yani. Isınamıyorum da.” (35KS), “Kesinlikle benzediğimizi. düşünmüyorum olsa bile olmasın yani imkansız hiçbir şeyimiz benzemiyor ne yeme içmemiz ne giyinmemiz ne konuşmamız ne aile yaptığımız hiçbir şeyimiz benzemiyor.” (22ED), “Aramızda onlarla çok farklı. Bayanlar, hayatla dışarı çıkmaz yüzleri, gözleri peçeli, ne olduğunu bilmezsin... Bizle benzemiyorlar hiç yedikleri içtikleri de farklı onların...” (60KK), “O kadar içli dışlı olmadım. Ama örf adetlerimizin çok farklı olduğunu düşünüyorum... sadece giyiniş bakımından tesettür bakımından benzerlik var.” (33ES), “Kültürümüz farklı bir kere onların yaptıkları bize uymuyor...” (22KK) gibi vurgular göstermektedir ki iç göçmen görüşmeciler, Suriyelilerin kendi kültürel örüntülerinden dışarıda tutan onlara ve kendilerine ait ritüelleri, dilsel farklılıklar, giyim, kuşam yeme içme gibi alışlagelmiş davranış kalıplarını “bizden farklı”, “benzemiyoruz” olarak tanımladıkları bir söylem inşa etmişlerdir. Bu akıştaki farklılıkları dile getirirken yine sıklıkla uyumsuzluk, rahatsızlık, ısınamam gibi ifadeleri kullanmışlardır. Bu ifadelerde Gofman (2017: 44)’ın etkileşim ritüellerinde bahsettiği yabancı olanın yeni geldiği yerdeki gündelik ritüeli, dili, jestleri yani o kültüre dair bilgi eksikliği bireyi hem fark edilir kılmakta hem de tedirginliğe dair

potansiyel bir kaynak olarak işaretlenmesine sebep olmaktadır. Diğer yandan normları paylaşmayan ve mahallelinin bakış açısıyla kendisiyle bir benzerlik bulamadığı Suriyeliler, düzeni bozan, gündelik yaşamın akışını kesintiye uğratan ya da bu potansiyele sahip kişiler olarak tehdittirler. Çünkü giyim kuşamdan aile yapısına kadar birçok alanda benzemezlik yerel olanın benzerlik üzerinden kurduğu güvende hissetme ve ‘biz duygusu’ nu sorgulatır (Bauman, 2012: 52). *“Yabancı, grubun kendisinin bir unsurudur, tıpkı yoksullar ve muhtelif “iç düşmanlar” gibi gruba mensubiyeti hem onun dışında olmayı hem de onunla karşı karşıya gelmeyi içeren bir unsur.”* (Simmel, 2009: 149). Erdoğan (2020: 61) geniş bir saha çalışmasını içeren araştırmasında 2017 ve 2019 yıllarında Suriyeliler ile kültürel olarak benzerliğe ilişkin önermeye % 80 ve üzeri oranında benzemiyoruz yanıtı alındığı sonucu ile benzer bir duruma işaret etmiştir.

Suriyelilerin Medeni olmaması üzerinden yapılan tanımlamalar da ise özellikle yaşı daha genç görüşmecilerin *“Kabalar...”* (18ES), *“Medeniyet farkı var. Kültürümüz farklı bir kere... kadın görünce bize de dik dik bakıyorlar... bir türlü anlamıyorlar bunu. Onlar biraz dağ adamı gibi.”* (22KK), *“O çocukların hep üstü başı pis... alıpta bir burnunu silmezler.”* (22KK), *“onlar biraz mağara adamı gibi... bir şey bilmezler abla.”* (21EK), *“Bunlar nasıl biliyor musun? Biz yirmi sene önce neydik? Bunlar yirmi sene geriden geliyor mesela.”* (46EK) ifadelerini kullandıkları görülmüştür. İç göçmen görüşmecilerin Suriyelileri medeniyet düzeyi bakımından kendilerine göre geride kaldıkları diğer yandan daha ilkel olduklarını ifade etmeye çalışan “mağara adamı”, “dağ adamı” gibi tasvirler dikkat çekicidir. Suriyelileri tanımlarken diğer bir vurgu ise özellikle kadın erkek ilişkilerinde “bakıyor” olmanın nezaketsizlik olarak tasvir edilmesi “kaba” olmaları gibi tasvirler ön plana çıkmaktadır. Son olarak ise Suriyelilerin çocukların pis gezmelerine izin verdiklerini, bir şey bilmediklerini vurgulayarak kendilerinin Suriyelilere karşı üstün oldukları iddiasının öne çıktığı bir söylem inşa edilmiştir. Literatürde yer aldığı üzere yerleşik olanlar sıklıkla kendilerini sonradan gelen gruba göre çok daha temiz, düzenli, düzgün olduğu vurgusu ile karşı tarafı temiz olmayan ve aşağı bir konumda değerlendirir (Elias & Scotson 1994: xxviii- xxviii; Bauman, 2003: 174; Du Bois, 2016: 23). Aynı zamanda hijyen ve görgü eksikliği üzerinden bir tür uygarlık hiyerarşisi kurulduğu da gözükmemektedir. Bauman’ın belirttiği küreselleşmenin etkisiyle merkez ve çeper arasında daha önce kesin olan modern ve modern öncesi başka bir ifadeyle gelişmiş ve gelişmemiş / geri kalmış yaşam biçimleri arasındaki bölünme yok

olmuştur (Bauman, 2018: 85). Ancak görüşmecilerin ifadelerinde yer alan bu vurgular göstermektedir ki sözü edilen bu ayrımın ortadan kalması kendi konumlarını sarsacağından yahut biz onlar ayrımını belli derecelerde belirsizleştireceğinden pekte istenen bir durum değildir. İç göçmenlerin Suriyelileri kendi geçmişlerinin bir izdüşümü gibi değerlendirmesi, medeniyet olarak geri kalmış oldukları değerlendirmesini ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla bu bakış açısıyla “dağ adamı”, “mağara adamı” gibi kalıpların Suriyelileri tanımlamak için kullanılması kendilerini onlara göre daha medeni gören iç göçmenlerin Suriyelileri tanımlamak için daha aşağı bir konuma vurgu yaparak tanımlama eğilimde oldukları anlaşılır hale gelmektedir. Ancak bu eğilim neticede iç göçmenlerin kendi kültürel normlarını koruyup üstün görürken öteki olarak Suriyeliyi dışlamayı meşrulaştırmaktadır.

İç göçmenlerin Suriyelileri tanımlamada dikkat çeken bir diğer argüman ekonomik ayrıcalıklar olarak değerlendirdikleri durumlar üzerinden bir karşılaştırma yapmaları olarak tespit edilmiştir. Buna konuya vurgu yapan görüşmecilerin ifadeleri “*Bir pazara gidiyoruz mesela... Afedersin bir kilo domates bir kilo biberi zor alıyoruz. Onlar tavuklar, yumurtalar... Biz alıyoruz mesela yarım kilo peynir. Onlar alıyor üç kilo peynir. Var ki alıyor, şimdi bizler niye alamıyoruz?*” (60KK), “*Biri orada 10.000 lira kira veriyor, onun yüzünden karşının dükkân sahibi... 10.000 diyor. Piyasayı artırıyorlar... evde 3 çocuk olsa... yardım alıyorlar, geçim korkusu yok... biz yapamıyoruz onu.*” (42KK), “*...herkesin altında motosiklet var elektrikli motosiklet var bizim gençlerimiz bisiklet alamıyorlar devlet veriyor parayı, yemek beleş hastane beleş, ilaç beleş sosyal her şeyler beleş*”(28ED), “*Yani bunlar çocuk parası alıyorlar, benim vatandaşım açlıktan doğrulamıyor, 10 bin lirayla ev geçindiriyor.*” (65KS) şeklindedir. Yine bu söylemlerinde Suriyelileri ekonomik olarak yük görmenin etrafında inşa edildiği görülmektedir. Bakıldığında bu ifadelerdeki vurgular, örneğin pazarda Suriyelilerin kendilerinden daha çok ve rahatça alışveriş yapabilmeleri, kiralari yüksek olan ev veya dükkânları kiralayabilmeleri, kömürü düşünmeden yakabilmeleri ve iç göçmenlerin kendilerinin bu ve benzeri durumları bu kadar rahat yapamama üzerinden kurguladıkları haksızlığa uğramışlık hissi ön plana çıkmakta önemli bir gerilim kaynağı oluşturmaktadır. Nitekim saha çalışmasının gerçekleştirildiği mahallelerde dar gelirli ailelerin yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda, “*Benim vatandaşım açlıktan doğrulamıyor*” ifadesinde haksızlığa uğramışlık ve ekonomik sıkıntıların faturasını Suriyelilere çıkarma eğilimi

birleşmektedir. Dolayısıyla sınırlı kaynaklar için rekabet edilen bireyler olarak tanımlandıkları görülmektedir. Kearney (2012: 41) Günah keçisi ilan etme pratiğinin tarihteki türlü örneklerini irdelerken hemen hemen her kültürde ve tarihsel dönemlerde var olan farklı tezahürlerinden bahseder. Ona göre toplumda günah keçisi bulma eğilimi, toplumsal *marazlardan* sorumlu tutulacakları yani yabancıları ya tecrit eder ya da ortadan kaldırır. Bu yorum çalışma alanımız için pratikte karşılığını tam olarak bu biçimde bulmasa da yeni bir biçim olarak özellikle ekonomik alanda bir suçlu aranacaksa iç göçmenlerin Suriyelilere işaret etmeleri ve dışlama pratiğini bu yolla meşrulaştırmaları bu kapsamda değerlendirilebilir. Öte yandan ona göre bu ve benzeri stratejilerin, toplumlara bağlayıcı bir kimlik bahsettiğini, yani *biz* ve *onlar* ayrımı ile kimlerin topluluğa dahil edilip kimlerin dışarıda bırakılacağına dair temel farkındalığı sağladığına işaret eder. Bu analize göre mutlu bir toplumun inşa edilebilmesi için ödenecek bedel birilerin dışlanması anlamına gelmektedir. Ayrıca böylesi bir öfkenin sebebi korku ile beslenen ama kendi olanı (biz) ötekiler üzerinden inşa etmesini de sağlayan çerçeveyi sağlar (Kearney, 2012: 41,148).

İç göçmen görüşmecilerden bazıları Suriyelileri tanımlarken asayiş bozan, şiddet eğilimli bir grup olarak tanımlamaktadırlar. Birkaç örnek vermek gerekirse, “*Biz olsak... geçinmeye çalışırız yani baş kaldırmak yerine kavga çıkmasın diye... Bunların sokakta kavgaları bitmiyor. Beni en çok rahatsız eden şey o.*” (32EK), “*Bunlar kadar yüzüğü de yok... E madem burada adam kesiyorsun, git orada kes. Niye geldin ki buraya?*” (45EK), “*Mesela benim kıyafet verdiğim bir çocuk bana saldırdı...*” (23EK), “*Onlara destek de verildiği için ‘bize kimse sesini çıkaramaz’ diyorlar.*” (65KS) ifadelerinde kavga, saldırganlık, başkaldırmak gibi vurgular ön plana çıkarak, Suriyelilerin toplumsal huzuru bozucu bireyler olarak tanımlandıkları anlaşılmaktadır. Diğer yandan *adam kesiyorsun, niye geldin buraya* ifadesi sözü edilen saldırganlık potansiyelini Suriye’de *düşmana* karşı kullanmak yerine Türkiye’de buna cesaret edebildiklerini yansıtmaktadır. Ayrıca Suriyelilere karşı duyulan öfkeyi açığa vuran bir ifade olarak değerlendirilebilir.

Suriyelileri tanımlarken ortaya çıkan bir diğer alt tema uyum sağlayamaz varsayımı etrafında şekillenmiştir. Görüşmecilerin “*...biz olsak mesela gitsek başka bir memlekete ki başka bir memleketi bırak buraya bile gelince hep ne yaptık uyum sağlamaya çalıştık. Yirmi yıl geçti şimdi kendimizi buralı gibi görüyoruz... Sevindik’te*

*diyemezler...ama başka yerlerde kendi mahalleleri gibi olmuş.” (40ES), “Şimdi kimse... bir Alman vatandaş gelse karşı gelmez... Ama Suriyelilerle böyle değil, yani onlar buraya yerleşme amacıyla geldiği için... Ortama alıştıkça... Kendi içlerinde şey yapmaya başlıyorlar... zaman geçip alıştıkça huyları değişiyor... Kendilerinde her şeyi hak görmeye başlıyorlar.” (65KS), “Park bahçelerde bir kamp kurma şeyleri var, bu rahatsız edici oluyor. Çünkü sanki o park onların, biz gidince rahatsız ediyoruz.” (18ES)”...Bilemiyorsun tabi onlar çok değişken bulunduğu alanda bir sorun yaşarsa hemen adres değişikliğine gidiyorlar hemen başka mahalleye başka bölgeye... Ailenin biri gidiyor ya onlar rahat şey tek bir yere gitmiyorlar, onların çevresinden de yakınına geliyorlar, birbirlerinden kopmuyorlar genelde... Hemen bir olay oldu mu hemen 100-200 kişi toplanıyor belki de Türkler de öyledir yurtdışında bilmiyoruz ki. (59KD) şeklindeki ifadelerinden anlaşıldığı üzere Suriyelilerin topluma entegre olmaktan uzak durduğu ve bir çabaları olmadığına dair bir söylem inşa edilmiştir. Kendileri ile kıyaslayarak uyum sağlayabilme çabasının bunu gerçekleştirmede kilit nokta olduğunu fakat Suriyelilerin kendi aralarında alışveriş yapan, birbirlerine yakın oturan kendi aralarında ayrı bir sosyal ve ekonomik ağ kurduğuna işaret eden ifadeler mevcuttur. Bu durum Suriyelileri daha görünür ve dikkat çekici kılmakta uyum sağlayamamazlık nitelendirmesine gerekçe olarak sunulmaktadır.³⁸ Bauman’ın ifadesiyle yerleşik, *kurumlaşmış* bireylerin kendilerini tehdit altında hissetmeleri için her zaman geçerli nedenleri vardır. İçeride olarak yabancılar bilinmezi temsil etmeleriyle beraber yerleştikleri yerlere savaşın iz düşümlerini, yakılıp yıkılmışlığı ve kimsenin konumunun garanti olmadığını sürekli hatırlatarak, mahallelinin gündelik hayatında tanıdık olduğu için güvenli olan sınırların kolayca sarsılabileceğini, bu duygunun ne denli kırılgan ve yanıltıcı olduğunu fark ettirir (Bauman, 2018: 82). Böylece iç göçmen bireyler kendi aidiyetlerinin, burada mekânsal aidiyetlerinin ellerinden alınması tehdidinin bir dizi gerekçe sunarak Suriyeliyi dışlama pratiği ile birlikte aşmaya çalışmaktadır.*

³⁸ Saha Notları: Görüşmeciler her üç mahallede de görüşmeler esnasında bireyler kendi ifadelerini güçlendirmek adına “bak şunlara, gördün işte az önce geçtiler” gibi ifadeler ile farklı bağlamlarda kanıtlar sunmaya çalışmışlardır.

5.1.3.3. Komşuluk İlişkileri

Görüşmeci kodu	İç göçmenlerin Suriyeliler ile Komşuluk İlişkilerini Değerlendirmesi	Tematik kodlama
40ES	Komşuları kendileri. Karışmıyorlar, yakında buralar bizim diyecekler.	
25KS	Bir şey konuşmam. Komşuluk olayına girmem. Çekirdek çitlemem çay içmem. Bizim milletimiz gibi olamazlar.	
46EK	Tanımadan önce farklıydı düşüncelerim tanıdıktan sonra mesela yan tarafım Suriyeli yan tarafım Suriyeli yani 10 tane Türk'e 10 tane Kürt'e hiç değişmem ben onu tabii bak benim eşim Kürt mesela buraya gelen Kürt müşteriyile Suriyeli müşterilerin tavırları çok farklı. Gerçekten çok farklı. Bak mesela Geçenlerde Aynı bunun muhabbetini yaptık esnaf olmasam kürdün ne olduğunu bilmeyecekmişim. Eşim Kürt olmasına rağmen 22 senelik evliyim ben. 10 değil 100 tane Kürt'ü getirsel bir tane Suriyeliye değişmem. Çünkü saygı var onlarda geldiği zaman Suriyeli Selamünaleyküm abi, hayırlı işler diyor mahalleden tanımaz Kürt gelmez demez 10 sene oldu ben buraya Çalı 10 senede bir tane Kürdü mutlu edemedim yani. Suriyelilerle ilişkilerimiz gayet iyi yani. Kavga olmaz tartışma olmaz Suriyeli ile aramızda adamlar saygılı ha Belki de korkuyorlar bilmiyorum ama o kadar içini bilemem tabi... Ön yargılı oluyoruz bir insana içine girmeden muhabbetini görmeden ön yargılı davranıyoruz mesela diyor ki adam bu benim yan komşu, benim amcaoğlu vardı diyor. Esat diyor eee ya ben onu öldürecekim ya o beni öldürecek. Bizim ülkede savaş yok diyor. Bizim ülkede kardeş kardeşi vuruyor diyor. Böyle bir yerde nasıl safını belirleyeceksin ki düşmanımız yok ki diyor. Düşmanımız devlet diyor. Mesela onlarda olan adamın anlattığı şu %50'si işte devlet alıyor kalan %50'yi devlet öldürmeye başlayınca ne yapacak bu halk insanları birbirine düşürmüşler yani orada bir devlet yok pardon orada bir savaş yok birbirlerini yiyorlar. Amerika'da hemen faydalandı bir PYD'de çıkardı orada başka bir şey çıkardı bir sürü film dönüyor bir sürü oyun oynanıyor. Hep bunlar Petrol sevdası. Yani demem o ki komşum olmasa ben bunları anlayamazdım. Düşüncelerimi çok değiştirdi anlattıkları. Hee biz bırakmayız memleketimizi ama bir yandan da hak verdim yalan yok.	Komşuluk ilişkilerinden kaçınma, sosyal mesafe koyma Olumlu bireysel deneyimlerin önyargıları değiştirmesi Temizlik ve hijyen algısı üzerinden kültürel farklılık inşası Yardımsaver ve duyarlı bireysel ilişkiler Nadir olumlu örneklerin genellemeye dönüşmemesi, yaygın güvensizlik Çocuk eğitimi ve disiplin açısından olumlu gözlemler
60kk	O bizim Suriyeli komşu çocuk yardımsaver ama onun dışında ben görmedim. Pisler... Tabi evlerinin içini bilmiyorum ama kapılarının önünden biliyorum ben pis olduklarını. Ama bir şey sorunca güzelce cevap veriyorlar ters davranmıyorlar... Ama kendilerine misafirperverler... Seni beni kabul etmiyorlar ama hep birbirlerinde komşuluktalar...Valla ben Şimdi işte dedim ya sadece o çocuğu bu dost olarak gördüm. Evladım gibi başka bir Suriyeli öbürkülerle de hiç ilgim yok. Bu çocuk bir yardım isteyeyim hemen koşar gelir... Sıkıldım ben dedim böyle	Karşılıklı hediyeleşme ve misafirlik kültürünün öne çıkması

	böyle diyeyim. Teyze ben yardım edeyim o zaman sana der bu çocuk. Yardımcı olur gece gelince gelir otururuz. Burada ben yalnız kalmayım diye uğrar hep her fırsatta. Ama öyle sıkıfıkımız yok öyle otururuz yani yardımcı olmaya çalışır. Öyle uğruyor oturuyoruz yarım saat bir saat neyse öyle.... Valla benim bu tarafımda da var Suriyeli ama hiç karılar dışarı çıkmaz. Sade erkekler hurda topluyorlar.	Dini değerler ve ahlaki duruş üzerinden güven inşası Dil farkı, isim kullanımı ve sembolik ayrımlar
22KK	He bizim karşıda var bir aile onlar öyle değil mesela ben genelde gördüğümü anlatıyorum. Onlar çok temiz. Şuradaki evde oturuyorlar. Kadın dış kapının demirlerini bile siliyor. Farklı mesela ama nadir görürsün böylesini tabi.	İç savaşta tarafsız kalmanın zorluğu ve anlatılan travmalar
45EK	Ama benim karşı komşularım var mesela onlardan memnunum adam yaşça çok büyük onlardan çok memnunum ha öyle oturup kalktığımız yok bir şey paylaşamıyoruz ama çocukları var mesela. Bizimki ile yaşıt gelir. Bununla oynar. Bizim çocukla babası izin verir. Sadece onlar çok edepi yemek falan yiyince mesela kalkıp gidiyor. Sen yemek ye ben sonra gelirim diyor. Otur sen de ye diyoruz yok yemiyor. Mesela bizimki bir şeyler ısmarlıyor ona altında kalmamak için ya da öyle görmüş iki gün sonra o da bizim çocuğa bir şey alır getirir. Biz diyoruz hayır olmaz. Ama o diyor ki Efe bana aldı...Limon satanlar var bizim bu komşu biraz daha görmüş geçirmiş onlar gibi değil çok farklı. Bak görüşürsen sen de zaten fark edersin. Bunlar çok farklı çok iyiler yani. Hatta bazı şeylerini özeniyoruz bile yani takdir ediyoruz.b. .	Suriyelilerin Türkiye'yi "sahiplenme" söylemleriyle ilgili kaygılar Suriyeli kadınların kamusal görünürlüğüne dair eleştiriler
42KK	. . . Bak şu karşıdaki perdeli Suriyeli var tabi komşumuz. Perde hastalığı var onlarda. Karşımdalar hemen. Kapalılar ya aralıktan bile evin içleri gözükmese diye duvara	Yaşlı erkek-geç kadın evlilikleri bağlamında ahlaki endişeler Suriyeli kadınların çalışmaması ve çok çocuklu aile yapısına yönelik eleştiriler

yapıştırıyorlar³⁹....Hani öyle sadece ama öyle gelip geçerken selam yani bunlardan bize zarar gelmedi. 3 yıldır değil mi öyle ama bir böyle şey var, sohbetimiz muhabbeti yok he selamlaşırız.⁴⁰ Bunlar çok farklı. Bunlar iyiler her geçerken selam verirler çok iyiler yani. Mesela Ömer demezler Omar diye çağırırlar konuşma şeyleri farklı ama çok edepliler komşularımız çok iyi. İsmi mesela kızı oldu “şurup” koymuş Güneş demekmiş hiç mesela öylesini duymadım. O adam çok disipline çocuğa hayır dedi mi çocuk bir daha ikiletmiyor. Görüşeceksen onlarla, ben götürsem seni kabul eder. Ben ona derim araştırma yapıyormuş öğrenci diye anlatırım kabul eder yani. Öbür türlü sen tek gittin mi anlamazlıktan da gelir sanki dil bilmiyormuş gibi de yaparlar.⁴¹ Tek gidersen kabul etmez de biz tanıdığı için kabul eder. Bu bizim komşu biraz daha görmüş geçirmiş. Bizim komşu iyilerden ama diğerleri için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Suriyeli komşu iş kazası geçirdi de o yüzden böyle toparlıyor şimdi.⁴² Bu Ömer dediğimiz de bizim çocukla aynı yaşta beraber ödev yapıyorlar birbirlerini dondurmasını alıyorlar. Ben de yemek yok çağırdım gel bizimle ye diye babasına söylemeden hayatta gelmez zaten hemen gitti koşarak sordu bizi yemeğe çağırıyorlar gidebilir miyim diye geldi yemek yedi bizimle. Sonra geldi benim çocuğa da dondurma ısmarladı altında kalmak istemiyorlar böyle bir şey olunca. Ama babası çok disiplinle hiç öyle ne yaparsa yapsın değil. Bizim yanımızda durduğunda bize eziyet etmesin diye hep çağırır mesela gelip sabahtan akşama kadar duramaz burada babası hemen çağırır rahatsız olmayalım diye bizden daha disiplinliler yani Suriyeliler bu komşumun için diyorum hepsi için geçerli değil. Ben bazen ona özeniyorum. Mesela benim çocuğum o kadar dinlemiyor. Bir kere ikiletmedi çocuk hayret ediyorum. Zaten onların söylediklerine siz yanlış anlamayın diyor bazen mesela göndermediğinde çocuğu ben ona ceza verdim sizinle alakası yok diye söylüyor. İki kere Ömer dedirtmez kendine çocuk çok dinlerler büyüklerine çok saygılılar. Dediğim gibi benim çocuk o kadar dinlemiyor. Bide ben mesela bunları görmesem bilmesem hep kötü düşünürdüm. Düşünüyorum da ama bunlar biraz düşüncemi değiştirdi yani..

³⁹ Saha notları: Perdeler pencereden en ufak bir boşluk kalmayacak şekilde içeriden uçları birbirine dikili, cam kenarında kalan kısımda duvara yapıştırılmış.

⁴⁰ Saha notları: görüşmenin devamında ilişkilerinin bu kadar yüzeysel olmadı ortaya çıkıyor. Çünkü görüşmenin devam ettiği esnada Suriyeli olan dede ve torun evlerine girerken selamlaşıyor, görüşmeciy Suriyeli komşusunu çaya davet ediyor kendisi daha sonra geleceğini söylüyor ve görüşmecinin çocuğu ile Suriyeli çocuk oynamaya başlıyorlar.

⁴¹ Saha notları: Burada bahsi geçen bağlantılar özellikle kullanılmıştır. Bu yönlendirmeler aracılığıyla genel kabullerde ki kırılma noktalarının açığa çıktığı diğerlerine nazaran daha yoğun etkileşimlerin söz konusu olduğu, somut ve karşılaştırmalı verilerin elde edilebileceği görüşmelerin yapılmasını sağlamıştır.

⁴² O sırada karşı binada ikamet ettiklerini ifade ettikleri Suriyeli ailenin en büyük üyesi sokaktan geçiyor. Onu işaret ederek iş kazası geçirdiğini ifade ediyor.

33ES

Kötü düşünüyordum. Bir tane mesela Türkçeyi iyi konuşan komşum vardır. Ona sordum insan topraklarını bırakıp kaçar mı bizde savaş gördük bizde şey ettik kaçmadık dedik. O da bizi aydınlatmak için dedi ki. Şimdi bir insan dedi topraklarını atıp kaçmaz zaten dedi. Kaçmaz ama bir insanında mermiyi sıkacak bir şeyi olur dedi. Mesela bir bölge olur düşman oradan geliyordur sende cephe alırsın savunma yaparsın. Bizim yanımızdaki kendi silah arkadaşımız bile bize sıkmaya başladı ne olduğunu anlamadık iç karışıklık oldu. Hedef kim onu bile anlayamadık. Arada kaldık ve yapacak bir şey bulamadık. Ben o zaman için o adamı çok haklı gördüm. Dedim ki durum gerçekten böyleyse bu savaştan farklı bir durum. Savaştan ziyade iç karışıklık olduğu zaman o daha kötü. Komşunla birbirine düşüyorsun. Komşun sana kurşun sıkabiliyor. Bakıyorsun ki adam ajan. İnsanları öldürüyorlar. Arkadaşın bile onlardan olabilir. Böyle bir durum var. O insan mesela çok kafamı aydınlattı. O insanda beş vakit namaz kılan iyi bir insan. İsmi hatırlamıyorum ama öyle bir konuşmamız olmuştur... Ben şunu da duydum mesela çınarda bir Suriyeli burası bizim memleketimiz siz gideceksiniz dedi. Ben mesela bu adamın Suriyeli olduğunu düşünmüyorum ve inanmıyorum da. Mesela bu adamın yüzde yüz devlet tarafından gözetlenmesi lazım. Çünkü ortalığı karıştırmaya çalışıyor. Ön yargı başlatanlarda var. Mesela o adamı duyduğumda benim komşum olmasaydı belki daha değişik bakardım da insanların birçoğu fikrini değiştiremezsin bunu görünce ne düşünecek. Adam diyor ki bütün Suriyeliler bide bunu internete atmışlar. İnsanlardan sonra şunu duyuyorum. Bunlar gitmezse bize bela olur. . .

48KD

Bak ben sana da iyi derim Allah var saygısızlığını hiç görmedim bunların ama bayan gördü mü bunlar bir şey oluyor bunlara. Benim burada Suriyeli müşterim çok. Bak şurada 70 yaşında bir adam var 20 yaşında kız almış. Benim buraya gelirdi. Diyor bana, benim hanımı 20 yaş 20 yaş diye söylüyordu birden sonra kayboldu gitti. Belki ölmüştür bilmiyorum. Gelini 25'miş diyordu bana benim oğlanın hanımı 25 yaşında. Benim hanım 20 diye şimdi çoğunun kocaları ölmüş ya bir erkek evde 3 tane kadınla yaşıyorlar. Çocuklar çok perişan. Mesela para var ama mahsus öyle bırakıyorlar çocukları herhalde bir de çok fazla çocuk yapıyorlar. Bir de Suriyeli kadınların hiçbiri çalışmıyor... .

Suriyelilerin iç göçün yoğun olduğu mahallelerde komşuluk ilişkilerinin etkileşimlerin niteliği üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkiye sahip olup olmadığı, birlikte yaşama bakış ve beklentileri etkileyen bir husus olarak önemli gözükmektedir. Çünkü hem yeni gelenler hem yerleşikler gündelik hayat pratiklerini belli açılardan tekrar düzenlemek durumunda kalmaktadırlar. İki grup arasında ilişkiler öncelikle mekânsal paylaşım ile başlamaktadır. Yabancı olanın gündelik mekânda görünür olmaya başlaması

yeni gelene ilişkin ilk karşılaşmaları, çıkarım ve etkileşimlerin oluşması anlamına gelmektedir. Bu karşılaşmalar hem yabancının ilk kez görünür hale gelmesini hem de ilk izlenimleri ve değerlendirmeleri içermesi bakımından etkileşimin ilerleyen zamanlarda da çerçevesini belirleyebilmektedir. Etkileşimler sıklaştıkça ise her iki grup kültürel farklılıklar ve ekonomik rekabet alanlarını fark etmektedir. Suriyelilerin yeni gelinen yerdeki sağduyu bilgisinin geçersiz kalması bir yandan uyum ve kabul görmek adına yeni stratejiler geliştirmesini gerektirirken diğer yandan eski alışkanlıklarını sürdürme güdüsü de devam etmektedir. İç göçmenler ise kültürel farklılıklara daha fazla odaklanabilmekte ve şahit oldukları örnekleri genelleyerek dışlayıcı söylem üretebilmektedirler. Yeni geleni kendi varlığına tehdit ve düzen bozucu bir unsur olarak değerlendirme eğilimi söz konusudur. Ancak daha yoğun etkileşimleri içeren komşuluk ilişkileri söz konusu olduğunda genel kabullerde kırılma noktaları dikkat çekmektedir.

5.1.3.3.1. Mahalleli ne der? Sınırları Korumak

Suriyeliler ile iç göçmenlerin komşuluk ilişkilerini nasıl değerlendirdiklerine bakıldığında ilk olarak dikkati çeken husus etkileşimin içeriğinin tanışıklık seviyesi arttıkça olumlu yönde değiştiğine ilişkindir. Üç mahallede yapılan saha görüşmelerinde iç göçmenlerin komşuluk ilişkileri özellikle bire bir yakın temaslara bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Ancak daha önce bahsedildiği üzere Suriyeliler ile ilgili etkileşimlerde özellikle bu deneyim kötü olarak değerlendirilen bir deneyim ise tekil olaylardan hareketle genellemelere gidildiği görülmüştü. Söz konusu bu verilerde görüldüğü kadarıyla eğer olumlu bir deneyim olarak değerlendiriliyor ise genelleme eğiliminin olmadığı gözükmemektedir. Saha gözlemlerinde sıkça fark edilen ve söylemlere de yansıyan bu durum aslında samimi olan ilişkilerin olduğundan daha yüzeyselmış gibi anlatılmasıyla da anlaşılabilir. Örneğin “yalnızca selamlaşıyoruz” şeklinde ifade edilen ilişkiler görüşmenin ilerleyen dakikalarında fark edilmiştir ki selamlaşmanın ötesinde diyalogları içermektedir. Soyudoğan (2022: 950) çalışmasında “*Türkiyelilerin olumlu ilişkileri, Suriyelilerin ise olumsuz ilişkileri olduğundan daha az gösterme gibi bir eğilim taşıdıkları iddia edilebilir mi?*” şeklindeki sorusuyla bu meseleye dikkat çekmiştir. Bu durumun iki sebebi olduğuna ilişkin çıkarım yapmak mümkün gözükmemektedir ilki söz konusu ilişkiler her ne kadar yoğun ve samimi gözükse de rutin ilişkilerde belli düzeyde karşılıklı güven duyma varsayımının, son derece baskın görünen genel kabullerin etkisi ile sekteye uğramasıdır. Diğer bir sebep ise çevre tarafından yargılanmak istememek ile

ilişkilidir. Çünkü görüşmeciler Suriyeliler sohbet ederken gözüktüklerinde çevreden onlarla ilgili yargılayıcı sorular ile karşılaşabilmektedir. Bu durum fark edilince görüşmeci 42KK'nın yan tarafında bulunan dükkâna girilerek bu fikrin gerçeklik payının olup olamayacağı merak edilmiştir. Görülmüştür ki görüşmeci şu sözlerle bu durumu desteklemiştir. *“Yan taraftakiler oturup çay içiyorlar Suriyeli çocuk hep orda oynamıyor bunların çocukla. Burada kaç yıllık esnafız severim bunları ama ne gerek var bu kadar muhatap olmaya benim kafam almadı.”* Sıklıkla görüşmecilerin yakın ilişkiler kurduğunu fakat sonrasında bu ilişkilerin yüzeysel olduğunu vurgulayan ifadeler söz konusu olmuştur. Örneğin görüşmeci 60KK dükkânının kasasını emanet ettiği, *“evladım gibi”* şeklinde ifade ettiği Suriyeli komşusu için şu ifadeleri eklemiştir: *“Ama öyle sıkı fıkımız yok öyle otururuz yani yardımcı olmaya çalışır.”* (60KK). Diğer yandan Suriyeliler ile olumlu deneyimler yaşamış olan görüşmeciler sıklıkla, *“Farklı mesela ama nadir görürsün böylesini tabi.”*(22KK), *“..bu komşumun için diyorum hepsi için geçerli değil.”*(42KK) gibi ifadeleri eklemeyi ihmal etmemiştir. Dolayısıyla bu durum iç göçmenlerin Suriyeliler ile yaşadıkları olumlu deneyimlerin Suriyelilere genellemediğini açıkça göstermektedir.

5.1.3.3.2. Olumlu Tekil Deneyimler ve Kırılmalar

Suriyeliler ile iç göçmenlerin komşuluk ilişkilerinde bir diğer dikkat çeken unsur ise iç göçmenlerin Suriyelileri tanıdıktan sonra genel kabullerinde bir takım kırılma noktaları olabileceğine ilişkindir. Simmel (2009: 149-54) yabancıyı dahil olduğu topluluğa hem dışarıdan hem de içeriden bakan ama tam manasıyla kabul görmemiş diğer yandan kalıcı olan bireyler olarak tanımlar. Her ne kadar görüşmecilerin ifadelerinde bire bir etkileşimler ile Suriyelilere yönelik algıların değiştiği görülse de tam bir kabul edilmiş söz konusu olmamaktadır. Ancak bahsi geçen kırılmalar geleceğe bakışı anlamaya yardımcı olabilecektir. Örneğin görüşmeci 42KK'nın, *“Bide ben mesela bunları görmesem bilmesem hep kötü düşünürdüm. Düşünüyorum da ama bunlar biraz düşüncemi değiştirdi yani.”* Şeklindeki ifadesi birebir deneyiminin Suriyelilere yönelik düşüncelerini etkilediğinin ifadesi olarak değerlendirilebilir. Benzer biçimde 46EK bu değişimi şu cümleler ile ifade etmiştir. *“Tanımadan önce farklıydı düşüncelerim, tanıdıktan sonra mesela yan tarafım Suriyeli, yan tarafım Suriyeli. 10 tane Türk'e, 10 tane Kürt'e değişmem ben onu. Çünkü saygı var onlarda. Geldiği zaman Suriyeli 'Selamünaleyküm abi, hayırlı işler' diyor. Ön yargılı oluyoruz, bir insana içine girmeden*

muhabbetini görmeden ön yargılı davranıyoruz.” Bakıldığında burada bahsedilen iki unsur yani bir yandan tanıdıkça düşüncelerin değişmesi diğer yandan bu deneyimin genelleşemeyecek olduğu vurgusu Simmel (2009: 153)’in yabancıya dair mesafeli ama kalıcı varlığını destekler niteliktedir. Her ne kadar tanıdık olma durumu bir fark yaratsa da kolektif olarak bir değişimden bahsetmek mümkün olmamaktadır. Özellikle “*Ön yargılı oluyoruz, bir insana içine girmeden muhabbetini görmeden ön yargılı davranıyoruz. . . Yani demem o ki komşum olmasa ben bunları anlayamazdım. Düşüncelerimi çok değiştirdi anlattıkları. Hee biz bırakmayız memleketimizi ama bir yandan da hak verdim yalan yok.*” ifadesi Simmel’in yabancının topluluk içinde nasıl bir mesafeyle konumlandırıldığını gösterir. Başlangıçta “yabancı” olarak görülen Suriyeliler, bireysel ilişkiler geliştikçe “tanıdık” hale gelmekte ve olumlu özelliklerle tanımlanmaktadır. Ancak, bu bireysel dönüşüm kolektif algıyı değiştirmemektedir. Bu durum, göçmenlerin toplumsal kabul sürecinde bireysel düzeyde entegrasyon sağlarken, makro düzeyde hâlâ dışlayıcı söylemlerle karşı karşıya kaldığını göstermektedir.

5.1.3.3.3. Mekanın Paylaşımı

Komşuluk ilişkilerinde dikkat çeken bir başka husus ise mekânın paylaşımı ve üretimi ile ilgilidir. Buradaki mekân üretimine iç göçmenlerin, Suriyelilerin daha fazla görünür olması ile hissettikleri tehdit algısı da eşlik etmektedir. Özellikle gündelik rutinlerin icra edildiği gündelik mekânlar bu pratiklerin mekân üretimine katkısını açıkça göstermektedir. Gündelik pratikler alanına yeni birinin girişi o mekâna ilişkin algılarımızı da etkileyebilmektedir. Karşılaşma alanları temasında da görüldüğü gibi iç göçmenlerin pek çoğunun gündelik pratikleri içinde yer alan park gibi alanlardan faydalanma durumu bilinçli olarak Suriyeliler kaynaklı azalabilmektedir. Burada daha çok fiziksel bir mekânın ötesinde Suriyelilerin bazı mekânları iç göçmenin bakış açısına göre kendine ait olanın yeni gelen tarafından dönüştürülmesi ve kendine ait kılması tehlikesidir. Bir başka ifade ile Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde yaşayanlar, Suriyelileri kendilerine ait mekânların alışılmışın dışında değişmesine sebep olduklarını düşünmektedirler. Örneğin görüşmeci 40ES bu husustaki endişesini “*Komşuları kendileri. Karışmıyorlar, yakında buralar bizim diyecekler.*” ifadeleriyle dile getirmiştir. Burada da görülüyor ki Suriyelilerin bu mahallelerde aynı mekânları paylaşma ve dönüştürme düşüncesi mahallelinin kendi mekânsal aidiyetini tehdit altında hissetmelerine sebep olmaktadır.

5.1.3.3.4. Dikkat Çekmemek İçin Geliştirilen Stratejiler

Görüşmelerden elde edilen veriler ışığında Suriyeli sığınmacıların dışlanma pratiklerini azaltmaya yönelik birtakım stratejiler geliştirdiği görülmektedir. Certeau(2008) gündelik hayatı bireylerin bir takım strateji ve taktikler aracılığı ile ürettiği ve şekillendirdiği bir alan olarak ele almaktadır. Suriyeliler yeni bir yaşama başladıkları mahallelerde ister istemez geçersiz kılınan sağduyu bilgisi ile birlikte o alandaki hâkim grubun belirlediği kurallara pek fazla dikkat çekmeden uyum sağlamak isterler. Böylece hem uyum sağlamak hem de dışlanma pratiklerini azaltmayı sağlayacak taktikler geliştirirler. Örneğin görüşmeci 60KK Suriyeli bir komşusu ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmaktadır: *“O bizim Suriyeli komşu çocuk yardımsever ama onun dışında ben görmedim. Pisler... Ama bir şey sorunca güzelce cevap veriyorlar, ters davranmıyorlar. Ama kendilerine misafîrperverler... Seni beni kabul etmiyorlar ama hep birbirlerinde komşuluktalar.”* Bu ifadelerde de görülmektedir ki gündelik rutinler içindeki karma temaslarda selamlaşmayı ihmal etmeseler de kendi toplulukları içerisinde daha güçlü bağların kurulduğu ortaya çıkmaktadır. Yine görüşmeci 40ES’nin Suriyelilerin kendi içlerinde oluşturdukları güçlü bağlar ile ilgili *“Tutuyorlar birbirlerini bizden daha çok tutuyorlar.”* ifadesi bu hususu desteklemektedir. Bakıldığında bu ifadelerden, Suriyelilerin hâkim gruba uyum sağlamaya çalışırken bir yandan da kendi kültürel bağlarını korumaya devam etmeye özen gösterdikleri De Certeau (2008: 54)’ nun strateji taktik kavramları ile bağdaşır biçimde desteklemektedir. Çünkü o gündelik hayat analizlerinde temel bir çerçeve olarak iktidar ilişkileri içinde hakim grupların stratejilerine karşı marjinal toplulukların taktikler geliştirdiğini öne sürmektedir. Gündelik hayat bu strateji ve taktikler ile tanımlanmaktadır. Ona göre strateji *“bir istek öznesi ile bir erk öznesinin belli bir “çevre”yle yalıtılmasıyla oluşan güç ilişkilerinin ölçülüp tartılmasıdır. Strateji uygulaması, her şeyden önce belirli bir aidiyet olarak çerçevesi çizilen bir alanın varlığını gerektirir. Bu alan, ilişkilere, belirgin bir biçimde dıştan bakabilecek bir idareyi mümkün kılan, bu idarenin zeminini oluşturan alandır.”*. Diğer yandan taktik ise *“tam aksine, ne bir aidiyet üzerinden, ne de ötekinin, görünür bir bütünlük olarak ayırt edilmesini sağlayan bir sınır üzerinden yapılan hesaplamadır. Taktik, uygulama alanı olarak sadece ötekinin alanına sahiptir. Taktikler, ötekinin alanına, bu alanı bütünüyle kapsamadan, bu alana belirli bir mesafede kalmayı da başaramadan yavaş yavaş, parça parça sızar. Taktik sahip olduğu avantajları toparlayabileceği, daha fazla yayılmak için kendini ayarlayabileceği, koşullardan*

bağımsız bir hale gelebileceği bir merkezden, bir zeminden yoksundur. “Aidiyet”, mekanın zamana karşı zaferidir. Aksine, taktik, mekânız olduğu için, zamana bağımlıdır ve kendi çıkarına kullanabileceği olasılıkları yakalamak için de sürekli tetiktir.” Suriyelilerin özellikle kendi akraba ve tanıdıkları ile komşuluk ilişkileri ve bağlarını güçlü biçimde devam ettirmesi diğer yandan “göze batmamaya çalışıyoruz”, “kıyafetlerimizi değiştirdik”, “ne onlar yaklaşıyorlar ne biz yaklaşıyoruz.” (S43ED), “fazla karışmıyorum içine birkaç kişi biliyorum onlarla takılıyorum o kadar.” (S24ED) gibi ifadeler yüzeysel selamlaşmalar ve güler yüz gösterme dahası özellikle sahada Suriyelilerin açtığı işletmelerde görülen Türk Bayrağının duvarda yerini almış olması gündelik yaşamda hayatta kalma ve uyum taktikleri olarak karşımıza çıkan örnekleri oluşturmaktadır. Bu konuya ilişkin kapsamlı bir analiz bahsi geçen bulguları desteklemektedir. Deniz vd. (2016) Kilis ve Gaziantep’te gerçekleştirdikleri saha çalışmasında benzer biçimde yerlinin stratejisine karşı sığınmacının geliştirdiği taktikleri De Certeau’ nun kavramları çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Özetle iç göçmenlerin ifadelerinde ortaya çıkan Suriyelilerin kendi akrabaları ile daha güçlü bağlar kurduğuna ilişkin söylemler Suriyelilerin bakış açısında karşılaştıkları dışlanma pratiklerini telafi etmek adına kendi sosyal ağlarını güçlendirme şeklinde bir taktiğe karşılık gelmektedir.

Komşuluk ilişkilerinde ve gündelik etkileşimlerde bir başka dikkati çeken unsur yoğun temaslar söz konusu olduğunda yer yer Suriyelilerin temizlik, edep, misafirperverlik gibi davranış ve değerleri iç göçmenler tarafından takdir görse de örneğin “pislik” gibi , kendi aralarında güçlü ilişkiler kurmaları olumsuz atıflarla damgalama pratiğinin gerçekleştiği de görülmektedir. Aslına bakılırsa hijyene ilişkin söylemler daha çok kolektif bir damgalamanın ürünüdür. Örneğin hijyene ilişkin biricik deneyimlerde aksi görülse de genelleme yapılmaktan kaçınıldığı burada da ortaya çıkmaktadır. Görüşmeci 22KK “*He bizim karşıda var bir aile, onlar öyle değil mesela, çok temiz. Kadın dış kapının demirlerini bile siliyor. Ama nadir görürsün böylesini tabi.*” Bakıldığında Suriyelilerin temiz olmayan bir grup olarak görüldüğü ancak bireysel deneyimlerde bu damgalamanın kırılabildiği anlaşılmaktadır. Görüşmecilerin bireysel deneyimlerinde genel kabullerin kırıldığına ilişkin örneklerden biri Suriyelilerin çocuklarını yetiştirme konusunda disiplinli oluşlarının takdir edilmesidir. Örneğin görüşmeci 45EK bu konuda şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Hatta bazı şeylerini özeniyoruz bile yani takdir ediyoruz.*” Yine bir başka görüşmeci “*Ben bazen ona özeniyorum. Mesela*

benim çocuğum o kadar dinlemiyor. Bir kere ikiletmedi çocuk hayret ediyorum. Zaten onların söylediklerine siz yanlış anlamayın diyor bazen mesela göndermediğinde çocuğu ben ona ceza verdim sizinle alakası yok diye söylüyor. İki kere Ömer dedirtmez kendine çocuk çok dinlerler büyüklerine çok saygılılar. Dediğim gibi benim çocuk o kadar dinlemiyor.”(42KK) ifadeleriyle Suriyelileri bu konuda takdir ettiğini dile getirmiştir. Goffman (2014: 44) damgalanma sürecinde bireylerin diğerlerinde gözlemledikleri olumlu özellikleri istisna olarak değerlendirirken olumsuz özellikleri bireyin üyesi olduğu gruba genelleme eğiliminde olduklarını vurgulamaktadır. Toplumsal gruplar belirli özellikler üzerinden kategorize edilerek her ne kadar bunun kırıldığı noktalar olsa da toplum içindeki statüleri belirlenmiş olur.

Komşuluk ilişkilerinde bakıldığında iç göçmenlerin belli açılardan kategoriler oluşturduğu görülmektedir. Komşuluk ilişkisi kurmaktan kaçınanlar, etkileşim arttıkça Suriyelilere ilişkin düşüncelerinde değişiklik olanlar, istisna olduğu kabulü ile yakın komşuluk ilişkileri kuranlar olmak üzere üç tür ilişkiden söz etmek mümkündür. Son olarak her türlü etkileşimden kaçınmanın bir örneğini oluşturan görüşmeci 25KS'nin *“Komşuluk olayına girmem. Çekirdek çitlemem, çay içmem. Bizim milletimiz gibi olamazlar.”* ifadeleri dikkati çekmektedir. Görüşmeci komşuluk ilişkisinin hemen hemen hiç bir düzeyde mümkün olamayacağını açıkça belirtmiştir. Öyle ki hem gündelik pratik hem de ortak bir paylaşım alanı tahayyül edememektedir. Bu durum göstermektedir ki bazı iç göçmenler için ötekinin sabit kategoriler içinde tanımlandığı ve bu kategori sınırlarının katı bir şekilde korunduğu durumu temsil etmektedir. Diğer görüşmecilere göre daha net bir biz ve onlar ayırımına gitmektedir. Bu ayırım Simmel'in yabancısında, Goffman'ın damgalama sürecinin parçası olarak kimlik inşasında ve Bauman'ın yabancı analizlerinde sıklıkla karşılık bulmaktadır. Görüşmeci 25KS bu ayırım doğrultusunda geçiş ve dönüşümlere son derece kapalı bir temsile karşılık gelmektedir. Buna karşılık özellikle görüşmeci 46EK ve 33ES'nin anlatıları etkileşim arttıkça düşüncelerinin değiştiğine vurgu yapmıştır. Dolayısıyla gerçek temaslarda genel kabulde kırılma noktalarının olduğundan söz edilebilir.

Görüşmeci Kodu	Suriyelilerin gözünden komşuluk ilişkileri	Tematik kodlama
S40KK	Ben memnunum. Buradan sadece işte aynı olsun istiyoruz. İmkan olsun istiyoruz aynı haklar. Yok onu istiyoruz onun dışında çok güzel iyi yaşıyoruz komşularımız çok iyi biz de Müslümanız. Müslüman olduğumuz için de biz bu hakları istiyoruz...Türklerden benim çok arkadaşım var. Ben buraya yeni taşındım bu eve hep bu mahalledeydim ama burada çevrede mesela çok Suriyeli yok. Türk komşular hep geldi beni ziyaret etti. Ben de gittim 5 aile Muhtar geliyor gidiyor biz de gittik hamdolsun güzel. Ben Türkçe biliyorum o yüzden zorlanmıyorum ama çocuklarla okula git gel ben öğrendim. Hemen bir şey olunca yardıma koşarlar. Çok şükür her şeye yardım ederler çay içmeye çağırırlar. Ben çağırırım gelirler. Hiçbir sıkıntı yok. İnsanlar iyi davranınca zaten sıkıntı yok ki zaten Türkler iyi çok iyi.	Yardımlaşma, ziyaretleşme, sıcak ilişkiler
S28EK	Bizim tek görüştüğümüz bu karşı komşum kötüler de var. Ama bunlar iyiler aynı sizin burada Çingeneler var ya Suriyelilerin de çingene var bu mahallede Suriyeli olarak pislikler çok. Ben Suriyeli olduğum halde bunları ben de istemem yani Türk'te de var iyisi kötüsü Suriyelide de var her yerde var. Herkes iyi öyle çok eve oturup gittiğin biri yok ama mesela bu az önce görüştünüz marketçilerle oturuyoruz çay içiyoruz. Eşim de genelde evde oluyor. Buradaki Türklerle çok gidip gelmiyoruz evlerimize girmeyiz yani ama mahallede kaldırımda sokakta oturduğumuz oluyor ya da dükkânın önünde çay ikram ediyorlar oturduğumuz oluyor. Eşim daha çok akrabalarımızla gidip geliyor komşuluk ilişkilerimiz. Yani daha çok akrabalarımız da devam ediyor ama mahalledekiler yine de çok iyiler yani bize iyi davrandılar geldiğimizde de çok yardımcı oldular. . .	Selamlaşma dışında iletişimsizlik, yüzeysel temas
S27EK	10 çocuk halı sahada yanında bir tane Roman karşı karşıya geliyor. Sırf Suriyeli diye benim çocuğa burnunu vuruyor. Kanatıyor burnunu. Oynuyorlardı geçen çocuklar bizim Suriye bizden bizim çocuktan daha büyük öğrenince Suriyeli olduklarını burnunu vurmuş gitmiş. Sonra bizim komşu da ben yoktum görmüş. Az önce görüştüğünüz komşu ne ediyorsunuz siz diye bizim komşu kurtarmış bizim çocuğu Türk komşu. Şimdi ben aynı şeyi onlara yapsam sorun çıkar ama onlar yapınca sorun çıkmıyor büyükler arasında da bu iş böyle oluyor Suriyeliyi dövüyorlar bir şey olmuyorlar ama biz birilerini dövsek Suriyeliler kavga çıkarıyor. Bir şey yapma olmuyor öylede. Hep böyle şeylerle biz karşılaşmak zorunda kalacağız bu sefer Allah razı olsun komşu benim çocuğu almış ellerinden komşu olmasa çocuk çekiniyor. Ama bizim çocuk da öyle vurma etme kavga sevmez ki bilmez ki biz üç öğretilmedik öyle şeyleri hiç öyle bir yaşamımız da olmadı.	Sosyal çevrenin akraba merkezli kurulması
S42ES	. . .Yok zaten hep dükkânda hanım dışarda çocuklar okulda pek görüşme olmuyor Selamünaleyküm aleykümselem o kadar. Suriye'den tanıdıklarımızla gidip gelme oluyor akşamları.	Kapıların kapanması, selam verilmemesi,
S27ES	Bazen yardım olan var ama olmadığı zaman biliyorum zor yaşıyorlar. Yardım alınca az zaten yani. Bazen komşulardan yardım eden oluyor ailelere.	getirdiği
S43ED	Pek konuşmuyoruz yaklaşmıyoruz ama onlarda konuşmuyor.	

S24ED	Hayır hep Denizli’de çok iyi şu an şimdiye kadar yaşadığım eşitsizlik insanlarla çok iyi iş yerinde olsun ev sahibi olsun komşular olsun hepsi çok iyi market dükkânı işletiyoruz. Şimdi hepsi iyi değil deneyimi bazıları iyiydi bazıları iyi değil ben fazla takılmıyorum ya nasıl diyeyim sana fazla karışmıyorum içine birkaç kişi biliyorum onlarla takılıyorum o kadar.
S36KK	Ben Suriye çalışırken komşuya bırakırdım Türk parasıyla aylık 20 lira veriyordum. Çok samimi komşumdu güveniyordum zaten. Burada Türk komşular geçiyorum bir Selamünaleyküm yok. Bana bakmıyorlar bile yani yokmuşuz gibi davranıyorlar. Suriyeli olduğum için bana böyle davranıyorlar. Gidip gelmek yok selam bile yok. En kötüsü şu orda komşum bana çocuğunu bırakır ben ona bırakırım sabah zaman geçer komşumun yanına gelirim o benim yanıma gelir kahve içeriz muhabbet ederiz zaman geçer. Burada kimse kimsenin kapısını çalmaz çalsak da ya bağırsalar o yüzden hiç gerek yok. Yani ben kimsenin kapısını çalmıyorum kimsede benim kapımı çalmıyor kısacası bu benim komşuluk ilişkim burada. Çok muhtaç oldum ama çalmadım kapılarını çünkü biliyorum tepkilerini. Bizim orada biri yeni taşınsa çay kahveye çağrılır hoş geldin diye ziyarete gidilir. Bide yüzüme bakıyor hiçbir şey konuşmuyorlar.
S25KD	Komşular alıştı artık. Mesela ben isterdim siz bize gelin komşu için diyorum biz size gelelim isterdik bir aile olalım ama sizde maalesef öyle bir durum yok... Suriye’de mesela gitme gelme yok şu var zaten aile gibiyiz bütün mahalle öyle yani. Biz ilk defa Suriye’ye geldik ramazanda geldik iftar için bir şey pişireceğiz yani ilk defa geliyoruz hiçbir şey yok kazan tencere çaldık kapıyı rica ettik bir çaresini bulup konuştuk hiç konuşmadılar bile kapıyı kapattılar şu karşıdaki ev hiç konuşmadılar. Ben öyle yapsalar bile hep güzel güzel gülümsedim konuştum daha sonra artık alıştılar bize. Yine gidip gelme yok ama en azından görmezden gelmiyorlar Selamünaleyküm aleykümselam var yani artık onlarda gülümsüyor.
S25KK	Ben komşuluğu daha çok akrabalarım ile yapıyorum çay kahve içiyoruz gidip geliyoruz. Türklerle pek gidip gelmiyoruz dedi iyi oldu ama.
S48EK	Türklerle selamlaşıyoruz ama komşuluk yapmıyoruz görünce selam Selamın Aleykümselam Ama buradaki tanıdıklarımıza akrabalarımızla komşuluk yapıyoruz.

5.1.3.3.5. Mesafeli Yardımlaşma

Suriyelilerin komşuluk ilişkilerini nasıl değerlendirdiğine bakıldığında mesafeli ilişkiler, yardımlaşma, kendi akrabaları ile komşuluk ilişkisi kurma, ayrımcılık ve eski komşuluk deneyimleri mevcut durumu karşılaştırma şeklinde birkaç kategoride değerlendirmek mümkün olmaktadır. Öncelikle komşuluk ilişkilerine mesafeli yaklaşan görüşmeciler bu durumun karşılıklı olduğuna da vurgu yapmaktadırlar. Daha çok yüzeysel ve mesafeli temaslar olarak adlandırılabilir bu etkileşimler selamlaşma rutinleri ile sınırlı kalmaktadır. Bu durum bir yandan Lefebvre’nin gündelik yaşamın

fiziksel mekanın dışında bireylerin ilişkileri ile mekanı nasıl kurulduğunu akla getirmektedir. Ona göre:

“Görünüşte homojen olan (görünümü gücünü oluşturur) soyut mekanda basit hiçbir şey yoktur. Orada, öncelikle, kurucu ikilikler ortaya çıkarılır. İkiye bölünür: Sonuç ve içeren, üretilmiş ve üretken. Bir yanda, mekanın temsili (geometrik homojenlik), diğer yanda, temsil mekanı (fallik). Bu ikilikte, oluşturucuların varsayımsal çakışması iki katlılığı maskeler. Bir yandan hala pratik eylem alanıdır, diğer yandan imgeler, işaretler, semboller kümesidir. Bir tarafta sınırsızdır, çünkü boştur; diğer tarafta komşuluklarla, yakınlıklarla (fiziksel mesafeler), duyumsal mesafeler ve sınırlarla doludur. Dolayısıyla, hem yaşanmış hem temsil edilmiştir; bir pratiğin hem ifadesi hem de dayanağıdır; teşvik edici ve kısıtlayıcıdır.” (Lefebvre, 2014: 295).

Bu noktada bakıldığında karşılıklı ilişkilerde kurucu ikilik, komşuluk ilişkilerine dair yorumu yoğun bir etkileşim olmasa da karşılıklı selamlaşma ile maskelemektedir. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse Suriyeli görüşmeci S42ES *“Yok zaten hep dükkânda hanım dışarda çocuklar okulda pek görüşme olmuyor. Selamünaleyküm aleykümselam o kadar.”* İfadelerini kullanırken görüşmeci S25KD *“Yine gidip gelme yok ama en azından görmezden gelmiyorlar Selamünaleyküm aleykümselam var yani artık onlarda gülümsüyor.”* Diğer yandan iç göçmen görüşmecilerden 23KS bu sınırlı etkileşim için şu ifadeleri kullanmaktadır: *“Ben ilişkiyi sınırlı tutuyorum... Ben samimi olmam bana dokunmasın kimse bende dokunmam. Selamlaşırız o kadar.”* Görüşme verilerinden anlaşıldığı üzere karşılıklı olarak selamlaşma rutinlerinin olduğu fakat bunun bir yandan olası gerilimlerin önüne geçmek adına bir yöntem olarak kullanıldığı da anlaşılmaktadır. Burada dikkati çeken özellikle iç göçmen görüşmecilerin sınır koyma ve mesafeli biçimde kabullenme eğiliminin olduğudur. Simmel (2009: 150)’in yabancı sosyal tipi analizlerinde mesafe faktörüne vurgu yapması bu verilerde somut bir karşılık bulunmaktadır. Fiziksel olarak yakın olan komşu aslında sembolik bir sınırın ötesine geçemiyor olarak gözükmemektedir. Sözü edilen mesafeli ilişki gündelik rutinler ve zorunlu karşılaşma alanları içinde Suriyeli sığınmacılar tarafından her ne kadar daha fazlası istense de gündelik sınırlara selamlaşma taktiği ile uymaya çalışmaktadır. De Certeau (2008:54)’nın strateji taktik ayrımı burada da karşımıza çıkmaktadır. Çünkü ev sahibi toplum sözü edilen sınırların belirleyicisidir. Selamlaşma eylemi bir yandan ben buradayım demenin bir yolu iken diğer yandan görünmez kalma gerilime yol açmamanın

da bir taktiği olarak okunabilir. Bu durumu destekleyen diğer söylemlere bakıldığında özellikle “göze batmamaya çalışıyoruz”, “dikkat çekmemeye çalışıyoruz” gibi ifadeler selamlaşmanın dışlayıcı söylemden kurtulmaya ve uyuma ilişkin bir taktik olduğunu göz önüne sermektedir.

Suriyeli görüşmecilerin ifadelerinde kaçınmanın dışında yardımlaşma temelli daha yakın ilişkiler kurduklarını ifade edenler olmuştur. Örneğin S40KK’nin komşuluk ilişkilerine dair görüşleri görece daha olumludur. “Ben Türkçe biliyorum o yüzden zorlanmıyorum... Hemen bir şey olunca yardıma koşarlar. Çay içmeye çağırırlar. Ben çağırırım gelirler. Hiçbir sıkıntı yok.” İfadelerinden anlaşıldığı üzere dil bilme durumunun ilişkilerdeki olumlu etkisini vurguladığı anlaşılmaktadır. Bakıldığında Suriyeli görüşmeciler tarafından sıklıkla dile getirilen “bizde Müslümanız” ifadesi ile birlikte Türkçeyi belli bir seviyede konuşabiliyor olma durumu başka bir ifadeyle dil becerisi ve ortak dini kimlik etkileşimi yahut tanınmayı kolaylaştıran iki unsur olarak değerlendirilebilir. Bu durum aslında Goffman(2014a: 140)’ın performanslar sırasında karşılıklı tanınma olarak değerlendirilebilecek olan duruma uygun düşer. Diğer yandan çay içme davetleri gibi gündelik pratikler yabancı olma halini aşmaya yönelik bir katkı sağlayabilmektedir. Çünkü bu gündelik rutinler üzerinden ilişkilerde sürekliliği sağlamaya yardımcı olan bir pratiktir. Lefebvre (2015:18) gündelik hayatın pek çok kurallı faaliyet ile döngüsel süreç ve zamanların birbiri içine geçmişliğin bir sonucu olduğunu da vurgular. Dikkat çekmek istediği son derece sıradan gibi görünen belli bir kuralı olmayan fakat tekrarlananın başka bir ifade ile ritmik olanın yok olmayacağına ilişkindir. Çay içme ve selamlaşma pratikleri bu çerçevede değerlendirilebilir. Bu pratikler hem sürekliliği artırır hem de karşılıklı tanınmaya olanak sağlar gözükmektedir. Bir başka görüşmeci olan S28EK komşuluk ilişkilerini şu ifadelerle aktarmıştır:

“Bizim tek görüştüğümüz bu karşı komşum kötülerini de var. Ama bunlar iyiler aynı sizin burada Çingeneler var ya Suriyelilerin de çingene var bu mahallede Suriyeli olarak pislikler çok. Ben Suriyeli olduğum halde bunları ben de istemem yani Türk’te de var iyisi kötüsü Suriyelide de var her yerde var. Herkes iyi öyle çok eve oturup gittiğin biri yok ama mesela bu az önce görüştünüz marketçilerle oturuyoruz çay içiyoruz. Eşim de genelde evde oluyor. Buradaki Türklerle çok gidip gelmiyoruz evlerimize girmeyiz yani ama mahallede kaldırımda sokakta oturduğumuz oluyor ya da dükkânın önünde çay ikram ediyorlar oturduğumuz oluyor. Eşim daha çok akrabalarımızla gidip geliyor komşuluk ilişkilerimiz. Yani daha çok akrabalarımız da devam ediyor ama mahalledekiler yine de çok iyiler yani bize iyi davrandılar geldiğimizde de çok yardımcı oldular. . .”

Komşuluk ilişkilerini görece daha olumlu değerlendirenlerin ifadelerinde aynı iç göçmenlerde olduğu gibi tekil deneyimlerini genellememektedirler. Görüşmeci S28Ek eşinin daha az dışarı çıktığını genel olarak akrabaları ile görüştüğünü ifade etmektedir. Yine görüşmeci S24ED “...kadınlarımızla çalışmıyor erkeklerin hepsi çalışır çalışır. Bir tane olsun 2 tane olsun çalışır ama kadınlarımızın hepsi evde çalıştırmıyoruz çocuklara bakıyor bakmasa bile evde durması daha iyi.” İfadeleri ile kadınların erkeklere göre daha çok evde olduklarını ifade etmiştir. İç göçmen katılımcılar bu durumu fark ettiklerini ifadelerine yansıtmışlardır örneğin iç göçmen görüşmeci 60KK bu konuyla ilgili olarak şu ifadeleri kullanmıştır: *“Suriyeli ama hiç karılar dışarı çıkmaz. Sade erkekler hurda topluyorlar... Ama kendilerine misafirperverler... Seni beni kabul etmiyorlar ama hep birbirlerinde komşuluktalar.”* Fakat Suriyeliler açısından komşuluk ilişkilerinin daha çok akrabaları ile yoğun olması komşuluk yapmak istememekle ilgili gözükmemektedir. Çünkü özellikle karşılaşılan ayrımcı davranışlar onları mesafeli bir yaklaşım ile bir tür savunma mekanizması oluşturmalarına neden olmuştur. Bu istek, görüşmeci Mahalledeki Türk vatandaşları ile komşuluk yapma isteğini görüşmeci S25KD ‘nin ifadelerine açıkça yansıtmaktadır. *“Mesela ben isterdim siz bize gelin komşu için diyorum biz size gelelim isterdik bir aile olalım ama sizde maalesef öyle bir durum yok...”* Anlaşıldığı üzere Suriyelilerin bakış açısında türkler mesafeli davrandığı için komşuluk ilişkilerinin sınırlı olduğu düşüncesine sahiptirler. Komşuluk ilişkilerini yalnızca akrabaları ile sürdürdüklerini dile getiren görüşmeciler bu konuyu şu ifadelerle dile getirmişlerdir. Örneğin; *“Ben komşuluğu daha çok akrabalarım ile yapıyorum çay kahve içiyoruz gidip geliyoruz Türklerle pek gidip gelmiyoruz.”*, *“Türklerle selamlaşıyoruz ama komşuluk yapmıyoruz görünce selam, Selamın Aleykümselam ama buradaki tanıdıklarımıza akrabalarımızla komşuluk yapıyoruz.”* (S48EK) şeklindeki ifadeler bazı görüşmeciler için aslında akrabalık gibi önceden var olan bağların, şundaki komşuluk ilişkilerinin yerini aldığını ortaya koymaktadır. Fakat pek çok görüşmeci özellikle ilk geldikleri zamanlarda ev bulma, eşya temin etme gibi konularda mahallelinin yardım ettiğini dile getirmiştir. Örneğin görüşmeci S25KD *“Sonra benim koca işte buldu Türkler yardım etti bize. 3 tane ev buldular. Geldi baktı o ben gitmedim. Buraya geldik oturduk. Bize yemek verdiler su verdiler. Eşya verdiler mahalledeki komşular... Hayır ilk zaman yardım ettiler koltuk verdiler ekmek su verdiler o kadar. Şimdi görüşmüyoruz. Mahalle sakın çok şükür bir sorun yaşamıyoruz. Para az ama çok şükür güvendeyiz.”* Sözleri ile ifade etmiştir. Genel olarak bakıldığında Suriyeliler özellikle tehdit hissetmeleri ve dışlayıcı söylem ve davranışlara maruz kalma endişesi ile de akrabalarıyla bu ilişkileri sürdürmeyi ve güvenli

alanlarını yaratma kimlik ve aidiyetlerini bu yolla koruma isteği olduğu ortaya çıkmaktadır. Her ne adar ilk geldiklerinde yardım görseler de bu ilişkileri sürdürmeleri çoğu zaman mümkün olmamış gibi gözükmetedir.

Görüşmeci S28EK'nın dikkat çeken bir ifadesi de Goffman'ın kimlik ikilemi olarak ifade ettiği durum ile örtüşmektedir. Goffman (2014: 155-156)'a göre, damgalanmış birey kendinden saydıklarına dair bakışında onların damgalarını görünürlük ve ne derece rahatsızlık yarattığına göre sıralama eğilimindedir. Böylelikle aslında normallerin damgalı olan kendisine karşı takındığı tavrın aynısını, bir bakıma kendisinin de içinde olduğu diğer damgalılara karşı takınabilir. Damgalı birey, kendisi gibi olanlar ile yakın bir iş birliği içinde olsun yahut olmasın, onların belli bir türde davrandıklarını hatta abartılı ya da acınası bir biçimde onlara normaller tarafından atfedilen olumsuz özellikleri dışa vurduklarını en yakından gözleyen kişidir. Bu durum bireyde kimlik kargaşası yaratabilir. Öyle ki onu tiksindirebilir. Diğer yandan toplumsal olarak kusurlu kabul edilen bu bireyler ile özdeşleştiriliyor olması bireyi bakıldığında kendisini tiksindiren şeye bağımlı hale getirmektedir. Bir yandan tüm bu düşünceleri için içsel olarak utanç duyar. Neticede damlanmış birey, *“ne kendi grubunu bağrına basabilir ne de ondan vazgeçebilir.”* (Goffman, 2014: 155-156)

5.1.3.3.6. Geçmişe Özlem

Suriyeli görüşmecilerden bazıları komşuluk deneyimlerini aktarırken Suriye'deki komşuluk ilişkileri ile karşılaştırma yapmaktadırlar. Bu karşılaştırmalar ile Suriye'de komşuluk ilişkilerinin daha güvenilir ve samimi olduğunu, Türkiye'de ise oldukça yüzeysel olmasından kaynaklanan rahatsızlıklarını dile getirmişler. Örneğin görüşmeci S36KK'nın *“Orada (Suriye'de) komşum bana çocuğunu bırakır, ben ona bırakırım... Burada kimse kimsenin kapısını çalmaz... Çok muhtaç oldum ama çalmadım kapılarını çünkü biliyorum tepkilerini.”* şeklindeki ifadesi işlevsiz kalan zihinsel şemalarını yeniden yapılandırmasına ilişkin somut bir örneği oluşturmaktadır. Simmel yabancıyı yeni girdiği toplum ile henüz organik bir bağı olmadığı için içinde bulunduğu koşulları nesnel bir bakış açısıyla değerlendirdiğine dikkat çeker. Simmel (2009: 150-151) bu nesnel tavrın, yalnızca bir mesafenin varlığından ya da dâhil olmama eğilimi değil, *“uzaklık, yakınlıktan, kayıtsızlık ve müdahil olmaktan”* kaynaklanan ayrı bir yapı olduğuna işaret eder. Schütz (2016:42)'ün belirttiği gibi yabancıyı, kendi grubunun kültürel örüntüleri

kesintisiz bir biçimde kendi kişisel biyografisinin unsuru olmaya devam eder. Öyle ki referans şemalarını sorgulama ihtiyacı duymaz. Ancak gündelik rutinlerinde bunun geçersizliğini kısa bir süre sonra fark eder. Yine Bourdieu (1015: 170)'nun habitus kavramı ile bu konuya bakacak olursak komşuluk ilişkilerinin Suriye'deki komşuluk ilişkileri ile kıyaslanması aslında habitusun doğurduğu pratiklerin nesnel koşulların daha önceki bir durumuna uyarlanmış olmaları sebebiyle ancak uyumsuzluk söz konusu olduğunda fark edilebilirler. Dolayısıyla görüşmeci S36KK, Suriye'de edindiği kültürel sermayesini Türkiye'deki yaşamında işlevsiz bulmakla birlikte yerleşik habitusunu yeni bir alana uyarlamakta zorlanmaktadır. Yeni ve eski komşuluk pratikleri arasında bir çatışmaya karşılık gelmektedir. Türkiye'de işlevsiz bulmakta, yerleşik habitusu yeni mekâna uyarlamada zorlanmaktadır. Bu nedenle eski komşuluk pratikleriyle yeniler arasında çatışma yaşanmaktadır. Yeni deneyimleri birçoğu için özellikle Suriyeli kadınlar açısından içe kapanmanın mekânı haline gelmiştir.

Komşuluk ilişkileri anlatılarında dikkat çeken bir diğer unsur aslında bir tür yardımlaşmayı da içeren fakat yabancınn belirsiz konumu dolayısıyla karşılaşılabileceği olumsuz tavır ve davranışlar için meşrulaştırıcı bir zemin oluşturduğu ile ilgilidir. Görüşmeci S27EK “10 çocuk halı sahada yanında bir tane Roman karşı karşıya geliyor. Sırf Suriyeli diye benim çocuğa burnunu vuruyor. Kanatıyor burnunu. Oynuyorlardı geçen çocuklar bizim Suriye bizden bizim çocuktan daha büyük öğrenince Suriyeli olduklarını burnunu vurmuş gitmiş. Sonra bizim komşu da ben yoktum görmüş...Bizim komşu kurtarmış bizim çocuğu Türk komşu. Şimdi ben aynı şeyi onlara yapsam sorun çıkar ama onlar yapınca sorun çıkmıyor büyükler arasında da bu iş böyle oluyor. Suriyeliyi dövüyorlar bir şey olmuyorlar ama biz birilerini dövsek Suriyeliler kavga çıkarıyor. Bir şey yapma olmuyor öylede. Hep böyle şeylerle biz karşılaşmak zorunda kalacağız...” Bu anlatıda bir yansan halı sahada top oynayarak varlık göstermeye çalışan birey diğer yandan Suriyeli olması dolayısıyla olumsuz muamelenin hedefi haline geliyor. Ebeveyninin yaptığı bu açıklama ise bu ve benzeri durumların sıkça yaşandığı ve yaşanacağına ilişkin kabulüyle Suriyeli olmanın durumu nasıl meşru kıldığı üzerine bir değerlendirmeyi içermektedir. Simmel (2009: 149) yabancı üzerine yaptığı analizlerde bir şeyi çok net belirtir. Ona göre yabancınn konumu, grubun hem içinde hem dışında olması, gruba ait ama diğer yandan tam olarak kabul görmeyen belirsiz konumu bu

örnekte olduğu gibi sembolik yahut fiziksel şiddeti her iki taraf açısından meşrulaştırabilmektedir.

Yapılan karşılaştırmalı analizde görülmektedir ki Suriyeliler ile iç göçmenler arasındaki komşuluk ilişkileri, dengeli ve homojen bir yapıya sahip olmaktan oldukça uzaktır. Görülmektedir ki komşuluk ilişkileri, kişisel deneyimlere göre şekillenmektedir. Bazı görüşmelerde ön yargı ve mesafe faktörleri ön plana çıkarken bazılarında karşılıklı olarak diğerlerini tanıma ve olumlu ilişkiler gözlenmektedir. Bu çeşitlilik, analiz yapılırken genel olarak Simmel'in yabancı kavramı, Goffman'ın damga kuramı ve De Certeau'nun gündelik hayata ilişkin strateji ve taktik kavramsallaştırmaları ile açıklanmıştır. Sonuç olarak, bireysel deneyimler düzeyinde anlamlı yaklaşımlar gerçekleşse de bu durum tüm toplumsal algıyı dönüştürmekte yeterince etkili olmayabilmektedir.

5.1.4. Birlikte Yaşam ve Geleceğe Bakış

Araştırma sahası olarak seçilen mahalleler özellikle Suriyeliler ve iç göçmenler arasında yoğun etkileşimlerin var olduğu mahallelerdir. Göz önünde bulundurulması gereken en önemli nokta bu mahallelerin birlikte yaşam söz konusu olduğunda somut bir gerçekliğe işaret ediyor olmalarıdır. Her ne kadar sorun alanları var olsa da bunun mümkün olabildiği görülmekte ve görüşmecilerin ifadelerinde yer bulmaktadır.

5.1.4.1. Suriyelilerin Türk vatandaşlığı Almaları Konusundaki Görüşler

Görüşmeci kodu	Türk vatandaşlığı hakkındaki Görüşler	Tematik Kodlar
40ES	Olmamalı asla olmamalı. Nasıl niye? Bak biz bu Türkiye’de Allah göstermesin bizim başımıza gelse bizi sığdırmazlar. Ama bizim Türk milleti de korkuyor işte. Yani biz yabancı bir yere gitsek hemen anlarlar bu nerden geldi ki çekiniyor diye. Yani seni sığdırmazlar. Mesela ben doğudan evliyim Adıyaman’dan. Ağrıda abileri var ora gezmeye gittiğim zaman böyle millet bakıyor. Buranın insanı değil ne bilim böyle üstüne saldıracak dövecek gibi böyle gibi bakıyorlar. Bide düşün ülkeyi değiştirsek sen düşün artık.	Vatandaşlık verilmesine kesin karşı çıkış Vatandaşlıkla birlikte oy kullanma gibi siyasi haklardan duyulan endişe
26ES	Kesinlikle karşıyım. Eğer ki ben oraya gidersem. Bana da vermesinler bu kadar söylüyorum kesinlikle karşıyım. Karşıyım.	Suriyelilerin askerlik yapmaması nedeniyle vatandaşlığa karşı çıkış
33ES	Ben buna karşıyım. Bak anlayışlı bir insanım herkesi hemen yargılamam ama ben buna karşıyım. Şimdi niye karşıyım. Ya bi zaman geçmesi lazım şartlar oluşması lazım. Bu insanlar geldi, araştırılmadı, ne olduğu da belli değil. Biz yurt dışına gidecek olsak şartlar çok sıkı. Çok zor oldu. Orda adam veriyor vatandaşlık vermiyor değil. Orda da veriyor. Verilecekse bile aradan baya bir süre ve şart geçmesi lazım. Uyum sağlamaları lazım tamamen. Bir şey yapmış mı ne olmuş. Benim yurtdışında akrabalarım var mesela vatandaşlığı alan bi tanesi 11 yıl turist gezmiş orda alamamış kaçak kaçak yaşamış. Geçemediği için kaçak kaçak yaşamak zorunda kalmış. Yani bir ülkeye gidip bizim ülkemizdeki kadar kolay vatandaşlık alamıyorsun. Mesela cezaevine girince adam iyi halden dolayı cezasında bir düşüş yapıyorlar değil mi belki de akıllandı diyerek erken salıyorlar. Bunda da böyle olması lazım erkenden vatandaşlık verdiler ben anlamadım bu işi.	Suriyelilerin geçmişi araştırılmadan vatandaş yapılmasına yönelik eleştiri Vatandaşlık verilmesi için sıkı şartlar ve uzun süreli uyum süreci talebi Yurtdışındaki uygulamalarla kıyaslama yaparak Türkiye’deki kolay vatandaşlık sürecine eleştiri
23KS	Benlik bir sıkıntı yok versinler yani beni etkileyen bir durum yok ki onların vatandaşlık almasında.	

25KS	Hayır ya alınmasın. Mesela 10 tane Suriyeli 14 yaşındaki bir kıza tecavüz etmiş. Bu yüzden istemiyorum ya. Ben mesela açtım teyzemgille düğüne gidiyordum. Arabaya binerken yan tarafta kaldırımda ü dört tane Suriyeli oturuyordu. Ama nasıl bakıyorlar bi görsen sanki böyle insanı yiyecekmiş gibi bakıyorlar. Rahatsız oluyorum tabi.)	Kimliğin maddi karşılıkla verilmesine karşı çıkış (kimliğin “satılması” söylemi)
60KK	Valla onu devlet bilecek verse de kendisine vermese de biz daha bugün varız yarın yokuz. Yaşımız olmuş altmış.	Suç, taciz gibi olaylarla ilişkilendirilerek vatandaşlığa karşı çıkılması
21EK	Gitsinler, verilmesin abla, verilmesini istemiyoruz yani. Çünkü sırf bu yaptıklarından dolayı onların yaptığı bizim daha çok zorumuza gidiyor, çünkü biz onu kabul etmişiz kendi vatandaşımıza hop diyorlar, vatandaşlarımızı kaçırıyorlar, tecavüz etmeye çalışıyorlar, bu çok zorumuza gidiyor. Mesela benim kıyafet verdiğim bir çocuk bana saldırdı camide öyle söyleyeyim sana.	Olumlu bireysel örneklerin varlığına rağmen genel güvensizlik ve genelleme eğilimi
40EK	Bu memlekette askerlik yapmış mı? Bu adamlar yapmadıysa tamam bitmiştir yani. Verilmemesi lazım. Veriyorsan da askerlik yapacak kardeşim.	Vatandaşlık verilmesini devletin kararına bırakma (kararsız veya ilgisiz tavır)
65KS	Karşıyım ben, karşıyım. Vatandaşlık topraktır, kimlik bedava satılmaz, kimlik satılıyor, Türkiye Cumhuriyeti kimliği çöpte toplanmıyor, bu kimliğin değeri var, sen mülkiyet al kimlik vereyim... Yarın onlar burada çoğunluğa geldiği zaman seçimi iktidarı eline aldığı zaman ne yapacaksın... tehlikeli, tehlikeli, tehlikeli. Vatandaşlık alınca oy da kullanacaklar. Söz hakkı olacak, çoğalıyorlar durmadan	Ekonomik katkı sağlanması koşuluyla vatandaşlık verilmesine destek
55ES	Bakış açısı diyoruz değişir, ülke ekonomisine katkısı var ise olur niye olmasın bir İngiliz bir Alman geliyor vatandaşlık alıyor da o niye almıyor bir Müslümanken, diye bakarım ben. Düzgün insan olduktan sonra fark etmez, şimdi o genel insana bakar.	Türk-Suriyeli ayrımının kalkması için vatandaşlığın bir araç olarak görülmesi
47ED	Bence hemen verilmesi lazım bütün Suriyelilere verilmesi lazım. Verilmesi lazım ki Suriyeli Türk ayrımı hemen ortadan kalkması lazım yani böylelikle kayıt altına alınır yani buradaki olay şu kontrol altına almanın tek yolu bu yani başka bir yolu yok.	Kayıt altına alma ve denetim amacıyla vatandaşlık verilmesinin savunulması
50ED	Ya şimdi geçmelerine insan gibi olduktan sonra yani yanlış anlama bugün bilmem ne ülkemizde ne olacağını hepimiz bilemeyiz. Biz ya ölürüz ya kalırız ama yani içinden bir devlete bir şey geldiği zaten benim ta yedi ceddime kadar araştırıyorlar. Bunları da araştıracaktır. Her bokumuza bakıyorlar affedersin. Bunlarında bakılsın ki kimi aldığımız belli olsun. Onun için bunların da bakılması lazım yani ben niye alıyorsun niye alıyorsun adam gitsin memleketine. Alsın, almasın demiyorum ama adamlar ne diyorum sana biz şu an da göçmen durumuna düştük. Allahı var onu inkâr etmem içlerinde iyileri de var. Ama yüzde 70'i bence gitsin artık. Yüzde 70'i gitsin. Ben nasıl araştırılıyor isem onlar da araştırılırsın okul defteri verir gibi vatandaşlık verilmesin, adamın yedi	Vatandaşlık verilmeden önce detaylı güvenlik ve geçmiş araştırması yapılması gerektiği düşüncesi
		Savaşın bittiği düşüncesiyle geri dönüş çağrısı ve

ceddi araştırılsın. Ben nasıl araştırılıyorsam onlar da araştırılırsın.

vatandaşlık ihtiyacının reddi

Kalıcılık talebiyle geçici koruma yerine vatandaşlık statüsü isteyen Suriyeli ifadeleri

48KD	Verilmesin. Verilmesin yani, Geri gidebilirlerse bence geri gitsinler yeter yani. Savaş bitti gitsinler dönsünler ülkelerine misafirlerdi gitsinler artık, niye vatandaşlık veriliyor ki
22ED	Karşıyım hayır karşıyım. Şu an Suriye'de savaş bitti Suriye'de bir savaş yok şu an Türkler olarak yani Türk askerleri zaten o bölgede koruduğu bir alan var. Neden gitmiyorlar neden gitmiyorlar. Esat alacağım dedi. Neden gitmiyorlar. Çünkü burada adamlar askerlik yapıyorlar mesela. Askere gitmiyor burada adam okula gitmiyor hiçbir şey yapmıyor adam açık söylüyor zaten beni oraya gitsem beni askere alacaklar diye. Rahatları yerinde neden gitmiyorlar. Savaş bitti kaç sene oldu. Rahatları yerinde. Mesela biz burada askerliğimizi yapıp geliyoruz onlar neden yapmıyor. O zaman vatandaşlıkta verilmesin.
S28EK	Türk vatandaşlığı almak istiyoruz. Biz burada kaldıkça Çünkü Suriye'ye dönmek artık çok zor o yüzden kabul ederse bizi Türk vatandaşı olmak istiyoruz. Savaş biterse belki gideriz ama çok zor artık. Çünkü bizim akrabalar Hep buraya geldi artık orada kimse kalmadı.
S42ES	Daha gitmek yok gibi yani tabi bakıyorum şimdi çocuklar okul bitirecek meslek olacak ama vatandaşlık almadan çalışma izni yok o zaman ne iş yapacaklar ondan korkuyoruz.
S40KK	Benim hakkım burada yok hüviyeti olmayınca Çocukları okula gidiyor ama hakkın yok mesela 5 sene sonra çocukların okulu bitince ne olacak...Ama biz hep Yabancıyız burada yani Hürriyet alamadığın sürece okulu da okusan o imkanlar bizde olmayacak.
S37ED	Ben Türk vatandaşına başvurdum evrakları tamamladım verdim işlemlerim devam ediyor 3 ay önce Beni çağırdılar tamamladım Allah'ın izniyle ve dört beş ay içinde Türk vatandaşı ben de alacağım Allah'ın izniyle
S25KD	Evet almak isterim tabi ki vatandaş Türk vatandaşlığı. En çokta çocuklar için. Bizim gibi olmasınlar. Rahat etsinler... düşünmesinler bunu yapacağım yasak, gideceğim bir yer yasak olmasın.

Çocukların geleceği için vatandaşlık talep edilmesi

Eğitim ve çalışma hakkı eksikliği nedeniyle vatandaşlık isteme

Aile bütünlüğü ve akrabalık nedenleriyle vatandaşlık başvurusu yapılması

Resmi süreci tamamlayarak vatandaşlık hakkı kazanma beyanı

Suriyelilerin Türkiye’de 2011 yılından bu yana uzun süre kalışları ilk başta misafirlik ve geçicilik üzerine inşa edilen söylem ve süreçlerin bu uzun süre sebebiyle vatandaşlık tartışmalarının gündelik söylemde de gündeme gelmesi söz konusu olmuştur. Bakıldığında vatandaşlık tartışmaları, yalnızca yasal düzenlemeler etrafında değil, aynı zamanda toplumsal aidiyet, haklar ve tanınma çerçevesinde şekillenmektedir. T.H. Marshall, vatandaşlığı tarihsel bir süreç içerisinde üç temel hak kümesiyle açıklar: sivil haklar, siyasal haklar ve sosyal haklar. Marshall’a göre, vatandaşlık, yalnızca bir statü değil, bireyin toplumun tamamında eşit koşullarda yaşamasını mümkün kılan haklar bütünüdür (Marshall, 1950: 28). Bu bakış açısıyla, Suriyelilerin vatandaşlık talebi yalnızca bir “hukuki kimlik” arayışı değil; aynı zamanda sosyal yardımlardan eğitim hakkına, çalışma izninden siyasal temsil imkânına kadar uzanan bir hak temelli tanınma talebidir. Öte yandan, yerli halkın bu taleplere gösterdiği tepkiler ise vatandaşlığı bir “aidiyet ödülü” olarak gören sembolik bir sahiplenme anlayışına dayanmakta; bu durum vatandaşlığı hem bir hak hem de bir sınırlandırma mekanizması hâline getirmektedir. Suriyelilerin Türk vatandaşlığına alınması meselesi hakkında iç göçmen görüşmecilerin düşünceleri ve Suriyelilerin Türk vatandaşlığına geçme hakkındaki görüşleri karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiştir.

İlk olarak hemen her alanda olduğu gibi vatandaşlık ile ilgili görüşlerde de İç göçmen görüşmecilerin Suriyelileri suç ile ilişkilendirdikleri göze çarpmaktadır. Diğer bir ifadeyle Suriyelilerin Türk vatandaşlığına geçmesi konusundaki karşı çıkışın sebeplerinden biri, Suriyelileri suç ile ilişkilendirme eğilimi olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin görüşmeci 25KS’nin şu ifadeleri “*Hayır ya alınmasın. Mesela 10 tane Suriyeli 14 yaşındaki bir kıza tecavüz etmiş. Bu yüzden istemiyorum ya.*” Suriyelileri direkt olarak suçla ilişkilendirme açısından dikkat çekicidir. Yine görüşmeci 21EK Suriyelilere neden Türk vatandaşlığı verilmemesi gerektiğini onları suçla ilişkilendirerek açıklamıştır. “*Gitsinler, verilmesin abla, verilmesini istemiyoruz yani. Çünkü sırf bu yaptıklarından dolayı onların yaptığı bizim daha çok zorumuza gidiyor, çünkü biz onu kabul etmişiz kendi vatandaşımıza hop diyorlar, vatandaşlarımızı kaçırıyorlar, tecavüz etmeye çalışıyorlar, bu çok zorumuza gidiyor. Mesela benim kıyafet verdiğim bir çocuk bana saldırdı camide öyle söyleyeyim sana.*”(21EK). Bu ifadeler göstermektedir ki vatandaşlık meselesi bazı görüşmeciler nezdinde bireysel deneyimlerin dışında belirli bir grubun üyesi olmaları sebebiyle dışarıda kalmaları gerekenler, biz ve öteki ayrımının

keskinleştığı alanlara vurgu ile tüm gruba yayılan bir damgalama eğilimini ortaya koymaktadır.

5.1.4.1.1. Aidiyet ve Hak Ediş

Türk görüşmecilerden bazıları vatandaşlığı, sadece bir kimlik değil yanı sıra askerlik gibi ulusal görevlere bağlılık ile kazanılan, onur ve gurur ile ilişkilendirilen bir mesele olarak görmektedir. Bu yaklaşımda vatandaşlık aslında verilen bir şey olmaktan ziyade hak edilen ya da kazanılan bir statüdür. Bu çerçevede bakıldığında askerlik görevini yerine getirmemiş olan bireylerin Türk vatandaşlığı alma hakkına sahip olmamaları gerektiği düşünülmektedir. Örneğin görüşmeci bu konu hakkındaki düşüncelerini *“Bu memlekette askerlik yapmış mı? Bu adamlar yapmadıysa tamam bitmiştir yani. Verilmemesi lazım.”* ifadeleriyle dile getirirken, görüşmeci 22ED *“Türk askerleri zaten o bölgede koruduğu bir alan var... Neden gitmiyorlar? Çünkü burada rahatları yerinde... Neden gitmiyorlar. Çünkü burada adamlar askerlik yapıyorlar mesela. Askere gitmiyor burada adam okula gitmiyor hiçbir şey yapmıyor adam açık açık söylüyor zaten beni oraya gitsem beni askere alacaklar diye... Mesela biz burada askerliğimizi yapıp geliyoruz onlar neden yapmıyor. O zaman vatandaşlıkta verilmesin.”* ifadelerini, görüşmeci 65KS ise *“..Türkiye Cumhuriyeti kimliği çöpte toplanmıyor, bu kimliğin değeri var...”* ifadelerini kullanmıştır. Bu söylemler Bourdieu’nun sembolik sermaye kavramı çerçevesinde düşünüldüğünde “alan” içinde saygınlık, tanınma, onur gibi sembolik sermaye önem atfedilen toplumsal bir değere sahiptir. Benzer biçimde askerlik görevi vasıtasıyla vatandaşlık hukuki olmanın yanı sıra sembolik bir hak olarak görülmesini sağlar. Dolayısıyla Suriyelilerin böyle bir hak edişlerinin olmadığının düşünülmesi dışlayıcı pratiklere zemin hazırlayan unsurlardan biri haline gelir. “Sınıflandırma pratikleri, sınıfların temel inşasına girdikleri ölçüde sembolik tahakküm araçlarıdır... sınıf ve statü grupları arasındaki karşıtlık... maddi ve sembolik arasındaki farka tekabül eder.”(Bourdieu, 2015: 17-18). Buradan hareketle Suriyelilerin vatandaşlık alması durumu mevcut düzende yer alan sembolik değerler sisteminde hak edilmemiş bir şeyin alınması olarak değerlendirilebilmektedir. Suriyelilerin bu konumu hak etmeden edinmesi iç göçmenlerin kendi varlıkları bağlamında, kendi konumlarını sarsıcıdır.

Burada ayrıca Benedict Anderson’un “hayali cemaat” yaklaşımına da değinmek yerinde olacaktır. Anderson(1995:20) kapsayıcı bir ifade ile ulusların hayal edilmiş

cemaatler olduğunu öne sürerek, “...*en küçük ulusun üyeleri bile diğer üyeleri tanımayacak, onlarla tanışmayacak, çoğu hakkında hiçbir şey işitmeyecektir ama yine de her birinin zihninde toplamlarının hayali yaşamaya*” devam edecek olduğunu ifade eder. Dolayısıyla ulus yalnızca fiziki bir arada olmuşlukla değil ortak bir tarihsel geçmiş ve üyelerin fedakârlığı etrafında kurgulanan simgesel bir yapıdır. Bu fedakârlığın ve ortaklığın içinde askerlik, şehitlik gibi unsurlarda yer alır. Görüşmecilerin Suriyelilerin askerlik yapmıyor oluşunu vatandaş olmalarının önünde bir engelleyici bir unsur olarak görmeleri sözü edilen ortaklığı sağlamıyor olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda bakıldığında vatandaşlık kolektif hafızanın bir parçası olma halidir. Suriyelilerin buna dâhil olamamaları dışlama pratiği için sembolik bir gerekçe oluşturmaktadır.

5.1.4.1.2. Siyasi Temsil Kaygısı

Bazı görüşmeciler vatandaşlık meselesini demografik açıdan dengesizlik ve siyasi iktidar kaygısı ile temellendirerek olumsuz görüş belirtmişlerdir. Örneğin görüşmeci 65KS bunu “*Yarın onlar burada çoğunluğa geldiği zaman seçimi iktidarı eline aldığı zaman ne yapacaksın... Tehlikeli, tehlikeli, tehlikeli. Vatandaşlık alınca oy da kullanacaklar. Söz hakkı olacak, çoğalıyorlar durmadan*” ifadeleri ile dile getirmiştir. Bu meseleye Bauman’ın perspektifinden bakıldığında o yabancıyı modern toplumların düzen takıntısının karşısına yerleştirir. Var olan kategorilerin içine sığmayan bu sebeple belirsiz bir figür olarak betimler. Suriyelilerin vatandaşlık almaları durumunda ise bu belirsiz kategori aslında daha da kontrol edilmesi zor tehdit algısını arttıran bir tabloya karşılık gelecektir. “*Yabancıların anlamsal yetersiz veya aşırı belirlenimleri net bölünmeleri yozlaştırdı ve işaret direklerini bozdu. ...Kesinlik ve açıklığın hâkim olması gereken yerlerde ya bancılar belirsizliği yaydılar. ...Tam da inşa edilmek üzere olan ahenkli ve rasyonel düzende “ne-ne de” lere, apışıp kalmışlığa ve bilişsel müphemliğe hiç yer yoktu olamazdı. Düzen inşası, yabancılara ve yabancı olana karşı yürütülen bir aşındırma savaşıydı.*”(Bauman, 2000: 31). Buradan da anlaşılacağı üzere Suriyelilerin “tehlikeli ve ne olduğu belli olmayan” şeklinde belirsiz durumu, belirsiz olanın aynı zamanda “içeride ve belirsiz” olması ile daha da karmaşık hale gelecektir. Tamamen karşı olmadıklarını belirten bazı görüşmecilerde benzer bir vurgu yapmaktadırlar. Onların daha çok dikkat çektikleri vatandaşlığın belirli koşullara bağlı olması gerektiği ve bu yolla belirsizliğin bir miktarda olsa ortadan kaldırılabilmesi ile ilgilidir. Örneğin görüşmeci 33ES bu durumla ilgili “Ya bir zaman geçmesi lazım, şartlar oluşması lazım. Uyum sağlamaları

lazım tamamen.” ifadelerini kullanırken, görüşmeci 50ED “*Her bokumuza bakıyorlar affedersin. Bunlarında bakılsın ki kimi aldığımız belli olsun. ...Ben nasıl araştırılıyorsa onlar da araştırılsın. Okul defteri verir gibi vatandaşlık verilmesin, adamın yedi cediti araştırılsın.*” ifadelerini kullanmıştır. Diğer yandan Suriyelilerin vatandaşlığa alınmasıyla birlikte belirsizliğin ortadan kalkacağı ve bir denetim mekanizması olacağına dair görüş belirten görüşmeci bunu şu sözlerle ifade etmiştir. “*Bence hemen verilmesi lazım. Bütün Suriyelilere verilmesi lazım. Verilmesi lazım ki Suriyeli Türk ayrımı hemen ortadan kalkması lazım yani böylelikle kayıt altına alınır yani buradaki olay şu kontrol altına almanın tek yolu bu yani başka bir yolu yok.*”(47ED)

Suriyelilerin Türk vatandaşlığı alma konusunda ne düşündüklerine bakıldığında hak, güvence ve gelecek beklentileri odağında açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Özellikle çocuklarının nasıl bir yaşam süreçlerine ilişkin endişelerinin vatandaşlık almaları durumunda en azından iş hayatına katılımında bir güvence olarak değerlendirmektedirler. Örneğin görüşmeci S25KD bu konu hakkındaki görüşlerini “Bizim gibi olmasınlar. Rahat etsinler... Düşünmesinler bunu yapacağım yasak, gideceğim bir yer yasak olmasın.” şeklinde ifade ederken, S40KK “*Hüviyetin olmayınca çocuklar okula gidiyor ama hakkın yok. Beş sene sonra çocukların okulu bitince ne olacak?*” şeklinde ifade etmektedir. Bu ve benzeri talepler yine vatandaşlığın yalnızca hukuki olarak tanınmanın dışında sosyal haklara erişimin yolu ve güvencesi olarak görülmektedir. Vatandaşlığın yalnızca siyasal ya da hukuki bir statü değil aynı zamanda sosyal haklara erişimin özellikle eğitim sağlık gibi hizmetlere eşit erişimi kapsadığı ve bu yolla toplumsal sınıflar arasındaki keskin farkları daha az görünür kıldığını bu haklara erişimin temelini oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda daha kapsayıcı bir ifadeyle “yurttaşlık toplumun üyelerine bağışlanan bir statü olarak” değerlendirilir vatandaşlık (Marshall& Bottomore, 2006: 19). “Sosyal haklar, bireyin yalnızca kendi çabasıyla erişemeyeceği temel ihtiyaçların devlet tarafından sağlanmasıdır.”(Bauman, 2010: 181). Bu açıdan bakıldığında Suriyeliler vatandaşlık meselesini çocuklarının geleceğini güvence altına alacak olan bir sosyal koruma sistemi olarak değerlendirmektedirler. Diğer yandan Suriyeli görüşmecilerin hemen hemen hepsi Türk vatandaşlığı almak istediklerini belirtmişlerdir. Örneğin görüşmeci S37ED “Ben Türk vatandaşına başvurdum, evrakları verdim, işlemlerim devam ediyor... Allah’ın izniyle alacağım.” ifadeleri bu konu hakkında yalnızca istekli olmayıp

girişimlerde bulunduklarının bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu istek girişimler göstermektedir ki Türkiye’de kalabiliyor olmanın dışında Suriyeliler, sistem içinde tanınan bir özne olma çabasıındadırlar. Suriyeli görüşmecilerde dikkat çeken bir diğer eğilim belirsizliğin doğal karşılanır bir durum gibi algılanmasıdır. Örneğin görüşmeci S28EK “Türk vatandaşlığı almak istiyoruz. Savaş biterse belki gideriz. Ama çok zor artık.” ifadesiyle Bauman(2005: 181)’ın dikkat çektiği yerinden edilmişliğin, “*artık bireysel hayatın gidişatı içinde sayısı bilinmeyecek kadar çok tekrarlanması muhtemel bir deneyim*” olduğu ve kişiyi “*sürekli olarak koşturarak zorlayarak, rahatlama ve varmanın getirdiği herhangi bir tatmin duygusu... vaat etmeyen... bir müzik eşliğinde sandalye kapma oyunu*” gibi her şeye hazırlıklı olma bir yerde sabitlenememe ile ilişkilendirilebilir. Yine iç göçmen görüşmecilerden 59KD bu durumla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır; “*...Bilemiyorsun tabi onlar çok değişken bulunduğu alanda bir sorun yaşarsa hemen adres değişikliğine gidiyorlar hemen başka mahalleye başka bölgeye...*”. Dolayısıyla bu hareketlilikleri hem kendileri hem mahalleli tarafından farkında olunan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak Suriyelilerin Türk vatandaşlığı alması konusunda iç göçmen görüşmeciler meseleyi daha çok Suriyelilerin suç potansiyeli ve hak ediş temelinde ele alırken, Suriyeli görüşmeciler için vatandaşlık almak gelecek için bir güvence ve haklara eşit erişim temelinde değerlendirilmektedir.

5.1.4.2. Geleceğe Dair Beklentiler

Görüşmeci kodu	Gelecek beklentileri	Açıklama
40ES	Bunları sınırda durdursaydı daha güzel olacaktı. Türkiye gelmeyecekler, sizde burada güvende olacaksınız. O olabilirdi daha güzel olurdu. Ama şimdi bunlar çoğaldıkça çoğalıyorlar yakında Türkiye birbirine karışır. Allah korusun ama korkuyoruz. Zamanla bunlar üredikçe üreyecek her yere yayılacaklar, her yere dükkân açacaklar bak ben açamıyorum dükkân. Ben burada 30 senedir çalışıyorum bir dükkân açamıyorum. Adam geliyor buraya dükkân açıyor. Burada iki üç sene sonra market açar. Sonra bir bakmışsın şirket kurar. Bide onlarda da birlik beraberlik var. Tutuyorlar birbirlerini bizden daha çok tutuyorlar. Ama mecburuz ne yapabiliriz ki. O yüzden istemiyorum ben. Bunu söylüyorum elden bir şey gelmiyor.	
33ES	Bu olaylar mesela çok çocuk yapmaları, vatandaşlık almaları beni bazen endişeye düşürüyor mu düşürüyor. Bir yandan da dinci düşünen bir insanım. Yani bilmiyorum Allah'ın da bir bildiği vardır. Bir şey yapamazsın ki adama ne diyeceksin çocuk doğurma mı diyeceksin yani. Şöylede bir şey var bir insana çok destek verirsene bu insan yapar yani. Devlet o kadar desteklerse bizim vatandaşımızda yapar. Ama onlar önemsemiyor çocuk doğacak ama ne olacak o çocuk onlar önemsemiyor. Bizimkiler biraz hem hayatın şartları olsun hem çocuğun geleceği hani şöyle yani bu çocuk okumak ister, öğretmen olmak ister, avukat olmak ister, evlenmek ister, evi olmasını ister ama onlar zannedersem ki onların düşüncelerinde yok bunlar. Ama bazen kendime soruyorum bu düşünce var mı acaba? Amaçları ne? Amaçları rakam mı acaba çok olmak mı? Belki de hep öyleydi.	Suriyelilerin sayısının artışına dair endişe
22ED	Şimdi vatandaşlık alanların geri gitme ihtimali yok zaten. Bu beni korkutuyor nasıl korkutuyor. Onlardan korkmuyorum bizi sürükleyecekleri olaylar beni korkutuyor. İç savaş çıkma ihtimali korkutuyor. Şirret gibi geziyorlar, birleşiyorlar, çoklar ve bu bizi tabii ki de endişe sürüklüyor gelecekle ilgili endişeli hissediyoruz kısaca.	yerinden edilme korkusu
42KK	Endişeleniyoruz onlar buraya yerleşecek biz mülteci olacağız. Onlar çoğalıyor çünkü biz de iki çocuk en fazla onları görüyorsun 4 tane 5 tane 6 tane 7 tane doğuruyorlar. Düşün bir de bunları oy kullanacak vatandaşlığa alıyorlar. Şurada bir ev var. O evde yaşanmaz normalde üç oğlan anası, babası bir de babaanneleri yaşıyor. Yardım alıyorlar, çalışıyorlar beş kişi çalışıyor zaten 3000 5000 artık neyse. Bizim gibi olamazlar.	
33ES	Şimdi ben bu insanlara daha dün gelmiş bu insanlar milletvekili vermek ne demek ya. Ben seni ülkeme yardım etmek için almışım sen toprak mı istiyorsun? O olmaz ben seni yardım etmek için almışım burada bir şeyler iste diye değil. Bu kadar kapı açılmamalı nasıl bir çıkarı var Türkiye'den Suriye'nin bilemiyorum. Adamlar gelip birkaç yıl sonra milletvekilliği benim hakkım diyorsa bu işte bir sıkıntı var. Ben bunu yalnızca Suriyeliler ile ilgili düşünüyorum. Yakında biz mülteci olacağız kendi ülkemizde bu aklıma gelmiyor değil yani. Şu an durum onu gösteriyor. Korkuyorum.	demografik dengenin bozulması

26ES	İstanbul'da olsun Kayseri'de olsun İstanbul'da mesela bir Türk'ün evini basıyor kaç tane Suriyeli. Ben bunu demek istiyorum işte bunlar kalabalık olsa ne yapacakları belli değil. Haa bizim mahallemizde böyle bir şeyin olmasına izin vermeyiz. O yüzden öyle ufak bir şey de tepki gösteriyoruz ve kimse cesaret edemezsin diye ama sayılar arttıkça zamanla olabilecek bir şey bu ve bu da ister istemez mahalle açısından olmasa da ülke açısından bizi endişeye sürükleyen bir şey.	İç savaş, güvenlik ve çatışma
23KS	Geri dönebilirler isteseler. Neden dönmesinler ama istemiyorlar. Alıştılar artık sevdiler burayı da bir hayat kurdular artık burada. Hatta bence çoğu kendi memleketine dönmek istemediği gibi Avrupa'ya falanda gitmek istemiyor. Benim için birlikte yaşamak mümkün mü? Ya zaten mümkün olduğunu görüyorsunuz bakın mahalleye yaşıyor bir şekilde. Ben her şeye olumlu yönden bakmaya çalıştığım için fazla takmıyorum kafaya onlarda insan bizde insanız. Ben ilişkimi sınırlı tutuyorum böyle olduğu sürece sıkıntı yok benim için. Ben samimi olmam bana dokunmasın kimse bende dokunmam. Selamlasınız o kadar.	ihtimaline dair korkular
46EK	Ben vatandaşlık almalarına karşıyım. Mesela ben Alman nasıl istemiyorsa Türk'ün vatandaşlık almasını, ben de istemiyorum ama vatandaşlık verip de şimdi mesela gerektiğinde bir suç işlediğinde geldiği yere gönderilmeli vatandaşlık verince bunu yapamazsın. Mesela 90 yıllarında Irak'ta Saddam Hüseyin oradaki Kürtlere mesela bomba attı. Şimdi bizim buraya geldiler ee vatandaşlık oldu. Adam sanki buralar benim diyor yani yarın da bunlara (Suriyelilere) hak verirken ister istemez hani Almanya'da Türklere de verse Türk de aynı şeyi ister. Buralar benim der yani bunu bana da yapsan ben de derim. Benim hakkım varsa buralar benim derim. Böyle bir tehlikesi var bu vatandaşlık verme işinin. Yani nasıl desem ya tarihte de bak mesela bu böyle yıllar önce işte biz hep karışık yaşadık. Osmanlı İmparatorluğu 600 yıl yönetildi 600 yıl boyunca bu insanların hepsi Türk müydü Osmanlı vatandaşıydı. Türk diye bir şey yoktu yani. Bunun içinde Ermeni'si de vardı, Yahudi'si de vardı, Türkü de vardı, Arap'ı da vardı. Yani beraber yaşayabiliriz niye yaşanmasın ki tarihte bu yaşanmış. Ruslar da geliyor Kafkaslar da geliyor. Afganlar da geliyor, İranlı da var Irak'tan da var yaşıyoruz da zaten yaşanır da.	Suriyelilerin siyasi haklar talep etme ihtimaline yönelik kaygılar
60KK	Yarın bunlar buradan seni beni kovacak burası bizim diye. Niye? Çünkü bizden çok olacaklar da ondan. Suriyeliler inan ki bizleri sınır dışı yapacak. Öyle diyorlar bak inan ki ben korkuyorum açıkçası. He bizler görmeyiz belki ama bizden olan sizden olan evlatlarımız görececek bunları.	Uyum sağlanmışlık ve birlikte yaşamın mümkün görülmesi
59KD	Askerlik ayrı bir şey de şu var adam oradan genç yaşta asker yaşında geliyor ülke için savaş, ülke için savaşmayan insan sıkıntı. Yarın öbür gün bir şey olsa bizim torunlarımız, çocuklarımız, atalarımız gibi olamazlar. Bırakıp kaçarlarsa. Kaçsalar yine iyi... Ama onun dışında yaşanır mı beraber yaşıyor işte ne yapacaksın. Görmezden geliyorsun çoğu zaman bir gücün yok ki. Gelen kadınlar çocuklar onlara yazık tabi zor şeyler yaşıyorlar. Ama erkekler için öyle düşünmüyorum.	

47ED	Suriyeli diye bir meselemiz yok. Türk diye bir meselemiz yok. Sorunumuz şu ufkumuzu yıllardan beri şu şekilde bakıyorum terörle bizi korkuttular bir şekilde biz bu şekilde bakmak zorundayız. Ben bütün Suriyelileri Afganistan'a önümüzdeki süreçte zaten bu adamlar savaştacak belki benim çocuğum çocuğum ölmeyecek ama bu adamları biz cephe hatlarında savaştıracacağız. ...Suriyelilere herkes şu anda kötü diyor ben çok iddialıyım 5 yıl sonra Suriyelilere minnettar olacağız. Çünkü şu an biz ürün bulamıyoruz daha iki gün önce ağaçlarda meyve ağaçlarında şeftali ceviz toplayacak adam bulunamadığı için Suriyeliler geliyor. Çünkü bizim doğum oranımız düştü tabii ki şu an hepsi Suriyeli şu an mesela Çivril'e git her yer Suriyeli. Bizim Organize Sanayi Bölgesi 2.000 kişilik tekstil fabrikası kurduk 11.500 TL vererek Türk genci çalışmıyor. Sen çalışır mısın mümkün değil çalışmıyorsun ama Suriyeliye dokumayı öğretirsen dövsen de çalışır.	Geri dönme isteği (savaşın bitmesine bağlı olarak)
S41KS	Artık geri dönmek de istemiyoruz zaten. ...Buraya alıştık artık o yüzden Türklerle de çok Suriyeli evlenir. ...Avrupa'ya geçebilecek olsak gideriz ama olmuyorlar biliyorsunuz.	Geri dönmeme kararı
S25KK	...Bir tanıdık Türklerle evlendi. Artık bu dağda çoğalacak. Bence çocuklar aynı okullarda okuyor büyüdükçe daha çok tanışacaklar, daha çok Türk daha çok Suriyeli evlenecek gelecek böyle görüyorum.	(alışkanlık ve uyum)
S36KK	Yani ben savaş biter bitmez dönmek istiyorum inşallah. Ama bir şekilde bitmez, dönemezssek. Rızık nerdeyse biz ordayız Allah bilir artık orasını hiç bilmiyorum. Suudi Arabistan için yazdırdık. Önemli olan Müslüman ülke olsun. Birde Kur'an-i Kerim dersini ücretsiz vermek istiyorum ben aslında talebelerimi seviyorum. Türk öğrencilerimde olsa hayır demem ama yok. Evde yapıyoruz keşke camii de yapabilirsek. Bide daha önce ayrı okuyordu okullarda Suriyeli öğrenciler herkes bitince gidiyordu şimdi bir oldu o ona çok sevindim. İlerde çok yakın olurlar aynı okul olunca daha iyi oldu. türk çocuklarda bizim Suriye çocuklarda alışacak.	nedeniyle)
S24ED	Yaşamımdan memnunum ama biraz zor. Hatta ben yılbaşında döneceğim. Savaş olduğu sürece sende biliyorsun şu an var sen de biliyorsun ama döneceğim ben. Yani burada gördüğümüz o bu bıçaklanıyor artık bıktık o işlerden, inşallah böyle bir şey gelmez başıma dönelim bizim de başımıza böyle bir şey gelmesin dönelim en iyisi yapacak bir şey yok ben dönme kararındayım Halep'e döneceğim.	
S25KD	Buradayız artık biz. Çünkü düzen kurduk burada. Yok, akraba yok (Suriye'de). Sadece babaanne sadece babaanne kaldı Suriye'de.	
S43ED	Yani ne yapsalar ben dönmek beni tek rahatlatan bu olur burası bizi kabul etti ama bana burada rahat yok ne olursa olsun düşünsene başka yere gidiyorsun canını kurtarmak burada sadece onun için geldik. Çocuklar benim Almanya'da var söyledim istesek aslında bir sene önce gidebilirdik ama burada namaz var camiler var ben ondan gitmek istemedim yani çocuklar küçük unutacaklar Suriye'yi burası daha yakın bize Müslüman ülke bu beni burada tutuyor. Gelecek ne olur bilmiyoruz. Allah bilir.	
S27ES	Aksine daha iyi burada okuyacaklar inşallah savaşın içinde hiçbir şey olmazlardı o yüzden daha iyi burada. Kalacağız Allah bilir ama öyle düşünüyorum.	

Görüşmecilerin gelecek beklentileri, Suriyeli görüşmecilerin aidiyet ve Türkiye’de kalıcı olma isteği ile iç göçmenlerin Suriyelilerin kalıcı olması karşısında algıladığı tehditler arasındaki gerilimler sebebiyle farklılaşmaktadır. Bu başlık altında görüşmecilerin gelecek tahayyüllerini şekillendiren unsurlar sosyolojik açıdan açıklanmaya çalışılmıştır.

5.1.4.2.1. Demografik Tehdit: “Çoğaldıkça Çoğalıyorlar”

İlk olarak hemen her temada ortaya konulduğu gibi burada da Suriyelilerin toplumsal tehdit olarak algılanması iç göçmen katılımcıların gelecek beklentileriyle ilgili ifadelerle yansımıştır. Örneğin görüşmeci 40ES “ Bunlar çoğaldıkça çoğalıyorlar yakında Türkiye birbirine karışır. ...Zamanla bunlar üredikçe üreyecek her yere yayılacaklar, her yere dükkan açacaklar bak ben açamıyorum dükkan. ...Tutuyorlar birbirlerini bizden daha çok tutuyorlar. Ama mecburuz ne yapabiliriz ki. O yüzden istemiyorum ben. Bunu söylüyorum elden bir şey gelmiyor” ifadelerini kullanarak toplumsal olarak istikrarsız bir sürece dikkat çekmektedir. Belirsizlik ve düzensizlik hissiyatı temelinde ne yapacağını bilememe durumu da açığa çıkmaktadır. Bauman (2010: 67-68) istenmeyen fakat kaçınılmaz olarak bir arada bulunan yabancının, belirsizlik ve tehdit kaynağı olarak görüldüğünü, “*Düşmanlarla savaşıyoruz, dostları severiz ve onlara yardım ederiz; ama ne düşman ne dost olanlara ne diyeceğiz? Ya da hem düşman hem dost olanlara?*” şeklindeki ifadesi ile karşı grubun belirsizliğinin yerleşik olanda da nasıl davranacağı ve ne yapacağı noktasında bir belirsizlik ortaya çıkardığına dikkat çekmektedir. Yine görüşmecinin “Bunlar üredikçe üreyecek, her yere yayılacaklar.” ifadesi Bauman (2010:10)’ ın belirttiği yabancının farklı olmakla kalmayıp, geldikleri yerde orada bulunmaya hak kazanmamış istilacı ve işgalciler olarak görüldükleri fikri ile örtüşmektedir.

Suriyelilerin demografik açıdan bir tehdit olarak görülmesi ise Suriyeli nüfusun artışının siyasi ve sosyal dengeleri değiştireceği ya da en azından etkileyeceğine ilişkin açıkça belirtilen bir kaygı olarak ifadelerde yer almaktadır. Suriyelileri “çok çocuk yaptıklarını” düşünmeye ilişkin eğilim bunu stratejik olarak kendi nüfuslarını arttırma çabası ile ilişkilendirilmektedir. Örneğin görüşmecilerin “*Ama bazen kendime soruyorum bu düşünce var mı acaba? Amaçları ne? Amaçları rakam mı acaba çok olmak mı? Belki de hep öyleydi.*”(33ES), “*Onlardan korkmuyorum bizi sürükleyecekleri olaylar beni*

korkutuyor. İç savaş çıkma ihtimali korkutuyor. Şirret gibi geziyorlar, birleşiyorlar, çoklar ve bu bizi tabii ki de endişe sürüklüyor gelecekle ilgili endişeli hiss ediyoruz kısaca.” (22ED), “Endişeleniyoruz onlar buraya yerleşecek biz mülteci olacağız. Onlar çoğalıyor çünkü biz de iki çocuk en fazla onları görüyorsun 4 tane 5 tane 6 tane 7 tane doğuruyorlar. Düşün bir de bunları oy kullanacak vatandaşlığa alıyorlar.” (42KK), “Daha dün gelmiş bu insanlar milletvekili vermek ne demek?” (33ES), “...Türkiye birbirine karışır.” (40ES) ifadeleri demografik açıdan çoğunluk olma çabaları olabileceği böyle bir çaba olmasa dahi gelecekte vatandaşlığa alınmaları ile siyasi iktidarın belirlenmesinde bir güç elde ederek siyasi temsiliyet kaygısını açıkça göstermektedir. Tüm bu ifadeler sözü edilen alanlarda değişim ve dengesizliğe yol açılacağı, iç çatışma ve yer değiştirme korkusunun da korkulan sonuçlar olabileceğini öne sürmektedir.

5.1.4.2.2. Yerinden Edilme Korkusu: “Biz Mülteci Olacağız”

Diğer yandan yer değiştirme korkusu ile birlikte mahalledeki fiziksel değişim görüşmecilerinde sıklıkla dile getirilmiştir. Özellikle “biz mülteci olacağız”(42KK, 33ES), ifadesi yer değiştirme veya azınlık olarak kalma korkusunu özetlemektedir. Görüşmeci 40ES’nin “Ben burada otuz senedir çalışıyorum bir dükkân açamıyorum. Adam geliyor buraya dükkân açıyor.” ifadesi ve görüşmeci 60KK: “Yarın bunlar buradan seni beni kovalayacak, burası bizim diye... Bizden çok olacaklar da ondan.” Biçimindeki ifadeleri mekanın toplumsal olarak üretilmesinde özellikle sonradan gelenin mekanı değiştirme üzerindeki etkisi ve hali hazırda orada olanın mekan aidiyetini yitireceği korkusunu açığa çıkarmaktadır. Bu korkular yalnızca fiziki yer değiştirme ile değil aslında burada daha çok sembolik bir hakimiyetin kaybına karşılık gelmekle birlikte, “yerli” kimlik belirli bir mekan üzerinden ortaklıklarla anlam kazanır ve yeni gelen bu düzeni sarsan, tehdit eden özneler haline gelir (Lefebvre, 2014: 62-63). Yine aynı zamanda birçok kalıplaşmış kabul, Suriyelilerin çoğu zaman “gizli” olan, açıkça gözükmeyen nüfus tehdidi ve ekonomik tehdit oluşturması, tehlikeli, farklı, ait olamayacak olan bireyler olarak düşünölmeleri şeklinde verilerde sıklıkla yer almıştır. Bu tanımlamalar, gündelik yaşamda sürekli şüphe ve mesafe içeren ilişkilerin kurulmasına sebep olduğu gibi damgalama süreçleri ve biçimlerinin Suriyeliler özelinde karşılığının ne olduğunu anlamamızı da sağlamaktadır (Goffman, 2014: 30-34).

Geleceği ve birlikte yaşamı görece daha olumlu ya da kayıtsızlıkla değerlendiren görüşmecilerde olmuştur. Birlikte yaşamın tehlikesinden ziyade olabilirliğine odaklanarak ifade edilen görüşlere 23KS “*Birlikte yaşamak mümkün mü? Zaten mümkün olduğunu görüyorsunuz.*”, görüşmeci 46EK “*Yani nasıl desem ya tarihte de bak mesela bu böyle yıllar önce işte biz hep karışık yaşadık. Osmanlı İmparatorluğu 600 yıl yönetildi 600 yıl boyunca bu insanların hepsi Türk müydü Osmanlı vatandaşıydı. Türk diye bir şey yoktu yani. Bunun içinde Ermeni’si de vardı, Yahudi’si de vardı, Türkü de vardı, Arap’ı da vardı. Yani beraber yaşayabiliriz niye yaşanmasın ki tarihte bu yaşanmış. Ruslar da geliyor Kafkaslar da geliyor. Afganlar da geliyor, İranlı da var Irak’tan da var yaşıyoruz da zaten yaşanır da.*” örnek verilebilir. Bu iki ifade birlikte yaşamayı bir ideal olmaktan ziyade mahalle ölçeğinde somut bir gerçeklik olarak tarif etmektedir. Baktığımızda uzun süre aynı coğrafyada yaşayan, belli açılardan ortak bir ekonomik yaşamı sürdüren farklı topluluklar zamanla birbirine karışabilir; bu sayede başlangıçta sınırlı olan ilişkiler gitgide sosyal ve kültürel bir nitelik kazanabilir (Park, 2016: 80).

Birlikte yaşanabilirlik ile ilgili görece olumlu söylemler bir yandan sınırlara da dikkat çeker, yani grubun içinde olmakla birlikte tam olarak ait olmayan sınırlı ilişkilerle çerçevelenmiş rutinleri de barındırır. Bu sınırlar içinde bile Suriyelilerin sosyal dokuya katılabileceği, sınırlar belli olsa da bu dokunun bir parçası olabileceği kabulü bu ifadelerde ortaya çıkmıştır. Çünkü aynı mekânın paylaşımı zamanla ilişkiler bağlamında kısıtlı olsa da bir normalleşmeye işaret edebilmektedir. Yine ifadelerde yer bulan kayıtsızlık hali stratejik bir uyumu gözler önüne sermektedir. Çünkü bu eğilim ne net olarak dışlayıcı ne de kabul edicidir. Kendi sınırlarını ihlal etmediği sürece bir sorun teşkil etmemektedir. Böyle olduğu sürece gerçek anlamda ne bir çatışma nede bir direnç gözlemlenmeyebilir. Görüşmeci 46EK ifadelerinde tarihsel atıflar ile bu olanağa vurgu yapmıştır. Diğer yandan bakıldığında modern ulus devletin homojenlik beklentisi doğrudan sorgulanmışta olmaktadır. Özetle her iki görüşmecide biri mesafe faktörüne dikkat çekerek, diğeri tarihsel bir referans ve her ikisi de şimdiki gerçekliği öne sürerek pratikte zaten birlikte yaşamın mümkün olabildiğini vurgulamaktadır. Meselenin bu kısmına odaklandığımızda Park’ın marjinal insan tipolojisi ile uyumlu gözüktüğü söylenebilir. Çünkü ona göre her millet iyi veya kötü bir “*eritme potasına*” sahiptir (Park, 2016: 71). Çeşitlilik zamanla bir sorundan ziyade zenginlik olarak değerlendirilebileceği bir geleceğe işaret edebilir.

5.1.4.2.3. Kalıcılık Vurgusu: “Biz artık buradayız...”

Suriyeli görüşmecilerin gelecek beklentilerine bakıldığında ise dışlanma pratikleri sebebiyle geri dönüşü düşünenler, artık kalıcı olduklarını ifade edenler ve belirsiz görüş belirtenler olmuştur. İlk olarak geri dönmeyi gelecek planlarına dahil etmeyen görüşmecilerin bu fikri zorunluluktan ziyade zamanla gelişen ve mahalledeki yaşamlarına alışmışlıktan kaynaklanıyor gibi gözükmemektedir. Özellikle görüşmeci S41KS'nin “buraya alıştık” ifadesi bu durumu birebir karşılar. Artık geri dönüş değil, bulundukları yerde gelecek kurma arzusunun zamanla oluştuğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda görüşmecilerden bazıları Türk ve Suriyelilerin aile birleşimlerinin artacağına yönelik bir gelecek tahayyül etmektedir. Bu durumda yine Türkiye’de kalıcı bir hayat kurma eğiliminin göstergesi olarak yorumlanmıştır. burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta ise burada kalıcı olduğunu düşünen görüşmecilerden S25KD bu konuyla ilgili şu ifadeleridir. “*Buradayız artık biz. Çünkü düzen kurduk burada. Yok, akraba yok (Suriye’de). Sadece babaanne sadece babaanne kaldı Suriye’de.*” Bir kere yerinden edilmiş ve hatta vatan hasreti olan biri bile olsa bireyler eve döndüklerinde eskisi gibi olmayacağını bilir ve geri dönme arzusu uçup gidebilir (Schütz, 2016: 63.). Yaşanılan yerde düzen kurulmuş olunduğuna dair vurgu ise kendilerine yeterli gelecek düzeyde kalıcı yerleşim için şartların sağlandığını düşündüklerinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Başka bir deyişle bazı katılımcılar yerleştikleri alanda belli bir düzeyde entegrasyonun sağlandığını düşünmektedirler. Suriyeli görüşmecilerden bazıları ise şahit oldukları olaylar ve dışlanma pratikleri nedeniyle güvende hissetmemekte ve Suriye’ye geri dönme arzusunu taşıdıkları görülmektedir. Örneğin görüşmeci S24ED “Yaşamımdan memnunum ama biraz zor. Hatta ben yılbaşında döneceğim. Savaş olduğu sürece sende biliyorsun şu an var sen de biliyorsun ama döneceğim ben. Yani burada gördüğümüz o bu bıçaklanıyor artık bıktık o işlerden, inşallah böyle bir şey gelmez başıma dönelim bizim de başımıza böyle bir şey gelmesin dönelim en iyisi yapacak bir şey yok ben dönme kararındayım Halep’e döneceğim.” Şeklindeki ifadesinde bunu açıkça dile getirmiştir. Ancak yine de yaşamından memnun olduğunu belirtmiştir. Aslında bu ifade daha çok eğer Suriye’deki gibi güvensiz hissedilecekse gibi bir koşul ile dönme kararına işaret etmektedir. Yine Suriye’ye dönmek istediğini belirten 36KK görüşmenin devamında kalmaları durumunda Türk ve Suriyeli çocuklara birlikte ders vermek istediğinden bahsetmiştir. Birlikte eğitim alıyor olmalarının ikinci kuşak göçmenler olarak Suriyeli çocukların uyum sorunu yaşamayacağı beklentisindedir.

Anlaşılmaktadır ki iç göçmen görüşmeciler Suriyelileri gelecekte de tehdit unsuru olarak değerlendirmekte ve bu eğilimler demografik, siyasi temsiliyet kaygıları etrafında şekillenmektedir. Suriyeli görüşmecilerin beklentileri ise daha çok kalıcılık, toplumsal uyum ve aidiyet arayışı etrafında şekillenmektedir.

5.2. Nicel Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel düzeyi toplamda 382 katılımcı ile Denizli ilinin Sevindik, Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahallelerinde iç göçmen katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde öncelikle katılımcı profillerine ilişkin temel bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra araştırmanın nicel düzeyi için öne sürülen hipotezleri sınamak amacıyla her bir hipotez için oluşturulmuş çapraz tablolar ve Ki Kare analizleri incelenmiştir.

5.2.1. Demografik Veriler

Araştırmanın nicel düzeyini oluşturan anket verilerinden elde edilen demografik bulgular aşağıdaki tabloda bütünlüklü bir bakış sunması amacı ile birleştirilmiş şekilde sunulmuştur.

Tablo 1: Demografik Verilerin Dağılımı

Demografik Bilgiler		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	165	43,2
	Erkek	217	56,8
	Toplam	382	100,0
Mahalle	Sevindik	81	21,2
	Karşıyaka	148	38,7
	Dokuzkavaklar	153	40,1
	Toplam	382	100,0
Yaş	18 -24	85	22,3
	25 - 34	58	15,2
	35 - 44	65	17,0
	45 - 54	98	25,7
	55 yaş ve üstü	76	19,9
	Toplam	382	100,0
Memleket	Acıpayam	26	6,8
	Afyon	77	20,2
	Ağrı	40	10,5
	Aydın	49	12,8
	Baklan	54	14,1
	Burdur	12	3,1
	Çivril	29	7,6
	Diyarbakır	18	4,7
	Erzurum	4	1,0
	Konya	2	0,5
	Muş	2	0,5
	Tavas	21	5,5
	Uşak	43	11,3
	Zonguldak	5	1,3
	Toplam	382	100,0
Öğrenim Durumu	İlköğretim	167	43,7
	Lise ve dengi okul mezunu	148	38,7
	Yalnız okuryazar	20	5,2
	Yüksekokul/Üniversite mezunu	47	12,3
	Toplam	382	100,0
Meslek	Emekli	61	16,0
	Esnaf (market, pide, lahmacun, manav, tekel, tütüncü, terzi, berber, kuaför, toptancı, dondurmacı, pazarcı)	71	18,6

	Ev hanımı	68	17,8
	İşçi (Çırak, kaportacı, yevmiyeli inşaat işçisi, seyyar satıcı)	34	8,9
	İşçi (Fabrika/tekstil-dokuma/belediye/zincir market)	127	33,2
	İşsiz	21	5,5
	Toplam	382	100,0
Hane Halkı Geliri	10.001-20.000	83	21,7
	20.001- 30.000	173	45,3
	30.001- 40.000	118	30,9
	40.001- 50.000 TL	8	2,1
	Toplam	382	100,0
Medeni Durum	Bekar	119	31,2
	Boşanmış	19	5,0
	Dul	15	3,9
	Evli	229	59,9
	Toplam	382	100,0
İran'dan Geleneler	Evet	20	5,2
	Hayır	362	94,8
	Toplam	382	100,0
Afganistan'dan gelenler	Evet	67	17,5
	Hayır	315	82,5
	Toplam	382	100,0
Suriye'den gelenler	Evet	382	100,0

Araştırma demografik verileri incelendiğinde muhtarların dile getirdiği gibi mahallede iç göçmenlerin yaşadığı nerelisiniz sorusunda belirginleşmektedir. Diğer yandan eğitim seviyesine bakıldığında büyük çoğunluğun ilköğretim ve lise ve dengi seviyesinde olduğu yine öne çıkmaktadır. Araştırma, Denizli ilinin üç farklı mahallesinde (Sevindik, Karşıyaka ve Dokuzkavaklar) ikamet eden toplam 382 birey ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında, %56,8'inin erkek katılımcılardan, %43,2'sinin ise kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Bu durum, örnekleme erkek katılımcıların az da olsa çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Mahalle dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %40,1'i Dokuzkavaklar, %38,7'si Karşıyaka ve %21,2'si Sevindik mahallelerinde ikamet etmektedir. Yaş gruplarına göre dağılımda en yüksek oran %25,7 ile 45-54 yaş grubuna aitken, bunu %22,3 ile 18-24 yaş grubu takip etmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı (%77,2), 35 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların memleket bilgilerine göre dağılımı oldukça çeşitlidir. Afyon (%20,2), Aydın (%12,8), Baklan (%14,1) ve Uşak (%11,3) gibi iller öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, Ağrı, Acıpayam, Çivril ve Zonguldak gibi farklı illerden de gelen bireyler yer almaktadır. Bu çeşitlilik, örnekleme farklı bölgesel kökenlere sahip bireylerin yer aldığını göstermektedir. Eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların %43,7'si ilköğretim, %38,7'si lise ve dengi okul mezunudur. Üniversite mezunlarının oranı ise %12,3 olup, yalnızca okuryazar olduğunu belirten bireylerin oranı %5,2'dir. Bu dağılım, araştırma grubunun çoğunlukla düşük ve orta eğitim seviyesine sahip bireylerden

oluşturduğunu göstermektedir. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımında ise en yüksek oran %33,2 ile fabrika, tekstil-dokuma, belediye ve zincir market çalışanı işçilere aittir. Esnaf (%18,6), ev hanımı (%17,8) ve emekli (%16,0) grupları diğer öne çıkan meslek kategorileridir. İşsiz bireylerin oranı ise %5,5'tir. Hane halkı gelir düzeyine göre dağılımda, %45,3'lük oranla 20.001 - 30.000 TL arası gelir grubu en yüksek dilimi oluşturmaktadır. Bunu %30,9 ile 30.001 - 40.000 TL arası gelir grubu takip etmektedir. En düşük gelir grubu olan 10.001 - 20.000 TL aralığı %21,7 oranındadır. 40.001 TL ve üzeri gelir grubundaki bireyler ise yalnızca %2,1'lik bir oranla temsil edilmektedir. Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde, %59,9'u evli, %31,2'si bekar, %5'i boşanmış ve %3,9'u dul olduğunu belirtmiştir. Son olarak, “mahallenizde farklı ülkelerden gelen bireyler var mı?” sorusu kapsamında, Suriye kökenli bireylerin tüm mahallelerde var olduğu bildirilmiştir (%100). Afganistan'dan gelen bireylerin bulunduğu mahallelerde oturanların oranı %17,5, İran'dan gelen bireylerin bulunduğu mahallelerde yaşayanların oranı ise %5,2'dir.

5.2.2. Hipotez 1'in Sınanması: İç göçmenlerin, Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleriyle, gündelik yaşamdaki etkileşim alanları ilişkilidir.

Bu hipotezi test etmek üzere katılımcılara aşağıda çapraz tablolar ile katılma derecelerinin dağılımı verilen dört ifadeye katılma dereceleri sorulmuştur. Örneğin ilk ifadede, katılımcıların “Suriye'den gelenler nedeniyle halkın park vb. kamuya açık alanlardan faydalanması zorlaştı” ifadesine verdikleri yanıtlar ile mahallesi dışında Suriyeli bireylerle en çok karşılaştıkları alanlar arasındaki ilişki Ki kare testi ile analiz edilmiştir. Karşılaşma alanlarının genel kabul kategorisinde 4 ifadeye katılıp katılmama dereceleri ile ilişkisi çapraz tablolar yardımıyla her biri için aşağıda görselleştirilmiştir.

Tablo 2 : Suriyelilerle Karşılaşma Alanlarına Göre Kamuya Açık Alanların Kullanımına İlişkin Dağılım ve Ki Kare Analizi

Hipotez1			24.3.”Suriye'den gelenler nedeniyle halkın Park gibi kamuya açık alanlardan faydalanması zorlaştı.” ifadesine katılma derecesi				Toplam
			Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Karşılaşma	Toplu taşıma	Sayı	10	4	13	60	87
		Yüzde	11,5%	4,6%	14,9%	69,0%	100,0%
	Hastane	Sayı	4	0	25	7	36
		Yüzde	11,1%	0,0%	69,4%	19,4%	100,0%
	Park	Sayı	0	1	24	28	53
		Yüzde	0,0%	1,9%	45,3%	53,0%	100,0%

		Yüzde	0,0%	1,9%	45,3%	52,8%	100,0%
Okul	Sayı	24	0	6	6	36	
	Yüzde	66,7%	0,0%	16,7%	16,7%	100,0%	
Pazar/çarşı	Sayı	50	0	18	3	71	
	Yüzde	70,4%	0,0%	25,4%	4,2%	100,0%	
İş yeri	Sayı	74	5	13	7	99	
	Yüzde	74,7%	5,1%	13,1%	7,1%	100,0%	
Toplam	Sayı	162	10	99	111	382	
	Yüzde	42,4%	2,6%	25,9%	29,1%	100,0%	
χ^2 : 238,388 df : 15 p: .000 Carmer's V: .456							

Birinci hipotezi sınamak amacıyla oluşturulmuş olan ilk çapraz tablo, karşılaştırma alanları ve “Suriye'den gelenler nedeniyle halkın park vb. gibi kamuya açık alanlardan faydalanması zorlaştı.” ifadesine katılma derecesi arasında bir ilişki olup olmadığıyla ilgilidir. Elde edilen çapraz tablo ve ki kare testi sonucunda p değeri .000 olup⁴³, bu değer .05 anlamlılık düzeyinden oldukça küçüktür. Bu durum, karşılaştırma alanı ile “Suriye'den gelenler nedeniyle halkın park vb. gibi kamuya açık alanlardan faydalanması zorlaştı” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani bireylerin bu ifadeye katılma düzeyleri, Suriyelilerle en çok nerede karşılaştıklarıyla anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. İki değişken arasında etki büyüklüğünü gösteren Cramer's V değeri .456 olarak bulunmuştur. Bu değer, temel aldığımız sınırlara⁴⁴ bakıldığında güçlü bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, bu iki değişken arasında sadece istatistiksel olarak değil, pratikte de dikkate değer bir ilişki bulunmaktadır. Çapraz tabloda yer alan veriler incelendiğinde toplu taşıma, hastane ve park gibi kamusal alanlarda Suriyelilerle daha sık karşılaşan bireylerin büyük bölümü, söz konusu ifadenin olumsuz içeriğine yüksek oranda katılmışlardır. Örneğin, toplu taşımada karşılaşanların %69'u “kesinlikle katılıyorum” demiştir. Parkta

⁴³ Toplam 24 hücre (6 satır $\times$ 4 sütun = 24 hücre) içeren bir çapraz tablo var. SPSS'de elde edilen değerlere bakıldığında bu hücrelerden 6 tanesi (yani %25'i), teorik olarak beklenen (expected count) değer 5'in altında olduğu belirtiliyor. Bu durumda p-değeri hatalı olabilir anlamına gelmektedir. Burada %25 oranında küçük beklenen hücre mevcuttur. Bu durum hakkındaki genel aslında boş hücrelerin %20'nin altında olmasının ideal olduğudur. Aksi halde Ki Kare testinin geçerliliği tartışılabilir olabilmektedir. Tüm bu sebeplerle diğer tüm hipotez sınamalarında kullanılan ki kare testinde eğer boş hücre sayıları %20'nin altında kaldı ise veri analizi başlığı altında da belirtildiği gibi testin geçerliliğini kısmen azaltılabileceğinden, bulgular Monte Carlo simülasyonu değerleriyle desteklenmiştir. (Mehta & Patel, 2013: 1-4; Field, 2009: 690). Monte Carlo Simülasyonunun nasıl güvenilir sonuçlar verdiğine ve hangi durumlarda tercih edilmesi gerektiğine ilişkin bir değerlendirme örneği için (bkz. Mehta & Patel, 2013:22-27). Ayrıca buradan itibaren hücrelerin beklenen değer 5'in altında kaldığı her tablo için adı geçen test ile teyit edilerek raporlanmıştır.

karşılaşanların %98'i "katılıyorum" ya da "kesinlikle katılıyorum", hastanede karşılaşanların %69'u "katılıyorum" demiştir. Buna karşılık okul, iş yeri ve pazar/çarşı gibi karşılaşma alanlarında daha sık bulunan katılımcıların çoğu bu ifadeye katılmamaktadır. Okulda karşılaştıklarını belirtenlerin %66,7'si "katılmıyorum", pazar/çarşıda karşılaşanların %70'i yine "katılmıyorum", iş yerinde karşılaşanlarda da benzer biçimde %75'e yakını "katılmıyorum" ifadesini tercih etmiştir. Çalışmanın yürütüldüğü mahallelerde, Suriyelilerle karşılaşma alanı değişkenine bağlı olarak İç göçmenlerin kamuya açık alanlardan faydalanmaya ilişkin düşüncelerinin anlamlı düzeyde etilediğini göstermektedir. Kete ve Okan (2023)'ın İstanbul'da yürüttüğü çalışmada, yeşil alanların ortak kullanımı açısından İstanbulluların Suriyelilerden aktivite farklılıkları, Türkçe konuşmamaları gibi gerekçelerle sorun yaşayıp etkileşime girmek istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer biçimde Tesadüfi bir karşılaşma alanı olarak yeşil alanlarda Suriyelilerin görünürlüğü burada da parklarda karşılaştığını belirten katılımcılarda yüksek çıkmıştır.

Tablo 3: Suriyelilerle Karşılaşma Alanlarına Göre Suriyelilerin İşlettiği Dükkanlardan Alışveriş Yapmaya İlişkin Dağılımı ve Ki Kare Analizi

Hiptez 1			25.4.”Suriye’den gelenlerin işlettiği market, lokanta vb. yerlerden alışveriş yaparım.” ifadesine kayılma derecesi					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Karşılaşma alanları	Toplu taşıma	Sayı	69	18	0	0	0	87
		Yüzde	79,3%	20,7%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Hastane	Sayı	9	20	6	1	0	36
		Yüzde	25,0%	55,6%	16,7%	2,8%	0,0%	100,0%
	Park	Sayı	15	28	3	7	0	53
		Yüzde	28,3%	52,8%	5,7%	13,2%	0,0%	100,0%
	Okul	Sayı	14	13	1	8	0	36
		Yüzde	38,9%	36,1%	2,8%	22,2%	0,0%	100,0%
	Pazar/çarşı ¹	Sayı	0	35	4	32	0	71
		Yüzde	0,0%	49,3%	5,6%	45,1%	0,0%	100,0%
	İş yeri	Sayı	18	15	8	56	2	99
		Yüzde	18,2%	15,2%	8,1%	56,6%	2,0%	100,0%
	Toplam	Sayı	125	129	22	104	2	382
		Yüzde	32,7%	33,8%	5,8%	27,2%	0,5%	100,0%
χ ² : 214,188			df: 20		p: .000		Cramer’s V: .374	

Birinci hipoteze yönelik olarak hazırlanan ikinci tablo, Suriyelilerle karşılaşma alanları ile “Suriye’den gelenlerin işlettiği market, lokanta vb. yerlerden alışveriş yaparım.” ifadesine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını göstermeye yöneliktir. Ki Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri .000 olup, bu değer .05 anlamlılık düzeyinden oldukça küçüktür. Bu bulgu, karşılaşma alanı ile ilgili ifadeye verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Katılımcıların bu ifadeye katılma düzeyleri, Suriyelilerle karşılaştıkları yerin niteliğine göre anlamlı biçimde değişmektedir. Etki büyüklüğünü gösteren Cramer's V değeri .374 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla, değişkenler arasında yalnızca istatistiksel anlamda değil, aynı zamanda pratikte de kayda değer güçlü bir ilişki mevcuttur. Çapraz tablo incelendiğinde, toplu taşıma, hastane ve park gibi genel kamusal alanlarda Suriyelilerle karşılaşan bireylerin, bu tür işletmelerden alışveriş yapma eğiliminin oldukça düşük olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, toplu taşıma grubundaki katılımcıların tamamı bu ifadeye olumsuz yaklaşmış; %79,3’ü “kesinlikle katılmıyorum” demiştir. Benzer şekilde, parkta karşılaşanların %81’inden fazlası “kesinlikle katılmıyorum” ya da “katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Hastanede karşılaşan grubun %80’inden fazlası da bu tür alışverişe mesafeli yaklaşmıştır. Buna karşılık, iş yeri ve pazar/çarşı gibi ticaretle ilişkili karşılaşma alanlarında bulunan bireyler, Suriyelilerin işlettiği dükkânlardan alışveriş yapma eğiliminde daha açıktır. Örneğin, iş yerinde karşılaşan bireylerin %56,6’sı “katılıyorum”, %2’si ise “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermiştir. Pazar/çarşı grubunda da katılımcıların neredeyse yarısı bu tür yerlerden alışveriş yapabileceğini belirtmiştir. Bu bulgular, Suriyelilerle üretim veya ekonomik etkileşimin doğrudan yaşandığı alanlarda karşılaşan bireylerin daha kabullenici tutumlar geliştirdiğini göstermektedir. Buna karşılık, yoğun kullanım alanları olan kamusal ortamlarda karşılaşan bireylerin tutumlarının daha mesafeli ve dışlayıcı olduğu görülmektedir. Bu durum, gündelik yaşamın mekânsal boyutunun, sosyal algılar ve davranış biçimleri üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Literatürde Konya’da yürütülen bir çalışmada Suriyelilerin işlettiği tatlıcı ve lokantaların ideal temas noktaları olarak belirlenerek temasın ötesinde Suriyelilerin işlettiği dükkanlardan alışveriş yapanların onlara karşı daha düşük olumsuz algılara sahip olduğuna işaret etmektedir (Akın vd., 2020).

Tablo 4: Suriyelilerle Karşılaşma Alanlarına Göre Suriyelilere Ev Kiralamaya İlişkin Düşüncelerin Dağılımı ve Ki Kare Analizi

Hipotez1			25.5.”Suriyeli birine/aileye evimi kiralarım.” ifadesine katılma derecesi				Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Karşılaşma alanları	Toplu taşıma	Sayı	72	7	2	6	87
		Yüzde	82,8%	8,0%	2,3%	6,9%	100,0%
	Hastane	Sayı	16	17	1	2	36
		Yüzde	44,4%	47,2%	2,8%	5,6%	100,0%
	Park	Sayı	14	33	3	3	53
		Yüzde	26,4%	62,3%	5,7%	5,7%	100,0%
	Okul	Sayı	12	14	0	10	36
		Yüzde	33,3%	38,9%	0,0%	27,8%	100,0%
	Pazar/çarşı	Sayı	7	53	0	11	71
		Yüzde	9,9%	74,6%	0,0%	15,5%	100,0%
	İş yeri	Sayı	34	20	10	35	99
		Yüzde	34,3%	20,2%	10,1%	35,4%	100,0%
Toplam		Sayı	155	144	16	67	382
		Yüzde	40,6%	37,7%	4,2%	17,5%	100,0%
χ^2 : 169,384			df: 15	p: .000	η^2 : .384		

Bu hipoteze ilişkin oluşturulan bir diğer çapraz tablo, Suriyelilerle karşılaşma alanları ile “Suriyeli birine/aileye evimi kiralarım.” ifadesine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ki kare testi sonucu p değeri .000 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu durum, karşılaşma alanına göre bireylerin ev kiralama konusundaki tutumlarının anlamlı biçimde değiştiğini göstermektedir. İki değişken arasındaki etki büyüklüğünü gösteren Cramer's V değeri .384 olarak bulunmuştur. Temel alınan sınırlara göre bu değer güçlü bir ilişkiye işaret etmektedir. Çapraz tablo verileri detaylı incelendiğinde, toplu taşıma, hastane ve park gibi yoğun kamu alanlarında Suriyelilerle karşılaşan bireylerin büyük çoğunluğunun bu ifadeye olumsuz yaklaştığı görülmektedir. Toplu taşımada karşılaşan bireylerin %83’ü “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını verirken; hastanede karşılaşanların %91,6’sı “kesinlikle katılmıyorum” ya da “katılmıyorum” yanıtını tercih etmiştir. Benzer şekilde parkta karşılaşanların %88,7’si bu ifadeye karşı mesafeli tutum sergilemiştir. Buna karşın, iş yeri, okul ve pazar/çarşı gibi alanlarda Suriyelilerle karşılaşan bireylerin ev kiralama konusundaki tutumları daha çeşitlenmiştir. Özellikle iş yerinde karşılaşan bireylerin %35’i “katılıyorum”, %10’u “kararsızım” yanıtını verirken; okulda karşılaşan

bireylerin %28'i "katılıyorum" demiştir. Pazar/çarşı grubunda da %15'lik bir "katılıyorum" oranı göze çarpmaktadır. Bu veriler, Suriyelilerle karşılaşma biçimi ve mekânlarının, onların sosyal kabulüne ve birlikte yaşama ihtimaline yönelik tutumları önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Tablo 5: Suriyelilerle Karşılaşma Alanlarına Göre Suriyelileri İşe Almaya İlişkin Düşüncelerin Dağılımı ve Ki Kare Analizi

Hipotez1			25.6.”Bir iş yerim olsa Suriyeli birini işe alırım.”				Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Karşılaşma alanları	Toplu taşıma	Sayı	47	18	15	7	87
		Yüzde	54,0%	20,7%	17,2%	8,0%	100,0%
	Hastane	Sayı	10	17	0	9	36
		Yüzde	27,8%	47,2%	0,0%	25,0%	100,0%
	Park	Sayı	7	26	5	15	53
		Yüzde	13,2%	49,1%	9,4%	28,3%	100,0%
	Okul	Sayı	9	8	0	19	36
		Yüzde	25,0%	22,2%	0,0%	52,8%	100,0%
	Pazar/çarşı	Sayı	2	19	1	49	71
		Yüzde	2,8%	26,8%	1,4%	69,0%	100,0%
	İş yeri	Sayı	7	4	6	82	99
		Yüzde	7,1%	4,0%	6,1%	82,8%	100,0%
Toplam		Sayı	82	92	27	181	382
		Yüzde	21,5%	24,1%	7,1%	47,4%	100,0%
χ^2 : 196,884			df: 15	p: 0,000	Cramer's V: 0,414		

Birinci hipotez kapsamında oluşturulan çapraz tablolardan sonuncusu, bireylerin "Bir iş yerim olsa Suriyeli birini işe alırım" ifadesine verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle en çok hangi alanlarda karşılaştıkları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemektedir. Yapılan Ki Kare testi sonucunda elde edilen p değeri .000 olup, bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü ölçen Cramer's V değeri .414 olarak hesaplanmıştır. Bu değer iki değişken arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Çapraz tablodaki veriler detaylı olarak incelendiğinde, Suriyelilerle yoğun temas kurulan, işlevsel karşılaşma alanlarında bulunan bireylerin Suriyelileri işe alma eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle iş yerinde karşılaşan bireylerin %82,8'i "katılıyorum" yanıtını verirken, pazar/çarşıda karşılaşan bireylerin %69'u aynı görüştedir. Bu bulgu, ekonomik etkileşimin ve gündelik iş yaşamı içindeki karşılaşmaların, bireylerin istihdama yönelik

daha yapıcı tutumlar geliştirmesine katkı sağladığını düşündürmektedir. Buna karşılık, toplu taşıma gibi daha anonim ve geçici karşılaşmaların yoğun olduğu alanlarda Suriyelilere yönelik daha düşük düzeyde kabul gözlemlenmiştir. Bu gruptaki bireylerin %54'ü “kesinlikle katılmıyorum”, %20'si ise “katılmıyorum” demiştir. Benzer biçimde, hastane ve park gibi alanlarda karşılaşan bireylerde de olumsuz tutumların daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, karşılaşma alanının ve bağlamının, bireylerin istihdam bağlamında Suriyelilere yönelik değerlendirmelerini belirgin biçimde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Birinci Hipotez kapsamında karşılaşma alanlarına göre “Suriye'den gelenler nedeniyle halkın Park vb. gibi kamuya açık alanlardan faydalanması zorlaştı.”, “Suriye'den gelenlerin işlettiği market, lokanta vb. yerlerden alışveriş yaparım.”, “Suriyeli birine/aileye evimi kiralarım.” ve “Bir iş yerim olsa Suriyeli birini işe alırım.” olmak üzere toplam dört ifade incelenmiştir. Test edilen tüm ifadelerde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca, hesaplanan etki büyüklükleri literatürde kabul gören sınırlara göre “güçlü etki” düzeyindedir. Bu bulgular, bireylerin Suriyelilere yönelik tutumlarının, onlarla hangi alanda karşılaştıkları değişkenine göre anlamlı ve dikkate değer düzeyde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, Suriyelilerle toplu taşıma, iş yeri, park, pazar gibi farklı mekânlarda karşılaşmak, bireylerin Suriyelilere yönelik alışveriş yapma, ev kiralama, istihdam etme ve kamu alanını paylaşma gibi tutumlarında istatistiksel ve pratik olarak önemli farklılıklara yol açmaktadır.

5.2.3. Hipotez 2'nin Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılar ile birlikte yaşama yönelik genel kabulleriyle, Suriyeli sığınmacılar ile etkileşim sıklığı ilişkilidir.

Tablo 6: Suriyelilerle Karşılaşma Sıklığına Göre Komşu olmanın Hissettirdiği ve Ki kare Analizi Sonuçları

Hipotez2			19. Bir Suriyelinin komşunuz olması size nasıl hissettirir?						Toplam
			Üzüntü	Şaşkınlık	Öfke	Endişe / Korku	Tiksinme	Hiçbiri	
Karşılaşma sıklığı	Her gün	Sayı	22	8	75	58	5	31	199
		Yüzde	11,1%	4,0%	37,7%	29,1%	2,5%	15,6%	100,0%
	Haftada 3-4 kez	Sayı	18	23	50	58	10	24	183
		Yüzde	9,8%	12,6%	27,3%	31,7%	5,5%	13,1%	100,0%
Toplam		Sayı	40	31	125	116	15	55	382
		Yüzde	10,5%	8,1%	32,7%	30,4%	3,9%	14,4%	100,0%
χ²: 14,571			df: 5		p: .012		Cramer's V: .195		

İkinci Hipotez kapsamında ilk olarak, bir Suriyelinin komşu olması durumunda bireylerin hissettikleri duygular (üzüntü, şaşkınlık, öfke, endişe/korku, tiksiniş, hiçbir duygu) ile Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Karşılaşma sıklığıyla ilgili seçenekler her ne kadar, “Her gün”, “Haftada 3-4 kez”, “Haftada 1-2 kez” şeklinde oluşturulmuş olsa da “Haftada 1-2 kez” seçeneğinin tercih edilmediği görülmüştür. Yapılan Ki Kare testi sonucunda, p değeri .012 bulunmuş; bu değer .05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğundan, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ancak ilişkinin gücünü belirlemek adına hesaplanan Cramer's V değeri ne bakıldığında .195 olarak belirlenmiştir. Bu değer küçük ile orta arasında bir etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, karşılaşma sıklığı ile Suriyelilere komşu olma durumunun kişide yarattığı duygular arasında istatistiksel olarak anlamlı ve düşük-orta düzeyde bir ilişki mevcuttur. Çapraz tablo incelendiğinde, “her gün” karşılaşan bireylerin en çok “öfke” (%37,7) ve “endişe/korku” (%29,1) duygularını ifade ettiği, buna karşılık “haftada 3-4 kez” karşılaşanların da yine en fazla “endişe/korku” (%31,7) ve “öfke” (%27,3) hissettikleri görülmektedir. Her iki grupta da “hiçbir duygu hissetmemek” oranının düşük kaldığı, özellikle “her gün” karşılaşanlarda bu oranın sadece %15,6 olduğu dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, bu bulgu araştırmanın yürütüldüğü mahallelerde karşılaşma sıklığı ile Suriyeli komşuluk deneyiminin nötr ya da olumlu duygularla değil, daha çok kaygı ve olumsuzluk içeren duygularla ilişkilendiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, “karşılaşma sıklığı” arttıkça bireylerin Suriyelilere yönelik duygusal tepkilerinde belirli bir farklılaşma olduğu

söylenbilir. Ancak bu farklılaşmanın etkisi yüksek değildir; yani ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır fakat çok güçlü bir ilişkiden söz etmek mümkün değildir.

Tablo 7: Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyelilere Yardım Etme Eğilimi ve Ki kare Analizi

Hipotez2			20. Yardıma ihtiyacı olan Suriyeli birine nasıl yardım edersiniz?			Toplam
			Gıda Yardımı	Kıyafet yardımı	Yardım etmem	
Karşılaşma sıklığı	Her gün	Sayı	65	55	79	199
		Yüzde	32,70%	27,60%	39,70%	100,00%
	Haftada 3-4 kez	Sayı	96	36	51	183
		Yüzde	52,50%	19,70%	27,90%	100,00%
Toplam		Sayı	161	91	130	382
		Yüzde	42,10%	23,80%	34,00%	100,00%
χ^2 : 15,323			df: 2	p: .001	Cramer's V: .200	

İkinci hipotez kapsamında incelenen bir diğer ifade, Suriyelilere yardım etme biçimi ile Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arasındaki ilişkidir. Yapılan Ki kare testi sonucunda p değeri .001 bulunmuş; bu değer .05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü belirlemek için hesaplanan Cramer's V değeri .200 olarak bulunmuştur. Bu bulgu, karşılaşma sıklığı ile Suriyelilere yardım etme tercihi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve düşük-orta düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çapraz tablo incelendiğinde, “her gün” Suriyelilerle karşılaşan bireylerin en yüksek oranda “yardım etmem” (%39,7) yanıtını verdiği görülmektedir. Buna karşın, “haftada 3-4 kez” karşılaşan bireylerde en yaygın yanıt “gıda yardımı” (%52,5) olmuştur. Her iki grupta da “kıyafet yardımı” oranları görece düşük kalmıştır. Bu bulgu, temas sıklığının yardım eğilimini etkileme biçimini yansıtmaktadır. Her gün karşılaşan bireylerde yardım etmeme oranının daha yüksek olması, sürekli temasın bazen “yardıma değer görmeme” ya da “alışma/alışkanlık” gibi tutumlarla sonuçlanabileceğini düşündürmektedir. Buna karşın, daha seyrek karşılaşmalarda yardım etme eğilimi daha yüksek görünmektedir. Bu durum temasın niteliği ve yoğunluğunun tutumlar üzerinde farklı etkiler doğurabileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile yardım etme tercihi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş, ancak etki büyüklüğü düşük-orta seviyede kalmıştır. Bu durum, yardım davranışının yalnızca karşılaşma sıklığına değil, muhtemelen karşılaşmanın niteliği ve bireysel değer yargılarına da bağlı olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 8 :Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyeliler ile Giyim Tarzı Benzerliğine Katılma Derecesi Dağılımı ve Ki kare Analizi

Hipotez2			23.7”Suriye’den gelenler ile giyim tarzımız benzemektedir.”				Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Karşılaşma sıklığı	Her gün	Sayı	60	76	15	48	199
		Yüzde	30,2%	38,2%	7,5%	24,1%	100,0%
	Haftada 3-4 kez	Sayı	39	87	12	45	183
		Yüzde	21,3%	47,5%	6,6%	24,6%	100,0%
Toplam		Sayı	99	163	27	93	382
		Yüzde	25,9%	42,7%	7,1%	24,3%	100,0%
χ^2 : 4,966			df: 3	p: .174	Cramer's: .114		

İkinci hipotez kapsamında incelenen bir diğer ifade, bireylerin “Suriye’den gelenler ile giyim tarzımız benzetmektedir” ifadesine katılma düzeyi ile Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arasında bir ilişki olup olmadığına ilişkindir. Analiz için Ki Kare testi uygulanmış ve sonuçlar $\chi^2(3)$ katsayısı 4,966; p değeri .174 olarak bulunmuştur. Elde edilen p değeri .05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Diğer bir ifadeyle, bireylerin Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları, “giyim tarzımız benziyor” ifadesine katılma durumlarını istatistiksel olarak anlamlı biçimde etkilememektedir. İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü belirlemek amacıyla hesaplanan Cramer’s V değeri 0,114 olarak bulunmuştur. Bu değer küçük bir etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Ancak ilişkinin anlamlı çıkmaması nedeniyle bu etki büyüklüğünün de pratikte önemli bir anlam ifade etmediği anlaşılmaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde her iki grupta da en yüksek oranın “katılmıyorum” yanıtında toplandığı görülmektedir. Her gün karşılaşan bireylerin %38,2’si, haftada 3-4 kez karşılaşanların ise %47,5’i “katılmıyorum” demiştir. “Kesinlikle katılmıyorum” yanıt oranı da her gün karşılaşanlarda %30,2, haftada 3-4 kez karşılaşanlarda %21,3 olarak bulunmuştur. Katılım oranları iki grup arasında benzer dağılmış olup, anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Bu bulgu, karşılaşma sıklığının giyim tarzı algısında farklılık yaratmadığını, bireylerin bu algısının daha çok kültürel veya bireysel faktörlere bağlı olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 9: Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyeliler ile Aile Yapısı Benzerliği İfadesine Katılma Derecesi Dağılımı ve Ki kare Analizi

Hipotez2			23.8”Suriye’den gelenler ile aile yapımız benzemektedir.”				Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Karşılaşma sıklığı	Her gün	Sayı	37	113	6	43	199
		Yüzde	18,6%	56,8%	3,0%	21,6%	100,0%
	Haftada 3-4 kez	Sayı	34	91	16	42	183
		Yüzde	18,6%	49,7%	8,7%	23,0%	100,0%
Toplam		Sayı	71	204	22	85	382
		Yüzde	18,6%	53,4%	5,8%	22,3%	100,0%
X²: 6,398			df: 3	p: .094	Cramer's: .129		

Bu hipotez kapsamında bireylerin “Suriye’den gelenler ile aile yapımız benzemektedir” ifadesine katılma düzeyi ile Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. İki değişken arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla Ki Kare testi uygulanmış ve p değeri .094 olarak bulunmuştur. Elde edilen p değeri .05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, bireylerin Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları, Suriyeliler ile aile yapısı benzerliği düşünceleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmamaktadır. İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü ölçmek için hesaplanan Cramer’s V değeri .129 bulunmuştur. Ancak ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı çıkmaması nedeniyle bu etkinin de pratikte anlamlı olmadığı ifade edilebilir. Çapraz tablo incelendiğinde, her iki grupta da en yüksek oranın “katılmıyorum” yanıtında toplandığı görülmektedir. Her gün karşılaşan bireylerin %56,8’i, haftada 3-4 kez karşılaşan bireylerin ise %49,7’si “katılmıyorum” yanıtını vermiştir. “Kesinlikle katılmıyorum” yanıt oranları da her iki grupta %18,6 ile eşit çıkmıştır. Diğer yanıt kategorileri düşük oranlarda kalmış ve dağılım gruplar arasında benzer bir örüntü göstermiştir. Bu bulgular, temas sıklığının bireylerin Suriyeliler ile aile yapısı benzerliğine ilişkin düşüncelerini anlamlı düzeyde değiştirmediklerini göstermektedir. Sonuç olarak, Suriyeliler ile aile yapısı benzerliğine ilişkin düşünceler ile karşılaşma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Tablo 10: Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyeli Biri ile Arkadaş Olabilirim İfadesine Katılma Derecesi Dağılımı ve Ki kare Analizi

Hipotez2			25.2. “Suriyeli bir sığınmacı ile arkadaş olabilirim.”				Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Karşılaşma sıklığı	Her gün	Sayı	45	92	22	40	199
		Yüzde	22,6%	46,2%	11,1%	20,1%	100,0%
	Haftada 3-4 kez	Sayı	57	64	23	39	183
		Yüzde	31,1%	35,0%	12,6%	21,3%	100,0%
Toplam		Sayı	102	156	45	79	382
		Yüzde	26,7%	40,8%	11,8%	20,7%	100,0%
X²: 5,812			df: 3	p: .121	Cramer's: .123		

İkinci hipotez kapsamında incelenen bir diğer ifade bireylerin “Suriyeli bir sığınmacı ile arkadaş olabilirim” ifadesine katılma düzeyleri ile Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı ile ilgilidir. İki değişken arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla Ki Kare testi uygulanmış ve sonuçlar p değeri .121 olarak bulunmuştur. Elde edilen p değeri .05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Başka bir ifadeyle, bireylerin Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları, “Suriyeli bir sığınmacı ile arkadaş olabilirim” ifadesine katılma düzeylerini anlamlı şekilde etkilememektedir. İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü değerlendirmek için hesaplanan Cramer's V değeri .123 bulunmuştur. Ancak ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmaması nedeniyle pratikte de dikkate değer bir etki olmadığı söylenebilir. Çapraz tablo incelendiğinde hem her gün karşılaşanlar hem de haftada 3-4 kez karşılaşanlar arasında en yaygın yanıtın “katılmıyorum” olduğu görülmektedir. Her gün karşılaşan bireylerin %46,2'si, haftada 3-4 kez karşılaşan bireylerin ise %35,0'ı “katılmıyorum” yanıtını vermiştir. “Kesinlikle katılmıyorum” yanıtı her gün karşılaşanlarda %22,6, haftada 3-4 kez karşılaşanlarda %31,1 oranında verilmiştir. Diğer yanıt kategorileri daha düşük oranlarda kalmış ve gruplar arasında belirgin bir farklılık göstermemiştir. Bu bulgular, Suriyelilerle karşılaşma sıklığının, bireylerin Suriyeli bir sığınmacıyla arkadaşlık kurma eğilimleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratmadığını göstermektedir. Sonuç olarak, Suriyeli bir sığınmacı ile arkadaş olabilme eğilimi ile karşılaşma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 11: Karşılaşma Sıklığına Göre Suriyelilerin Türkiye’de Zorlandıkları İfadesine Katılma Derecesi Dağılımı ve Ki kare Analizi

Hipotez2			25.3.”Suriye’den gelenlerin, Türkiye’de yaşama konusunda zorlandıklarını düşünüyorum.”					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Karşılaşma sıklığı	Her gün	Sayı	97	46	1	52	3	199
		Yüzde	48,7%	23,1%	0,5%	26,1%	1,5%	100,0%
	Haftada 3-4 kez	Sayı	87	32	2	62	0	183
		Yüzde	47,5%	17,5%	1,1%	33,9%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	184	78	3	114	3	382
		Yüzde	48,2%	20,4%	0,8%	29,8%	0,8%	100,0%
X²: 6,608			df: 4	p: .158	Cramer's: .132			

Bu hipotez kapsamında bireylerin “Suriye’den gelenlerin, Türkiye’de yaşama konusunda zorlandıklarını düşünüyorum” ifadesine katılma düzeyleri ile Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. İki kategorik değişken arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla Ki Kare testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, p değeri .158 bulunmuştur. Elde edilen p değeri, .05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğundan, karşılaşma sıklığı ile bu ifadeye katılım düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, bireylerin Suriyelilerle ne sıklıkla karşılaştıkları, onların Suriyelilerin Türkiye’de yaşama konusunda zorlanıp zorlanmadıkları düşüncesini anlamlı bir şekilde etkilememektedir. Değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü değerlendirmek için hesaplanan Cramer’s V değeri .132 olarak bulunmuştur. Bu değer küçük bir etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Ancak anlamlı bir fark olmadığı için bu değer pratikte bir etkiden söz etmemize yetmemektedir. Çapraz tablo incelendiğinde hem her gün karşılaşanlar hem de haftada 3-4 kez karşılaşanlar arasında en yaygın yanıtın “kesinlikle katılmıyorum” olduğu görülmektedir. Her gün karşılaşanların %48,7’si, haftada 3-4 kez karşılaşanların ise %47,5’i “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermiştir. “Katılıyorum” yanıtı ise her gün karşılaşanlarda %26,1, haftada 3-4 kez karşılaşanlarda %33,9 oranında tercih edilmiştir. “Kesinlikle katılıyorum” ve “kararsızım” yanıtlarının oranları her iki grupta da oldukça düşük kalmıştır. Bu bulgular, bireylerin Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları arttıkça, onların Türkiye’de yaşama konusunda zorlandığına yönelik algılarında belirgin bir değişim olmadığını göstermektedir. Sonuç olarak, Suriyelilerin Türkiye’de yaşama konusunda zorlanıp zorlanmadığını düşünme eğilimi ile Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 12: Suriyeliler ile Yeme İçme Alışkanlığı Benzerliği ve Karşılaşma Sıklığı İlişkisi ve Ki Kare Analizi

Hipotez2			25.8”Suriye’den gelen bireyler ile yeme içme alışkanlıklarımız benzediğini düşünüyorum.”				Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Karşılaşma sıklığı	Her gün	Sayı	22	78	10	89	199
		Yüzde	11,1%	39,2%	5,0%	44,7%	100,0%
	Haftada 3-4 kez	Sayı	35	85	7	56	183
		Yüzde	19,1%	46,4%	3,8%	30,6%	100,0%
Toplam		Sayı	57	163	17	145	382
		Yüzde	14,9%	42,7%	4,5%	38,0%	100,0%
χ^2 : 10,654			df: 4	p: .014	Cramer's: .167		

Bu hipotezde, bireylerin “Suriye’den gelen bireyler ile yeme içme alışkanlıklarımızın benzediğini düşünüyorum” ifadesine katılma düzeyleri ile Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. İki kategorik değişken arasındaki ilişkiyi test etmek için Ki Kare testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, p değeri .014 bulunmuştur. Elde edilen p değeri .05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, karşılaşma sıklığı ile bu ifadeye katılım düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Yani bireylerin Suriyelilerle ne sıklıkla karşılaştıkları, onların Suriyelilerle yeme içme alışkanlıklarının benzerliğine dair algılarını anlamlı biçimde etkilemektedir. Değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü gösteren Cramer’s V değeri .167 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, küçük düzeyde bir etkiye işaret etmektedir. İlişki istatistiksel olarak anlamlı olsa da pratikteki etkisi düşük düzeyde kabul edilebilir. Çapraz tablo incelendiğinde, her gün karşılaşan bireylerin %44,7’sinin “katılıyorum” yanıtını, %39,2’sinin ise “katılmıyorum” yanıtını verdiği görülmektedir. Haftada 3-4 kez karşılaşan bireylerde ise “katılmıyorum” oranı %46,4 ile en yüksek değerde, onu “katılıyorum” yanıtı %30,6 ile takip etmektedir. Her iki grupta da “kararsızım” yanıtlarının oranı düşüktür. Bu bulgular, Suriyelilerle daha sık karşılaşan bireylerin, yeme içme alışkanlıklarına yönelik benzerlik algısının biraz daha olumlu yönde eğilim gösterdiğini; daha az sıklıkla karşılaşan bireylerde ise olumsuz ya da kararsız tutumların daha baskın olduğunu göstermektedir. Ancak bu farklılıklar küçük bir etki büyüklüğüyle sınırlı kalmaktadır. Sonuç olarak, Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ile onların yeme içme alışkanlıklarına yönelik benzerlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı fakat küçük etkiye sahip bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç olarak ikinci hipotez kapsamında test edilen 7 ifadenin 3 tanesi istatistiksel olarak anlamlı çıkmış, 4 tanesi ise anlamlı çıkmamış reddedilmiştir. Anlamlı bulunan ifadelerde etki büyüklüğü Cramer's V değerlerine göre küçük düzeyde kalmıştır. Bu durum, karşılaşma sıklığının bazı tutumları anlamlı düzeyde etkilediğini ancak bu etkinin pratikte sınırlı olduğunu göstermektedir. Sonuçlar, bireylerin Suriyelilerle daha sık karşılaşmalarının, “yardım etme”, “yeme içme alışkanlıkları” ve “komşusu olduğunda ne hissedeceği” gibi bazı alanlarda eğilimlerini istatistiksel olarak anlamlı şekilde etkilediğini; buna karşın “giyim tarzı”, “aile yapısı” ve “arkadaşlık” gibi alanlarda önemli bir etkisinin bulunmadığını ortaya koymaktadır.

5.2.4. Hipotez 3'ün Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacıları tehdit olarak algılaması ile Karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir.

Tablo 13: Karşılaşmanın Niteliğine Göre Suriyelilerin İş İmkânlarına Etkisine İlişkin Dağılımı ve Ki Kare Analizi

Hipotez3			24.1.”Suriye'den gelenler nedeniyle Türk Vatandaşlarının iş imkânları azaldı.”					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Karşılaşmanın niteliği	Bilinçli	Sayı	6	42	35	21	3	107
		Yüzde	5,6%	39,3%	32,7%	19,6%	2,8%	100,0%
	Tesadüfi	Sayı	10	60	12	157	36	275
		Yüzde	3,6%	21,8%	4,4%	57,1%	13,1%	100,0%
Toplam		Sayı	16	102	47	178	39	382
		Yüzde	4,2%	26,7%	12,3%	46,6%	10,2%	100,0%
χ^2 : 90,976			df: 4		p: ,000		Cramer's V: ,488	

Üçüncü Hipotez kapsamında değerlendirilen ilk ifade, “Suriye'den gelenler nedeniyle Türk Vatandaşlarının iş imkânları azaldı” ifadesine katılma düzeyi ile Suriyelilerle karşılaşma niteliği arasındaki ilişki incelenmesidir. Bu hipotezi test etmek için Ki kare testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlarda p değeri .000 olarak bulunmuştur. P değeri .05 anlamlılık düzeyinden düşük olduğu için, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. İlişkinin gücü Cramer's V değeri .488 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, güçlü bir ilişki olarak yorumlanmaktadır. Çapraz tablodaki oranlara bakıldığında, tesadüfi karşılaşma yaşayan bireylerin önemli bir kısmının bu ifadeye katılım oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Karşılaşmanın niteliğini tesadüfi olarak değerlendirenlerin %57,1 katılıyorum ve %13,1 kesinlikle katılıyorum yanıtını tercih etmişlerdir. Karşılaşmanın niteliğini bilinçli olarak değerlendirenlerin

%39,3'ü “katılmıyorum” ve %32,7'si “kararsızım” yanıtını tercih ettiği ve bu oranların tesadüfî karşılaşanlara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu bulgu, Suriyelilerle tesadüfî karşılaşmaların bireylerde iş imkanlarının azaldığına yönelik düşünceleri daha çok güçlendirdiğini göstermektedir. Sonuç olarak, iki değişken arasında istatistiksel ve pratik açıdan anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 14: Karşılaşmanın Niteliğine Göre Suriyelilerin Eğitim Hizmetlerinin Kalitesine Etkisine İlişkin Dağılımı ve Ki Kare Analizi

Hipotez3			24.4. “Suriye’den gelenler nedeniyle eğitim hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı.”					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Karşılaşmanın niteliği	Bilinçli	Sayı	0	68	24	15	0	107
		Yüzde	0,0%	63,6%	22,4%	14,0%	0,0%	100,0%
	Tesadüfi	Sayı	4	93	55	96	27	275
		Yüzde	1,5%	33,8%	20,0%	34,9%	9,8%	100,0%
Toplam		Sayı	4	161	79	111	27	382
		Yüzde	1,0%	42,1%	20,7%	29,1%	7,1%	100,0%
χ^2 : 40,008			df: 4	p: .000		Cramer’s V: .324		

Bu hipotezde, “Suriye'den gelenler nedeniyle eğitim hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı” ifadesine katılma düzeyi ile karşılaşma niteliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Analiz sonucunda p değeri .000 olarak elde edilmiştir. P değeri .05'in altında olduğu için değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlişkinin gücünü gösteren Cramer's V: .324 bulunmuş ve bu değer orta düzeyde bir ilişki olarak değerlendirilmektedir. Çapraz tabloya bakıldığında, tesadüfî karşılaşma yaşayan bireylerin %34,9 “katılıyorum”, %9,8'i “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını tercih etmiştir. Bu oranların bilinçli karşılaşanlara kıyasla daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Bilinçli karşılaşanlarda ise %63,6 “katılmıyorum” oranı dikkat çekicidir. Bu durum, tesadüfî karşılaşmalar yaşayan bireylerin eğitim hizmetlerinin kalitesinin düştüğü yönündeki algılarının daha fazla olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak hipotez doğrulanmış, ancak ilişkinin gücü orta-yüksek düzeyde bulunmuştur.

Tablo 15: Karşılaşmanın Niteliğine Göre Suriyelilerin Sağlık Hizmetlerinin Kalitesine Etkisine İlişkin Dağılımı ve Ki Kare Analizi

Hipotez3			24.5.”Suriye’den gelenler nedeniyle sağlık hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı.”					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Karşılaşmanın niteliği	Bilinçli	Sayı	0	62	27	18	0	107
		Yüzde	0,0%	57,9%	25,2%	16,8%	0,0%	100,0%
	Tesadüfi	Sayı	2	93	17	138	25	275
		Yüzde	0,7%	33,8%	6,2%	50,2%	9,1%	100,0%
Toplam		Sayı	2	155	44	156	25	382
		Yüzde	0,5%	40,6%	11,5%	40,8%	6,5%	100,0%
χ^2 : 66,820			df: 4		p: .000		Cramer’s V: .418	

Üçüncü Hipotez kapsamında incelenen bir diğer ilişki “Suriye’den gelenler nedeniyle sağlık hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı” ifadesine katılma düzeyi ile karşılaşma niteliği arasındaki ilişkidir. Ki Kare testi sonucunda p değeri .000 bulunmuştur. Elde edilen p değeri .05’in altında olduğundan, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. İlişkinin gücünü gösteren Cramer’s V .418 değeri, iki değişken arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çapraz tablo incelendiğinde, tesadüfi karşılaşma yaşayan bireylerin %50,2’si “katılıyorum” ve %9,1’i “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını tercih etmiştir. Bilinçli karşılaşma grubunda ise “katılmıyorum” (%57,9) oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, tesadüfi karşılaşmaların sağlık hizmetlerinin kalitesine ilişkin daha olumsuz algılara yol açtığını göstermektedir. Sonuç olarak hipotez doğrulanmış ve ilişki istatistiksel ve pratik açıdan anlamlı ve güçlü bulunmuştur.

Hipotez 3 kapsamında test edilen üç ifade için yapılan analizlerin tamamında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. İlişki gücü değerlendirildiğinde: “İş imkânları azaldı” için güçlü ilişki (Cramer’s V = .488), “Eğitim hizmetlerinin kalitesi düştü” için orta ilişki (Cramer’s V = .324), “Sağlık hizmetlerinin kalitesi düştü” için güçlü ilişki (Cramer’s V = .418) olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, üçüncü hipotez genel olarak doğrulanmış; bireylerin karşılaşma niteliğinin, Suriyelilerin iş, eğitim ve sağlık hizmetleri üzerindeki etkilerine ilişkin düşünceleri üzerinde anlamlı ve çoğunlukla güçlü bir etkisi olduğu gösterilmiştir. Özellikle tesadüfi karşılaşmaların olumsuz tutumları artırdığı gözlenmiştir.

5.2.5. Hipotez 4'ün Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara yönelik tanımlama biçimleri ile Karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir.

Tablo 16: Suriyeliler İle Karşılaşmanın Niteliği İle Onları Tanımlamak İçin Kullanılan Kavramın İlişkisi ve Ki Kare Analizi

Hipotez 4			14. Suriye’den Gelen Bireyleri için ilk akla gelen Tanımlama			Toplam
			Suriyeli	Yabancı	Göçmen	
Karşıl laşmanın niteliğ i	Bilinçli	Sayı	26	15	66	107
		Yüzde	24,3%	14,0%	61,7%	100,0%
	Tesadüfi	Sayı	207	68	0	275
		Yüzde	75,3%	24,7%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	233	83	66	382
		Yüzde	61,0%	21,7%	17,3%	100,0%
χ^2 : 206,505			df: 2	p: .000	Cramer’s V: .735	

Bu hipotezde, bireylerin Suriyelileri tanımlamada kullandıkları kavramlar (“Suriyeli”, “yabancı”, “göçmen”) ile Suriyelilerle karşılaşma nitelikleri (bilinçli veya tesadüfi) arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan Ki Kare testi sonucunda p değeri .000 bulunmuş ve bu değer, .05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. İlişkinin gücünü ölçmek için hesaplanan Cramer's V değeri 0,735 olarak bulunmuştur. Bu değer, çok güçlü bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, bireylerin Suriyelileri nasıl tanımladığı, onlarla karşılaşmanın niteliğine bağlı olarak anlamlı ve güçlü bir şekilde değişmektedir. Çapraz tablo incelendiğinde, tesadüfi karşılaşan bireylerin %75,3'ü “Suriyeli” tanımını kullanırken, bilinçli karşılaşan bireylerin %61,7'sinin “göçmen” tanımını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca, “yabancı” ifadesi her iki grupta da daha düşük bir oranla seçilmiştir. Bu sonuç, Suriyelilere yönelik algı ve tutumların, karşılaşma niteliği bağlamında şekillendiğine işaret etmektedir.

Tablo 17: Karşılaşmanın Niteliği ile Suriyeliler İçin uygun Bulunan Tanımlamaların İlişkisi -Yoksul, İhtiyaç Sahibi, Zengin- ve Ki Kare Analizi

Hipotez4			Yoksul		Toplam	İhtiyaç sahibi		Toplam	Zengin		Toplam
			Evet	Hayır		Evet	Hayır		Evet	Hayır	
Karşılaşma niteliği	Bilinçli	Sayı	89	18	107	98	9	107	28	79	107
		Yüzde	83,2%	16,8%	100,0%	91,6%	8,4%	100,0%	26,2 %	73,8 %	100,0%
	Tasadüfi	Sayı	182	93	275	212	63	275	94	181	275
		Yüzde	66,2%	33,8%	100,0%	77,1%	22,9%	100,0%	34,2 %	65,8 %	100,0%
Toplam		Sayı	271	111	382	310	72	382	122	260	382
		Yüzde	70,9%	29,1%	100,0%	81,2%	18,8%	100,0%	31,9 %	68,1 %	100,0%
χ^2			p: .001			p: .001			p: .131		

Bu hipoteze ilişkin oluşturulan çapraz tabloda, bireylerin Suriyeliler için “yoksul” ifadesine verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelenmiştir. Ki Kare testi sonucunda elde edilen p değeri .001, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 9,985, df: 1). İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri 0.168 olarak bulunmuştur. Orta-düşük düzeyde bir ilişkiye karşılık gelmektedir. Bu bulgu, bireylerin Suriyelilerle karşılaşma biçimlerinin, onları “yoksul” olarak algılamaları üzerinde istatistiksel ve pratikte anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Çapraz tablodaki veriler incelendiğinde, Suriyelilerle bilinçli karşılaşan bireylerin, “Suriyeliler yoksuldur” ifadesine daha yüksek oranda katıldıkları; tesadüfi karşılaşan bireylerin ise bu ifadeye daha az katılım gösterdiği görülmektedir. Bilinçli karşılaşanların %83’ü “evet” derken, tesadüfi karşılaşanların %66’sı aynı yanıtı vermiştir. Buna göre, bilinçli karşılaşmalar, Suriyelilerin ekonomik olarak dezavantajlı algılanmasını güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Bu hipoteze yönelik oluşturulan çapraz tablo, bireylerin “Suriyeliler ihtiyaç sahibidir” ifadesine verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaktadır. Ki Kare testi sonucunda elde edilen p değeri .001 değeri, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 9,658, df: 1). İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü ifade eden Cramer's V değeri .166 olarak bulunmuştur. Bu değer, orta-düşük düzeyde bir ilişkiye karşılık gelmektedir. Bu durum, karşılaşma biçimlerinin bireylerin Suriyelileri “ihtiyaç sahibi” olarak algılamaları üzerinde istatistiksel ve pratikte

anlamli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Çapraz tablo incelendiğinde, Suriyelilerle bilinçli karşılaşan bireylerin, Suriyelileri “ ihtiyaç sahibi” olarak görme oranlarının %91,6 gibi bir oranla oldukça yüksek olduğu; tesadüfi karşılaşma yaşayan bireylerde ise bu oranın %77,1 ile daha düşük olduğu görülmektedir.

Tabloda dördüncü hipotez için test edilen bir diğer ifade Suriyelilerin zengin tanımlamasına uygun olup olmadığı ile ilgilidir. Katılımcıların bu ifadeye verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında istatistiksel olarak anlamli bir ilişki olup olmadığını test etmektedir. Ki Kare testi sonucunda elde edilen p değerı .131, iki değerken arasında istatistiksel olarak anlamli bir ilişki bulunmadığını göstermektedir (χ^2 : 2,276, df: 1). İki değerken arasındaki ilişkinin gücünü ifade eden Cramer's V değerı .077 olarak hesaplanmıştır. Ancak ilişki istatistiksel olarak anlamli olmadığı için bu etki pratik açıdan da dikkate değer bir fark yaratmamaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde hem bilinçli hem de tesadüfi karşılaşma yaşayan bireylerde Suriyelileri “zengin” olarak algılayanların oranlarının görece düşük olduğu görülmektedir. Bilinçli karşılaşma grubunda bu oran %26,2; tesadüfi karşılaşmada %34,2'dir. Her iki grupta da katılımcıların çoğunluğu (%73,8 ve %65,8), Suriyelileri “zengin” olarak görmediklerini ifade etmiştir. Bu sonuç, Suriyelilere yönelik algıların genel olarak ekonomik dezavantaj ve ihtiyaç sahibi stereotipleri etrafında şekillendiğini; “zengin” imajının bu mahallelerde yaygın olmadığını göstermektedir.

Tablo 18: Karşılaşmanın Niteliği ile Suriyeliler İçin uygun Bulunan Tanımlamaların İlişkisi -Dilenci, Hırsız, Kaçak, Yağmacı- ve Ki Kare Analizi

Hipotez4			Dilenci		Toplam	Hırsız		Toplam
			Evet	Hayır		Evet	Hayır	
Karşılaşma niteliği	Bilinçli	Sayı	27	80	107	27	80	107
		Yüzde	25,2%	74,8%	100,0%	25,2%	74,8%	100,0%
	Tesadüfi	Sayı	105	170	275	195	80	275
		Yüzde	38,2%	61,8%	100,0%	70,9%	29,1%	100,0%
Toplam		Sayı	132	250	382	222	160	382
		Yüzde	34,6%	65,4%	100,0%	58,1%	41,9%	100,0%
χ^2			p: .017			p: .000		
Hipotez4			Kaçak		Toplam	Yağmacı		Toplam
			Evet	Hayır		Evet	Hayır	
Karşılaşma niteliği	Bilinçli	Sayı	44	63	107	46	61	107
		Yüzde	41,1%	58,9%	100,0%	43,0%	57,0%	100,0%
	Tesadüfi	Sayı	219	56	275	176	99	275
		Yüzde	79,6%	20,4%	100,0%	64,0%	36,0%	100,0%
Toplam		Sayı	263	119	382	222	160	382
		Yüzde	68,8%	31,2%	100,0%	58,1%	41,9%	100,0%
χ^2			p: .000			p: .000		

Bu hipoteze yönelik oluşturulan çapraz tabloda ilk olarak, bireylerin Suriyelileri “dilenci” ifadesiyle ilişkilendirmelerine yönelik verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ki Kare testi sonucunda elde edilen p değeri .017 değeri, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 5,711, df: 1). “Dilenci” ifadesi için hesaplanan Cramer's V değeri .122 bulunmuştur. Bu değer küçük düzeyde bir ilişkiye işaret etmektedir. Yani ilişki anlamlı olmakla birlikte, pratikte düşük etkili bir farklılık söz konusudur. Tablo incelendiğinde, tesadüfi karşılaşmaların Suriyeliler için dilenci tanımlamasını tercih etme oranı (%38,2) bilinçli karşılaşmalardan (%25,2) daha yüksektir. Bu da tesadüfi karşılaşma yaşayan bireylerin Suriyelileri “dilenci” olarak nitelendirme eğiliminin biraz daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tablodaki ikinci ifade olan “hırsız” ifadesine katılma düzeyleri ile karşılaşma niteliği arasında bir ilişki olup olmadığını göstermektedir. Ki kare testi sonucu p değeri .000 olarak bulunmuştur (χ^2 : 66,020, df: 1), iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu gösterir. Cramer's V değeri .416 olarak bulunmuş ve iki değişken arasında güçlü bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Tablo incelendiğinde, tesadüfi karşılaşmaların Suriyelileri hırsız olarak nitelendirme oranı (%70,9), bilinçli

karşılaşanların oranından (%25,2) çok daha yüksektir. Bu sonuç, tesadüfi karşılaşmaların Suriyelileri “hırsız” olarak nitelendirme eğilimini önemli ölçüde artırdığını göstermektedir.

Tablodaki bir diğer ifade bireylerin “kaçak” nitelendirmesine verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığını test etmektedir. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .000 olarak hesaplanmıştır. İki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 53,276, df: 1). Bu iki değişken için Cramer's V değeri .373 güçlü bir ilişkiye işaret etmektedir. Tesadüfi karşılaşan bireylerin Suriyeliler için kaçak nitelendirmesini tercih etme oranı (%79,6), bilinçli karşılaşanlardan (%41,1) belirgin şekilde daha yüksektir. Bu bulgu, tesadüfi karşılaşmaların Suriyelileri “kaçak” olarak değerlendirme eğilimini artırdığını göstermektedir.

Tabloda son olarak bireylerin Suriyeliler için “yağmacı” nitelendirmesine verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığını tespit edilmektedir. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .000 olarak hesaplanmıştır (χ^2 : 13,968, df: 1). İki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cramer's V değeri .191 olarak bulunmuş ve orta-düşük düzeyde bir ilişkiyi ifade etmektedir. Tesadüfi karşılaşanların “evet” deme oranı (%64), bilinçli karşılaşanlardan (%43) daha yüksektir. Bu sonuç, tesadüfi karşılaşmaların Suriyelileri “yağmacı” olarak nitelendirme eğilimini artırdığını göstermektedir. Sonuç olarak tesadüfi karşılaşma yaşayan bireylerin olumsuz stereotiplere (hırsız, kaçak, yağmacı) daha fazla inandığı, bilinçli karşılaşmaların ise olumsuz algıları azaltıcı bir rol oynadığı görülmektedir.

Tablo 19: Karşılaşmanın Niteliği ile Suriyeliler İçin uygun Bulunan Tanımlamaların İlişkisi -Temiz, Pis- ve Ki Kare Analizi

Hipotez4			Temiz		Toplam	Pis		Toplam
			Evet	Hayır		Evet	Hayır	
Karşılaşma niteliği	Bilinçli	Sayı	42	65	107	37	70	107
		Yüzde	39,3%	60,7%	100,0%	34,6%	65,4%	100,0%
	Tesadüfi	Sayı	30	245	275	241	34	275
		Yüzde	10,9%	89,1%	100,0%	87,6%	12,4%	100,0%
Toplam		Sayı	72	310	382	278	104	382
		Yüzde	18,8%	81,2%	100,0%	72,8%	27,2%	100,0%
χ^2			p: .000			p: .000		

Bu tabloda, Suriyelilerle karşılaşma niteliği ile Suriyeli bireyler için “temiz” ifadesine verilen yanıtlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki kare testi uygulanmış ve p değeri .000 olarak bulunmuştur (χ^2 : 40,456, df: 1). Bu sonuç, karşılaşma niteliği ile Suriyelileri “temiz” olarak nitelendirme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca etki büyüklüğünü ölçen Cramer's V değeri .325 olarak elde edilmiştir. Bu değer güçlü düzeyde bir ilişkiyi işaret etmektedir. Yani, Suriyelilerle tesadüfi karşılaşan bireylerin onları “temiz” olarak tanımlaması daha düşük (%10,9) olma eğilimindedir. Bilinçli karşılaşanlarda ise “evet” yanıt oranı daha yüksektir (%39,3).

Bu tabloda ikinci olarak, Suriyelilerle karşılaşma niteliği ile Suriyeli bireyler için “pis” ifadesine verilen yanıtlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur (χ^2 : 109,442, df: 1, p: .000). Bu sonuca göre karşılaşma şekli ile “pis” tanımlaması arasında güçlü bir istatistiksel ilişki vardır. Etki büyüklüğü Cramer's V değeri .535 olarak belirlenmiştir. Bu değer iki değişken arasında çok güçlü bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Yani tesadüfi karşılaşan bireylerin “evet” deme oranı (%87,6) bilinçli karşılaşanlara göre (%34,6) çok daha yüksektir.

Tablo 20: Karşılaşmanın Niteliği ile Suriyeliler İçin uygun Bulunan Tanımlamaların İlişkisi -Hoşgörülü, Misafirperver, Kaba, Güvenilir, Tehlikeli- ve Ki Kare Analizi

Hipotez4			Hoşgörülü		Toplam	Misafirperver		Toplam	Kaba		Toplam
			Evet	Hayır		Evet	Hayır		Evet	Hayır	
Karşılaşma niteliği	Bilinçli	Sayı	72	35	107	60	47	107	65	42	107
		Yüzde	67,3%	32,7%	100,0%	56,1%	43,9%	100,0%	60,7%	39,3%	100,0%
	Tesadüfi	Sayı	61	214	275	9	266	275	219	56	275
		Yüzde	22,2%	77,8%	100,0%	3,3%	96,7%	100,0%	79,6%	20,4%	100,0%
Toplam		Sayı	133	249	382	69	313	382	284	98	382
		Yüzde	34,8%	65,2%	100,0%	18,1%	81,9%	100,0%	74,3%	25,7%	100,0%
χ^2 p: .000						p: .000			p: .000		
Hipotez4			Güvenilir		Toplam	Tehlikeli		Toplam			
			Evet	Hayır		Evet	Hayır				
Karşılaşma niteliği	Bilinçli	Sayı	32	75	107	30	77	107			
		Yüzde	29,9%	70,1%	100,0%	28,0%	72,0%	100,0%			
	Tesadüfi	Sayı	11	264	275	208	67	275			
		Yüzde	4,0%	96,0%	100,0%	75,6%	24,4%	100,0%			
Toplam		Sayı	43	339	382	238	144	382			
		Yüzde	11,3%	88,7%	100,0%	62,3%	37,7%	100,0%			
χ^2			p: .000			p: .000					

Bu hipoteze yönelik oluşturulan çapraz tabloda ilk olarak, bireylerin Suriyelileri “hoşgörülü” ifadesiyle ilişkilendirmelerine yönelik verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .000 değeri, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 69,001, df: 1). Bu ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri .425 olarak bulunmuş ve iki değişken arasında güçlü bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Bilinçli karşılaşmaların Suriyelileri hoşgörülü olarak nitelendirme oranı %67,3 iken tesadüfi karşılaşmalarda %22,2 ile sınırlı kalmıştır. Bu durum, karşılaşmanın niteliği yoğunlaştıkça Suriyelilere yönelik hoşgörü algısının güçlendiğini düşündürmektedir.

Bu hipoteze yönelik oluşturulan çapraz tabloda bir diğer ifade olarak, bireylerin Suriyelileri “Misafirperver” ifadesiyle ilişkilendirmelerine yönelik verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .000 değeri, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 145,107, df: 1). Bu ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri .616 olarak bulunmuş ve iki değişken arasında çok güçlü bir

ilişki olduğuna işaret etmektedir. Bilinçli karşılaşanların “evet” oranı %56,1 iken tesadüfi karşılaşanlarda bu oran sadece %3,3’tür. Bu bulgu, bilinçli karşılaşmaların Suriyelilere yönelik misafirperverlik nitelemesini anlamlı ve yüksek düzeyde etkilediğini göstermektedir.

Bu hipoteze yönelik oluşturulan çapraz tabloda bir diğer ifade olarak, bireylerin Suriyelileri “kaba” ifadesiyle ilişkilendirmelerine yönelik verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .000 değeri, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 14,409, df: 1). Bu ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri .194 olarak bulunmuş ve iki değişken arasında küçük-orta düzeyde bir ilişki olarak göstermektedir. Tesadüfi karşılaşanların “evet” oranı %79,6 iken bilinçli karşılaşanlarda bu oran %60,7’de kalmıştır.

Bu hipoteze yönelik oluşturulan çapraz tabloda bir diğer ifade olarak, bireylerin Suriyelileri “Güvenilir” ifadesiyle ilişkilendirmelerine yönelik verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .000 değeri, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 51,752, df: 1). Bu ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri .368 olarak bulunmuş ve iki değişken arasında güçlü düzeyde bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Bilinçli karşılaşan bireylerin %29,9’u “evet” derken tesadüfi karşılaşanların sadece %4’ü bu yanıtı vermiştir. Yani bilinçli karşılaşmalar güvenilirlik algısını artırmaktadır.

Bu hipoteze yönelik oluşturulan çapraz tabloda bir diğer ifade olarak, bireylerin Suriyelileri “Tehlikeli” ifadesiyle ilişkilendirmelerine yönelik verdikleri yanıtlar ile Suriyelilerle karşılaşma biçimleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .000 değeri, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (χ^2 : 74,308, df: 1). Bu ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri .441 olarak bulunmuş ve iki değişken arasında güçlü düzeyde bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Tesadüfi karşılaşanların Suriyelileri tehlikeli olarak tanımlama oranı %75,6 iken bilinçli karşılaşanlarda %28,0 olarak ölçülmüştür. Tesadüfi karşılaşmalar tehlike algısını artırmaktadır.

Dördüncü hipotezi sınamak üzere oluşturulan tablolara aracılığı ile Suriyelilerle karşılaşma niteliği ile bireylerin Suriyeli sığınmacılara yönelik nitelendirmeler arasındaki ilişki, Ki kare testi ve Cramer's V etki büyüklüğü üzerinden değerlendirilmiştir. Analiz edilen toplam 14 ifade içerisinde yalnızca “zengin” nitelendirmesi istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken, diğer tüm ifadelerde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Elde edilen etki büyüklüğü değerleri incelendiğinde; en güçlü ilişkilerin “misafirperver” (Cramer's V: .616), “pis” (Cramer's V: .535), “hoşgörülü” (Cramer's V: .425), “tehlikeli” (Cramer's V: .441) ve “hırsız” (Cramer's V: .416) nitelendirmelerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu ifadelerdeki Cramer's V değerleri, Cohen'in (1988) önerdiği sınır değerlere göre “güçlü” ve “çok güçlü” etki büyüklüklerine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra “temiz” (Cramer's V: .325) ifadesi yine güçlü düzeyde etki gösterirken, “yağmacı” (Cramer's V: .191), “kaba” (Cramer's V: .194), “yoksul” (Cramer's V: .168), “ihtiyaç sahibi” (Cramer's V: .166) ve “dilenci” (Cramer's V: .122) ifadeleri ise küçükten orta düzeye varan zayıf etkiler belirlenmiştir. Bu sonuçlar, iç göçmenlerin Suriyeliler hakkındaki tutumlarının, Suriyelilerle hangi bağlamda karşılaştıklarıyla anlamlı biçimde ilişkili olduğunu ve özellikle bazı olumsuz ya da olumlu stereotiplerin karşılaşma niteliğine bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Sonuç olarak dördüncü hipotez kapsamında genel olarak istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiler bulunduğu ve doğrulandığı görülmektedir.

5.2.6. Hipotez 5'in Sınanması: İç göçmenlerin hane halkı geliri ile Suriyeli sığınmacılardan rahatsız olma tutumu ilişkilidir.

Tablo 21: Hane Halkı Geliri ile Suriyelilerin ekonomik Anlamda Yük Olduğu Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 5			“Suriye'den gelenler, ülke ekonomisi açısından bize yük olan insanlardır.” ifadesine katılma derecesi					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Hane halkı geliri	10.001	Sayı	0	2	0	8	73	83
	20.000	Yüzde	0,0%	2,4%	0,0%	9,6%	88,0%	100,0%
	20.001	Sayı	0	51	4	54	64	173
	30.000	Yüzde	0,0%	29,5%	2,3%	31,2%	37,0%	100,0%
	30.001	Sayı	2	48	3	9	64	126
	40.000	Yüzde	1,6%	38,1%	2,4%	7,1%	50,8%	100,0%
Toplam		Sayı	2	101	7	71	201	382
		Yüzde	0,5%	26,4%	1,8%	18,6%	52,6%	100,0%
χ^2 : 86,308			df: 8		p: .000		Cramer's V: .336	

Beşinci hipoteze yönelik olarak hazırlanan ilk tablo, Katılımcıların hane halkı geliri ile “Suriye'den gelenler, ülke ekonomisi açısından bize yük olan insanlardır.” ifadesine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını göstermeye yöneliktir. Ki Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri .000 olup, bu değer .05 anlamlılık düzeyinden oldukça küçüktür. Bu bulgu, hane halkı geliri ile ilgili ifadeye verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Katılımcıların bu ifadeye katılma düzeyleri, hane halkı gelirine göre anlamlı biçimde değişmektedir. Etki büyüklüğünü gösteren Cramer's V değeri .336 olarak hesaplanmıştır. Bu değer iki değişken arasında güçlü düzeyde bir etkiye karşılık gelmektedir. Bu tablo ile ilgili here ne kadar daha önce vurgusu yapılmış olsa da SPSS tablo notlarında 6 hücrede (yani %40 oranında) beklenen frekans 5'ten küçük çıkmış olması sebebi ile Monte Carlo simülasyonuna başvurulmuş ve bu analizde aynı yönde anlamlılık göstermiştir. Ayrıca örneklem büyüklüğü de dikkate alındığında analizin geçerliliğini etkileyecek düzeyde kritik bir sorun oluşturmamaktadır. Elde edilen çapraz tablodan görüldüğü üzere, 10.001-20.000 TL gelir grubundaki katılımcıların %88'i “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu grup içinde “kesinlikle katılmıyorum” ve “katılmıyorum” yanıtlarının hiç gözlenmemesi dikkat çekicidir ve bu kategoride güçlü bir olumsuz eğilim olduğunu göstermektedir. Burada boş kalan hücrelerin (0 frekanslı) varlığı, bu gruptaki katılımcıların ifadeye katılmama eğiliminin zayıf olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Diğer gelir gruplarında ise daha dengeli bir dağılım dikkat çekmektedir. 20.001-30.000 TL gelir grubunda, %29,5 oranında “katılmıyorum” yanıtı

ile %31,2 oranında “katılıyorum” yanıtı verilmiş; buna karşılık “kesinlikle katılıyorum” oranı %37 olmuştur. 30.001-40.000 TL gelir grubunda ise yanıt dağılımı görece daha eşit olmakla birlikte, “kesinlikle katılıyorum” oranı %50,8 ile diğer yanıtlardan daha fazla tercih edilmiştir.

Tablo 22: Hane Halkı Geliri ile Suriyelilere Maaş Ödendiği Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 5			“Suriye’den gelenlere maaş ödendiğini düşünüyorum.” ifadesine katılma derecesi					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Hane halkı	10.001	Sayı	0	2	0	42	39	83
	20.000	Yüzde	0,0%	2,4%	0,0%	50,6%	47,0%	100,0%
	20.001	Sayı	0	54	7	87	25	173
	30.000	Yüzde	0,0%	31,2%	4,0%	50,3%	14,5%	100,0%
	30.001	Sayı	4	22	18	25	57	126
	40.000	Yüzde	3,2%	17,5%	14,3%	19,8%	45,2%	100,0%
Toplam		Sayı	4	78	25	154	121	382
		Yüzde	1,0%	20,4%	6,5%	40,3%	31,7%	100,0%
χ^2 : 99,557			df: 8		p: .000		Cramer's V: .361	

Beşinci hipoteze yönelik olarak hazırlanan ikinci tablo, Katılımcıların hane halkı geliri ile “Suriye’den gelenlere maaş ödendiğini düşünüyorum” ifadesine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını göstermeye yöneliktir. Ki Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri .000 olup, bu değer .05 anlamlılık düzeyinden oldukça küçüktür. Bu bulgu, hane halkı geliri ile ilgili ifadeye verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Katılımcıların bu ifadeye katılma düzeyleri, hane halkı gelirine göre anlamlı biçimde değişmektedir. Etki büyüklüğünü gösteren Cramer's V değeri .361 olarak hesaplanmıştır. Gelir düzeyi ve ifade arasındaki ilişki hem anlamlıdır hem de pratikte güçlü düzeyde dikkate değer bir ilişkiye karşılık gelmektedir. Ancak tabloda 3 hücrede (%20) beklenen frekans 5’in altındadır. Bu durum klasik Ki kare testinin güvenilirliğini bir miktar zayıflatır. Bu nedenle Monte Carlo simülasyonu ek analiz olarak yapılmış ve anlamlı sonuç vermiştir. Böylece Ki kare testi sonuçları güçlü bir ek testle desteklenmiştir. Çapra tablo incelerdiğinde, özellikle 10.001-20.000 TL gelir grubunda bireylerin büyük bir kısmı (%97,6) “Katılıyorum” ya da “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Buna karşılık 30.001-40.000 TL gelir grubunda bu oran biraz daha dengelidir; bu grupta “Kesinlikle Katılıyorum” oranı %45,2 iken “Katılmıyorum” oranı %17,5’tir. Dikkat çekici biçimde, en düşük gelir grubunda (10.001-20.000 TL) “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Katılmıyorum” yanıtları hiç verilmemiş, bu kategoriler boş kalmıştır. Tabloya göre, gelir

düzeyi düştükçe bu ifadenin kabulü artmakta; yüksek gelir düzeylerinde ise görüşler daha çeşitli dağılmaktadır. Bu bulgu, literatürde de sıklıkla düşük gelir gruplarında göçmenlere yönelik ekonomik tehdit algısının daha yüksek olduğuna ilişkin çalışmalar tarafından da desteklenmektedir (Kaya, 2019; İçduygu & Sert, 2015).

Tablo 23: Hane Halkı Geliri ile Oturduğum Mahalleye Suriyeli Ailelerin Taşınması Beni Rahatsız Etmez Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 5			“Oturduğum mahalleye Suriyeli ailelerin taşınması beni rahatsız etmez.” ifadesine katılma derecesi					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Hane halkı	10.001	Sayı	30	48	5	0	0	83
	20.000	Yüzde	36,10%	57,80%	6,00%	0,00%	0,00%	100,00%
	20.001	Sayı	25	71	44	28	5	173
	30.000	Yüzde	14,50%	41,00%	25,40%	16,20%	2,90%	100,00%
	30.001	Sayı	52	44	11	17	2	126
	40.000	Yüzde	41,30%	34,90%	8,70%	13,50%	1,60%	100,00%
Toplam		Sayı	107	163	60	45	7	382
		Yüzde	28,00%	42,70%	15,70%	11,80%	1,80%	100,00%
χ^2 : 62,415			df: 8		p: .000		Cramer's V: .286	

Beşinci hipoteze yönelik olarak hazırlanan üçüncü tablo, katılımcıların hane halkı geliri ile “Oturduğum mahalleye Suriyeli ailelerin taşınması beni rahatsız etmez.” ifadesine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını göstermeye yöneliktir. Ki Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri .000 olup, bu değer .05 anlamlılık düzeyinden oldukça küçüktür. Bu bulgu, hane halkı geliri ile ilgili ifadeye verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Katılımcıların bu ifadeye katılma düzeyleri, hane halkı gelirine göre anlamlı biçimde değişmektedir. Etki büyüklüğünü gösteren Cramer's V değeri .286 olarak hesaplanmıştır. Bu değer etki büyüklüğünün orta seviyeye yakın olarak değerlendirilebilir. Hane halkı geliri ile ifade arasındaki ilişki, hem istatistiksel hem de pratik açıdan dikkate değerdir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, tabloda 3 hücrede (%20 oranında) beklenen frekans 5'in altındadır. Bu durum Ki Kare testinin güvenilirliğini kısmen etkileyebileceğinden, analizde Monte Carlo simülasyonu da kullanılı kullanılmış, her ikisi de anlamlı bulunmuştur. Böylece klasik Ki kare testi, ek yöntemlerle doğrulanmıştır. Genel dağılıma bakıldığında, 10.001-20.000 TL gelir grubunda katılımcıların %93,9'unun kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtını vererek bu ifadeye katılmadığı, 20.001-30.000 TL gelir grubunda ise %55,5'inin olumsuz görüş belirttiği görülmektedir. 30.001-40.000 TL gelir grubunda ise olumsuz yanıt oranının %76,2 olduğu görülmektedir. Özellikle en düşük gelir grubunda “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtları hiç

verilmemiştir. Bu durum, düşük gelir grubundaki bireylerin, mahallelerine Suriyeli ailelerin taşınmasına karşı en dirençli grup olduğunu göstermektedir. Sonuçlar göstermektedir ki, daha düşük gelir gruplarında Suriyelilerin mahallede ikamet etmesine yönelik daha fazla olumsuz tutum gözlenmektedir. Özellikle 10.001-20.000 TL gelir grubunda hiçbir olumlu yanıt verilmemesi, ekonomik kırılganlığın olumsuz tutumları pekiştirdiğine işaret etmektedir. Gelir seviyesi arttıkça olumsuz tutum oranları bir miktar düşse de genel eğilim olumsuz bakış açısını korumaktadır. Bu bulgu, düşük gelir gruplarının göçmenlere yönelik daha yüksek algılanan tehdit seviyesine sahip olduğunu gösteren literatür ile örtüşmektedir (İçduygu & Sert, 2015; Kaya, 2019).

Hipotez beş kapsamında, hane halkı gelir düzeyi ile Suriyelilerden rahatsız olma tutumu arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiş; “Suriye'den gelenler, ülke ekonomisi açısından bize yük olan insanlardır.”, “Suriye'den gelenlere maaş ödendiğini düşünüyorum.” ve “Oturduğum mahalleye Suriyeli ailelerin taşınması beni rahatsız etmez.”. Şeklindeki toplam üç ifade analiz edilmiştir. Yapılan Ki Kare testleri ve tamamlayıcı analizler her üç ifade için de istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Analizlerde elde edilen Cramer's V değerleri sırasıyla .336, .361 ve .286 olarak bulunmuştur. Cohen (1988) ve Field (2009) sınıflandırmalarına göre bu değerler, orta düzeyde etki büyüklüğü göstermektedir. Özellikle ilk iki ifadede güçlü etki büyüklüğü saptanmış, son ifade de ise ifadesinde ise orta düzeyde bir etki bulunmuştur. Buna göre, gelir düzeyi düştükçe Suriyelilere yönelik ekonomik ve mekânsal tehdit algılarının arttığı sonucunu ortaya koymuş ve literatürdeki araştırmalara benzer sonuçlar elde edilmiştir.

5.2.7. Hipotez 6'nın Sınanması: İç göçmenlerin kendilerini tanımlama biçimi ile Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleri ilişkilidir.

Tablo 24: İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyelilere Yardım etme Türü Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 6			20. Yardıma ihtiyacı olan Suriyeli birine nasıl yardım edersiniz?			Toplam
			Gıda Yardımı	Kıyafet yardımı	Yardım etmem	
Kendinizi nasıl tanımlarsınız	Müslüman	Sayı	50	31	36	117
		Yüzde	42,7%	26,5%	30,8%	100,0%
	Türk	Sayı	67	37	76	180
		Yüzde	37,2%	20,6%	42,2%	100,0%
	Vatandaş	Sayı	19	8	7	34
		Yüzde	55,9%	23,5%	20,6%	100,0%
	Kürt	Sayı	25	15	11	51
		Yüzde	49,0%	29,4%	21,6%	100,0%
Toplam		Sayı	161	91	130	382
		Yüzde	42,1%	23,8%	34,0%	100,0%
χ^2 : 13,014			df: 6	p: .043	Cramer's V : .131	

Hipotez altı kapsamında ilk olarak, katılımcıların kendilerini toplumsal/kültürel konumları açısından nasıl tanımladıkları ile “Yardıma ihtiyacı olan Suriyeli birine nasıl yardım edersiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Yardım türleri “Gıda yardımı”, “Kıyafet yardımı” ve “Yardım etmem” olarak sınıflandırılmıştır. Para yardımı seçeneğini tercih eden olmadığı için tabloya dahil edilmemiştir. Ki kare testi sonucunda p değeri .043 bulunmuştur. Bu değer, .05 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tabloda boş hücre bulunmamaktadır. İki değişken arasındaki etki büyüklüğünü anlamak üzere Cramer's V değerine bakıldığında bu değer .131 olduğu görülmektedir. Bu küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olsa da pratik anlamda etkinin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bulguların dağılımına bakıldığında ise kendini Müslüman olarak tanımlayanların %42,7 gıda yardımı, %26,5 kıyafet yardımı, %30,8 yardım etmem seçeneğini; kendini Türk olarak tanımlayanların %37,2 gıda yardımı, %20,6 kıyafet yardımı, %42,2 yardım etmem yanıtlarını; kendini vatandaş olarak tanımlayanların %55,9 gıda yardımı, %23,5 kıyafet yardımı, %20,6 yardım etmem; kendini Kürt olarak tanımlayanların %49,0 gıda yardımı, %29,4 kıyafet yardımı, %21,6 yardım etmem seçeneklerini tercih etmişlerdir. Bu dağılım, bireylerin sosyal kimliklerine ilişkin öz tanımlamalarına göre yardım etme eğilimlerinde anlamlı farklar olduğunu

göstermektedir. Özellikle kendini vatandaş ve Kürt olarak tanımlayan bireyler, daha yüksek oranda yardım etmeye eğilimlidir; buna karşılık “Türk” olarak tanımlayan grupta yardım etmeme oranı %42,2 ile en yüksektir. Bu çapraz tablo ve yapılan Ki kare testi göstermektedir ki, her ne kadar etki büyüklüğü düşük düzeyde olsa da katılımcıların kendilerini tanımladıkları sosyal konumlar ile Suriyelilere yönelik yardım türü arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablo 25: Kendini Tanımlama Biçimi ile “Suriye'den gelenler, Türklere kıyasla ayrıcalıklı muamele gören insanlardır” İfadesine Katılım Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 6			21. “Suriye'den gelenler, Türklere kıyasla ayrıcalıklı muamele gören insanlardır.”		Toplam
			Evet	Hayır	
Kendinizi nasıl	Müslüman	Sayı	71	46	117
		Yüzde	60,7%	39,3%	100,0%
	Türk	Sayı	167	13	180
		Yüzde	92,8%	7,2%	100,0%
	Vatandaş	Sayı	23	11	34
		Yüzde	67,6%	32,4%	100,0%
	Kürt	Sayı	24	27	51
		Yüzde	47,1%	52,9%	100,0%
Toplam		Sayı	285	97	382
		Yüzde	74,6%	25,4%	100,0%
χ^2 : 64,643			df: 3	p: .000	Cramer's V : .411

Bu analizde, katılımcıların kendilerini nasıl tanımladıkları (Müslüman, Türk, Vatandaş, Kürt) ile Suriyelilerin ayrıcalıklı muamele gördükleri düşüncesine katılım düzeylerinin ilişkisi test edilmiştir. Ki kare testi sonucunda p değeri .000 bulunmuştur. Bu değer, .05 anlamlılık düzeyinin altında olduğundan, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tabloda boş hücre bulunmamaktadır. İki değişken arasındaki etki büyüklüğünü anlamak üzere Cramer's V değerine bakıldığında bu değer .411 olduğu görülmektedir. Bu değer güçlü etki düzeyindedir. Yani değişkenler arasında yalnızca anlamlı değil, aynı zamanda dikkate değer düzeyde güçlü bir ilişki de bulunmaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde, kendini Türk olarak tanımlayanlar arasında bu ifadeye “evet” yanıtı verenlerin oranı %92,8 ile en yüksek düzeydedir. Bu grupta yalnızca %7,2'si “hayır” yanıtını tercih etmiştir. Kendini Müslüman olarak tanımlayan katılımcılar arasında “evet” oranı %60,7'dir. Kendini Kürt olarak tanımlayanlar bu ifadeye “hayır” yanıtını %52,9 oranında vererek diğer gruplardan farklılaşan bir eğilim göstermişlerdir. Kendini vatandaş olarak tanımlayanlar ise “evet” yanıtını %67,6 oranında tercih etmiştir. Bu farklılıklar bireylerin kendilerini tanımlama biçimleri ile göçmenlere yönelik genel kabullerinde farklılıklar olduğunu ortaya

koymaktadır. Kendini “Türk” olarak tanımlayan katılımcıların büyük çoğunluğu Suriyelilerin ayrıcalıklı muamele gördüğüne yönelik eğilimi paylaşmaktadır.

Tablo 26: Katılımcıların kendilerini tanımlama biçimleri ile Suriyelilerin ayrıcalıklı olduklarını düşündükleri alanlar arasındaki ilişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 6			22. Evet ise hangi alanlarda ayrıcalıklı olduklarını düşünüyorsunuz?				Total
			Eğitim	Sağlık	Sosyal yardım	Değil	
Kendinizi nasıl tanımlarsınız	Müslüman	Sayı	1	36	35	45	117
		Yüzde	0,9%	30,8%	29,9%	38,5%	100,0%
	Türk	Sayı	11	10	146	12	179
		Yüzde	6,1%	5,6%	81,6%	6,7%	100,0%
	Vatandaş	Sayı	1	6	16	11	34
		Yüzde	2,9%	17,6%	47,1%	32,4%	100,0%
	Kürt	Sayı	0	1	23	27	51
		Yüzde	0,0%	2,0%	45,1%	52,9%	100,0%
Toplam		Sayı	13	53	220	95	381
		Yüzde	3,4%	13,9%	57,7%	24,9%	100,0%
χ^2 : 130,926			df: 9	p: .000	Cramer's V : .338		

Hipotez altı kapsamında incelenen bir diğer ifade, katılımcıların kendilerini tanımlama biçimleri ile Suriyelilerin ayrıcalıklı olduklarını düşündükleri alanlar arasında anlamlı ilişki olup olmadığı ile ilgilidir. Yapılan Ki kare testi sonucunda, p değeri .000 olarak hesaplanmış, katılımcıların kendilerini tanımlama biçimleri ile Suriyelilerin hangi alanlarda ayrıcalıklı olduğu düşündükleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak tabloda bazı 4 hücrenin beklenen değerlerinin 5'in altında olması göz önünde bulundurularak Ki kare testi sonuçları, Monte Carlo simülasyonu ile desteklenmiş ve güvenilir sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen Cramer's V değeri .338 değeri, güçlü düzeyde bir etki büyüklüğüne işaret eder ve bu ilişkinin pratik olarak dikkate değer olduğunu göstermektedir. Çapraz tablo incelendiğinde, Kendini Türk olarak tanımlayanların büyük çoğunluğu %81,6 oranında Suriyelilerin “sosyal yardımlar” konusunda ayrıcalıklı olduklarını düşünmektedir. Kendisini vatandaş olarak tanımlayanların %47,1 oranında benzer şekilde sosyal yardım alanında Suriyelilerin ayrıcalıklı olduklarını düşünmektedir. Kendini Müslüman olarak tanımlayanların ise dağılımı daha dengelidir. Bu grupta en fazla tercih edilen cevaplar sırasıyla; “ayrıcalıklı değil” (%38,5), “sağlık” (%30,8) ve “sosyal yardım” (%29,9) olmuştur. Son olarak kendini Kürt olarak tanımlayan katılımcıların %52,9'u Suriyelilerin ayrıcalıklı olmadığını ifade eden “ayrıcalıklı değil” seçeneğini tercih etmiştir. Genel tabloya

bakıldığında Türk kimliğini benimseyen bireylerde Suriyelilerin sosyal yardım açısından ayrıcalıklı oldukları algısı daha baskındır. Kürt kimliğini benimseyen bireyler ise genel olarak böyle bir ayrıcalığın olmadığını düşünme eğilimindedir.

Tablo 27: İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyelileri Misafir Olarak değerlendirme eğiliminin ilişkisi ve Ki Kare Analizi

Hipotez 6			23.1."Suriye'den gelenler, misafirlerimizdir."]					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Kendinizi nasıl tanımlarsınız	Müslüman	Sayı	31	35	6	19	26	117
		Yüzde	26,5%	29,9%	5,1%	16,2%	22,2%	100,0%
	Türk	Sayı	113	54	1	10	2	180
		Yüzde	62,8%	30,0%	0,6%	5,6%	1,1%	100,0%
	Vatandaş	Sayı	6	23	0	4	1	34
		Yüzde	17,6%	67,6%	0,0%	11,8%	2,9%	100,0%
	Kürt	Sayı	9	38	0	2	2	51
		Yüzde	17,6%	74,5%	0,0%	3,9%	3,9%	100,0%
Toplam		Sayı	159	150	7	35	31	382
		Yüzde	41,6%	39,3%	1,8%	9,2%	8,1%	100,0%
χ^2 : 129,799			df: 12	p: .002	Cramer's V : .337			

Yapılan Ki kare testi sonucunda katılımcıların kendilerini tanımlama biçimleri ile “Suriye'den gelenler, misafirlerimizdir.” ifadesine katılma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. P değeri .002 olarak hesaplanmış ve bu değer kendilerini farklı kimliklerini öne çıkararak tanımlayan bireylerin Suriyelilere yönelik genel kabullerinde farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Tabloda iki hücrenin boş olduğu ve bazı hücrelerde düşük frekanslar olduğu dikkat çekmektedir. Bu sebeple Ki kare testi sonuçları Monte Carlo simülasyonu sonuçları ile desteklenmiş, elde edilen ilişkinin güvenilirliği teyit edilmiştir. Elde edilen Cramer's V .337 değeri, güçlü düzeyde bir etki büyüklüğünü ifade etmekte olup, ilişkiyi pratik anlamda dikkate değer kılmaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde, kendini Türk olarak tanımlayan katılımcıların büyük çoğunluğunun (%62,8) “Kesinlikle Katılmıyorum” yanıtını verdiği, toplamda %92,8'inin ise bu ifadeye katılmadığı dikkat çekmektedir. Bu kategoride Suriyelileri misafir olarak görenlerin oranı oldukça düşüktür (%6,7). Kendilerini Kürt olarak tanımlayan katılımcıların %74,5'i “Katılmıyorum” yanıtını seçmiş, bu kategori içinde de genel eğilimin ifadeye katılmama yönünde olduğu görülmektedir. Kendini vatandaş olarak tanımlayanlar arasında da bu ifadeye katılmama eğilimi %85,2 oranında baskın çıkmıştır. Kendini Müslüman olarak tanımlayan katılımcılar ise daha dengeli bir dağılım sergilemektedir. Bu grupta %26,5 “Kesinlikle Katılmıyorum”, %29,9 “Katılmıyorum”,

%22,2 ise “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtlarını vermiştir. Bu sonuçlar, özellikle “Türk” ve “Kürt” tanımlama kategorisinde Suriyelilere yönelik misafir tanımlamasının çok düşük olduğunu, kendini “Müslüman” olarak tanımlayanların ise bu konuda daha ılımlı ve farklılaşmış görüşler sergilediğini ortaya koymaktadır. Hipotez altı kapsamında, katılımcıların kendilerini tanımlama biçimleri ile Suriyelilere yönelik misafir algıları arasındaki ilişki istatistiksel olarak doğrulanmıştır. Grupların algılarındaki farklılıklar açık ve anlamlıdır, etki büyüklüğü ise güçlü düzeydedir.

Tablo 28: İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyelilerin Savaş ve Zulümden kaçmış Olduklarını Düşünmeye yönelik Eğilimin İlişkisi ve Ki Kare Analizi

Hipotez 6			23.2.”Suriye'den gelenler, savaş ve zulümden kaçmışlardır.”					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Kendinizi nasıl tanımlarsınız	Müslüman	Sayı	1	1	16	77	22	117
		Yüzde	0,9%	0,9%	13,7%	65,8%	18,8%	100,0%
	Türk	Sayı	108	20	11	41	0	180
		Yüzde	60,0%	11,1%	6,1%	22,8%	0,0%	100,0%
	Vatandaş	Sayı	3	2	4	25	0	34
		Yüzde	8,8%	5,9%	11,8%	73,5%	0,0%	100,0%
	Kürt	Sayı	3	17	5	25	1	51
		Yüzde	5,9%	33,3%	9,8%	49,0%	2,0%	100,0%
Toplam		Sayı	115	40	36	168	23	382
		Yüzde	30,1%	10,5%	9,4%	44,0%	6,0%	100,0%
χ^2 : 226,988			df: 12	p: .000	Cramer's V : .445			

Bu tabloda, katılımcıların kendilerini tanımlama biçimlerine göre “Suriye’den gelenler, savaş ve zulümden kaçmışlardır” ifadesine katılma düzeyleri incelenmiştir. Yapılan Ki kare analizi sonucunda, p değeri .000 olarak hesaplanmıştır. P değerinin .05’ten küçük olması, kendini tanımlama biçimleri ile ifade hakkındaki katılım dereceleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ancak tabloda bazı hücrelerde düşük frekanslar olduğu gözlenmektedir. Bu sebeple Monte Carlo simülasyonu ile test sonucu desteklenmiş ve elde edilen anlamlılık sonucu güvenilir bir şekilde teyit edilmiştir. Cramer's V değeri ise .445 olarak hesaplanmış ve bu sonuç güçlü, dikkate değer düzeyde bir etki büyüklüğünü işaret etmektedir. Müslüman olarak kendini tanımlayan katılımcıların %65,8’i “katılıyorum” ve %18,8’i “kesinlikle katılıyorum” seçeneğini tercih ederek, Suriyelilerin savaş ve zulümden kaçtığını kabul etmişlerdir. Bu kategoride olumsuz görüşlerin oranı çok düşüktür (%0,9 kesinlikle katılmıyorum). Kendilerini Türk olarak tanımlayan katılımcılar ise görüş dağılımı belirgin şekilde ters yöndedir. Bu grubun %60’ı “kesinlikle katılmıyorum”, %11,1’i “katılmıyorum” yanıtını tercih ederek

Suriyelilerin savaş ve zulümden kaçmadığını düşünmektedir. Vatandaş grubundaki katılımcılar büyük oranda (%73,5) “katılıyorum” yanıtını tercih etmişlerdir. Bu grup Suriyelilerin durumunu olumlu görme eğilimindedir. Kürt katılımcılar ise %49 oranında “katılıyorum” ve %2 oranında “kesinlikle katılıyorum” yanıtıyla daha çok olumlu görüş belirtmiş; ancak %33,3'lük önemli bir grup da “katılmıyorum” cevabını vermiştir. Kürt kategorisinde görüşler, Müslüman ve vatandaş kategorisine göre biraz daha dengesiz bir dağılım göstermektedir. Bu analizler sonucunda, katılımcıların kendilerini tanımlama biçiminin, Suriyelilerin savaş ve zulümden kaçmış olduğunu düşünme eğilimini anlamlı ve güçlü düzeyde etkilediği anlaşılmaktadır. Özellikle Türk kimliğine sahip olan katılımcılar, diğer gruplara göre çok daha yüksek oranda Suriyelilerin savaş ve zulümden kaçmadığını düşünmektedir. Buna karşılık kendilerini Müslüman ve vatandaş olarak tanımlayanlar Suriyelilerin durumunu daha olumlu ve anlayışla karşılamaktadır.

Tablo 29: İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyeliler ile Din Kardeşi Olduğunu Düşünmeye yönelik Eğilimin İlişkisi ve Ki Kare Analizi

Hipotez 6			23.3.”Suriye’den gelenler, din kardeşlerimizdir.”					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Kendinizi nasıl tanımlarsınız	Müslüman	Sayı	15	12	1	67	22	117
		Yüzde	12,8%	10,3%	0,9%	57,3%	18,8%	100,0%
	Türk	Sayı	24	110	10	28	8	180
		Yüzde	13,3%	61,1%	5,6%	15,6%	4,4%	100,0%
	Vatandaş	Sayı	5	9	0	20	0	34
		Yüzde	14,7%	26,5%	0,0%	58,8%	0,0%	100,0%
	Kürt	Sayı	4	22	1	23	1	51
		Yüzde	7,8%	43,1%	2,0%	45,1%	2,0%	100,0%
Toplam		Sayı	48	153	12	138	31	382
		Yüzde	12,6%	40,1%	3,1%	36,1%	8,1%	100,0%
χ^2 : 121,392			df: 12	p: .000	Cramer's V : .325			

Bu tabloda, katılımcıların kendilerini tanımlama biçimlerine göre “Suriye'den gelenler, din kardeşlerimizdir” ifadesine katılım düzeyleri incelenmiştir. Yapılan Ki kare analizi sonucunda p değeri .000 olarak hesaplanmıştır. P değerinin .05'ten küçük çıkması, katılımcıların kendilerini tanımlama şekilleri ile bu ifade arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Tabloda %30 oranında beklenen frekansın 5'in altında olduğu görülmektedir. Bu nedenle sonuçların güvenilirliği Monte Carlo simülasyonu ile test edilmiş ve simülasyon sonucu da p değeri .000 ile ilişkiyi destekleyici yönde olmuştur. Hesaplanan Cramer's V değeri .325 olarak bulunmuş olup, güçlü düzeyde bir etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Bu bulgu, ilişkiyi hem istatistiksel hem de pratik açıdan anlamlı kılmaktadır. Müslüman olarak tanımlayan katılımcılar arasında %57,3'ü “katılıyorum”, %18,8'i “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vererek büyük oranda

bu ifadeyi desteklemiştir. Bu grupta “kesinlikle katılmıyorum” yanıtı ise %12,8 ile düşük düzeydedir. Türk kategorisindeki katılımcılar büyük ölçüde (%61,1) “katılmıyorum” yanıtı ile bu ifadeyi reddetmiş, “kesinlikle katılmıyorum” diyenlerin oranı ise %13,3 olmuştur. Olumlu tutum sergileyenlerin toplamı %20’yi geçmemektedir. Vatandaş olarak tanımlanan katılımcılar %58,8 gibi yüksek bir oranda “katılıyorum” yanıtını tercih etmişlerdir. Ancak bu grupta “kesinlikle katılıyorum” yanıtına rastlanmamıştır. Kürt olarak kendisini tanımlayanların %45,1’i “katılıyorum”, %2’si ise “kesinlikle katılıyorum” demiştir. Ancak bu grupta %43,1 oranıyla “katılmıyorum” cevabı da oldukça yüksektir. Sonuç olarak, katılımcıların kendilerini tanımlama biçimlerinin Suriyelilerle dini bir kardeşlik bağı kurma konusunda önemli farklılıklara yol açtığı görülmüştür. Kendini Müslüman ve vatandaş olarak tanımlayanlar, Suriyelilerle daha yüksek bir dini bağ kurma eğilimine sahipken, Türk kimliğine sahip katılımcılar bu ifadeye büyük ölçüde katılmamıştır. Kürt kategorisindeki katılımcılarda ise katılıyorum ve katılmıyorum cevaplarında yakın oranlarda bir dağılım olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 30: İç göçmenlerin Kendilerini tanımlama biçimlerine göre Suriyelilerin Üretime Katkı Sağladıklarını Düşünme Eğiliminin İlişkisi ve Ki Kare Analizi

Hipotez 6			.”Suriyelilerin üretime katkı sağladıklarını düşünüyorum.”				Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Kendinizi nasıl tanımlarsınız	Müslüman	Sayı	24	39	15	39	117
		Yüzde	20,5%	33,3%	12,8%	33,3%	100,0%
	Türk	Sayı	76	62	7	35	180
		Yüzde	42,2%	34,4%	3,9%	19,4%	100,0%
	Vatandaş	Sayı	3	20	0	11	34
		Yüzde	8,8%	58,8%	0,0%	32,4%	100,0%
	Kürt	Sayı	4	15	1	31	51
		Yüzde	7,8%	29,4%	2,0%	60,8%	100,0%
Toplam		Sayı	107	136	23	116	382
		Yüzde	28,0%	35,6%	6,0%	30,4%	100,0%
χ^2 : 69,917			df: 9	p: .003	Cramer's V : .247		

Bu tabloda katılımcıların kendilerini tanımlama biçimleri ile “Suriyelilerin üretime katkı sağladıklarını düşünüyorum” ifadesine katılım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan Ki kare testi sonuçlarına göre, p değeri .003 olarak hesaplanmıştır. Cramer's V değeri ise .247 olarak bulunmuştur. Tabloda %12,5 oranında beklenen frekansın 5'in altında olduğu görülmektedir. Ki kare testinde her ne kadar %20 oranına kadar geçerlilik kabul edilse de 2 hücrede gözlenen frekansın düşük olması sebebiyle sonuçların güvenilirliği Monte Carlo simülasyonu ile test edilmiş ve simülasyon sonucu da ilişkiyi destekleyici yönde sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara göre, iki değişken arasında

istatistiksel olarak anlamlı ve orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip ilişki bulunmaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde kendilerini Müslüman olarak tanımlayan katılımcılar arasında olumlu tutum oranı %33,3 (“katılıyorum”), olumsuz değerlendirme oranları toplamda %53,8 (“kesinlikle katılmıyorum” %20,5 ve “katılmıyorum” %33,3) şeklindedir. Türk kategorisindeki katılımcılarda “kesinlikle katılmıyorum” oranı %42,2 ile oldukça yüksektir. Bu kategoride “katılıyorum” seçeneğinin oranı ise %19,4 ile düşük kalmıştır. Dolayısıyla bu kategorideki katılımcıların, Suriyelilerin üretime katkı sağladıkları görüşüne önemli oranda karşı çıktıkları gözlemlenmektedir. Vatandaş olarak kendini tanımlayanlarda, “katılmıyorum” seçeneğini tercih edenler %58,8 oranıyla yüksek çıkmış, ancak “katılıyorum” oranı da %32,4 olarak gözlenmiştir. Bu grupta “kesinlikle katılmıyorum” yanıtları oldukça düşüktür (%8,8). Kürt kategorisindeki katılımcılar arasında ise %60,8 ile en yüksek olumlu değerlendirme yapılan kategori olduğu görülmektedir. Bu gruptaki katılımcılar Suriyelilerin üretime katkı sağladıklarına büyük oranda katılırken, olumsuz tutum sergileyenlerin oranının daha düşük olduğu gözlenmiştir. Sonuç olarak, katılımcıların kendini tanımlama şekli, “Suriyelilerin üretime katkı sağladıkları” hakkındaki değerlendirmelerde anlamlı farklılıklara yol açmaktadır. Hipotez altı bu ifade açısından doğrulanmış ve ilişkinin orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Genel bir değerlendirme olarak Hipotez altı kapsamında, katılımcıların kendilerini nasıl tanımladıkları (Müslüman, Türk, Kürt, Vatandaş) değişkeni ile Suriyelilere yönelik genel kabulleri arasındaki ilişkiyi sınamak amacıyla toplam yedi ifade analiz edilmiştir. Yapılan Ki kare testlerinin tamamında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmış olup, böylece hipotez genel olarak doğrulanmıştır. Bu ifadelerden “Suriye’den gelenler savaş ve zulümden kaçmışlardır.” ve “Suriye’den gelenler, Türklere kıyasla ayrıcalıklı muamele gören insanlardır.” gibi iki ifade Cramer's V değerleri sırasıyla .445 ve .411 ile güçlü etki düzeyinde ilişki göstermiştir. Diğer dört ifade de yine güçlü düzeyde etki büyüklüğü sunarken, yalnızca “Yardıma ihtiyacı olan Suriyelilere nasıl yardım edersiniz?” ifadesinde zayıf düzeyde bir ilişki (Cramer's V: .131) tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, bireylerin Suriyelilere dair algılarının, dini, etnik ya da vatandaşlık temelli öz tanımlamalarıyla anlamlı biçimde farklılaştığını ortaya koymakta; özellikle “Türk” kimliğiyle özdeşleşen bireylerde daha yüksek oranda olumsuz yargıların görüldüğüne işaret etmektedir.

5.2.8. Hipotez 7'nin Sınanması: İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyeli sığınmacıları tanımlama biçimi ilişkilidir.

Tablo 31: İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyelileri Tanımlama Biçimi -Tembel, Çalışkan, Cimri, Cömert-ilişkisi Ki Kare Analizi

Hipotez 7			Tembel		Toplam	Çalışkan		Toplam
			Evete	Hayır		Evete	Hayır	
Meslek	Emekli	Sayı	45	16	61	10	51	61
		Yüzde	73,80%	26,20%	100,00 %	16,40 %	83,60 %	100,00%
	Esnaf (market,pide lahmacun, manav, tekel, tütüncü, terzi, berber, kuaför, toptancı, dondurmacı, pazarcı)	Sayı	25	46	71	42	29	71
		Yüzde	35,20%	64,80%	100,00 %	59,20 %	40,80 %	100,00%
	Ev hanımı	Sayı	24	44	68	29	39	68
		Yüzde	35,30%	64,70%	100,00 %	42,60 %	57,40 %	100,00%
	İşçi (çırak, kaportacı, yevmiyeli inşaat işçisi, seyyar satıcı)	Sayı	14	20	34	17	17	34
		Yüzde	41,20%	58,80%	100,00 %	50,00 %	50,00 %	100,00%
	işçi (Fabrika/tekstil-dokuma/belediye/zincir market)	Sayı	56	71	127	48	79	127
		Yüzde	44,10%	55,90%	100,00 %	37,80 %	62,20 %	100,00%
	İşsiz	Sayı	3	18	21	15	6	21
		Yüzde	14,30%	85,70%	100,00 %	71,40 %	28,60 %	100,00%
Toplam		Sayı	167	215	382	161	221	382
		Yüzde	43,70%	56,30%	100,00 %	42,10 %	57,90 %	100,00%
χ^2			p:.000			p:.000		
Hipotez 7			Cimri		Toplam	Cömert		Toplam
			Evete	Hayır		Evete	Hayır	
Meslek	Emekli	Sayı	8	53	61	0	61	61
		Yüzde	13,10%	86,90%	100,00 %	0,00%	100,00%	100,00%
	Esnaf (market,pide-lahmacun,manav,tekel,tütüncü,terzi,berber,kuaför,toptancı,dondurmacı,pazarcı)	Sayı	12	59	71	30	41	71
		Yüzde	16,90%	83,10%	100,00 %	42,30 %	57,70 %	100,00%
	Ev hanımı	Sayı	0	68	68	18	50	68
		Yüzde	0,00%	100,00 %	100,00 %	26,50 %	73,50 %	100,00%
	İşçi (çırak, kaportacı,yevmiyeli inşaat işçisi, seyyar satıcı)	Sayı	7	27	34	5	29	34
		Yüzde	20,60%	79,40%	100,00 %	14,70 %	85,30 %	100,00%
	işçi (Fabrika/tekstil-dokuma/belediye/zincir market)	Sayı	17	110	127	62	65	127
		Yüzde	13,40%	86,60%	100,00 %	48,80 %	51,20 %	100,00%
	İşsiz	Sayı	20	1	21	1	20	21
		Yüzde	95,20%	4,80%	100,00 %	4,80%	95,20 %	100,00%
Toplam		Sayı	64	318	382	116	266	382
		Yüzde	16,80%	83,20%	100,00 %	30,40 %	69,60 %	100,00%
χ^2			p:.000			p:.000		

Bu tabloda bireylerin mesleklerine göre Suriyelileri “tembel” olarak tanımlama eğilimleri incelenmiştir. Ki kare testi sonucunda p değeri .001 bulunmuştur ($\chi^2(5)$ 33,930). Bu sonuç, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cramer's V değeri .298, ilişkinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Verilere göre emeklilerin %73,8'i, işsizlerin ise sadece %14,3'ü Suriyelileri “tembel” olarak tanımlamıştır. Özellikle emekli grubunda bu tanımlama oldukça yaygındır. Diğer meslek gruplarında oranlar daha dengeli görünmektedir. Tabloda boş hücre bulunmamaktadır.

Bu tabloda meslek değişkenine göre Suriyelileri “çalışkan” olarak tanımlama eğilimleri incelenmiştir. Ki kare testi sonucunda, p değeri .000 bulunmuştur ($X^2(5)$: 34,253). İki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Cramer's V değeri .299, ilişkinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Verilere göre işsizlerin %71,4'ü Suriyelileri “çalışkan” olarak tanımlarken, emeklilerin yalnızca %16,4'ü bu görüştedir. Özellikle esnaf (%59,2) ve fabrika işçilerinde (%37,8) “çalışkan” tanımlaması daha yaygındır. Tabloda boş hücre bulunmamaktadır.

Bu tabloda bireylerin mesleklerine göre Suriyelileri “cimri” olarak tanımlama eğilimleri incelenmiştir. Ki kare testi sonucu $X^2(5)$, 108,405, p değeri .001 bulunmuştur. Sonuç, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı ve çok güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cramer's V değeri .533, ilişkinin çok güçlü düzeyde olduğunu göstermektedir. Özellikle işsizlerin %95,2'si Suriyelileri “cimri” olarak tanımlamıştır. Ev hanımlarının bu görüşe hiç katılmadığı (%0) dikkat çekmektedir. Tabloya bakıldığında, ev hanımı grubunda “evet” cevabının bulunmadığı hücre (boş hücre) gözlenmiştir; bu durum dikkate değer bir bulgudur.

Bu tabloda bireylerin mesleklerine göre Suriyelileri “cömert” olarak tanımlama eğilimleri incelenmiştir. Ki kare testi sonucu, p değeri .000 bulunmuştur ($X^2(5)$: 62,739). Bu sonuç, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cramer's V değeri .405 değeri, ilişkinin güçlü düzeyde olduğunu göstermektedir. Verilere göre esnaf (%42,3) ve fabrika işçilerinin (%48,8) Suriyelileri “cömert” olarak tanımlama oranı diğer meslek gruplarına kıyasla daha yüksektir.

Emekliler grubunda ise “evet” cevabının olmadığı bir hücre (boş hücre) dikkat çekmektedir.

Hipoez yedi kapsamında Suriyelilerin meslek gruplarına göre “tembel”, “çalışkan”, “cimri” ve “cömert” olarak tanımlanması incelenmiştir. Tüm analizlerde her ifade için p değerlerinin .05’in altında olduğu bulunarak, istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu gösterilmiştir. Cramer's V değerleri, “cimri” tanımlamasında çok güçlü (.533), “cömert” tanımlamasında güçlü (.405), “tembel” ve “çalışkan” tanımlamalarında orta düzeyde (.298 ve .299) ilişkilere işaret etmektedir. Özellikle “cimri” ve “cömert” ifadelerinde bazı meslek gruplarında boş hücrelerin (örneğin ev hanımı ve emekli kategorilerinde “evet” cevabının olmaması) olduğu görülmüştür. Bu durum, ilgili meslek gruplarındaki bireylerin belirli görüşleri hiç ifade etmemiş olduklarını göstermiştir.

Tablo 32: İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyelileri Tanımlama Biçimi -Korkak, Cesur, Merhametli, Acımasız-ilişkisi Ki Kare Analizi

Hipotez 7			Korkak		Toplam	Cesur		Toplam	
			Evett	Hayır		Evett	Hayır		
Meslek	Emekli	Sayı	11	50	61	19	42	61	
		Yüzde	18,0%	82,0%	100,0%	31,1%	68,9%	100,0%	
	Esnaf (market, pide-lahmacun, manav, tekel, tütüncü, terzi, berber, kuaför, toptancı, dondurmacı, pazarcı)	Sayı	41	30	71	29	42	71	
		Yüzde	57,7%	42,3%	100,0%	40,8%	59,2%	100,0%	
	Ev hanımı	Sayı	32	36	68	49	19	68	
		Yüzde	47,1%	52,9%	100,0%	72,1%	27,9%	100,0%	
	İşçi (çırak, kaportacı,yevmiyeli inşaat işçisi, seyyar satıcı)	Sayı	24	10	34	23	11	34	
		Yüzde	70,6%	29,4%	100,0%	67,6%	32,4%	100,0%	
	işçi (Fabrika/tekstil-dokuma/belediye/zincir market)	Sayı	106	21	127	20	107	127	
		Yüzde	83,5%	16,5%	100,0%	15,7%	84,3%	100,0%	
	İşsiz	Sayı	5	16	21	15	6	21	
		Yüzde	23,8%	76,2%	100,0%	71,4%	28,6%	100,0%	
	Toplam		Sayı	219	163	382	155	227	382
			Yüzde	57,3%	42,7%	100,0%	40,6%	59,4%	100,0%
χ^2			p:002			p:000			
Hipotez 7			Merhametli		Toplam	Acımasız		Toplam	
			Evett	Hayır		Evett	Hayır		
Meslek	Emekli	Sayı	0	61	61	8	53	61	
		Yüzde	0,0%	100,0%	100,0%	13,1%	86,9%	100,0%	
	Esnaf (market,pide-lahmacun, manav, tekel, tütüncü, terzi, berber, kuaför, toptancı, dondurmacı, pazarcı)	Sayı	26	45	71	35	36	71	
		Yüzde	36,6%	63,4%	100,0%	49,3%	50,7%	100,0%	
	Ev hanımı	Sayı	32	36	68	0	68	68	
		Yüzde	47,1%	52,9%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	
	İşçi (çırak, kaportacı,yevmiyeli inşaat işçisi, seyyar satıcı)	Sayı	0	34	34	18	16	34	
		Yüzde	0,0%	100,0%	100,0%	52,9%	47,1%	100,0%	
	işçi (Fabrika/tekstil-dokuma/belediye/zincir market)	Sayı	61	66	127	70	57	127	
		Yüzde	48,0%	52,0%	100,0%	55,1%	44,9%	100,0%	
	İşsiz	Sayı	6	15	21	17	4	21	
		Yüzde	28,6%	71,4%	100,0%	81,0%	19,0%	100,0%	
	Toplam		Sayı	125	257	382	148	234	382
			Yüzde	32,7%	67,3%	100,0%	38,7%	61,3%	100,0%
χ^2			p:003			p:000			

Bu tabloda bireylerin mesleklerine göre Suriyelileri “korkak” olarak tanımlama eğilimleri incelenmiştir. Ki kare testi sonucu, p değeri.002 bulunmuştur($X^2(5) = 88,993$). Sonuç, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cramer's V değeri .483 değeri, ilişkinin güçlü bir düzeyde olduğunu göstermektedir. Verilere göre en yüksek “evet” oranı fabrika işçileri grubundadır (%83,5). Ev hanımlarında bu oran %47,1 iken, esnaflarda %57,7, emeklilerde %18,0

bulunmuştur. Özellikle fabrika işçilerinin yüksek oranda “korkak” tanımını tercih etmesi dikkat çekicidir.

Bu tablo, Suriyelilerin “cesur” olarak tanımlanmasında mesleğin etkisini inceler. Ki kare testi sonucu, p değeri .001 bulunmuştur($X^2(5)$: 81,296). İki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki mevcuttur. Cramer's V değeri .461 değeri, ilişkinin güçlü düzeyde olduğunu göstermektedir. En yüksek “evet” oranı ev hanımlarında (%72,1), en düşük oran fabrika işçilerinde (%15,7) bulunmuştur. Bu durum, ev hanımlarının Suriyelilere yönelik olumlu bir tanımlamaya daha yatkın olduğunu gösterirken, fabrika işçilerinin daha düşük oranda “cesur” tanımlaması yaptığını göstermektedir. Ancak buradaki Cesur ifadesi saha gözlemlerinde görüldüğü üzere daha çok hiçbir şeyden korkmayan, her şeye cesaret bulan anlamında daha olumsuz bir ifade olarak anlaşılmıştır.

Bu tabloda bireylerin mesleklerine göre Suriyelileri “merhametli” olarak tanımlama eğilimleri incelenmiştir. Ki kare testi sonucu, p değeri .003 bulunmuştur($X^2(5)$: 66,729). Sonuç, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cramer's V değeri .418 değeri, ilişkinin güçlü bir düzeyde olduğunu anlaşılmaktadır. Tabloda yer alan verilere göre en yüksek “evet” oranı fabrika işçilerinde %48,0 olarak, esnaflarda ise %36,6 olarak bulunmuştur. Emekli ve inşaat işçileri grubunda “evet” yanıtı hiç verilmemiştir ve bu nedenle bu hücreler boş hücre olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, bu grupların Suriyelileri “merhametli” olarak tanımlama eğilimi göstermediğini ifade eder.

Bu tabloda bireylerin mesleklerine göre Suriyelileri “acımasız” olarak tanımlama eğilimleri incelenmiştir. Ki kare testi sonucu, p değeri .000 bulunmuştur($X^2(5)$: 96,222). Sonuç, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cramer's V değeri ,502 değeri, ilişkinin çok güçlü bir düzeyde olduğunu göstermektedir. En yüksek “evet” oranı işsizlerde (%81,0), fabrika işçilerinde (%55,1) ve inşaat işçilerinde (%52,9) bulunmuştur. Ev hanımlarında “evet” cevabı hiç bulunmamaktadır ve emeklilerde oran %13,1’dir. Bu bulgular, işsizlerin Suriyelileri daha olumsuz tanımlamaya daha eğilimli olduğunu göstermektedir.

Bu dört ifade “korkak, cesur, merhametli, acımasız” olmak üzere üzerinden yapılan analizde, tüm sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. İlişkinin etki büyüklüğü güçlü ve çok güçlü düzey arasındadır. Meslek gruplarına göre Suriyelileri tanımlamada görüş farklılıklarının belirgin olduğu, özellikle acımasız ve korkak sıfatlarında daha güçlü ayrışmalar bulunduğu görülmektedir. Bazı mesleklerde hiç onaylanmayan ifadeler de dikkat çekicidir. Bu sonuçlar, Hipotez yedinin bu ifadeler özelinde doğrulandığını, Suriyelileri tanımlamada meslek gruplarına göre anlamlı ve güçlü farklılıklar bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 33: İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyelileri Tanımlama Biçimi -Dost, Düşman, Yabancı-ilişkisi Ki Kare Analizi

Hipotez 7			Dost		Toplam	Düşman		Toplam	Yabancı		Toplam
			Evet	Hayır		Evet	Hayır		Evet	Hayır	
Meslek	Emekli	Sayı	0	61	61	15	46	61	61	0	61
		Yüzde	0,0%	100,0%	100,0%	24,6%	75,4%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%
	Esnaf (market,pide-lahmacun, manav, tekel, tütüncü, terzi, berber, kuaför, toptancı, dondurmacı, pazarcı)	Sayı	21	50	71	11	60	71	69	2	71
		Yüzde	29,6%	70,4%	100,0%	15,5%	84,5%	100,0%	97,2%	2,8%	100,0%
	Ev hanımı	Sayı	13	55	68	22	46	68	66	2	68
		Yüzde	19,1%	80,9%	100,0%	32,4%	67,6%	100,0%	97,1%	2,9%	100,0%
	İşçi (çırak, kaportacı,yevmiyeli inşaat işçisi, seyyar satıcı)	Sayı	1	33	34	12	22	34	33	1	34
		Yüzde	2,9%	97,1%	100,0%	35,3%	64,7%	100,0%	97,1%	2,9%	100,0%
	işçi (Fabrika/tekstil-dokuma/belediye/zincir market)	Sayı	3	124	127	44	83	127	126	1	127
		Yüzde	2,4%	97,6%	100,0%	34,6%	65,4%	100,0%	99,2%	0,8%	100,0%
	İşsiz	Sayı	2	19	21	3	18	21	21	0	21
		Yüzde	9,5%	90,5%	100,0%	14,3%	85,7%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Toplam		Sayı	40	342	382	107	275	382	376	6	382
		Yüzde	10,5%	89,5%	100,0%	28,0%	72,0%	100,0%	98,4%	1,6%	100,0%
χ^2			p: .006			p: .033			p: .584		

Hipotez yedi kapsamında son olarak mesleklerine göre Suriyelileri “dost, düşman ve yabancı” olarak tanımlama eğilimleri incelenmiştir. Bu hipoteze ilişkin oluşturulan ilk olarak çapraz tabloda, bireylerin Suriyeliler için “dost” ifadesine verdikleri yanıtlar ile katılımcıların meslekleri arasında bir ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .006, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($X^2(5)$: 51,189). İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri .366 olarak bulunmuştur. Meslek grupları ile Suriyeli bireylerin “dost” olarak tanımlanması arasında istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Özellikle esnafların (%29,6) Suriyelileri “dost” olarak görme oranı, diğer meslek gruplarına göre daha yüksektir. En düşük oranlar fabrika

işçileri (%2,4) ve inşaat/seyyar işçiler (%2,9) grubunda gözlenmiştir. Emekliler (%0) hiç “dost” yanıtı vermemiştir. Genel katılım oranı %10,5 ile düşük seviyededir. Meslek grubuna bağlı algıda farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü düzey etkilidir.

Bu hipoteze ilişkin oluşturulan bir diğer çapraz tabloda, bireylerin Suriyeliler için “düşman” ifadesine verdikleri yanıtlar ile katılımcıların meslekleri arasında bir ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .033, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($X^2(5): 12,136$). İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri .178 olarak bulunmuştur. Meslek grupları ile Suriyelilerin “düşman” olarak tanımlanması arasında istatistiksel olarak anlamlı ancak zayıf düzeyde bir ilişki bulunmuştur. En yüksek oranlar fabrika işçileri (%34,6) ve inşaat/seyyar işçiler (%35,3) grubunda görülmüştür. Ev hanımları (%32,4) ve emekliler (%24,6) orta düzeyde “düşman” yanıtı verirken, en düşük oran esnaflarda (%15,5) ve işsizlerde (%14,3) gözlenmiştir. Genel katılım oranı %28,0 ile orta düzeydedir. Anlamlılık olsa da ilişki zayıf düzeydedir.

Bu hipoteze ilişkin oluşturulan son çapraz tabloda, bireylerin Suriyeliler için “yabancı” ifadesine verdikleri yanıtlar ile katılımcıların meslekleri arasında bir ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ki kare testi sonucunda elde edilen p değeri .584, iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($X^2(5): 3,765$). İki değişken arasındaki ilişkinin gücünü gösteren Cramer's V değeri .099 olarak bulunmuştur. Bu değer iki değişken arasında çok zayıf bir etki olduğunu gösterir ki zaten p değerine bakıldığında iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Başka bir ifade ile meslek grupları ile Suriyelilerin “yabancı” olarak tanımlanması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Tüm meslek gruplarında %97,1–100,0 gibi yüksek oranlarla “evet” yanıtı verilmiş, yalnızca küçük bir azınlık “hayır” yanıtını tercih etmiştir. Özellikle emekliler (%100), işsizler (%100), esnaflar (%97,2), ev hanımları (%97,1) çok yüksek oranda “yabancı” demiştir. Bu sonuç, tüm kategorilerin neredeyse aynı görüşte birleştiğini göstermektedir.

Bu analizde meslek gruplarına göre Suriyeli bireylere atfedilen 11 sıfat incelenmiştir. Ki kare testleri ve etki büyüklükleri dikkate alınarak yapılan analizde 9 ifadenin (“Tembel” (Cramer's V: 0,298), “Çalışkan” (Cramer's V: 0,299), “Merhametli” (Cramer's V: 0,418), “Acımasız” (Cramer's V: 0,502), “Korkak” (Cramer's V: 0,483),

“Cesur” (Cramer’s V: 0,461), “Dost” (Cramer’s V: 0,366), “Cimri” (Cramer’s V: 0,533) ve “Cömert” (Cramer’s V: 0,405) meslek grubu değişkenine göre Suriyelileri tanımlamak için kullanılması hem istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş hem de orta düzeyden güçlüye uzanan bir etki gücü göstermiştir. Meslek grupları arasında bu algılarda belirgin farklılıklar olduğu ortaya konmuştur anlamlı, güçlü ve orta düzeyde etki büyüklüğü olan bir ilişkiyi yansıttığı görülmüştür. Bunun yanı sıra istatistiksel olarak anlamlı ancak zayıf ilişki gösteren “Düşman” (Cramer’s V: 0,178) ifadesi olarak belirlenmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı olmayan ifade ise “Yabancı” (Cramer’s V: .099, p: .584) olarak belirlenmiştir. “Yabancı” ifadesi, meslek grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemiştir. Suriyelilere “yabancı” olarak tanımlama eğilimi meslekten bağımsız bir ortak toplumsal kabul gibi görünmektedir. Sonuç olarak hipotez 7 kapsamında değerlendirilen çapraz tablolardan 9’u doğrulanmış 1’i zayıf ilişkiye işaret etmiş ve 1 ise reddedilmiştir. Genel olarak yedinci hipotez doğrulanmıştır.

5.2.9. Hipotez 8’in Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin bilgi edinme kaynağı ile Suriyeli sığınmacıların tehdit olarak algılanması ilişkilidir.

Tablo 34: Suriyeliler İle İlgili Bilgi Edinme Kaynağına Göre Suriyelilerin Tehdit Olarak Görülmesinin İlişkisi ve Ki Kare Analizi

Hipotez 8			“Suriye’den gelenler, çok çocuk yaptıkları için Türkiye’nin nüfus dengelerini bozuyorlar.” ifadesine katılma derecesi					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Bilgi edinme kaynağı	Görüşüyorum	Sayı	6	11	12	44	5	78
		Yüzde	7,7%	14,1%	15,4%	56,4%	6,4%	100,0 %
	Televizyon / Gazete	Sayı	0	22	4	26	10	62
		Yüzde	0,0%	35,5%	6,5%	41,9%	16,1%	100,0 %
	İnternet / sosyal medya	Sayı	0	8	3	47	88	146
		Yüzde	0,0%	5,5%	2,1%	32,2%	60,3%	100,0 %
	Mahalle sakinleri	Sayı	0	5	8	27	56	96
		Yüzde	0,0%	5,2%	8,3%	28,1%	58,3%	100,0 %
Toplam		Sayı	6	46	27	144	159	382
		Yüzde	1,6%	12,0%	7,1%	37,7%	41,6%	100,0 %
χ²: 136,580			df: 12	p: .002	Cramer’s V: .345			

Hipotez sekizi sınamak amacı ile ilk olarak, Katılımcıların Suriyeliler hakkındaki temel bilgi edinme kaynağına göre, “Suriye’den gelenler, çok çocuk yaptıkları için

Türkiye'nin nüfus dengelerini bozuyorlar.” ifadesine katılım düzeyleri incelenmiştir. Yapılan Kikare testi sonucunda p değeri .002 olarak hesaplanmıştır. Bu değer .05’den küçük olduğu için iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişkinin etki büyüklüğünü anlamak üzere Cramer’s V değerine bakıldığında .345 olarak hesaplandığı görülmüştür. Dolayısıyla bu değer güçlü düzeyde etki büyüklüğü olarak yorumlanmıştır. Bunun yanında, tabloda bazı hücrelerde düşük frekanslar (hücrede %25 beklenen sayı 5’in altında) dikkat çekmektedir. Bu sebeple ki kare testi Monte Carlo simülasyonu ile desteklenmiş ve anlamlı sonucu doğrulamıştır.

İnternet/sosyal medya üzerinden bilgi alanların büyük çoğunluğu (%60,3) bu ifadeye “kesinlikle katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Mahalle sakinlerinden bilgi alanlar da benzer şekilde yüksek bir oran (%58,3) ile “kesinlikle katılıyorum” yanıtını tercih etmişlerdir. Televizyon/gazete üzerinden bilgi alanlarda bu oran daha düşük olsa da yine de %16,1’i kesinlikle katılıyorum, %41,9’u katılıyorum yanıtını vermiştir. Doğrudan Suriyelilerle görüşerek bilgi edinenler arasında bu ifadeye en düşük katılım görülmüş; “kesinlikle katılıyorum” oranı sadece %6,4, “katılıyorum” ise %56,4 olmuştur. Görüşme yoluyla bilgi edinenlerde daha dengeli bir dağılım göze çarpmaktadır.

Tablo 35: Suriyeliler İle İlgili Bilgi Edinme Kaynağına Göre Suriyeliler Nedeniyle Çocuklara ve Kadınlara Yönelik Cinsel Saldırıların Artış Yaşandığı Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 8			“Suriye’den gelenler nedeniyle çocuklara ve kadınlara yönelik cinsel saldırılarda önemli bir artış yaşandı.” ifadesine katılım derecesi				Toplam
			Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Bilgi edinme kaynağı	Görüşüyorum	Sayı	47	12	19	0	78
		Yüzde	60,3%	15,4%	24,4%	0,0%	100,0%
	Televizyon / Gazete	Sayı	11	1	38	12	62
		Yüzde	17,7%	1,6%	61,3%	19,4%	100,0%
	İnternet / sosyal medya	Sayı	13	9	43	81	146
		Yüzde	8,9%	6,2%	29,5%	55,5%	100,0%
	Mahalle sakinleri	Sayı	50	8	24	14	96
		Yüzde	52,1%	8,3%	25,0%	14,6%	100,0%
Toplam		Sayı	121	30	124	107	382
		Yüzde	31,7%	7,9%	32,5%	28,0%	100,0%
X²: 158,225			df: 9	p.: .003	Cramer’s V: .372		

Hipotez sekizi sınamak amacı ile katılımcıların Suriyeliler hakkındaki temel bilgi edinme kaynağına göre, “Suriye’den gelenler nedeniyle çocuklara ve kadınlara yönelik

cinsel saldırılarda önemli bir artış yaşandı.” ifadesine katılım düzeyleri incelenmiştir. Yapılan Kikare testi sonucunda p değeri .003 olarak hesaplanmıştır. Bu değer .05’den küçük olduğu için iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişkinin etki büyüklüğünü anlamak üzere Cramer’s V değerine bakıldığında .372 olarak hesaplandığı görülmüştür. Bu değer güçlü düzeyde bir etki büyüklüğü göstermektedir. Tabloda yalnızca 1 hücrede (%6,3) beklenen sayının 5’in altında olması Ki kare testinin güvenilirliğini etkilememektedir. Bu çapraz tablo incelendiğinde, görüşerek bilgi edinenlerin büyük bir kısmı bu ifadeye katılmıyorum (%60,3) yanıtını vermiştir. “Kesinlikle katılıyorum” yanıtını ise katılımcılardan hiç kimse tercih etmemiştir. Televizyon/gazete üzerinden bilgi alanlarda bu ifadeye katılıyorum (%61,3) ve kesinlikle katılıyorum (%19,4) oranları dikkat çekmektedir. İnternet/sosyal medya üzerinden bilgi alanlarda “kesinlikle katılıyorum” oranı %55,5 ile en yüksek seviyede çıkmıştır; bu grup içinde “katılmıyorum” oranı yalnızca %8,9’dur. Mahalle sakinlerinden bilgi alanlar arasında “katılmıyorum” yanıtını tercih edenlerin oranı %52,1 ile oldukça yüksek olsa da “kesinlikle katılıyorum” yanıtını tercih edenlerin oranı da %14,6’dır. Genel tabloda mahallelinin %32,5’i “katılıyorum”, %28,0’i “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını tercih ederek ifadenin doğruluğuna inandığını belirtirken; %31,7’si “katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Sonuçlar, internet/sosyal medya üzerinden bilgi edinen bireylerin bu ifadeye en yüksek oranda katıldığını (%85) ve doğrudan görüşerek bilgi edinen bireylerin en düşük onay oranına sahip olduğunu göstermektedir. Bu ifade için bilgi kaynağı ile görüşlerin arasında istatistiksel olarak çok anlamlı ve orta-üst düzeyde güçlü bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 36: Suriyeliler Hakkında Bilgi Edinme Kaynağına Göre Suriyelilerin Türkiye'deki Terörist Saldırıları Arttırma Riski Düşüncesi Arasındaki İlişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 8			“Suriye'den gelenler ülkemizin terörist saldırılara maruz kalma riskini arttırıyorlar.”					Toplam	
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		
Bilgi edinme kaynağı	Görüşüyorum	Sayı	42	17	0	19	0	78	
		Yüzde	53,8%	21,8%	0,0%	24,4%	0,0%	100,0%	
	Televizyon / Gazete	Sayı	0	37	5	13	7	62	
		Yüzde	0,0%	59,7%	8,1%	21,0%	11,3%	100,0%	
	İnternet / sosyal medya	Sayı	0	20	11	92	23	146	
		Yüzde	0,0%	13,7%	7,5%	63,0%	15,8%	100,0%	
	Mahalle sakinleri	Sayı	5	31	24	22	14	96	
		Yüzde	5,2%	32,3%	25,0%	22,9%	14,6%	100,0%	
	Toplam		Sayı	47	105	40	146	44	382
			Yüzde	12,3%	27,5%	10,5%	38,2%	11,5%	100,0%
χ²: 253,347			df: 12	p: .000	Cramer's V: .470				

Hipotez sekizi sınamak amacı ile oluşturulan bir diğer tablo, Katılımcıların Suriyeliler hakkındaki temel bilgi edinme kaynağına göre, “Suriye'den gelenler ülkemizin terörist saldırılara maruz kalma riskini arttırıyorlar.” ifadesine katılım düzeylerinin yer aldığı tablodur. Yapılan Ki Kare testi sonucunda p değeri .000 olarak hesaplanmıştır. Bu değer .05’den küçük olduğu için iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişkinin etki büyüklüğünü anlamak üzere Cramer’s V değerine bakıldığında .470 olarak hesaplandığı görülmüştür. Bu değerden anlaşılmaktadır ki iki değişken arasında oldukça yüksek bir ilişki gücü ortaya çıkmıştır. Çapraz tablo incelendiğinde, bu ifadeye görüşerek bilgi edinen bireylerin %53,8’i “kesinlikle katılmıyorum”, %24,4’ü “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu grupta “kesinlikle katılıyorum” oranı %0. Televizyon/gazete kaynaklı bilgi edinenlerde “katılmıyorum” oranı %59,7, “kesinlikle katılıyorum” oranı %11,3. İnternet/sosyal medya üzerinden bilgi edinenlerde “katılıyorum” oranı %63,0, “kesinlikle katılıyorum” oranı %15,8 bu grup en yüksek katılma sahip olarak belirlenmiştir. Mahalle sakinlerinden bilgi alanlarda “katılıyorum” %22,9, “kesinlikle katılıyorum” %14,6 olarak gözlenmektedir. Genel toplama bakıldığında ise katılımcıların %38,2’si “katılıyorum”, %11,5’i “kesinlikle katılıyorum”, yani toplamda %49,7’si ifadeye katıldığını belirtmiştir. Buna karşın %12,3’ü “kesinlikle katılmıyorum”, %27,5’i “katılmıyorum” demiştir. Sonuçlar, internet/sosyal medya üzerinden bilgi alanların ifadeye en yüksek düzeyde katıldığını gösterirken, yüz yüze görüşerek bilgi alanların en düşük katılım oranına sahip olduğunu

ortaya koymaktadır. Bu ifade için bilgi kaynağı ile görüş arasında istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Özellikle dolaylı medya kanallarını tercih edenlerde Suriyelilerin güvenlik tehdidi oluşturduğu algısının daha yaygın olduğu söylenebilir.

Tablo 37: Suriyeliler Hakkında Bilgi Edinme Kaynağına Göre Suriyeliler Nedeni ile Gece Dışarı Çıkarken Tedirgin Olma Durumu Arasında ki İlişki ve Ki Kare Analizi

Hipotez 8			“Suriyeliler nedeniyle gece dışarı çıkarken tedirgin oluyorum.” ifadesine katılma derecesi					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Bilgi edinme kaynağı	Görüşüyorum	Sayı	38	13	6	15	6	78
		Yüzde	48,7%	16,7%	7,7%	19,2%	7,7%	100,0%
	Televizyon / Gazete	Sayı	0	39	7	10	6	62
		Yüzde	0,0%	62,9%	11,3%	16,1%	9,7%	100,0%
	İnternet / sosyal medya	Sayı	7	33	22	21	63	146
		Yüzde	4,8%	22,6%	15,1%	14,4%	43,2%	100,0%
	Mahalle sakinleri	Sayı	0	25	8	55	8	96
		Yüzde	0,0%	26,0%	8,3%	57,3%	8,3%	100,0%
Toplam		Sayı	45	110	43	101	83	382
		Yüzde	11,8%	28,8%	11,3%	26,4%	21,7%	100,0%
X²: 246.320			df: 12	p: .000	Cramer's V: .464			

Hipotez sekizi sınamak amacı ile son olarak, katılımcıların Suriyeliler hakkındaki temel bilgi edinme kaynağına göre, “Suriyeliler nedeniyle gece dışarı çıkarken tedirgin oluyorum.” ifadesine katılım düzeyleri incelenmiştir. Yapılan Ki kare testi sonucunda p değeri .000 olarak hesaplanmıştır. Bu değer .05’den küçük olduğu için iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişkinin etki büyüklüğünü anlamak üzere Cramer’s V değerine bakıldığında .464 olarak hesaplandığı görülmüştür. Bu değer yüksek ilişki gücüne işaret etmektedir. Bu tablo, katılımcıların Suriyeliler hakkındaki bilgi kaynağına göre, “Suriyeliler nedeniyle gece dışarı çıkarken tedirgin oluyorum” ifadesine katılım düzeylerini anlamlı ve güçlü düzeyde etkilediğini göstermektedir. Görüşerek bilgi edinen bireylerin %48,7’si “kesinlikle katılmıyorum”, %19,2’si “katılıyorum”, %7,7’si “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını tercih etmiştir. Televizyon/gazete kaynaklı bilgi edinenlerde “katılmıyorum” oranı %62,9, “kesinlikle katılıyorum” oranı %9,7 olarak gözlenmektedir. İnternet/sosyal medya üzerinden bilgi edinenlerde “kesinlikle katılıyorum” oranı %43,2 ile diğerlerine göre en yüksek

tedirginlik oranı bu grupta olduğu anlaşılmaktadır. Mahalle sakinlerinden bilgi alanlarda “katılıyorum” oranı %57,3, “kesinlikle katılıyorum” oranı %8,3 olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel toplama bakıldığında katılımcıların %26,4’ü “katılıyorum”, %21,7’si “kesinlikle katılıyorum”, yani toplamda %48,1’i ifadeye katıldığını belirtmiştir. Öte yandan %11,8’i “kesinlikle katılmıyorum”, %28,8’i “katılmıyorum” seçeneklerini tercih etmiştir. Sonuçlar, internet ve sosyal medya kaynaklarından bilgi alan bireylerin Suriyeliler nedeniyle gece dışarı çıkarken en fazla tedirginlik yaşayan grup olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, doğrudan görüşerek bilgi edinen bireylerde tedirginlik oranı oldukça düşüktür.

Hipotez sekiz için katılımcıların bilgi edinme kaynağının, toplam dört ifade üzerindeki belirleyiciliği üzerinden Suriyelileri tehdit olarak görmeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Uygulanan Ki kare testleri, tüm ifadeler için istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Cramer's V değerleri incelendiğinde, her bir ifadenin bilgi kaynağı ile olan ilişkisi yüksek düzeyde etki büyüklüğü göstermiştir. Bu bulgular, bireylerin Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlarının, hangi kaynaktan bilgi edindiklerine bağlı olarak anlamlı şekilde değiştiğini göstermektedir. Özellikle sosyal medya ve mahalle sakinleri gibi daha az denetlenebilir kaynaklardan bilgi alan bireylerin, Suriyeliler hakkında daha yüksek düzeyde korku, tehdit ve güvensizlik bildirdikleri görülmüştür. Literatürde 2021 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlarda “Suriyeli” anahtar kelimesi ile bir tarama yapılarak olumlu ve olumsuz düşünceler incelenmiştir. Çalışmaya sonuçlarına göre Türk halkının büyük oranda Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak “olumsuz” ve “hoşnutsuzluk” içeren algılara sahip olduğu vurgulanarak bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir (Parlak vd., 2022).

Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal güvenlik algısını Tokat ili örneği üzerinden inceleyen bir başka çalışmada, genel olarak Suriyeli sığınmacılara yönelik güvenlik algısının toplumsal barışı olumsuz etkileyebilecek bir tehdit oluşturduğu değerlendirilmektedir (Erarslan, 2024).

5.3. Bulgular

Bu bölümde, her iki katılımcı grubuna ilişkin geliştirilen açık listelerden türetilen birleştirilmiş içerik analizi tablosuna yer verilmiştir. Böylece verilerin işlenmesi sürecinde izlenen analitik yol haritası ayrıntılı biçimde sunulmuş; açık kodlamadan başlayarak birleştirilmiş içerik analizi tablosunda hareketle kuramsal alt bileşenlerin nasıl yapılandırıldığı sistematik bir biçimde ortaya konulmuştur. Ayrıca en çok tekrar eden ilk beş kod orta düzeyde tekrar eden ve en az tekrar eden beş kod her iki katılımcı grubu açısından değerlendirilmiştir. Nicel bulgularda ise özellikle reddedilen hipotezlere dikkat çekilmiştir.

hiçbir	66	temas	106	gözlemleme	58	etkileşim	370			
bazıları	21									
çoğu	25									
Denizli	42									
ülke	47									
mahalle-li	17									
park	30									
hastane	11	mekan	91							
camii	7									
lokanta	13									
market	19									
bakkal	11									
dolmuş	8	ulaşım	16							
motor	8									
oyun	8									
nargile	15	boş zaman	42							
geziyorlar	13									
aylak	6									
yardım / destek	112	Yardım	168							
bakıyor,bakıyorsun, bakıyorum	46									
muhtaç	4									
mağdur	3									
koli	3									
yemek	45	ihtiyaçlar	144	komşuluk	312					
çay	9									
ekmek	20									
lavaş	4									
kıyafet	4									
ayakkabı	8									
koltuk	9									
eşya	10									
Perde	7									
halı	5									
yorgan / yastık / battaniye	4									
soba	6									
poşet	3									
çöp	4									
tavuk	3									
ürün	3									
biz	514	Aidiyet	1966	benlik	2729	Kimlik	2729			
bana / ben	602									
ona / onlar	485									
bunlar	195									
yabancı	32									
mülteci	11									
göçmen	12									

vatan / vatandaş	72							
ait	4							
misafir	3							
memleket	31							
yerli	5							
türk / türkiye	207	milliyet	763					
suriyeli / suriye	502							
kürt	12							
alman	12							
iranlı	9							
fransız	3							
afgan	4							
osmanlı	4							
arapça	6							
ingiliz	4							

Görüşmeci kodları Suriyeli görüşmeciler ve iç göçmenler için oluşturulduktan sonra ortak kodlar birleştirilmiş, içerik analizi tablosuna taşınmış, kodların kategorilere dönüştürüldüğü bu tabloda ise dört boyutlu bir kategorileştirme işlemi yapılmıştır. Bu işlemler kuramlara ulaşınca kadar devam ettirilmiş, sancılı bir süreç olarak nitel analizin yapılabilmesinde en önemli adım olmuştur. 295 koddan oluşan iç göçmen görüşmeci kod listesi ile 264 koddan oluşan Suriyeli görüşmeci kod listesi birleşim tablosu oluşturularak 236 koddan oluşan içerik analizi tablosu kodları elde edilmiştir. Kuram alt bileşenlerine ulaşana dek işlem devam ettirilmiştir. Bütün aşamalar sırasında frekans toplamaları da verilmiştir.

Birinci aşamada, demografi kategorisinin oluşumu için 254 tekrarla çocuk (çok), 121 tekrarla adam, 36 tekrarla erkek, 32 tekrarla kadın, 17 tekrarla bayan, 14 tekrarla genç, 14 tekrarla bekar, 13 tekrarla hanım, 12 tekrarla nüfusu, 12 tekrarla kalabalık(Hane Nüfusu), 10 tekrarla millet, 9 tekrarla cinsiyet ve 8 tekrarla kalabalık kodları toplanmıştır. Karşılaştırma kategorisinin oluşumu için 119 tekrarla iyi, 73 tekrarla fark, 65 tekrarla kötü, 63 tekrarla aynı, 19 tekrarla benzerlik, 15 tekrarla medeni, 15 tekrarla normal ve 3 tekrarla tavırları kodları toplanmıştır. Hukuki Durum kategorisinin oluşumu için 48 tekrarla izin (hukuk), 10 tekrarla vergi, 8 tekrarla kimlik ve 3 tekrarla tercih kodları toplanmıştır. Duygular kategorisinin oluşumu için 67 tekrarla düşünce, 37 tekrarla güzel, 30 tekrarla rahatsız (olmak), 22 tekrarla sevmiyorum, 18 tekrarla endişe/kaygı, 13 tekrarla korkuyorum, 13 tekrarla rahat, 13 tekrarla gerçek değil, 11 tekrarla huzur, 11 tekrarla

imkân/imkânsız (uyum), 10 tekrarla güven, 10 tekrarla hissetmek, 4 tekrarla algı ve 4 tekrarla sakin kodları toplanmıştır. Aşinalık kategorisinin oluşumu için 59 tekrarla komşu, 37 tekrarla akrabalarım, 36 tekrarla arkadaş, 30 tekrarla tanıdık/tanımadık ve 8 tekrarla dost kodları toplanmıştır. Göç kategorisinin oluşumu için 57 tekrarla savaş, 27 tekrarla asker, 19 tekrarla ölüm/ölmek/ölmüş, 18 tekrarla gitsin/gitsinler/gidecekler/gitmiyor, 8 tekrarla esad, 8 tekrarla göç ve 7 tekrarla düşman kodları toplanmıştır. Değer kategorisinin oluşumu için 7 tekrarla ihtiyaç, 5 tekrarla onur/gurur, 4 tekrarla ayıp ve 4 tekrarla zorumuza (gidiyor) kodları toplanmıştır. Süreç kategorisinin oluşumu için 34 tekrarla değişik/değişim, 15 tekrarla eski/eskiden, 14 tekrarla sürekli/sürece, 14 tekrarla sene, 8 tekrarla gece, 7 tekrarla arttı, 5 tekrarla zamanla, 4 tekrarla akşam ve 3 tekrarla arttıkça kodları toplanmıştır. Sorun kategorisinin oluşumu için 53 tekrarla sorun, 48 tekrarla zor/zorlanmak/zorunda, 36 tekrarla istemiyorlar, 27 tekrarla sıkıntı, 17 tekrarla uzak (duruyoruz-duruyorlar), 10 tekrarla alışık/alıştıkça, 10 tekrarla uygun/uyum/uymuyor ve 5 tekrarla meslek kodları toplanmıştır. Eğitim kategorisinin oluşumu için 91 tekrarla bilmek (biliyorlar, bildiğimiz, bilmiyor), 64 tekrarla okul ve 14 tekrarla eğitim kodları toplanmıştır. Örf/Adet kategorisinin oluşumu için 19 tekrarla kültür, 15 tekrarla Müslüman, 9 tekrarla din, 8 tekrarla zarar (kültürel), 6 tekrarla adet ve 5 tekrarla örf kodları toplanmıştır. Dil kategorisinin oluşumu için 79 tekrarla dil/konuşması, 21 tekrarla birbirine, 19 tekrarla anlaşıyor/anlıyorum/anlıyorsunuz, 18 tekrarla anlaşıyor ve 7 tekrarla iletişime kodları toplanmıştır. Aile kategorisinin oluşumu için 53 tekrarla aile, 29 tekrarla eşim, 19 tekrarla anne, 18 tekrarla baba, 5 tekrarla babaanne, 3 tekrarla baldızım, 2 tekrarla amcam ve 1 tekrarla bacım kodları toplanmıştır. Tanımlama kategorisinin oluşumu için 34 tekrarla iftira, 21 tekrarla dışlanma, 18 tekrarla ayırım(cılık), 15 tekrarla pis, 12 tekrarla karşıyım, 12 tekrarla belli (değil), 6 tekrarla yalan, 5 tekrarla ters, 5 tekrarla temiz, 4 tekrarla hain, 3 tekrarla kemirgen, 3 tekrarla gaddar, 3 tekrarla iki yüzlülük ve 3 tekrarla tartışma kodları toplanmıştır. Beden kategorisinin oluşumu için 9 tekrarla kıyafetleri, 8 tekrarla saç/sakal ve 5 tekrarla çarşaf kodları toplanmıştır. Davranış kategorisinin oluşumu için 69 tekrarla gördüm/gösteriyor/görüyoruz/görmüyorlar, 59 tekrarla verdim/verilmesin/vermem/veriliyor, 49 tekrarla davranış, 32 tekrarla sor/sordu/sormadan, 18 tekrarla bağırarak ve 2 tekrarla yüksek ses kodları toplanmıştır. Geçim kategorisinin oluşumu için 129 tekrarla çalışmak/çalışmaz/çalışkan/çalışmıyorlar, 47 tekrarla para, 42 tekrarla işçi, 36 tekrarla dükkân, 33 tekrarla maaş, 33 tekrarla bedava/beleş, 31 tekrarla alamadım/alamıyoruz, 28 tekrarla alışveriş, 11 tekrarla

işsiz(lik), 9 tekrarla tekstil, 6 tekrarla fabrika, 4 tekrarla fakir, 4 tekrarla sigorta, 4 tekrarla pazar, 3 tekrarla ekonomik/geçinmek/geçim, 3 tekrarla sanayide ve 3 tekrarla emekli kodları toplanmıştır. Barınma kategorisinin oluşumu için 164 tekrarla buradaki/buranın/buralara, 144 tekrarla mahalle, 76 tekrarla ev, 54 tekrarla kira, 28 tekrarla taşınmak, 18 tekrarla deprem ve 16 tekrarla sokak kodları toplanmıştır. Bilgi kaynağı kategorisinin oluşumu için 55 tekrarla haberler, 34 tekrarla sosyal medya/internet, 12 tekrarla televizyonda/tv ve 12 tekrarla duyum kodları toplanmıştır. Kavga kategorisinin oluşumu için 55 tekrarla kavga, 49 tekrarla olay, 33 tekrarla suç, 27 tekrarla kaçak, 16 tekrarla polis, 12 tekrarla hırsız/hırsızlık, 11 tekrarla tehlikeli, 10 tekrarla taciz, 7 tekrarla silah, 7 tekrarla emniyet, 7 tekrarla bomba, 6 tekrarla torbacılık/uyuşturucu, 6 tekrarla tartışma, 5 tekrarla tecavüz, 5 tekrarla çete, 5 tekrarla jandarma, 4 tekrarla kesecek, 4 tekrarla kesti, 3 tekrarla zabıta, 3 tekrarla yağmacılık, 3 tekrarla terörist, 3 tekrarla dayak, 3 tekrarla fuhuş, 2 tekrarla ajan ve 12 tekrarla belli değil kodları toplanmıştır. Genelleme kategorisinin oluşumu için 98 tekrarla insana, 92 tekrarla hepsi/herkes, 66 tekrarla hiçbir, 50 tekrarla genelde, 25 tekrarla çoğu ve 21 tekrarla bazıları kodları toplanmıştır. Temas kategorisinin oluşumu için 42 tekrarla Denizli, 47 tekrarla ülke ve 17 tekrarla mahalle-li kodları toplanmıştır. Mekan kategorisinin oluşumu için 30 tekrarla park, 19 tekrarla market, 13 tekrarla lokanta, 11 tekrarla hastane, 11 tekrarla bakkal ve 7 tekrarla cami kodları toplanmıştır. Ulaşım kategorisinin oluşumu için 8 tekrarla dolmuş ve 8 tekrarla motor kodları toplanmıştır. Boş Zaman kategorisinin oluşumu için 15 tekrarla nargile, 13 tekrarla geziyorlar, 8 tekrarla oyun ve 6 tekrarla aylak kodları toplanmıştır. Yardım kategorisinin oluşumu için 112 tekrarla yardım/destek, 46 tekrarla bakıyor/bakıyorsun/bakıyorum, 4 tekrarla muhtaç, 3 tekrarla mağdur ve 3 tekrarla koli kodları toplanmıştır. İhtiyaçlar kategorisinin oluşumu için 45 tekrarla yemek, 20 tekrarla ekmek, 9 tekrarla çay, 9 tekrarla koltuk, 8 tekrarla ayakkabı, 7 tekrarla perde, 6 tekrarla soba, 5 tekrarla halı, 4 tekrarla lavaş, 4 tekrarla kıyafet, 4 tekrarla yorgan/yastık/battaniye, 4 tekrarla çöp, 3 tekrarla poşet, 3 tekrarla tavuk ve 3 tekrarla ürün kodları toplanmıştır. Aidiyet kategorisinin oluşumu için 602 tekrarla bana/ben, 514 tekrarla biz, 485 tekrarla ona/onlar, 195 tekrarla bunlar, 72 tekrarla vatan/vatandaş, 32 tekrarla yabancı, 31 tekrarla memleket, 12 tekrarla göçmen, 11 tekrarla mülteci, 5 tekrarla yerli, 4 tekrarla ait ve 3 tekrarla misafir kodları toplanmıştır. Milliyet kategorisinin oluşumu için 502 tekrarla Suriyeli/Suriye, 207 tekrarla Türk/Türkiye, 12 tekrarla Kürt, 12 tekrarla Alman, 9 tekrarla İranlı, 6 tekrarla Arapça, 4 tekrarla Afgan, 4 tekrarla Osmanlı, 4 tekrarla İngiliz ve 3 tekrarla Fransız kodları toplanmıştır.

Düzen ikincil kategorisi, demografi (552 tekrar), karşılaştırma (372 tekrar) ve hukuki durum (69 tekrar) olmak üzere üç birincil kategoriden oluşmakta ve toplamda 993 tekrar ile temsil edilmektedir. Endişe/düzen ikincil kategorisi ise duygular (263 tekrar) ve aşinalık (170 tekrar) birincil kategorilerinin toplam 433 tekrarıyla oluşturulmuştur. Değişim ikincil kategorisi; göç (144 tekrar), süreç (104 tekrar) ve değer (20 tekrar) olmak üzere üç birincil kategoriye dayanmaktadır ve toplamda 268 tekrar içermektedir. Dışlama ikincil kategorisi, sorun (206 tekrar) ve eğitim (169 tekrar) birincil kategorilerinden oluşmakta olup, toplam 375 tekrar ile temsil edilmektedir. Kültür ikincil kategorisi; örf/adet (62 tekrar), dil (144 tekrar) ve aile (130 tekrar) olmak üzere toplam 336 tekrar ile oluşturulmuştur. Benzerlik/farklılık ikincil kategorisi, tanımlama (141 tekrar), beden (22 tekrar) ve davranış (229 tekrar) birincil kategorilerinden oluşmakta ve toplamda 392 tekrar içermektedir. Ekonomi ikincil kategorisi; geçim (474 tekrar) ve barınma (500 tekrar) olmak üzere iki birincil kategoriyle toplam 974 tekrar üzerinden yapılandırılmıştır. Atfedilen suçlar ikincil kategorisi, bilgi kaynağı (113 tekrar) ve kavga (307 tekrar) olmak üzere toplam 420 tekrar ile temsil edilmektedir. Etkileşim ikincil kategorisi; genelleme (352 tekrar), temas (106 tekrar) ve mekan (91 tekrar) birincil kategorilerinden oluşmakta ve toplamda 549 tekrara sahiptir. Gözlemlene ikincil kategorisi, ulaşım (16 tekrar) ve boş zaman (42 tekrar) birincil kategorilerinin toplam 58 tekrarıyla oluşturulmuştur. Komşuluk ikincil kategorisi, yardım (168 tekrar) ve ihtiyaçlar (144 tekrar) olmak üzere toplam 312 tekrar ile temsil edilmektedir. Son olarak, benlik ikincil kategorisi, aidiyet (1966 tekrar) ve milliyet (763 tekrar) birincil kategorilerinden oluşmakta olup, toplamda 2729 tekrar ile bu veri setinin en yüksek frekansa sahip alanını oluşturmaktadır.

Üçüncü aşamada, düzenin bozulması üçüncül kategorisi, düzen ikincil kategorisinden 993 tekrar ve endişe/düzen ikincil kategorisinden 433 tekrar olmak üzere toplam 1426 tekrardan oluşmaktadır. Belirsizlik üçüncül kategorisi, değişim ikincil kategorisinden 268 tekrar ve dışlama ikincil kategorisinden 375 tekrar ile toplam 643 tekrardan oluşmaktadır. Tanımlama üçüncül kategorisi; kültür (336 tekrar), benzerlik/farklılık (392 tekrar) ve ekonomi (974 tekrar) ikincil kategorilerinin toplamı olan 1702 tekrardan oluşmaktadır. Dışlama üçüncül kategorisi, atfedilen suçlar ikincil kategorisinden 420 tekrar ve etkileşim ikincil kategorisinden 549 tekrar olmak üzere toplam 969 tekrardan oluşmaktadır. Etkileşim üçüncül kategorisi, gözlemlene ikincil kategorisinden 58 tekrar ve komşuluk ikincil kategorisinden 312 tekrar ile toplam 370

tekrardan oluşmaktadır. Son olarak, kimlik üçüncül kategorisi, aidiyet ikincil kategorisinden 1966 tekrar ve milliyet ikincil kategorisinden 763 tekrar olmak üzere toplam 2729 tekrardan oluşmaktadır.

Bu araştırmada elde edilen üçüncül temalar, belirli kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde gruplanarak daha derinlikli bir sosyolojik analiz imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla dördüncü aşamada kuram alt bileşenleri ortaya çıkmış ve belirli kuramsal çerçevelere işaret etmiştir. “Düzenin bozulması” ve “belirsizlik” başlıkları altında toplanan toplam 2069 tekrar, özellikle Zygmunt Bauman(2003, 2010)’ın “yabancı” figürü üzerine geliştirdiği çözümlemelerle doğrudan ilişkilendirilebilir. Bauman’a göre modern toplumlar, düzen arzusunun karşısında sürekli bir istikrarsızlık ve tehdit hissi üretir. Bu durum, yabancıya duyulan güvensizliği, onun potansiyel bir tehlike olarak görülmesini meşrulaştırır. Belirsizlikten duyulan kaygı, düzenin kırılganlaşmasıyla birleştiğinde, toplumsal ötekilere yönelik dışlayıcı ve savunmacı eğilimler güç kazanır. Görselde “Bauman, Yabancı” etiketi altında toplanan yüksek tekrar sayısı da bu teorik çerçeveyi doğrular niteliktedir.

“Tanımlama” ve “dışlama” kategorileri ise toplam 2671 tekrar ile Georg Simmel(2009)’in “yabancı” tipolojisi bağlamında değerlendirilebilir. Simmel’in yabancı figürü, topluluğun hem içinde hem dışında olan, “yakın ama uzak” bir karaktere sahiptir. Bu konum, yerel halkın Suriyelilere yönelik tanımlayıcı, sınırlayıcı ya da tipikleştirici söylemlerinde açıkça gözlemlenmiştir. Tanımlama ve dışlama temaları, Simmel’in belirttiği gibi, yabancıнын toplum içindeki konumunun geçici, pragmatik ve kırılgan bir ilişkisellik üzerinden şekillendiğini göstermektedir. Görselde Simmel’in adı altında yer alan bu iki tema, yabancıya dair algının yalnızca kültürel farklara değil, aynı zamanda sosyal sınır çizimlerine de dayandığını ortaya koymaktadır.

Çalışmada Goffman(2014)’ın “damga” kuramıyla en fazla örtüşen temalar ise “dışlama”, “etkileşim” ve “kimlik” başlıkları altında toplanmıştır. Toplamda 4068 tekrar ile Goffman’ın damgalama kuramı, bu üç temada yoğun biçimde kendini göstermektedir. Goffman’a göre damga, bireyin sosyal etkileşimlerde “normatif olmayan” ya da “kusurlu” bir biçimde tanımlanması sonucu oluşan bir kimlik sapmasıdır. Suriyelilerle kurulan gündelik etkileşimlerde ortaya çıkan rahatsızlık, uzak durma, suç atfetme ve

kimlik sorgulama pratikleri, Goffman'ın teorisinde yer bulan örselenmiş kimlik kavramıyla birebir örtüşmektedir. Özellikle “kimlik” teması altında toplanan 2729 tekrar, damganın bireysel düzeyde bir dışlamadan çok, kolektif kimlik yapılarında nasıl yeniden üretildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmada Bauman'ın “belirsizlik ve düzenin kırılganlığı” yaklaşımı, Simmel'in “yabancı” konumunun çift anlamlılığı ve Goffman'ın “damga” kuramı, elde edilen tematik yapıyı açıklamak açısından birbirini tamamlayan kuramsal çerçeveler sunmaktadır. Her bir kuramcı, Suriyelilerin Türkiye'deki toplumsal konumunu anlamak için farklı fakat birbiriyle kesişen teorik açıklamalar sağlamaktadır.

Birleştirilmiş içerik analizi tablosunda en sık tekrarlanan ilk beş kod bana / ben, biz, suriyeli / suriye, ona / onlar, çocuk kodları olarak belirlenmiştir. İl olarak “bana / ben” kodu, toplamda %7,53 ile en yüksek frekansa sahiptir. İç göçmen tablosunda 2. sırada, Suriyeli katılımcılarda ise 1. sırada yer almaktadır. Bu durum, her iki grupta da ben-merkezli anlatıların baskın olduğunu göstermektedir. Ancak içerik açısından farklılık gözlenmektedir. Suriyeli katılımcılar bu ifadeleri daha çok mağduriyet, hak arayışı çerçevesinde kullanırken, iç göçmenler ise genellikle kıyas, sınır çizme ve aidiyet belirtme amacıyla kullanmaktadır.

Yüksek frekansa sahip bir diğer kod olan “biz” kodu, toplamda %6,43 ile ikinci sıradadır. İç göçmen katılımcılarda 4., Suriyelilerde ise 2. sırada yer almaktadır. Ortaklık, aidiyet ve topluluk bilinci üzerine kurulu bu anlatılar, her iki grup için de kolektif kimliğin önemli bir anlatı düzlemi olduğunu göstermektedir. Suriyeliler bu ifadeyi “biz Suriyeliler” gibi bir öz savunma biçiminde kullanırken, iç göçmenlerde ise “biz Türkler” ya da “mahalle sakinlerini veya Türk toplumunu” gibi ayırım ve tanımlama amacıyla öne çıkmaktadır. İç göçmenler özellikle Suriyeliler ile kültürel farklılıklara vurgu yaptıkları anlatılarda sıklıkla kullanmışlardır.

“suriyeli / suriye”, %6,28'lik oranla üçüncü sıradadır. İç göçmenlerde 3., Suriyelilerde 7. sırada yer almaktadır. Suriyeliler bu kodu daha çok geldikleri yer ve kendinden söz etme bağlamında kullanırken, iç göçmenler için bu terimin kullanımı, çoğunlukla mesafe kurma, değerlendirme ya da dışlama gibi işlevler taşımaktadır.

Toplamda %6,06 oranıyla dördüncü sırada “ona / onlar” kodu yer almaktadır. İç göçmenler arasında 1., Suriyeli katılımcılar arasında ise 9. sırada yer almaktadır. Bu kod, ötekiyle kurulan mesafenin dilsel düzeydeki yansımasıdır. İç göçmenlerde “onlar Suriyeliler” gibi dışlayıcı bir anlam taşıırken, Suriyelilerde ise bu ifade genellikle kurumlar, yerel halk ya da devlet yapıları için kullanılmaktadır.

“çocuk” kodu %3,18 ile beşinci sıradadır. İç göçmen tablosunda 6., Suriyelilerde ise 5. sıradadır. Kodun her iki grupta da benzer frekansa sahip olması, çocukların gündelik yaşamın ortak kesişim alanı olduğunu göstermektedir. Suriyeliler için çocuklar genellikle gelecek endişesi ve eğitim eksikliği çerçevesinde ele alınırken, iç göçmenler için bu daha çok demografik tehdit ve gelecek kaygısı bağlamında kullanılmıştır.

Orta düzeyde tekrar eden beş kod ise arkadaş, değişik / değişim, iftira, sosyal medya / internet, suç kodları olarak belirlenmiştir. Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “arkadaş” kodu, toplamda %0,45’lik (36 tekrar) bir orana sahiptir. İç göçmen tablosunda 96. sırada, Suriyeli katılımcılarda ise 78. sırada yer almaktadır. Bu durum, her iki grubun da “arkadaşlık” kavramına belirli ölçüde atıf yaptığını ancak bu temasın anlatıların merkezinde olmadığını göstermektedir. Suriyeli katılımcılar bu ifadeyi daha çok geçmişteki sosyal bağlarını ya da burada kurmakta zorlandıkları ilişkileri anlatmak için kullanırken, iç göçmenler genellikle mahalle arkadaşlığı ve eski ilişkiler üzerinden bir çerçeve sunmaktadır.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “değişik / değişim” kodu, toplamda %0,43’lük (34 tekrar) bir frekansa sahiptir. İç göçmen tablosunda 85. sırada, Suriyelilerde 65. sıradadır. Bu kod, özellikle mahalle yapısının, ilişkilerin ve günlük yaşamın dönüşümünü betimleyen ifadeler içinde yer alır. Suriyeliler bu değişimi daha çok göç sonrası yaşadıkları kişisel ve toplumsal adaptasyon üzerinden dile getirirken, iç göçmenler mahallenin eski hâline göre “değiştiğini” ve bu değişimin genellikle olumsuz olduğu yönündeki düşüncelerini ifade etmektedir.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “iftira” kodu, toplamda %0,43’lük (34 tekrar) bir orana sahiptir. İç göçmenlerde 86. sırada, Suriyeli katılımcılarda ise 81. sıradadır. Bu kod, özellikle sosyal güven ilişkilerinin zedelenmesine ve yanlış

anlamaların doğurduğu gerilimlere işaret etmektedir. Suriyeliler açısından bu kod, sıklıkla toplumsal dışlanma ya da mahallede yayılan söylentilere karşı bir savunma biçimi olarak görünürken, iç göçmenlerde sosyal çevredeki dedikodu, yanlış anlaşılma ve itibar kaybı bağlamında yer alır.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “sosyal medya / internet” kodu, toplamda %0,43'lük (34 tekrar) bir frekansa sahiptir. İç göçmenlerde 87. sırada, Suriyeli katılımcılarda ise 83. sıradadır. Bu kodun düşük frekansta ancak her iki grupta da benzer sıralarda yer alması, dijital araçların gündelik hayattaki rolüne dair ortak ama sınırlı bir farkındalığı işaret eder. Suriyeliler bu ifadeleri daha çok uzaktaki aile bireyleriyle temas veya haberleşme bağlamında nadiren dışlanma pratiklerinin pekiştirildiği alana örnek kullanırken, iç göçmenler gündem takibi ya da Suriyelilere ilişkin bilgi edinme kaynağı olarak sosyal medyayı örnek göstermektedirler.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “suç” kodu, %0,41'lik (33 tekrar) bir orana sahiptir. İç göçmen tablosunda 95. sırada, Suriyelilerde ise 70. sıradadır. “Suç” kodu, özellikle mahalle güvenliği, gençlik sorunları ve göçle ilişkilendirilen olumsuzluklar bağlamında kullanılmıştır. Suriyeliler bu ifadeleri çoğunlukla kendilerine yöneltilen ithamlar ya da suçlanma bağlamında dile getirirken, iç göçmenler suç oranlarındaki artışı, mahallenin “eski halinden uzaklaşması” ile ilişkilendirerek ifade etmektedir.

Son olarak, hem iç göçmen hem de Suriyeli katılımcıların kod listelerinde yer alan ve birleştirilmiş içerik analizinde en az tekrar eden 5 ortak kod ele alınmaktadır. Kodlar, her iki grubun söylemlerinde geçmiş olmakla birlikte toplam frekansta %1'in altında kalmış; bu yönüyle daha az yaygın ancak belirli bağlamsal durumlarda anlamlı biçimde ortaya çıkmıştır. Söz konusu ifadelerin düşük frekansı, temsillerin gündelik pratiklerde marjinal kaldığına işaret ederken; bazı kodların içerdiği anlamlar, sınırlı kullanıma rağmen güçlü kültürel ya da toplumsal çağrışımlar taşımaktadır. Aşağıda, her bir kodun içerik analizindeki frekansı, iki grup açısından sıralaması ve nitel verideki bağlamı dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler sunulmuştur.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “temiz” kodu, toplamda %0,25 oranında yer almaktadır. Suriyeli katılımcılarda 258. sırada, iç göçmenlerde ise 225. sırada yer

almaktadır. Bu kod, mekânsal hijyen, kültürel temizlik algısı veya ahlaki temizlik gibi çok boyutlu anlamlarda kullanılmıştır. İç göçmenler daha çok çevre düzeni ve kişisel temizlik bağlamında bu ifadeyi kullanırken, Suriyeli katılımcılar sosyal dışlanma veya ötekileştirme söylemleriyle ilişkilendirmiştir.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “çarşaf” kodu, %0,15 oranla sınırlı bir temsile sahiptir. Suriyeli katılımcılarda 238. sırada, iç göçmenlerde 199. sırada yer almaktadır. Bu ifade, özellikle kadın bedenine, dini kıyafet normlarına ve görünür farklılıklara yapılan göndermeler bağlamında ele alınmaktadır. İç göçmenler bu kodu çoğunlukla ayırıştırıcı veya normatif anlamda kullanırken, Suriyeli katılımcılar için bu ifade dini kimliğin ve aidiyetin bir göstergesi olarak öne çıkmaktadır.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “bomba” kodu, %0,13 frekansla oldukça düşük yoğunlukta yer alır. İç göçmenlerde 154. sırada, Suriyeli katılımcılarda ise 236. sıradadır. Bu kod, özellikle güvenlik kaygısı, savaş ve terör imgeleriyle bağlantılıdır. İç göçmenler bu ifadeyi çoğunlukla endişe ve korku temaları içinde dile getirirken, Suriyeliler için geçmiş travmatik deneyimlerin çağrışımı olarak anlam bulmuştur.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “cami” kodu, toplamda %0,17 frekansa sahiptir. Suriyeli katılımcılarda 214. sırada, iç göçmenlerde ise 143. sıradadır. Bu ifade, ortak dini mekânlar üzerinden kurulan temasları ve ibadet pratiklerini içermektedir. İç göçmenler açısından cami, gündelik sosyal kontrolün ve topluluk ilişkilerinin sürdüğü bir alanı simgelerken, Suriyeli katılımcılar için dini aidiyet ve güven alanı olarak tanımlanmıştır.

Birleştirilmiş içerik analizinde yer alan “kalabalık” kodu, %0,19 oranla yer almakta olup Suriyeli katılımcılarda 130. sırada, iç göçmenlerde ise 180. sırada konumlanmaktadır. Bu kod daha çok mahalle yoğunluğu, nüfus artışı ve mekânsal sıkışıklık bağlamında kullanılmıştır. İç göçmenler bu durumu rahatsızlık, sosyal kaygı ya da düzensizlik olarak yorumlarken, Suriyeliler açısından toplulukla birlikte yaşamının bir sonucu olarak nötr ya da kabullenici biçimde dile getirilmiştir.

5.3.2. Nicel Bulgular

İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabullerinin, gündelik yaşamdaki karşılaşma alanlarıyla ilişkili olduğu birinci hipotez tüm alt analizlerde doğrulanmıştır. Bu sonuçlar, Simmel'in (2009: 149) "yabancı" kavramındaki mesafe anlayışını doğrudan desteklemektedir. Yabancı, toplumun içinde ama tam olarak ona ait olmayan bir figürdür, "bugün gelip... yarın kalan adam"dır. Anlamli temasların olmadığı kamusal karşılaşmalar (örneğin park, toplu taşıma), iç göçmenlerin Suriyelilere karşı tehdit algısını ve dışlayıcı tutumlarını artırmaktadır. Buna karşılık, işlevsel ve alışveriş örüntülerine dayalı temas alanlarında kurulan etkileşimler, yabancıya atfedilen mesafeyi azaltmakta ve kabulü artırmaktadır. Bu durum, Simmel (2009: 152)'in temas varlığı ama özdeşleşme eksikliği olarak tanımladığı konumla örtüşmektedir.

Hipotez iki, etkileşim sıklığının Suriyelilere yönelik genel kabulü etkileyip etkilemediğini test etmektedir. Yedi farklı ifade üzerinden sınanan hipotezlerden yalnızca üçü istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Suriyelilere yardım etme biçimi, Komşu olmanın ne hissettirdiği, Yeme içme alışkanlıklarında benzerlik.). Ancak diğer dört değişkende anlamlı ilişki bulunmamıştır (arkadaşlık, giyim tarzı, aile yapısı benzerliği, zorluk yaşadıklarına dair inançlar). Bu karma sonuçlar, Simmel'in mesafe faktörü çerçevesinde yine anlam kazanmaktadır. Sıklıkla karşılaşmak, temasın varlığını artırsa da bu temas bireylerde her zaman olumlu bir dönüşüm yaratmayabilmektedir. Aksine, Simmel (2009: 152, 153) yabancıların mesafe üretme biçiminin sadece fiziksel değil, aynı zamanda kültürel ve simgesel olduğuna da dikkat çeker. Her gün Suriyelilerle karşılaşan iç göçmenlerin yardım etmeme oranlarının daha yüksek olması, alışkanlığın mesafeyi azaltmadığını, aksine bir tür kayıtsızlık ve duygusal uzaklık ürettiğini göstermektedir. Bu bağlamda, yalnızca temas sıklığı değil, temasın niteliği belirleyici görünmektedir. Yüzeysel karşılaşmalar bireyde sembolik sınırları yeniden üreten bir etki doğurabilir. Bu durum, Simmel (2009: 152)'in "Bir ilişkinin aynı anda hem yakınlığı hem uzaklığı içerebilmesi" tarifine karşılık gelir (2009: 152).

Hipotez üç, karşılaşmanın tesadüfi mi yoksa bilinçli mi olduğunun tehdit algısını etkileyip etkilemediğini sorgular. Üç ifade üzerinden (iş imkanlarının azalması, eğitim kalitesi, sağlık hizmetleri) test edilen hipotezlerde tüm sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Tesadüfi karşılaşmalar, tehdit algısının yüksek olduğu yanıtları üretmiştir. Bu bulgu, Simmel'in yabancıların nesnellik pozisyonuna işaret etmesi ile

ilişkilendirilmiştir. Simmel (2009: 152), yabancıların duygusal bağdan uzak nesnel konumu sebebiyle gruba dahil olmadığını ve bu konumun çoğu zaman tehdit olarak algılandığını vurgular. Bilinçli ve işlevsel karşılaşmalar bireylerarası belli oranlarda bağ kurarken, tesadüfi karşılaşmalar Suriyelilere yönelen belirsizlik, tehdit ve güvensizlik duygularını pekiştirebilmektedir. Tesadüfi karşılaşmalar, yüzeysel kalır, bu yüzeysellik ise tehdit algısını zayıflatmaz, tersine güçlendirebilir.

Dördüncü hipotez, karşılaşmanın tesadüfi mi yoksa bilinçli mi olduğu ile Suriyelilere yüklenen tanımlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını sorgulamaktadır. Bulgular bu hipotezi doğrulamıştır. Özellikle Suriyeliler ile tesadüfi karşılaşmalar yaşayan iç göçmenlerin, Suriyelileri “hırsız”, “pis” gibi olumsuz sıfatlarla tanımlama eğiliminde oldukları görülmektedir. Toplamda ifade içerisinde yalnızca “zengin” nitelendirmesinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken, diğer tüm ifadelerde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Tesadüfi karşılaşmalar, Suriyelilere dair varsayımların (stereotiplerin) yeniden üretildiği sahnelerdir. Yabancı burada birey olarak değil, tipik bir temsil üzerinden algılanır. Bu da onu, gruba ait olmayan ama grup içinde bulunmasından dolayı tehdit oluşturan bir aktör haline getirir.

Beşinci hipotez kapsamında gelir düzeyi ile Suriyelilerden duyulan rahatsızlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özellikle 10.000 TL ve altı gelir grubundaki bireylerin Suriyelilere karşı daha yüksek düzeyde rahatsızlık hissettikleri görülmektedir. Bu hipotez kapsamında test edilen üç farklı ifade de anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bulgular, gelir düzeyi düştükçe Suriyelilerin daha fazla ekonomik tehdit olarak algılandığını göstermektedir. Bu durum, Simmel’in yabancı sosyal tipini ekonomik ilişkiler üzerinden değerlendirdiği analizleriyle uyumludur. Çünkü yabancı, toplumun sınırına yerleşmiş ve onunla tam bütünleşmemiş bir figür olmakla birlikte, aynı zamanda maddi kaynaklara yönelik rekabetin de sembolüdür. Bu bağlamda, düşük gelirli iç göçmenler için sınırlı kaynaklar üzerinde rekabet eden bir aktör olarak Suriyeliler, daha yoğun bir tehdit algısına yol açar. Nitekim Simmel, yabancıya atfedilen özelliklerin, onun bireysel karakterinden ziyade toplumun içinde bulunduğu yapısal koşullar tarafından şekillendiğini ifade eder, “...bütün ekonomik konumların çoktan işgal edilmiş olduğu bir gruba deyim yerindeyse bir fazlalık gibi giren yabancı...” (Simmel, 2009: 150). Görüldüğü üzere, toplumda yerleşik ekonomik pozisyonların zaten dolu olduğu bir yapıda, dışarıdan gelen bireylerin “fazlalık” olarak görülmesi, özellikle ekonomik olarak

kırılgan gruplar açısından tehdit algısını artırmaktadır. Bu bağlamda, gelir düzeyi düştükçe Suriyelilere dair olumsuz tutumların artması, Simmel'in yabancıların toplumsal konumuna dair çözümlemeleriyle örtüşmektedir. Ancak onun yabancı analizlerinde yabancıların ticarete yönelmekten başka şansı olmadığına ilişkin değerlendirme Suriyeliler söz konusu olduğunda farklılaşabilmektedir.

Hipotez altı kapsamında iç göçmenlerin kendilerini tanımlama biçimleriyle Suriyelilere yönelik genel kabul arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma bulguları, bireylerin kendilerini “vatandaş”, “Müslüman”, “Türk” ya da “Kürt” gibi kimlik kategorileriyle tanımlamalarına göre, Suriyelilere yönelik kabul düzeylerinde anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Toplam yedi ifade üzerinden yapılan analizlerin tamamında anlamlı ilişki bulunmuş ve Hipotez 6 genel olarak doğrulanmıştır. Bu sonuç, yalnızca bireysel tanımların farklı olmasından kaynaklanmamakta; aynı zamanda bu tanımların Suriyelilerle kurulan ilişkinin niteliğini belirlemesiyle ilgilidir. Bu bağlamda Simmel'in şu ifadesi açıklayıcıdır: “Yani, insan yabancıyla sadece belli, daha genel nitelikleri paylaşırken, organik bir bağı olan kişilerle ilişkisi tam da onları salt genel olandan ayıran özgül özelliklerin benzerliğine dayalıdır. Aslında, her türlü kişisel ilişki bu şemaya göre analiz edilebilir.” (Simmel, 2009: 152). Simmel'e göre bireyler, yabancıyla ancak en genel ve ortak nitelikler (Burada örneğin insan olmak, Müslüman olmak, aynı ülkede yaşamak) düzeyinde ilişki kurabilir. “Bir ülkenin, şehrin, ırkın vb. yabancıları için vurgulanan şey, yine, bireysel bir şey değil, kökeninin yabancı oluşudur ki bu da başka birçok yabancıyla paylaştığı ya da paylaşabileceği bir niteliktir.” (Simmel, 2009: 153). Buna karşın, “organik bağ” ın kurulduğu kişilerle ilişki, özgül benzerliklere dayanır. İşte bu noktada, kendisini “Türk” ya da “vatandaş” gibi ulusal aidiyetler üzerinden tanımlayan iç göçmenler hem daha çok olumsuz cevaplara yönelmiş hem de Suriyeli, bir “tehdit” kendi kimliklerine sarsıcı bir tehdit olarak konumlanmıştır. Çünkü Suriyeli sığınmacının varlığı, bu aidiyetin sınırlarını sorgulatmaktadır.

Yedinci hipotezin sınanması kapsamında, Suriyeli sığınmacılara yönelik 11 farklı tanımlayıcı ifade (“tembel”, “çalışkan”, “cimri”, “cömert”, “korkak”, “cesur”, “merhametli”, “acımasız”, “dost”, “düşman”, “yabancı”) analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda 10 ifadede istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuşken Suriyelilerin “yabancı” olarak tanımlanmasında anlamlı bir sonuç çıkmamıştır. Bu sonuçlara göre hipotez genel anlamda doğrulanmıştır. Elde edilen bulgular, Simmel'in “yabancı” sosyal

tipine dair analizleri ile doğrudan ilişkilidir. Bu analizlerdeki yabancının ara konumu, özellikle ekonomik iş bölümünde ve rekabetin yaşandığı alanlarda daha da belirginleşir: “Bu yüzden de bütün ekonomik konumların çoktan işgal edilmiş olduğu bir gruba deyim yerindey se bir fazlalık gibi giren yabancı” (Simmel, 2009: 150) Bu bağlamda, verilerde özellikle emek yoğun sektörlerde çalışan grupların (örneğin fabrika işçileri, inşaat/seyyar işçiler) Suriyelileri daha çok “korkak”, “acımasız”, “cimri” gibi negatif sıfatlarla tanımladığı gözlenmiştir. Bu durum, aynı ekonomik kategorideki bireylerin Suriyelileri doğrudan rakip olarak algıladığını göstermektedir. Simmel'in belirttiği gibi bu algı türü, yabancının toplumsal iş bölümüne bir “fazlalık” olarak dahil oluşundan kaynaklanır ve bireyde “tehdit” duygusunu tetiklemektedir.

Diğer yandan, ev hanımları gibi rekabetin dışında kalan gruplar, Suriyelileri daha çok “cesur”, “merhametli” gibi duygusal/olumlu ifadelerle tanımlama eğilimindedir. Bu durum, Simmel'in yabancının grup içi konumunun bağlamsal olduğu vurgusuyla örtüşmektedir: Suriyeliye dair değerlendirme, kişinin onunla kurduğu ilişkisel düzleme ve konumlandığı sınıfsal alana göre şekillenmektedir. Ayrıca, “yabancı” tanımı neredeyse tüm meslek gruplarında ortaklaşa onaylanmış ve bu değişken anlamlı çıkmamıştır. Bu durum, Suriyelilerin “yabancı” olarak görülmesinin bir toplumsal uzlaşısı haline geldiğini, dolayısıyla bu sıfatın meslek farkı gözetmeksizin ortak bir üst anlatı oluşturduğunu göstermektedir.

Sekizinci hipotez kapsamında, göçmenlerin Suriyeliler hakkında bilgi edinme kaynağı (TV, sosyal medya, yüz yüze görüşme vb.) ile onların tehdit olarak algılanması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu hipotez kapsamında toplam dört ifadenin alt analizlerinin hepsinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Özellikle sosyal medya veya dolaylı kaynaklardan Suriyeliler hakkında bilgi alan bireylerin tehdit algısının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, Simmel'in “yabancı”yı tanımlarken ortaya koyduğu yakınlık ve uzaklık arasındaki gerilime dair analizleri temelinde değerlendirilebilir. Simmel'e göre yabancı, grubun içinde bulunmasına rağmen ona tam olarak ait olmayan; hem içeride hem dışarıda olan bir figürdür. Bu konum, bireyin onunla kurduğu ilişkinin hem yakın (aynı toplumsal mekânı paylaşmak gibi), hem de uzak (kişisel temas eksikliği, farklılıklar gibi) olmasına neden olur. Dolaylı bilgi kaynakları üzerinden edinilen Suriyeli imgesi, bu “uzaklık” hâlini pekiştirir. Gerçek temas eksikliği, bireylerin onları çoğunlukla medyadan edindiği genellemelerle anlamlandırmasına neden

olur. Simmel'in ifadesiyle "...yabancılar aslında birey olarak değil, belli bir tipte yabancılar olarak algılanırlar. Uzaklıkları da en az yakınlıkları kadar geneldir." (Simmel, 2009: 153). Bu bağlamda, sosyal medya ve televizyon gibi araçlarla şekillenen Suriyeli algısı, bireylerin gerçek deneyimlerden çok kalıplaşmış tiplerle hareket etmesine yol açmakta, bu da Simmel'in yabancı figürüyle ilişkili olarak tanımladığı "mesafeyi" bilgi edinme yolları üzerinden toplumsal algıya taşımaktadır. Böylece Suriyeliye ilişkin edinilen malumat, kaynağına bağlı olarak bilgi, bağ kurma aracı olmaktan çıkarak ayrıştırıcı bir işleve dönüşmektedir.

Reddedilen Hipotezler

Araştırmada toplam 54 çapraz tablo üzerinden yapılan analizlerde 6 ifadeye ilişkin hipotezlerin, istatistiksel olarak anlamlı bulunmaması nedeniyle reddedildiği belirlenmiştir. Bu bulgular, bazı sosyal algıların Suriyelilerle karşılaşma sıklığı ya da mesleki pozisyon gibi yapısal değişkenlerle doğrudan ilişkili olmayabileceğini göstermektedir.

İkinci hipotez kapsamında test edilen ifadelerden biri olan "Suriye'den gelenler ile giyim tarzımız benzerdir" ifadesiyle Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arasındaki ilişki, Ki-Kare testi ile değerlendirilmiş ve p değeri .174 bulunmuştur. Bu sonuç, karşılaşma sıklığının bireylerin giyim benzerliği algılarını istatistiksel olarak etkilemediğini göstermektedir. Yani bireylerin Suriyelilerle ne kadar sık karşılaştığı, onların giyim tarzını "benzer" ya da "farklı" görme eğilimleriyle ilişkili değildir.

Benzer biçimde, "Suriye'den gelenler ile aile yapımız benzerdir" ifadesi için yapılan analizde de p değeri .094 olarak hesaplanmıştır. Bu durum, karşılaşma sıklığının, bireylerin aile yapısına dair benzerlik algıları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır. Yani karşılaşma düzeyindeki artış, bu tür kültürel benzeşim düşüncelerini artırmamakta veya azaltmamaktadır.

İkinci hipotez çerçevesinde incelenen "Suriyeli bir sığınmacı ile arkadaş olabilirim" ifadesiyle karşılaşma sıklığı arasındaki ilişki p değeri .121 ile yine anlamsız bulunmuştur. Bu bulgu, bireylerin sosyal yakınlaşmaya yönelik tutumlarının, karşılaşma sıklığından bağımsız geliştiğini göstermektedir. Dolayısıyla yalnızca fiziksel temasın, arkadaşlık kurma isteğini artırmadığı söylenebilir.

Benzer şekilde, “Suriye’den gelenlerin Türkiye’de yaşama konusunda zorlandıklarını düşünüyorum” ifadesi de p değeri .158 ile istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Bu sonuç, bireylerin Suriyelilere yönelik empati düzeylerinin ya da mağduriyet algılarının, karşılaşma yoğunluğuyla ilişkili olmadığını ortaya koymaktadır.

Yedinci hipotez kapsamında meslek grupları ile Suriyelilerin “yabancı” olarak tanımlanması arasındaki ilişki de p değeri .584 gibi oldukça yüksek bir değerle anlamsız bulunmuştur. İlginç biçimde, meslek farkı gözetmeksizin tüm gruplarda Suriyelilere “yabancı” denilme oranı %97'nin üzerinde çıkmıştır. Bu da, “yabancı” tanımının meslekten bağımsız olarak, toplumsal düzeyde ortaklaşmış bir görüşü temsil ettiğini düşündürmektedir.

Son olarak, dördüncü hipotez kapsamında “Suriyeliler zengindir” ifadesine verilen yanıtlar ile karşılaşma biçimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p değeri .131). Bu sonuç, bireylerin Suriyelilerin ekonomik durumu hakkındaki kanaatlerinin, onlarla hangi ortamda ya da ne şekilde karşılaştıklarına göre değişmediğini göstermektedir.

Bu hipotezlerin reddedilmesi, toplumda yerleşik hale gelmiş bazı yargıların, bireylerin gündelik yaşamdaki doğrudan deneyimlerinden ziyade genel kanaatler, toplumsal söylemler ya da duygusal eğilimler aracılığıyla şekillendiğini göstermektedir. Örneğin, "Suriyelilerle aile yapımız benzer", "giyim tarzımız benziyor" ya da "arkadaş olabilirim" gibi ifadelerle karşılaşma sıklığı arasında anlamlı ilişki bulunmaması, yüz yüze temasın bireylerin Suriyelilere dair olumlu ya da yakınlaştırmacı değerlendirmelerini doğrudan etkilemediğine işaret eder.

Benzer şekilde, “Suriyeliler Türkiye’de yaşamakta zorlanıyor” gibi empati içeren bir ifadeye yönelik yanıtların, karşılaşma sıklığıyla ilişkili olmaması da dikkat çekicidir. Bu durum, empati ya da ortaklık duygusunun yalnızca bireysel gözleme ya da deneyime dayanmadığını, daha çok toplumsal mesafe, önyargı, duygu temelli tepkiler ve kolektif algılar gibi dinamiklerle belirlendiğini düşündürmektedir.

Özellikle Suriyeliler zengindir ya da Suriyelilere ‘yabancı’ denilebilir” gibi ifadelerle meslek veya temas biçimi arasında anlamlı bir ilişki çıkmaması, belirli algıların yaygın bir şekilde kültürel sabit haline geldiğini, yani yapısal farklardan bağımsız biçimde içselleştirildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu reddedilen hipotezler, Suriyelilere ilişkin bazı görüşlerin bireysel ya da toplumsal konumdan ziyade sabitlenmiş sosyal imgeler, kolektif bellek, medya temsilleri ve duygusal eğilimler gibi daha karmaşık toplumsal faktörlerle inşa edildiğini göstermektedir. Bu bulgu, Suriyelilere dair algıların yalnızca temas veya benzerlik temelli değil, daha derin, yerleşik ve çoğu zaman kolayca değiştirilemeyen toplumsal örüntüler tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Denizli ili örneğinde iç göçmenler ile Suriyeli sığınmacılar arasındaki gündelik yaşam etkileşimlerini inceleyen bu çalışmada, söz konusu ilişkiler belirli tematik başlıklar altında ele alınmıştır. Araştırma sürecinde özellikle dikkat çeken ve tartışmaya değer bulunan bazı durumlar, ilk bakışta göze çarpmayacak kadar sıradan görünse de derinlemesine analiz edildiğinde anlamlı farklılık ve ayrışmaların belirleyici bir etki yarattığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda, saha çalışması sonucunda elde edilen nitel ve nicel verilerin örtüştüğü ve ayrıştığı noktalar, zengin bir tartışma zemini sunmuştur.

İç göçmenler ile Suriyeli göçmenler arasındaki gündelik karşılaşmaların mekân ve etkileşim türüne göre farklı içeriklere sahip olduğu görülmüştür. İç göçmenlerin söylemlerine göre kamusal alan ve ortak kullanım alanlarında Suriyeli bireylerin varlığı -örneğin park, hastane ve toplu taşıma araçları- kendilerini tehdit altında hissetmelerine sebep olmaktadır. Tehdit vurgusu üzerine inşa edilen söylemler, iç göçmenlerin, Suriyelilerin yoğun kullanımı nedeniyle park gibi mekânları kullanamadıkları etrafında şekillenmiştir (örneğin, görüşmeci 59KD, 18es). Suriyeli görüşmeciler de bu durumun farkında olduklarını ve kalabalık aile yapılarının rahatsızlık yaratabileceğinin bilincinde olduklarını dile getirmişlerdir (örneğin S25KK ve S38ED). Nicel analizler, bu nitel bulguları güçlü biçimde desteklemektedir. Örneğin toplu taşımada Suriyelilerin varlığından rahatsız olduğunu belirtenlerin oranının %69 gibi yüksek bir seviyede olması, bu karşılaşmaların algısal boyutta güçlü bir olumsuz etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak karşılaşmanın mekânsal bağlamı ve etkileşim biçiminin değişmesiyle tutumların da farklılaştığı anlaşılmaktadır. İş yeri ve pazar gibi ekonomik alışverişin gerçekleştiği mekânlarda iç göçmenlerin, Suriyelilere karşı daha olumlu ve işlevsel bir yaklaşım geliştirdikleri görülmektedir. Ekonomik ilişkilerin ve etkileşimlerin pragmatik doğası, gündelik yaşamın ekonomik gereklilikleriyle açıklanabilir. Bu durum, görüşmeci 46EK'nın işyerinde Suriyelilerle çalışma konusunda olumlu, ancak ev kiralama konusunda olumsuz tutum göstermesi örneğinde açıkça görülmektedir. Görüşmeci 33ES ise Suriyelilerin işletmelerinden alışveriş yapmayı pratik gerekçelerle tercih ettiğini ifade ederek, ekonomik etkileşimin olumlu boyutunu göstermektedir.

Bununla birlikte, ev kiralama pratiği, iç göçmenlerin en yoğun hassasiyet gösterdiği alanlardan biridir. Suriyeli birine ev kiralınmasını iç göçmenlerin olumsuz değerlendirmesi, toplumsal aidiyet ve çevresel baskılar ile ilişkilendirdikleri çekincelerle açıklanabilir. Özellikle apartman veya mahalle sakinlerinin olumsuz tepkilerine dair endişeler, Suriyelilerin kiracı olarak kabul edilmemesi yönündeki eğilimleri artırmaktadır. Bu durum, nitel görüşmelerde ev kiralama konusundaki net olumsuz ifadelerle (46EK ve 33ES) ve nicel verilerdeki yüksek reddedici oranlarla (%80 üzerinde) desteklenmektedir. Nitel ve nicel verilerin birbirini desteklediği bu durum, sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde; karşılaşmanın gerçekleştiği mekânın sosyal işlevi ve karşılaşma türünün, Suriyelilere yönelik yaklaşımları belirlemede önemli olduğunu göstermektedir. Kamusal alanlarda sosyal sınırların belirsizleşmesi ve çatışma potansiyelinin yükselmesi, daha olumsuz tutumları artırırken; ekonomik alanlarda işlevselliğin öne çıkması, Suriyelilere yönelik genel kabulleri daha olumlu bir zemine taşıyabilmektedir.

Bauman'ın "yabancı" kavramsallaştırmasında ifade ettiğİ, yabancınn düzen içindeki belirsizlik ve tehdit algısı bu bulgular üzerinden açıkça okunabilir. Kamusal alanlarda Suriyelilerin varlığı, belirsizliği artırarak sosyal düzen algısını tehdit ederken; ekonomik ilişkilerin gerçekleştiği kontrollü mekânlarda bu tehdit algısı azalmaktadır. Bu bağlamda, hem mekânın karakteri hem de etkileşimin doğasının, çalışmanın yapıldığı mahallelerdeki Suriyelilere yönelik yaklaşımların oluşumunda kritik rol oynadığı görölmektedir. Ayrıca Goffman'ın "sivil dikkatsizlik" kavramıyla bağlantılı olarak, kamusal alanlarda iç göçmenlerin Suriyelilerle etkileşimden kaçınarak sosyal mesafeyi artırdığı ve böylece ilişkileri sınırladığı anlaşılmaktadır. Bu durum, mekânın sosyolojik işlevi ile etkileşimlerin içeriğini tamamladığını ortaya koyan önemli bir bulgudur.

İstihdam alanında ise Suriyelilere yönelik algılar oldukça değişkendir. Görüşmelerde genellikle Suriyelilerin ucuz iş gücü sağladığı ve iş imkânlarını azalttığı vurgulanmıştır. Ancak nicel verilere göre, iş yeri ve pazar gibi istihdam ve ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu alanlarda Suriyelileri işe alma eğilimi oldukça yüksektir (%82,8 iş yeri; %69 pazar alanı). Buna karşın, toplu taşıma gibi daha rastlantısal karşılaşmaların yaşandığı alanlarda bu oran son derece düşüktür (%8). Bu durum Hipotez 2 ile doğrudan ilişkilendirilebilir: karşılaşma mekânı, Suriyelilerle ekonomik iş birliği

yapma tutumlarını belirlemektedir. İş yeri gibi karşılıklı alışveriş örüntülerinin var olduğu ortamlarda karşılaşan bireylerin Suriyelileri çalışan ve katkı sağlayan olarak tanımlaması daha olası hale gelmektedir. Nitel verilerde de bazı görüşmecilerin Suriyelileri 'ucuz iş gücü' olarak nitelemekle birlikte, çalışkanlıklarını takdir ettiği ve onların iş gücüne katılımını meşrulaştırdığı görülmektedir. Dolayısıyla yine mekânsal bağlam, bireylerin ekonomik tehdit algısını dönüştürebilmektedir.

Yardım etme ve dayanışma tutumları bağlamında ise nitel ve nicel veriler arasında farklılıklar dikkat çekmektedir. Görüşmelerde bireysel yardım ve dayanışma örnekleri sıklıkla ifade edilmiştir. Ancak nicel analizlerde her gün Suriyelilerle karşılaşan bireylerin %39,7'sinin yardım etmediği, seyrek karşılaşanlarda ise bu oranın %27,9 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, sık karşılaşmanın yıpratıcı, seyrek karşılaşmanın ise görece daha destekleyici bir ilişkiye yol açabileceğini göstermektedir. Yine bu hususta belirtmek gerekir ki kalabalık ve göz önünde olmak Suriyelilerin ayırt edilebiliyor olmaları tek başına rahatsız edici tehdit algısını pekiştiren bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Ancak Suriyeli görüşmeciler özellikle yardımlar konusunda iç göçmen görüşmecilerin özellikle mahalleye ilk geldiklerinde çok yardımcı olduklarını, eşya, ev bulma, yiyecek götürme gibi konularda destek gördüklerini dile getirmişlerdir.

Kültürel benzerlik ve farklılık algısı ise genel olarak farklılıklar üzerinde yoğunlaşmıştır. Nicel verilerde de benzer sonuçlar elde edilmiş ve katılımcıların kültürel benzerlik olduğuna ilişkin eğilimleri düşük çıkmıştır. Giyim tarzı ve aile yapısı gibi alanlarda Suriyelilerle ortak nokta görülmediği sıklıkla vurgulanmıştır. Bu durum Hipotez 2 ile ilişkilendirilebilir. Karşılaşmanın sıklığı arttıkça kültürel yakınlık hissinin artacağı yönündeki beklentinin aksine, sürekli temas kuran bireylerin kültürel farklılıkları daha da belirgin şekilde algıladığı görülmüştür. Bu bulgu, Lefebvre' in gündelik yaşam pratiklerinin bazen farklılığı bastırmak yerine görünür kıldığını ileri süren yorumlarıyla da örtüşmektedir.

Suriyelilere yönelik tanımlar ve atıflarda çarpıcı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Nitel görüşmelerde katılımcılar Suriyelileri genellikle tehdit, yabancı, farklı kültürden, pis, temiz olmayan, çok çocuk yapan, gürültücü gibi ifadelerle tanımlamıştır. Görüşmeciler sert dışlama örnekleri sunarak Suriyelileri toplumsal düzene zarar veren aktörler olarak

konumlandırmışlardır. Buna karşın bazı görüşmelerde ihtiyaç sahibi ya da çalışan olarak daha ılımlı bir tanımlama yapılmıştır. Özellikle 45EK kodlu görüşmeci komşusu olan Suriyeli ailenin çocuklarına yaklaşımları konusunda “onlara özeniyoruz, takdir ediyoruz” diyerek karşılıklı destek ve hayranlık ifadesi ortaya koymuştur. Nicel verilere göre ise özellikle bilinçli ve daha kontrollü karşılaşma yaşayan bireylerin %91,6’sı Suriyelileri “ihtiyaç sahibi” olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda hipotez 1 ve hipotez 3 ile doğrudan ilişki kurulabilir: Hipotez 1 kapsamında, karşılaşmanın gerçekleştiği mekânın Suriyelilere dair genel kabulleri etkilediği; Hipotez 3 ve hipotez 4 bağlamında ise bazı ifadelerde karşılaşmanın niteliğine göre tesadüfi karşılaşmalarda daha olumsuz hale geldiği gözlemlenmektedir. Görüşmeci anlatılarında sokakta, pazarda rastgele karşılaşılan Suriyelilerin daha çok rahatsız edici, çok ses çıkaran, itici sıfatlarıyla tanımlandığı; işyerinde ya da komşuluk ilişkisi üzerinden karşılaşılanların ise daha bireysel “aslında bizim gibiler”, daha yoğun ilişkiler kurdukları Suriyelileri “bunlar (Komşusu olan Suriyeli) diğerleri gibi değil”, “Evladım gibi” kişiler olarak konumlandığı dikkate değerdir. Bu durum Goffman’ın damga kuramı kapsamında, doğrudan etkileşimde damgalamanın daha esnek hale geldiğini ve tanım kategorilerinin kişisel deneyimle müzakere edilebildiğini göstermektedir.

Suriyelilerin suç ile ilişkilendirilmelerinin yoğun şekilde dile getirilmesi etkileşimlere yön veren bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Nitel görüşmelerde bazı katılımcılar Suriyelileri hırsızlık, taciz, kavga gibi olaylarla ilişkilendirmiştir. Örneğin 33ES, “Kadın çocukla taşladılar Suriyeliyi, ilk geldiklerinde çok sorun çıktı” ifadesiyle bu gerilimin kamusal alandaki tezahürünü göstermiştir. Nicel verilerde ise Suriyelilere ilişkin tanımlama biçimleri arasında “tehdit” algısının özellikle park, toplu taşıma gibi rastlantısal karşılaşma mekânlarında daha güçlü olduğu görülmüştür. Bu durum, hipotez 1 (mekânın tutum belirleyiciliği) ve hipotez 2 (karşılaşma sıklığı) ile uyumlu biçimde yorumlanabilir. Ayrıca hipotez 3 ve 4 ile de bu bağlamda ilişki kurulabilir. Burada karşılaşmanın bilinçli mi tesadüfi mi olduğuna göre Suriyelileri tanımlama biçimleri anlamlı farklılık göstermiştir. Nitekim nitel verilerde sokakta aniden karşılaşılan bireylerin ‘rahatsız edici’, ‘gürültücü’, ‘kalabalık’ gibi sıfatlarla tanımlandığı; buna karşılık komşu, esnaf veya müşteri gibi daha tanıdık rollerle bilinçli olarak etkileşim kuranların daha olumlu tanımlandığı görülmektedir. Hipotez 8 ise bilgi kaynağının özellikle Suriyelilerin tehdit olarak algılanması ile ilişkili olduğu konusunda anlamlı

farklılık olduğuna işaret etmişti. Bu bağlamda nitel görüşmelerde medya haberlerinden etkilendiğini açıkça ifade eden bazı katılımcıların Suriyelilere yönelik daha dışlayıcı ve suçlayıcı ifadeler kullandığı; buna karşın doğrudan deneyim sahibi olan bireylerin daha dengeli ifadeler kullandığı gözlenmiştir. Nicel verilerde de sosyal medya veya kulaktan dolma bilgi kaynaklarına güvenenlerin Suriyelileri “suçla ilişkilendirme” oranı anlamlı şekilde daha yüksek çıkmıştır. Bu bağlamda Goffman’ın damga kuramı yalnızca doğrudan karşılaşma değil, temsili bilgi üretimi süreçleri üzerinden de damgalamanın oluştuğunu göstermektedir.

Görüşme verileri incelendiğinde, Suriyeli katılımcıların sıklıkla Müslüman kimliklerine atıfta bulunarak aidiyet ve kabul arayışlarını meşrulaştırma eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Buna karşın, iç göçmen katılımcılar bu söylemi sıklıkla cami gibi kamusal ibadet mekânlarında Suriyelileri yeterince görmediklerini belirterek karşılamış ve söz konusu dinsel ortaklığın gündelik yaşamdaki karşılığını sorgulamışlardır. Bununla birlikte, bazı iç göçmen katılımcılar, Suriyelilerin vatandaşlığa alınması konusunda din kardeşliği söylemini olumlu bir gerekçe olarak ifade etmiş, dini ortaklığın bir kapsayıcılık zemini olabileceğini ima etmişlerdir. Bu nitel bulgular, nicel verilerle de desteklenmektedir. Hipotez 6 kapsamında yer alan “Suriye’den gelenler, din kardeşlerimizdir” önermesine katılım oranı genel örneklemede %44,2 olarak tespit edilmiştir. Ancak bu oran, kendini Müslüman olarak tanımlayan katılımcılar arasında anlamlı düzeyde artmakta ve %76,1 seviyesine ulaşmaktadır. Bu durum, dini kimliğin hâlâ belirli bağlamlarda toplumsal kabulü kolaylaştıran güçlü bir sembolik sermaye işlevi gördüğüne işaret etmektedir. Sonuç olarak, her ne kadar gündelik deneyimlerde dinî pratiğe ilişkin gözlemler Suriyelilerin Müslümanlık iddiasını sorgulama eğiliminde olsa da din kardeşliği söylemi özellikle vatandaşlık, kabul ve toplumsal entegrasyon gibi alanlarda belirleyici bir meşruiyet kaynağı olarak varlığını sürdürmektedir. Bu durum, ortak bir dinsel kimliğin, kültürel mesafeleri kısmen telafi edebilen kapsayıcı bir çerçeve sunduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada vatandaşlık ve gelecek beklentileri temaları üzerinden elde edilen bulgular, nitel görüşmeler ve nicel verilerinin birbirini tamamlayıcı biçimde anlam ürettiğini göstermiştir. İç göçmenler, Suriyelilerin vatandaşlık almasına yönelik tepkilerini daha çok suç, güvenlik ve hak ediş temelli kaygılarla temellendirirken; Suriyeli

katılımcılar vatandaşlığı sosyal güvencelere ve çocuklarının geleceğine erişimin anahtarı olarak değerlendirmiştir. Benzer biçimde, gelecek beklentileri konusunda iç göçmenler, Suriyelilerin kalıcılığına yönelik demografik tehdit, siyasi temsil ve yerinden edilme korkularını dile getirirken; Suriyeliler daha çok kalıcılığa, uyum sağlama ve hayat kurma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Bu iki grup arasındaki söylem farkları, yalnızca bireysel tutumlardan değil, aynı zamanda karşılaşma biçimleri ve bilgi edinme kaynakları gibi değişkenlerden de etkilenmektedir. Anket sonuçlarında hipotez 2 ve hipotez 3 göstermiştir ki Suriyelilere yönelik duygu, yardım eğilimi ve tehdit algısı gibi konularda olumsuz eğilimler öne çıkmıştır. Sonuç olarak, hem nitel hem de nicel veriler, vatandaşlık ve gelecek konularının karşılıklı güvensizlik, belirsizlik ve beklenti üzerinden şekillendiğini; bu durumun da birlikte yaşam pratiklerine doğrudan yansıdığını göstermektedir.

Neticede, bu araştırma nicel ve nitel verilerin bütüncül analiziyle, Suriyelilere yönelik tanımlamaların çok katmanlı, bağlamsal ve dinamik bir biçimde şekillendiğini ortaya koymuştur. Bulgular, karşılaşma sıklığı, karşılaşmanın niteliği (bilinçli ya da tesadüfi), karşılaşmanın gerçekleştiği mekân (işyeri, pazar, toplu taşıma vb.), karşıdaki bireyin toplumsal konumu (komşu, müşteri, çalışan), katılımcının mesleği ve bilgi kaynağı gibi çok sayıda etkenin Suriyelilere atfedilen sosyal tiplerin oluşumunda belirleyici olduğunu göstermektedir. Araştırma boyunca öne çıkan tanımlamaların yalnızca kültürel farklara değil, ekonomik eşitsizliklere, sosyal yardımlara erişim gibi yapısal unsurlara da dayandığı görülmektedir. Suriyeliler bazı katılımcılar tarafından “tembel”, “pis”, “gürültücü”, “kaçak”, “yağmacı”, “acımasız”, “düşman” gibi dışlayıcı ve suçlayıcı sıfatlarla tanımlanırken; diğerleri için “çalışkan”, “ihtiyaç sahibi”, “komşu”, “çocuklarımızın arkadaşı”, “yardımlaşılabilir” gibi olumlu sosyal figürler olarak algılanmaktadır. Bu çeşitlilik, ötekine yönelik tutumların sabit değil, bağlamsal olarak biçimlendiğini göstermektedir.

Aynı zamanda, Suriyeli katılımcıların kendi deneyimleri de bu karşılıklı ilişkinin pasif tarafı olmadıklarını, kendi sosyal ağlarını kurduklarını, olumlu ve olumsuz deneyimleri eşzamanlı olarak yaşadıklarını göstermektedir. Yardım gördüklerini, komşuluk kurabildiklerini ve ticari ilişkiler geliştirebildiklerini ifade eden Suriyeli katılımcılar, aynı zamanda dışlanma, hor görülme ve kamusal alanlarda görünmez

kılınma deneyimlerini de aktarmıştır. Bu bağlamda ötekiliğin hem karşıdan bakılarak hem de içeriden yaşanarak nasıl şekillendiği somut biçimde ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın genel sonuçları, mekânın, temas biçiminin, sosyal rollerin ve bilgi kaynaklarının yalnızca Suriyelileri tanımlama biçimlerini değil, birlikte yaşama kapasitesini de belirlediğini ortaya koymaktadır. Simmel (2009) 'ın yabancı kavramı bu durumu “içeride ama dışarıda”, “yakında ama uzak” ikilemiyle anlamlandırırken; Goffman (2014) 'ın damga kuramı, gündelik etkileşimlerde bu etkileşimin nasıl müzakere edildiğini ve yeniden üretildiğini açıklamaktadır. Bauman (2003; 2010) 'ın yabancı anlayışı, korku ve hayranlık arasındaki duygusal salınımları görünür kılarken; Lefebvre (2014; 2015) 'ın mekânın toplumsal üretimi fikri, Suriyelilere ilişkin imgelerin yalnızca bireysel önyargılardan değil, gündelik yaşamın maddi ve yapısal koşullarından beslendiğini; Schütz (2016; 2018) 'ün yaşam dünyası anlayışı ise bu imgelerin bireylerin önceden kurulu anlam stokları yoluyla algılanıp yorumlandığını göstermektedir. Sonuç olarak, bu araştırma Suriyelilerle birlikte yaşamının ne yalnızca çatışma ne de yalnızca uyumdan ibaret olduğunu; çok yönlü, çelişkili ve değişken bir toplumsal süreç olduğunu saha deneyimleri ile ortaya koymuştur. Bu süreç, bireylerin deneyimlerinin yanı sıra, içinde yaşadıkları sosyal dünyanın hazır kalıpları ve temsil biçimleriyle de şekillenmektedir.

KAYNAKLAR

- 1951 Cenevre Sözleşmesi <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> E.T.:17.02.2024
- Abadan-Unat, N., (2006), Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, 2. Baskı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abay, A. & Güllüoğlu, F. (2020). Suriyeli Çocukların Eğitim ve Uyum Sorunlarının Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği . Muhakeme Dergisi , 3 (1) , 37-60 . DOI: 10.33817/muhakeme.734383
- Adak, F. (2020). Göç Ve Gündelik Yaşam: Suriyelilerin Gündelik Hayat Pratikleri Üzerine Bir Analiz (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Adıgüzel, S. Ö., & Tanyaş, B. (2020). Suriyeli Mülteci Kadınların Göç Deneyimleri: Zorunlu Göç, Gündelik Yaşam ve Uyum Üzerine Nitel Bir Çalışma. KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, 6(2), 173-210.
- Adıgüzel, Y. (2016) Göç Sosyolojisi, İstanbul, Nobel Akademik Yayıncılık,
- Ağcadağ Çelik, İ. & Vural, F. (2018). Suriyeli Mülteci Kadınların Kuma Dramı: Kilis İli Örneği . OPUS International Journal of Society Researches , 8 (14) , 341-382 . DOI: 10.26466/opus.406308
- Ağcadağ Çelik, İ. (2021a). Suriyelilerin Sınır Kentlerdeki Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. OPUS International Journal of Society Researches , 17 (37) , 4784-4823 . DOI: 10.26466/opus.899920
- Ağcadağ Çelik, İ. (2021b). Suriyelilerin Türkiye’ de Doğan Bebeklerinin Hukuki Statüsü ve Vatandaşlık Koşulları. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10 (2) , 1208-1230 . DOI: 10.15869/itobiad.875394
- Akbaş, S., & Ünlütürk Ulutaş, Ç. (2018a). Küresel Fabrika Kentinin Görünmeyen İşçileri: Denizli İşgücü Piyasasında Suriyeli Göçmenler. Çalışma ve Toplum, 56(1).
- Akgür, Z.G. (1993). Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970-1993), Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Akın, H. B. & Seçim, Y., & Akın, S. (2020). Syrian Refugees and Peaceful Coexistence: Dining Spaces as Contact Points. Liberal Düşünce Dergisi, 25(99), 125-144. <https://doi.org/10.36484/liberal.786122>
- Akşit, B. (1998). İç Göçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler: Köy Tarafından Bir Bakış, Türkiye’de İç Göç, der. Ahmet İçduygu vd., İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- Anderson, B. (1995). Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması, ikinci Basım (İ. Savaşır, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

- Apak, H., (2014), “Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği”, Mukaddime, 5 (2), ss. 53-75.
- Arı, K. (1995). Büyük Mübadele Türkiye’ye Zorunlu Göç (1923- 1925), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995.
- Arslan, A. , Geyik Yıldırım, S. & Dinler, M. (2021). Social, Cultural and Economic Integration of Syrian Refugees in Turkey . Middle East Journal of Refugee Studies , 6 (1) , 5-20 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mejrs/issue/67806/835983>
- Aygüler, E. & Buz, S. & Güzel, B. (2021). Sosyal Uyumun Başarılmasının Önündeki Engeller: Niteliksel Bir Çalışma. Journal of Economy Culture and Society, (63) , 339-357. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jecs/issue/63369/845805>
- Ayşe Karapınar, “Osmanlı Döneminde Rumeli’de Bir Nahiye Merkezi:Pravadi”, Tarih İncelemeleri Dergisi XXX/1, 2015, s. 121-148.
- Bakioğlu, A., Artar, F., İzmir, H. (2018). Ankara’daki Suriyelilerin Mültecilik Deneyimleri: Göç, Gündelik Yaşam, Geçim Deneyimleri ve Sosyal Dışlanma. Sosyoloji Derneği Yayınları, Yayın No: 25.
- Bartram, D. & Maritsa S. P. (2017). Göç Meselesinde Temel Kavramlar, çev İtir Ayabeyoğlu Tuncay,Hece Yayınları, 2017.
- Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, *23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı*, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara 1960.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, (2008), Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000), Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Özel Müdürlüğü, Ankara.<https://kutuphane.sbb.gov.tr/vufind/Record/49124?sid=261131> (ET:04.12.2024)
- Başdaner, O. (2020). “George Simmel: Gündelik Hayatın Ayrıntıları”. iç. Gündelik Hayat Sosyolojisi, Ed. Ali Esgin & Güney Çeğin, Phoenix Yayın evi: Ankara.
- Başvekalet, (1929), 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Hüsnütabiat Matbaası, Ankara.
- Bauman, Z. (2000). Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları. (İsmail Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2005). Bireyselleşmiş Toplum, Çev. Yavuz Alogan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Bauman, Z., (2003). Modernlik ve Müphemlik, Çev. İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z., (2010), Sosyolojik Düşünmek, çev. Abdullah Yılmaz, yedinci Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z., (2014), Parçalanmış Hayat, çev. İsmail Türkmen, 2. Baskı, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Bauman, Z., (2018), Kapımızdaki Yabancılar, çev. Emre Barca, İstanbul: Ayrıntı Yayınları

- Bayhan, V. (1997). Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, DİE, Ankara, 1997, s. 75-82.
- Baykara, T., “Denizli”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (TDVİA), 9. Cild, 1994, s. 155-159.
- Bellamy, A.J. (2022), *Syria Betrayed, Atrocities, War, and the Failure of International Diplomacy*, Columbia University Press, New York.
- Bourdieu, P. (2015). *Ayırım*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Broadhead, W., “Rome’s migration policy and the so-called *ius migrandi*”, *Cahiers du Centre Gustave Glotz*, XII, 2001, p. 69-89.
- Bulley, D. (2023). *A Relational Ethics of Immigration Hospitality and Hostile Environments*, Oxford University Press, Oxford.
- Cantürk, S. (2020). Suriyeli Sığınmacıların Vatandaşlığa Geçiş Sürecinde Sosyo-Ekonomik Kapasitenin Rolü . *OPUS International Journal of Society Researches* , Eğitim ve Toplum Özel sayısı , 6167-6193 . DOI: 10.26466/opus.817400
- Castles, S. , Miller, M.J., (2008), *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, 1. Baskı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cevdet Paşa, (1980), *Mâ’rûzât*, Haz.Yusuf Halaçoğlu, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Lawrence Erlbaum.
- Cohen, S. (2011). *Folk devils and moral panics: The creation of the Mods and Rockers*. Routledge.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2020). *Karma araştırma yöntemleri, tasarımı ve yürütülmesi*. (Çev. Yüksel Dede, Selçuk Beşir Demir) Ankara:Anı.
- Çağlar, İ., & Özkır, Y. (2014). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Basınında Temsili. *Middle East Yearbook/Ortadoğu Yıllığı*.
- Çakır, H. (2017). Yabancı Kavramının Sığınmacı Sorunu Örneğinde Yeniden Değerlendirilmesi Üzerine. *Route Educational and Social Science Journal*, Vol: 4 No: 5, 187-197.
- Çapraz, H. (2022) *Miryokefalon Savaşı’nın Yeri*, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- De Certau. M. & Giard, L. & Mayol, P. (2009). *Gündelik hayatın keşfi II*. (Çev. Ç. Eroğlu & E. Ataçay). Dost Kitabevi, Ankara:
- De Certeau, M. (2008) *Gündelik Hayatın Keşfi I*, Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları. Çev. L. Arslan Özcan. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dedeoğlu, S., Ekiz Gökmen, Ç., (2011), *Göç ve Sosyal Dışlanma Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar*, 1. Baskı, Ankara: Efil Yayınevi.

- Deniz, A. Ç. vd., (2016), “Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu” Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayatı Antep-Kilis Çevresi, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Deniz, A.Ç. & Ekinci, Y. & Hülür, A.B. (2017).Yabancı Ve Marjinal Olarak Öteki: Yerleşik Ve Yabancı İlişkisi Bağlamında Suriyeli Sığınmacılar.Journal of History School 10:365-392. doi: 10.14225/Joh1099.
- Deniz, Ç., Hülür, B. ve Ekinci, Y., (2016). Göç, Strateji ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9/42, 1077-1087.
- Doğan, F. ve Ünal, S. (2021). Suriyeli Göçmenlere Yönelik Ayrımcı, Dışlayıcı Söylem ve Eylemlerin Meşrulaştırıcı Kaynakları: Mardin İli Örneği. Sosyolojik Bağlam Dergisi, 2(3), 14-40. doi:10.52108/2757-5942.2.3.2
- Du Bois, W.E.B. (2016). Siyah insanların savaşimleri. (Çev. N. C. Akın). Ankara: Heretik Yayınları (Özgün çalışma 1987).
- Duman, T. (2019). Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye’deki Suriyeliler Örneği . Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi , (41) , 343-368 . DOI: 10.21497/sefad.586638
- Elias, N. & Scotson J.L. (1994). The established and the outsiders. London: SAGE Publications.
- Erarslan, F. (2024). Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Toplumun Güvenlik Algısı: Tokat Örneği. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 19(2), 264-278. <https://doi.org/10.48145/gopsbad.1558176>
- Erbaş, H. (2019) Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler: Kuram Yöntem ve Alan Yazıları, Phoenix Yayınları, Ankara.
- Erdem, U. (2018) Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Muhacir Komisyonları ve Faaliyetleri (1860-1923), Türk Tarih Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Erden Kaya, E., Özel Özcan, M.S., (2017), “Türkiye’de Yeni Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Ekseninde Suriyeli Mülteci Sorunu”, iç. Göç ve Siyaset, Uluslararası KAYSEM 11-Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı.
- Erder, S., (2007), “Yabancısız” Kurgulanan Ülkenin “Yabancıları”, iç. Uluslararası Göç, İşgücü ve Nüfus Hareketleri, Ed. Aylan Arı, İstanbul: Derin Yayınları
- Erdoğan, H. (2022). Zorunlu Göç Bağlamında Suriyeli Kadınların Sorunları . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 11 (1) , 609-623 . DOI: 10.15869/itobiad.1015949
- Ertaş, H., & Kırac, A. (2017). Türkiye’de Suriyeli Göçmenlere Yönelik Yapılan Eğitim Çalışmaları. Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, (13), 99-110.
- Faist, T. (2003). Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar. (Çev:Azat Zana Gündoğan ve Can Acar), Ankara: Bağlam Yayınları.
- Field, A. (2009). Discovering Statistics Using Spss. (3. Baskı) SAGE Publications

- Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)
<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf> E.T.: 17.02.2022
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*, E. Kuşdil (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A., (1995), *Politics, Sociology and Social Theory*, Stanford University Press, California.
- Goffman, E., (1983), *Social Interaction Order*, American Sociological Association, 1982 Presidential Address, *American Sociological Review*, Vol. 48, No. 1. (Feb., 1983), pp. 1-17.
<http://www.csun.edu/~snk1966/Erving%20Goffman%20The%20Interaction%20Order.pdf>
- Goffman, E., (2014), *Damga Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*, çev. Ş. Geniş, L. Ünsaldı, S. N. Ağırnaslı, 1. Baskı, Ankara: Heretik Yayınları
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2022. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Et: 05.05.2022
- Göker, G. & Keskin S. (2015). *Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (41).
- Graeber, D., (2011), *Debt: The First 5,000 Years*, Melville House, New York 2011.
- Green, T., (2012), *The Rise of the Trans-Atlantic Slave Trade in Western Africa, 1300–1589*, Cambridge University Press, New York.
- Gül, S. S. & Türkmen, E. (2019). Türkiye’de Eğitimin Dışında Kalan, Hayallerin Uzağına Düşen Suriyeli Mülteci Çocuk Olmak . *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi* , 3 (2) , 114-131 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ulisa/issue/51462/666818>
- Gülerce, H. & Çorlu, R. (2021). Yükseköğretimdeki Suriyeli Sığınmacı Öğrenciler: Uyum ve Çatışma Alanları . *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 0 (12) , 71-106 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uskudarsbd/issue/63231/854798>
- Güneş Aslan, G. & Güngör, F. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği . *OPUS International Journal of Society Researches* , 11 (18) , 1602-1632 . DOI: 10.26466/opus.558512
- Güzel, S. & Şemin, H. R. & Soya M. E. & Şahin, B. (2015). Çizgi film, çocuk ve toplumsallaşma: Jetgiller ve Taş Devri örneği. *The Journal of Academic Social Science*, 21(21), 57-104.
- Güzel, S. (2012). Göçmen çocuklar ve Denizli’de yaşam koşulları. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*. <https://gcris.pau.edu.tr/handle/11499/52628>
- İhlamur Öner, S.G. & Şirin Öner, N.A. (2018) *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. 4. Baskı. İletişim Yayınları.
- IOM, (2004), *Glossary on Migration*, International Migration Law Series, No: 25, Geneva.

IOM, (2009). Göç Terimleri Sözlüğü.

[https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf)

IOM,(2020), Dünya Göç Raporu. <https://www.iom.int/mission>

İbn Battuta, (2004), İbn Battuta Seyahatnamesi I.Cilt, Çev. A.Sait Aykut, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

İçduygu, A. (2010). Türkiye’de Uluslararası Göçün Siyasal Arkapları: Küreselleşen Dünyada Ulus-Devlet İnşa Etmek ve Korumak. Türkiye’ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar-Bireysel Yaşamlar, (Der.: Barbara Pusch ve Tomas Wilkoszewski), İstanbul: Kitap Yayınevi

İçduygu, A. and Aksel, D. B. (2013) Turkish Migration Policies: A Critical Historical Retrospective, Perceptions, Volume XVIII, Number 3, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/816056>, 167-190, Erişim Tarihi: 13.07.2022.)

İçduygu, A. Erder, S., Gençkaya, F., (2014), Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, Mirekoç Araştırma Raporları, 1/2014.

İçduygu, A. ve Ünal, T. (1997). Türkiye’de İçgöç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri, Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul-Ocak 1998.

İçduygu, A., (2012), Kentler ve Göç, Türkiye, İtalya, İspanya, 1. Baskı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

İçduygu, A., Sirkeci, İ.(1999) Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri, Oya Baydar (Ed.). 75 Yılda Köylerden Şehirlere içinde. İstanbul: Tarih Vakfı.

İçli, G. (1999). Denizli İline Göç Eden Ailelerin Eğitime Bakış Açılı. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(5), 70-74.

İnalcık, H. (2007) “İ.ÖSMAN”, TDVİA, 33. cild, s. 444

İnalcık,H. (2022) Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

İşçi, D. & Uludağ, E. (2019). Sosyal Medyada Suriyeliler Algısı: Youtube Sokak Röportajları Üzerine Bir İnceleme . Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi , 3 (1) , 1-24 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ulisa/issue/46863/587553>

Kadıoğlu, İ. A. (2020). Suriye İç Savaşı ve Türkiye: Çatışma, Güvenlik ve Sığınma. OPUS International Journal of Society Researches , 16 (29) , 2179-2213 . DOI: 10.26466/opus.714551

- Kahraman, F., Kahya Nizam, Ö., (2016). Mültecilik Hallerini Mekan Üzerinden Okumak: Gaziantep Örneğinde Türkiyelilerin Gözünden Suriyeli Kent Mültecileri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Haziran 2016, Cilt:9, Sayı:44, ss. 808-825.
- Kahya Nizam, Ö., Sallan Gül, S., (2019), Türkiye’deki Suriyelilerin Sosyolojik “Yabancı” Olarak Ele Alınması Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ekim 2019, SAYI: 47/2, ss. 97-115.
- Kahya Nizam, Ö. (2019). Türkiye’nin Uluslararası Göç Deneyiminde Milliyetçilik Söyleminin Yeniden İnşası: İzmir’deki Suriyeliler Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi. Doktora tezi.
- Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye’nin müstakbel vatandaşları. Akademik Perspektif, 1(3), 30-35.
- Kara, H. (2010). Denizli Şehrinde Gecekondulaşmanın Önlenmesi ve Toplu Konutlar. Eastern Geographical Review, 23, 103- 118.
- Karadağ, A., (2015), “Refugees of a city: The Socio-Spatial Impacts of Those Syrian Refugees who Arrived in Izmir, Turkey”, in. Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings, ed. Güven Şeker, Ali Tilbe, Mustafa Ökmen, Pınar Yazgan, Deniz Eroğlu, İbrahim Sirkeci, London: Transnational Press.
- Karpat, K., (2015), “Önsöz”, iç. Türkiye’nin Göç Tarihi, 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler, der. M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Katz, Michael B. Katz, Michael J. Doucet, Mark J. Stern, (1982), *The Social Organization of Early Industrial Capitalism*, Harvard University Press, London.
- Kaya, A., & Şahin, B. (Eds.). (2007). Kökler ve yollar: Türkiye’de göç süreçleri (Vol. 7). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, A., (2014), “Uluslararası Göç Teorileri Bağlamında Yeni Göç Türlerini Anlamaya Çalışmak: Türkiye’de “Yabancı” ve “Öteki” Olmak”, iç. Türkiye ve Yeni Uluslararası Göçler, Ed. Muammer Tuna, Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Kaya, M. (2017). Türkiye’deki Suriyeliler: İç İçe Geçişler Ve Karşılaşmalar. İstanbul: Hiperyayın.
- Kearney, R. (2012). Yabancılar, Tanrılar ve Canavarlar: Ötekiliği Yorumlamak. (Çev. Barış Özkul). İstanbul: Metis Yayınları
- Kete, S. ve Okan, T. (2023). İstanbul Sakinlerinin Suriyeli Göçmenlerin Yeşil Alan Kullanımına İlişkin Algıları. Avrasya Orman Bilimi Dergisi, 11(2), 36-53. <https://doi.org/10.31195/ejejfs.1249669>
- Kirişçi, K., (2005), “Eski ve Yeni Göç Modelleri ile Türkiye’nin Ulusal Kimliği”, iç. Türk(İye) Kültürleri, (der. Gönül Putlar-Tahire Erman), Ankara: Tetragon Yayınları.

- Kirişçi, K., (2008), “Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye’inde Göç ve Sığınma”, *Düşünce Gündem Mültecilik Özel Sayısı*, Sayı: 44, Yıl: 4, Temmuz 2008, ss. 12–15.
- Kirişçi, K., (2014), “Misafırlığın Ötesine Geçerken Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Snavı”, *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu & Brookings Enstitüsü*, Haziran 2014.
- Kocadaş, B. (2021). Suriyeli Sığınmacıların Türk Toplum Yapısına Uyum Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme, *Sosyolojik Düşün* , 6 (1) , 19-42 . DOI: 10.37991/sosdus.935761
- Kocaman, T. & Beyazıt, S. (1993) Türkiye’de İçgöçler ve Göç Edenlerin Sosyo-Ekonomik Nitelikleri, DPT Yayınları, Ankara.
- Köroğlu, K., (2012) Eski Mezopotamya Tarihi Başlangıcından Perslere Kadar, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kümbetoğlu, B., (2018) “Göç Çalışmalarında “Nasıl” Sorusu”, iç. Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar, der. S. Gülfer İhlamur-Öner, N. Aslı Şirin Öner, 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kütükoğlu, M. S. (2006), , “Mürur Tezkiresi”, C.32, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (TDVİA), s. 60-61.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2008). *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*. Second edition. Sage.
- Le Goff, J., (2005) *The Birth of Europe: 400-1500*, Blackwell Publishing, Oxford.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*, (I. Ergüden, Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (2015). *Gündelik hayatın eleştirisi III moderniteden modernizme (Gündelik hayatın meta-felsefesi)* (I. Ergüden, Çev.), İstanbul Sel Yayıncılık.
- Luraghi, R., (1975) *Sömürgecilik Tarihi*, E Yayınları, İstanbul.
- Man, F. (2016). “Günah Keçileri” ya da” Olağan Şüpheliler” Olarak Suriyeliler. *Çalışma ve Toplum*, 50 (3).
- Man, F., (2015), “Modernlik ve Yabancılar: Bir Günah Keçisi Kategorisi Olarak Emek Piyasasındaki Suriyeli Göçmenler Örneği”, VII. Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, 10-11 Aralık 2015.
- Marotta, V. P. (2017). *Theories of the Stranger: Debates on Cosmopolitanism, Identity and Cross-Cultural Encounters*. New York: Routledge.
- Marotta, V. P., (2000), “The Stranger and Social Theory”, *Thesis Eleven*, No: 62, pp.121- 134.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). *Theories of international migration: A review and appraisal*. *Population and Development Review*, 19(3): 431-466.

- IOM, (2022). World Migration Report 2022, Mcauliffe, M. & A. Triandafyllidou (Eds.), (2021).. International Organization For Migration, Geneva.
- McLean, I., (1996), The Consice Oxford Dictionary of English Etymology, Oxford University Press, Oxford.
- McLemore, S.D., (1970), "Simmel's 'Stranger': A Critique of the Concept", Pacific Sociological Review, Volume: 13, Issue: 2, pp. 86-94.
- Mehmet Salih Erpolat, "Diyarbakır Bismil Türkmen Köylerinin 1564'teki Kişi Adları", SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı 3, 2024, s. 52-68.
- Mehta, C.R. & Patel, N.R. (2013) IBM SPSS Exact Tests. Copyright IBM Corp.
- Neuman, W. L., (2012), Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar, 1. Cilt, çev. Sedef Özge, 5. Basım, İstanbul: Yayın Odası.
- Newman, D. M., (2013), Sosyoloji, Günlük Yaşamın Mimarisini Keşfetmek, 3. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Nizamülmülk, (2009), Siyasetnâme, Haz. Mehmet Taha Ayar, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2008), Türkiye Teşkilât ve İdare Tarihi, Ankara: Cedit Neşriyat.
- Özpençe, Ö. & Çelik, E. (2021). Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Etkisi: Denizli Örneği . İzmir İktisat Dergisi , 36 (2) , 423-437 . DOI: 10.24988/ije.202136212
- Özütürk, Ş. (2019). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecinde STK'ların göç yönetimindeki rolü: Denizli ili örneği (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Park, R. E., (2019), Yalıtım ve Sosyal Temaslar -Sosyoloji Bilimine Giriş V, çev. Gökçe İnan Yağlı, 1. Baskı, İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Park, R. E., Burgess, E.W., (2017), Asimilasyon ve Sosyal Kontrol-Sosyoloji Bilimine Giriş II, çev. Pınar Sayar Kızılcı, 1. Baskı, İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Park, R.E. (2015). Topluluğun Örgütlenmesi ve Çocuk Suçları. R.E. Park & E.W. Burgess (Eds.). Şehir: Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler içinde (ss.145-158). (Çev. P. Karababa Kayalığı). Ankara: Heretik Yayınları (Özgün çalışma 1925).
- Park, R.E., (2016), İnsan Göçü ve Marjinal İnsan. iç. Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik, der. Levent Ünsaldı., Ankara: Heretik.
- Parlak, İ., Çakın, Ö., & Kaya, S. (2022). Sosyal Medyada Sığınmacı Algısı: Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Twitter Hesaplarında Görünümü. Gümüşhane Üniversitesi

İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 10(2), 948-983. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.1103937>

Pietsch, J., Marotta, V., (2009), Bauman, Strangerhood and Attitudes towards Immigrants among the Australian Population, *Journal of Sociology*, Vol: 45, No: 2, pp. 187-200.

Richardson, J. T. E. (2011). Eta Squared and Partial Eta Squared as Measures of Effect Size in Educational Research. *Educational Research Review*, 6(2), 135-147. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2010.12.001>

Sağır, A., Kurtkara, S., (2018). Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin “Suriyeli” Kavramına İlişkin Tutumları Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme (Bülent Ecevit Üniversitesi Ve Karabük Üniversitesi Örneği), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 60, ss. 648-661.

Sandercock, L. (2000). When strangers become neighbours: Managing cities of difference. *Planning Theory & Practice*, 1(1), 13-30.

Schutz, A. (2016). Eve dönen. (Çev. K. Eren). Ankara: Heretik Yayınları (Özgün çalışma 1945)

Schutz, A. (2016). Yabancı: Bir sosyal psikoloji makalesi. (Çev. K. Eren) Ankara: Heretik Yayınları (Özgün çalışma 1944).

Seçim, M. Ö. (2015). Mülteci krizi sürecinde Avrupa’da artan milliyetçilik söyleminin sosyal medyaya yansımaları . *International Journal of Social Sciences and Education Research* , 1 (1) , 112-121 . DOI: 10.24289/ijsser.106403

Shibutani, T. (1966). *Improvised News*. Ardent Media.

Simmel, G., (2009), Bireysellik ve Kültür, çev. Tuncay Birkan, Metis Yayıncılık: İstanbul.

Sirkeci, I., & Pusch, B. (2016). Turkish migration policy. Lulu. com.

Sirkeci, İ.& ve Yaylacı, F. (2019). Küresel Hareketlilik Çağında Göç kuramları Ve Temel Kavramlar. Filiz Yaylacı (der.) içinde, Kuramsal ve Uygulama Boyutları ile Türkiye’de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler (sf.15-39) Londra: Transnational Press London.

Soyudoğan, M. (2022). “Ötekiyle” İlişkide Gerçekliğin Bükümü: Gaziantep’te Yerlilerle Suriyeli Göçmenler Arasındaki İlişkilerin Yansımaları Üzerine. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* , 21 (2) , 941-962 . DOI: 10.21547/jss.1063388

Suna, E. & Çelik, Z. & Açar, M. & Eroğlu, E. & Coşkun, İ. (2021). Türkiye’de Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitime Uyumlarını Destekleme: Psikolojik Destek, Dil Becerileri, Aile Desteği, Ders Dışı Sosyal Etkinlikler ve Öğretmen Yeterlilikleri . *İstanbul University Journal of Sociology*, 41(2), 381-407, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosyoloji/issue/68471/1084045>

Sunata, U. & Çelik, E. N., & Yıldız, M. N. (2017). İstanbul'daki Orta Sınıf Suriyeli Sığınmacıların Göç Deneyimleri. *Journal of International Social Research*, 10(53).

- Şan, M. K. & Abdulhakimoğulları, E. D. (2021). Suriyeli Sığınmacılarla Birlikte Yaşama Deneyimi Bağlamında Algı ve Görüşler: Twitter Üzerinden Suriyelilerin Sosyal Temsili . Universal Journal of History and Culture , 3 (2) , 209-241 . DOI: 10.52613/ujhc.989052
- Şeker, B. D., Sirkeci, I., & Yüceşahin, M. M. (Eds.). (2015). Göç ve uyum. Transnational Press London.
- Şimşek, D. (2017). Göç Politikaları ve “insan güvenliği”: Türkiye’deki Suriyeliler örneği. Toplum ve Bilim, 140, 11-26.
- Şirin Öner, N. A., (2018), “Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar”, iç. Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar, der. S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner, 4. Baskı İstanbul: İletişim Yayınları.
- Taş, H. Y., & Özcan, S. (2018). Suriyeli Göçmen Sorunlarının, Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 7(17), 36-54.
- Taştan, C., Hakli, S. Z., & Osmanoğlu, E. (2017). *Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar e Gerçekler*. Polis Akademisi Yayınları.
- Tomczak, M., & Tomczak, E. (2014). The need to report effect size estimates revisited. An overview of some recommended measures of effect size. 1, 19-25.
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2023 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500>
- UNHCR, 2021. Global Trends. https://www.unhcr.org/media/global-trends-report-2021?_gl=1%2A12po0zr%2A_up%2AMQ..&gclid=EAIaIQobChMIidXu4eTDjgMVqqn9BR35fB6ZEAAYASAAEgKK6_D_BwE&gbraid=0AAAAABp_7Tlfqb1YEQmAvsmaOEwEmaioq
- UNHCR, 2022. Global Trends. https://www.unhcr.org/global-trends-report-2022?_gl=1*1j6inwb*_up*MQ..*_gs*MQ..&gclid=EAIaIQobChMIidXu4eTDjgMVqqn9BR35fB6ZEAAYASAAEgKK6_D_BwE&gbraid=0AAAAABp_7Tlfqb1YEQmAvsmaOEwEmaioq
- Ustubici, A. (2020). Görünmezlikten Görünürlüğe: İstanbul’un Kent Dokusunda Göçmenlik Ve Mültecilik Deneyimleri. İmgelem, 4 (7), 273-298. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imgelem/issue/58047/814362>
- Ünal, S. & Doğan, F. (2020). Yerli Halkın Bakışından Suriyeli Kadın Sığınmacılar: Mardin’de Yabancınnın Ötekileştirilmesi ve Ahlaki Dışlama . OPUS International Journal of Society Researches , 15 (25) , 3284-3327 . DOI: 10.26466/opus.619452
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: ‘Öteki’ Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks 6(3):65-89.
- Ünlütürk-Ulutaş, Ç., & Akbaş, S. (2018b). Ötekilerin Ötekisi: Denizli İşgücü Piyasasında Suriyeli Kadınlar. Feminist Sosyal Politika. İstanbul: Notabene, 281-308.

- Valenta, M. (2009) "Immigrants' Identity Negotiations and Coping with Stigma in Different Relational Frames". *Symbolic Interaction* 32, sy 4 : 351-71. <https://doi.org/10.1525/si.2009.32.4.351>.
- Wacquant, L. (2009). *Punishing the Poor. The Neoliberal Government of Social Insecurity*. Durham and London: Duke University Press.
- Woods, A., & Kayalı, N. (2017). Suriyeli topluluklarla etkileşim: İstanbul'daki yerel yönetimlerin rolü. İstanbul Politikalar Merkezi.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> E.T: 17.02.2022
- Yalçın, C., (2004), *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Yıldız, Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* , 16 (1) , 140-169 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosars/issue/11397/136106>
- Yiğit, E. , Kart, E. & Demiriz, G. (2020). Migration, spatial complexity and Syrians in labour market in Turkey . *International Review of Migration and Refugee Studies*, 1 (1), 23-40. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/irmrs/issue/57223/687627>
- Yang, Lawrence H. (2023) "Migration Stigma", t.y., MIT press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/15529.001.0001>
- Zengİnkuzucu, D. M. (2021). Sığınmacılar ve Toplumsal Kabul: Esenyurt İlçesi Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Esenyurt Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi Sosyal.

EKLER

Saha Çalışmasının Nitel ve Nicel Düzeyi İçin Kullanılan Soru Formları

Derinlemesine görüşmeler yapılırken kullanılan soru formları aşağıda yer almaktadır. Araştırmanın nitel düzeyi için iç göçmenlere ve Suriye’den gelen sığınmacılara uygulanmak üzere iki ayrı yarı yapılandırılmış görüşme soru formu oluşturulmuştur. Her iki form daha önce sunulan soru formundan farklı olarak soru sayısı azaltılmış, sorulardaki ifadeler daha çok görüşmecinin kendi istediği noktalara odaklanarak cevap vermesine imkân sağlayacak biçimde değiştirilmiştir. Sorular genelden özele olacak biçimde sıralanmıştır. Soru formları öncelikle demografik verileri elde etmeye yönelik sorular ile başlayarak, her iki grubun birbirleri hakkındaki düşünceleri ve tanımlama biçimleri, etkileşim seviyeleri ve alanları, gündelik pratikler içinde çeşitli konumlanışları anlamaya yönelik soruları içermektedir.

Araştırmanın nicel düzeyi için İç göçmenlere uygulanmak üzere anket formu hazırlanmıştır. Anket formu ile çalışmanın yapılacağı sahada Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulü belirlemeye ilişkin sorular yer almaktadır. Anket formu olgusal sorular ile başlayarak, Suriyeliler ile etkileşimin sıklığını ve etkileşimin hangi alanlarda gerçekleştiğini, etkileşimin niteliğini, Suriyelilere ilişkin bilgi edinme kaynaklarını, Suriyelilerin hangi sıfatlar ile ilişkilendirildiğini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Daha sonra ise olumlu ve olumsuz çeşitli konulardaki ifadelere katılma derecelerinin ölçüldüğü sorular bulunmaktadır.

İç Göçmenlere Uygulanan Görüşme Soru Formu

1. Kendinizden ve ailenizden söz eder misiniz?
2. Mahallenizdeki yaşamınızı anlatır mısınız?
3. Mahallenizdeki Suriyelilerden bahseder misiniz?
4. Suriyelilerin yaşadığınız mahalleye yerleşmesi ile mahallenizde gözlemlediğiniz herhangi bir değişim var mı?
5. Suriyelilerle daha çok nerelerde karşılaşıyorsunuz?
6. Suriyelilerle karşılaştığınızda nasıl davranıyorsunuz?
7. Maraş depreminden mahallenize gelenler ile mahallenizdeki Suriyelilere davranışınız arasında nasıl bir fark olduğunu anlatır mısınız?
8. Suriyelilere etkileşime geçtikten sonra onlara karşı bakış açınızda bir değişim oldu mu?
9. Günlük yaşamda Suriyeliler ile kurduğunuz etkileşimin neticesinde edindiğiniz izlenimlere göre onlarla olan benzerlikleriniz veya farklılıklarınız nelerdir?
10. Sizce mahallenizdeki Suriyeliler herhangi bir sorun yaşıyor mu?
11. Suriyelilere hangi konularda yardımcı olduğunuzdan söz eder misiniz?
12. Mahallenizden birlerinin Suriyelilere ev satmasını ya da kiraya vermesini nasıl karşılırsınız?
13. Suriyeli birinin işlettiği lokantaya müşteri olarak gider misiniz? Suriyeli birinin işlettiği market/bakkal gibi yerlerden alışveriş yapar mısınız?
14. Çocuğunuzun Suriyeli çocuklar ile aynı okulda eğitim görmesini nasıl değerlendirirsiniz?
15. Mahallenizden birinin Suriyeli biri ile evlenmesi konusunda tutumunuz ne olurdu?
16. Mahallenizde Türkler ile Suriyeliler arasında herhangi bir tartışma yaşandı mı?
17. Suriyelilerin işledikleri aynı suçu bir Türk işlese değerlendirmeniz hangi yönde değişiyor?
18. Televizyonda veya sosyal medyada Suriyeliler ile ilgili çıkan olumsuz haberler hakkında ne düşünüyorsunuz?
19. Türkiye'deki Suriyelilerin sizi en çok rahatsız edici yönleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?
20. Suriyelilere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmesi konusunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Suriyeli Sığınmacılara Uygulanan Görüşme Soru Formu

1. Kendinizden ve ailenizden bahseder misiniz?
2. Suriye'deki yaşamınızdan bahseder misiniz?
3. Suriye'den nasıl göç ettiğinizi anlatır mısınız?
4. Şu an yaşadığınız mahalledeki insanlardan söz eder misiniz?
5. Şu an yaşadığınız mahallenize hangi yönlerden katkı sağladığınızdan söz eder misiniz?
6. Kendinizi Türk vatandaşlarından hangi yönlerden farklı görüyorsunuz? Anlatır mısınız?
7. Türk vatandaşları ile karşılaştığınızda size nasıl davranıyorlar?
8. Türk vatandaşlarıyla kurduğunuz etkileşim sonrasında karşı bakış açınız değişti mi?
9. Mahallenizde Maraş depreminden gelenler ile size yapılan muameleler arasındaki farklardan söz eder misiniz?
10. Mahallenizdeki Türk vatandaşlarından nasıl yardım ve destekler görüyorsunuz?
11. Mahallenizdeki Türk vatandaşları sizin şu anki mahallenize yerleşmeniz konusunda nasıl yardımcı oldular, anlatır mısınız?
12. Çocuğunuzun Türk vatandaşı öğrenciler ile aynı sınıfta eğitim almasında yaşadığınız zorluklardan söz eder misiniz?
13. Mahallenizden bir Suriyelinin Türk vatandaşı biri ile evlenmesini nasıl değerlendirirsiniz, anlatır mısınız?
14. Türkiye'de yaşamının nasıl ayrıcalıkları olduğunu düşünüyorsunuz?
15. Türkiye'de yaşadığınız en önemli sorunuz hakkında neler söylemek istersiniz?
16. Türklerin sizi en çok rahatsız eden yönü hakkında neler söyleyebilirsiniz?
17. Türkler ile Suriyeliler arasında çıkan tartışmaları nasıl karşılıyorsunuz?
18. Suriyeli birinin işlediği bir suçu bir Türk işlese değerlendirmeleriniz hangi yönde değişirdi?
19. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına hak kazansanız hayatınızda neler değişirdi?
20. Gelecek planlarınızdan bahseder misin

Anket Formu

1. Cinsiyet:
1.() Kadın 2.() Erkek
2. Yaşınız?
1.() 18 -24 yaşları arası 2.() 25-34 yaşları arası 3.() 35-44 yaşları arası
4.() 45-54 yaşları arası 5.() 55 yaş ve üstü
3. Doğum yeriniz?.....
1.() Denizli 2. () Diğer
4. Öğrenim durumunuz?
1.()Okuryazar değil 2.()Yalnız okuryazar 3.() İlköğretim
4.()Lise ve dengi okul mezunu 4.()Yüksekokul/Üniversite mezunu
99.()Diğer.....
5. Mesleğiniz?
6. Hanenizin aylık geliri ne kadardır?
1.() 10.000 TL'den az 2.() 10.001-20.000 TL 3.() 20.001-30.000 TL
4.() 30.001- 40.000 TL 5.() 40.001- 50.000 TL 6.()TL
7. Medeni durumunuz?
1.()Bekâr 2.()Evli 3.()Boşanmış 4.()Eşi ölmüş (dul)
99.() Diğer.....
8. Hane halkı nüfusunuz kaçtır?
9. Kendiniz nasıl tanımlarsınız?
10. Mahallenizde hangi ülkelerden gelmiş insanlar vardır?
1.()İran 2.()Afgan 3.()Suriye 99.() Diğer.....
11. Mahallenizde Suriyeliler ile ne sıklıkta karşılaşıyorsunuz?
1.() Her gün 2.() Haftada 3-4 kez 3.() Haftada 1-2 kez
99.() Diğer.....
12. Suriye'den gelen bireylerle en çok hangi alanda karşılaşıyorsunuz?
1.() Toplu taşıma 2.() Hastane 3.() Park 4.() Okul
5.() Pazar/çarşı 6.() İş yeri 99.()Diğer.....
13. Bu karşılaşmayla ilgili olarak hangisi sizin için uygundur?
1.() Bilinçli 2.() Tesadüfi 3.() Diğer.....

14. Suriye’den gelenleri nasıl tanımlarsınız?

- 1.() Suriyeli 2.() Sığınmacı 3.() Mülteci
4.() Yabancı 5.() Göçmen 99.() Diğer.....

15. Suriyeliler ile ilgili bilgi kaynağınız nedir? (İlk üç tercih şeklinde numaralandırılacaktır.)

- 1.() Görüşüyorum (Bireysel etkileşim)
2.() Televizyon / Gazete (Haber medyası)
3.() İnternet / sosyal medya
4.() Mahalle sakinleri
99.() Diğer.....

16.1. Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Yoksul	2.() İhtiyaç Sahibi	3.() Zengin
--------------	----------------------	--------------

16.2 Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Dilenci	2.() Hırsız	3.() Kaçak	4.() Yağmacı
---------------	--------------	-------------	---------------

17.1 Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Tembel	2.() Çalışkan	3.() Cimri	4.() Cömert
--------------	----------------	-------------	--------------

17.2 Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Temiz	1.() Pis
-------------	-----------

18.1 Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Hoşgörülü	2.() Misafirperver	3.() Güvenilir	4.() Tehlikeli	5.() Kaba
-----------------	---------------------	-----------------	-----------------	------------

18.2 Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Korkak	2.() Cesur	3.() Merhametli	4.() Acımasız
--------------	-------------	------------------	----------------

18.3 Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Dost	2.() Düşman	3.() Yabancı
------------	--------------	---------------

19. Bir Suriyelinin komşunuz olması size nasıl hissettirir?

- 1() Üzüntü 2() Şaşkınlık 3 () Öfke 4() Korku
5() Tiksinme 6() Sevinç 7() Güven

20. Yardıma ihtiyacı olan Suriyeli birine nasıl yardım edersiniz?

- 1() Para yardımı 2() gıda yardımı 3() kıyafet yardımı 4() Yardım etmem

21. “Suriye’den gelenler, Türklere kıyasla ayrıcalıklı muamele gören insanlardır.”

- 1() Evet 2() Hayır

22. Evet ise hangi alanlarda ayrıcalıklı olduklarını düşünüyorsunuz?

- 1() Eğitim 2() Sağlık 3() Sosyal yardım 4() İş 5() Diğer.....

23. Tabloda belirtilen ifadelere katılıp katılmama derecenizi belirtir misiniz?

Suriyelilere yönelik genel tutum ifadeleri	23.1."Suriye'den gelenler, misafirlerimizdir."							
	23.2."Suriye'den gelenler, savaş ve zulümden kaçmışlardır."							
	23.3."Suriye'den gelenler, din kardeşlerimizdir."							
	23.4."Suriye'den gelenler, ülke ekonomisi açısından bize vilk olan insanlardır "							
	23.5."Suriye'den gelenlerin, çalışma izni olmadan çalışmalarını düşünüyorum "							
	23.6."Suriye'den gelenlere maaş ödendiğini düşünüyorum."							
	23.7"Suriye'den gelenler ile giyim tarzımız benzerdir."							
	23.8"Suriye'den gelenler ile aile yapımız benzerdir."							
Kesinlikle katılmıyorum								
Katılmıyorum								
Kararsızım								
Katılıyorum								
Kesinlikle katılıyorum								

24. Tabloda belirtilen ifadelere katılıp katılmama derecenizi belirtir misiniz?

Güvenlik kaygıları ile ilgili ifadeler							
24.1. "Suriye'den gelenler nedeniyle Türk vatandaşlarının iş imkânları azaldı."							
24.2. "Suriye'den gelenler, çok çocuk yaptıkları için Türkiye'nin nüfus dengesini bozuyorlar."							
24.3. "Suriye'den gelenler nedeniyle halkın park vb. gibi kamuya açık alanlardan faydalanamıyorlar."							
24.4. "Suriye'den gelenler nedeniyle eğitim hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı."							
24.5. "Suriye'den gelenler nedeniyle sağlık hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı."							
24.6. "Suriye'den gelenler nedeniyle çocuklara ve kadınlara yönelik cinsel saldırılarda önemli bir artış vasedi."							
24.7. "Suriye'den gelenler ülkemizin terörist saldırılara maruz kalma riskini arttırıyorlar."							
24.8. "Suriyeliler nedeniyle gece dışarı çıkarken tedirgin oluyorum."							
Kesinlikle katılmıyorum							
Katılmıyorum							
Kararsızım							
Katılıyorum							
Kesinlikle katılıyorum							

25. Tabloda belirtilen ifadelere katılıp katılmama derecenizi belirtir misiniz?

Birlikte yaşam ile ilgili ifadeler	25.1. "Oturduğum mahalleye Suriyeli ailelerin taşınması beni rahatsız etmez."	25.2. "Suriyeli bir sığınmacı ile arkadaş olabiliyim."	25.3. "Suriye'den gelenlerin, Türkiye'de yaşama konusunda zorlandıklarını düşünüyorum."	25.4. "Suriye'den gelenlerin işlettiği market, lokanta vb. yerlerden alışveriş yaparım."	25.5. "Suriyeli birine/aileye evimi kiralarım."	25.6. "Bir iş yerim olsa Suriyeli birini işe alırım."	25.7. "Suriyelilerin üretime katkı sağladıklarını düşünüyorum."	25.8. "Suriye'den gelen bireyler ile yeme içme alışkanlıklarımız benzediğini düşünüyorum."
Kesinlikle katılmıyorum								
Katılmıyorum								
Kararsızım								
Katılıyorum								
Kesinlikle katılıyorum								

Araştırma Hipotezlerinin Sınanmasına İlişkin Şablon

Anket uygulamasının yapılmasındaki temel amaç örneklem olarak seçilen üç mahalledeki iç göçmenlerin, Suriyeli sığınmacılara ilişkin genel kabul, tipleştirme ve tutumlarını belirlemektir. Araştırmanın nicel düzeyi için anket formunun pilot uygulaması yapılmadan önce görüşmelerden sağlanan verilerden yararlanılarak, eksik olduğu düşünülen birkaç seçenek soru formuna eklenmiştir. Daha sonra pilot uygulaması, üç mahallede toplam 42 Türk vatandaşı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel düzeyinde elde edilen veriler ve pilot uygulamanın sonrasında anket formu son halini almıştır. Çalışmanın nicel düzeyi için oluşturulan araştırma hipotezlerinin, veriler toplandıktan sonra hangi soru grupları ile sınanacağına yönelik bir şablon oluşturulmuştur. Aşağıda her bir hipotezin sınanmasında hangi soruların kullanılacağı sırasıyla verilmiştir. Üç mahallede yapılan uygulamada toplam 382 anket araştırmaya dahil edilmiştir.

Hipotez 1'in Sınanması: İç göçmenlerin, Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleriyle, gündelik yaşamdaki etkileşim alanları ilişkilidir.

Soru 12: Mahallenin dışında Suriye'den gelen bireylerle en çok hangi alanda karşılaşıyorsunuz?

1.() Okul	2.() Hastane	3.() İş yeri	4.() Park
5.() Pazar/çarşı	6.() Toplu taşıma	99.() Diğer.....	

Soru 25.4: “Suriye’den gelenlerin işlettiği market, lokanta vb. yerlerden alışveriş yaparım.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 25.5: “Suriyeli birine/aileye evimi kiralarım.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 25.6: “Bir iş yerim olsa Suriyeli birini işe alırım.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum

5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 24.3: “Suriye’den gelenler nedeniyle halkın park vb. gibi kamuya açık alanlardan faydalanması zorlaştı.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
2.() Katılmıyorum
3.() Kararsızım
4.() Katılıyorum
5.() Kesinlikle katılıyorum

Hipotez 2’nin Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılar ile birlikte yaşama yönelik genel kabulleriyle, Suriyeli sığınmacılar ile etkileşim sıklığı ilişkilidir.

Soru 11: Mahallenizde Suriyeliler ile ne sıklıkta karşılaşıyorsunuz?

- 1.() Her gün 2.() Haftada 3-4 kez 3.() Haftada 1-2 kez
99.() Diğer.....

Soru 19: Bir Suriyelinin komşunuz olması size nasıl hissettirir?

- 1() Üzüntü 2() Şaşkınlık 3 ()Öfke 4() Korku
5() Tiksinme 6()Sevinç 7() Güven

Soru 25.2: “Suriyeli bir sığınmacı ile arkadaş olabilirim.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
2.() Katılmıyorum
3.() Kararsızım
4.() Katılıyorum
5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 25.3: “Suriye’den gelenlerin, Türkiye’de yaşama konusunda zorlandıklarını düşünüyorum.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
2.() Katılmıyorum
3.() Kararsızım
4.() Katılıyorum
5.() Kesinlikle katılıyorum

20. Yardıma ihtiyacı olan Suriyeli birine nasıl yardım edersiniz?

- 1() Para yardımı 2() Gıda yardımı 3() Kıyafet yardımı 4() Yardım etmem

Soru 25.8: “Suriye’den gelen bireyler ile yeme içme alışkanlıklarımız benzediğini düşünüyorum.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
2.() Katılmıyorum
3.() Kararsızım
4.() Katılıyorum
5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 23.7: “Suriye’den gelenler ile giyim tarzımız benzemektedir.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum

- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 23.8: “Suriye’den gelenler ile aile yapımız benzerdir.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Hipotez 3’ün Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacıları tehdit olarak algılaması ile Karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir.

Soru 13: Bu karşılaşmayla ilgili olarak hangisi sizin için uygundur?

- 1.() Bilinçli 2.() Tesadüfi 3.() Diğer.....

Soru 24.1”Suriye'den gelenler nedeniyle Türk vatandaşlarının iş imkânları azaldı.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 24.4: “Suriye’den gelenler nedeniyle eğitim hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 24.5: “Suriye’den gelenler nedeniyle sağlık hizmetlerinin kalitesinde düşüş yaşandı.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Hipotez 4’ün Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılarla yönelik tanımlama biçimleri ile karşılaşmanın niteliği (bilinçli/tesadüfi) ilişkilidir.

Soru 13: Bu karşılaşmayla ilgili olarak hangisi sizin için uygundur?

- 1.() Bilinçli 2.() Tesadüfi 3.() Diğer.....

Soru 14: Suriye’den gelenleri nasıl tanımlarsınız? (İlk üç tercih şeklinde numaralandırılacaktır.)

- 1.() Suriyeli 2.() Sığınmacı 3.() Mülteci
4.() Yabancı 5.() Göçmen 99.() Diğer.....

Soru 16.1:Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Yoksul	2.() İhtiyaç Sahibi	3.() Zengin
--------------	----------------------	--------------

Soru 16.2: Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Dilenci	2.() Hırsız	3.() Kaçak	4.() Yağmacı
---------------	--------------	-------------	---------------

Soru 17.2: Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Temiz	1.() Pis
-------------	-----------

Soru 18.1: Size göre Suriye’den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Hoşgörülü	2.() Kaba	2.() Misafirperver	3.() Güvenilir	4.() Tehlikeli
-----------------	------------	---------------------	-----------------	-----------------

Hipotez 5’in Sınanması: İç göçmenlerin hane halkı geliri ile Suriyeli sığınmacılardan rahatsız olma tutumu ilişkilidir.

Soru 6: Hanenizin aylık geliri ne kadardır?⁴⁵

- 1.() 10.000 TL’den az 2.() 10.001-20.000 TL 3.() 20.001-30.000 TL
4.() 30.001- 40.000 TL 5.() 40.001- 50.000 TL 6.()TL

Soru 23.4: “Suriye'den gelenler, ülke ekonomisi açısından bize yük olan insanlardır.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
2.() Katılmıyorum
3.() Kararsızım
4.() Katılıyorum
5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 23.6: “Suriye'den gelenlere maaş ödendiğini düşünüyorum.”

⁴⁵ Bu soruda hane halkı gelir düzeyleri aralıkları oluşturulurken 2024 yılı ilk altı ay geçerli olan en düşük emekli maaşı göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur.(10,500TL)

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 25.1: “Oturduğum mahalleye Suriyeli ailelerin taşınması beni rahatsız etmez.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Hipotez 6’nın Sınanması: İç göçmenlerin kendilerini tanımlama biçimi ile Suriyeli sığınmacılara yönelik genel kabulleri ilişkilidir.

Soru 9: Kendiniz nasıl tanımlarsınız?

Soru 23.1: “Suriye'den gelenler, misafirlerimizdir.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 23.2: “Suriye'den gelenler, savaş ve zulümden kaçmışlardır.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 23.3: “Suriye'den gelenler, din kardeşlerimizdir.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

21. “Suriye'den gelenler, Türklere kıyasla ayrıcalıklı muamele gören insanlardır.”

- 1() Evet 2() Hayır

22. Evet ise hangi alanlarda ayrıcalıklı olduklarını düşünüyorsunuz?

- 1() Eğitim 2() Sağlık 3() Sosyal yardım 4() İş 5() Diğer.....

Soru 25.7: “Suriyelilerin üretime katkı sağladıklarını düşünüyorum.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum

- 3.() Kararsızım
 4.() Katılıyorum
 5.() Kesinlikle katılıyorum

Hipotez 7'nin Sınanması: İç göçmenlerin meslek grubu ile Suriyeli sığınmacıları tanımlama biçimi ilişkilidir.

Soru 5: Mesleğiniz?

Soru 17.1: Size göre Suriye'den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.()Tembel	2.()Çalışkan	3.() Cimri	4.() Cömert
-------------	---------------	-------------	--------------

Soru 18.2: Size göre Suriye'den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Korkak	2.() Cesur	3.() Merhametli	4.() Acımasız
--------------	-------------	------------------	----------------

Soru 18.3: Size göre Suriye'den gelen bireyler için aşağıdaki ifadelerden hangileri uygundur?

1.() Dost	2.() Düşman	3.() Yabancı
------------	--------------	---------------

Soru 23.5: “Suriye'den gelenlerin, çalışma izni olmadan çalıştıklarını düşünüyorum.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
 2.() Katılmıyorum
 3.() Kararsızım
 4.() Katılıyorum
 5.() Kesinlikle katılıyorum

Hipotez 8'in Sınanması: İç göçmenlerin Suriyeli sığınmacılara ilişkin bilgi edinme kaynağı ile Suriyeli sığınmacıların tehdit olarak algılanması ilişkilidir.

Soru 15: Suriyeliler ile ilgili bilgi kaynağınız nedir?

- 1.() Görüşüyorum (Bireysel etkileşim)
 2.() Televizyon / Gazete (Haber medyası)
 3.() İnternet
 3.() Sosyal medya
 4.() Mahalle sakinleri
 99.() Diğer.....

Soru 24.2: “Suriye'den gelenler, çok çocuk yaptıkları için Türkiye'nin nüfus dengelerini bozuyorlar.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
 2.() Katılmıyorum
 3.() Kararsızım
 4.() Katılıyorum

5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 24.6: “Suriye’den gelenler nedeniyle çocuklara ve kadınlara yönelik saldırılarda (sözlü veya fiziksel taciz, tecavüz, fiziksel şiddet) önemli bir artış yaşandı.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 24.7: “Suriye’den gelenler ülkemizin terörist saldırılara maruz kalma riskini arttırıyorlar.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Soru 24.8: “Suriyeliler nedeniyle gece dışarı çıkarken tedirgin oluyorum.”

- 1.() Kesinlikle katılmıyorum
- 2.() Katılmıyorum
- 3.() Kararsızım
- 4.() Katılıyorum
- 5.() Kesinlikle katılıyorum

Örneklem Hesaplamasında Kullanılan Formül

Mahallelerde yaşayan 34.775 kişilik evrenden %95 güven düzeyi ve 0,05 kabul edilebilir hata payı ile tesadüfi örnekleme tekniği kullanılarak 382 kişilik örneklem bütünlüğü elde edilmiştir.

$$n = \frac{Z^2 \cdot \pi \cdot (1 - \pi) \cdot N}{Z^2 \cdot \pi \cdot (1 - \pi) + (N - 1) \cdot (p - \pi)^2}$$

Şekil 7: Örneklem Hesaplamasında Kullanılan Formül (Bal, H. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Nicel Araştırma Yöntemi. İkinci baskı, Fakülte Kitabevi: Isparta. ss: 116)